

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

ΔΙΔΑΡΥΜΑΤΙΚΟ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΔΙΠΛΩΜΑ ΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ :
«ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ»

**«Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΠΡΟΤΥΠΩΝ ΕΛΕΓΧΟΥ ΣΤΟΝ
ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟ ΤΗΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΑΠΑΤΗΣ»**

Διπλωματική Εργασία

του

Φανουράκη Λεωνίδα

**Υποβλήθηκε στο Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής του ΕΛ.ΜΕ.ΠΑ ως μέρος
των απαιτήσεων για την απόκτηση Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στη
«Λογιστική και Ελεγκτική»**

Επιβλέπων Καθηγητής: Ταμπουρατζή Ευθαλία

**Ηράκλειο,
Νοέμβριος 2022**

*«Αφιερώνεται στην οικογένειά μου
και στους ανθρώπους που με στήριξαν
σε αυτό το όμορφο, γεμάτο γνώσεις, ταξίδι»*

ΔΗΛΩΣΗ ΑΥΘΕΝΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

«Ο μεταπτυχιακός φοιτητής που εκπόνησε την παρούσα διπλωματική εργασία φέρει ολόκληρη την ευθύνη προσδιορισμού της δίκαιης χρήσης του υλικού, η οποία ορίζεται στη βάση των εξής παραγόντων: του σκοπού και χαρακτήρα της χρήσης (μη-εμπορικός, μη-κερδοσκοπικός, αλλά εκπαιδευτικός-ερευνητικός), της φύσης του υλικού που χρησιμοποιεί (τμήμα του κειμένου, πίνακες, σχήματα, εικόνες κ.λπ.), του ποσοστού και της σημαντικότητας του τμήματος που χρησιμοποιεί σε σχέση με το όλο κείμενο υπό copyright, και των πιθανών συνεπειών της χρήσης αυτής στην αγορά ή την γενικότερη αξία του υπό copyright κειμένου. Όλες οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν περιλαμβάνονται στην βιβλιογραφία».

ΤΡΙΜΕΛΗΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

«Η παρούσα διπλωματική εργασία εγκρίθηκε ομόφωνα από την τριμελή εξεταστική επιτροπή η οποία ορίστηκε από την Σ.Ε. του ΔΠΜΣ Λογιστική και Ελεγκτική, σύμφωνα με το νόμο και τον εγκεκριμένο Κανονισμό Διπλωματικών Εργασιών του ΔΠΜΣ «Λογιστική και Ελεγκτική».

Τα μέλη της Επιτροπής ήταν:

- Ταμπουρατζή Ευθάλεια (Επιβλέπων)*
- Σαμαρά Αγγελική (Μέλος)*
- Ταχυνάκης Παναγιώτης (Μέλος)*

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από την Σ.Ε. δεν υποδηλώνει αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα.»

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Με το πέρας των μεταπτυχιακών μου σπουδών στην «Λογιστική και Ελεγκτική» του τμήματος Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής του ΕΛ.ΜΕ.ΠΑ., θα ήθελα να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα καθηγήτρια κ. Δρ. Ταμπουρατζή Ευθαλία, για την αμέριστη υποστήριξή της, το πολύτιμο ενδιαφέρον της και την σημαντική υποστήριξή της που προσέφερε τόσο κατά την διάρκεια φοίτησής μου στο μεταπτυχιακό, όσο και κατά την διάρκεια εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας. Η συνεχής επιστημονική καθοδήγηση, οι συμβουλευτικές οδηγίες και η άριστη συνεργασία συνέβαλαν σημαντικά στην ομαλή και έγκαιρη ολοκλήρωση της διπλωματικής μου εργασίας που σηματοδοτεί την ολοκλήρωση των μεταπτυχιακών μου σπουδών.

Μεταπτυχιακός Φοιτητής,

Φανουράκης Λεωνίδας

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Δήλωση Αυθεντικότητας.....σελ.3	σελ.3
Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή.....σελ.4	σελ.4
Ευχαριστίες.....σελ.5	σελ.5
Κατάλογος Πινάκων.....σελ.8	σελ.8
Κατάλογος Διαγραμμάτων.....σελ.9	σελ.9
Πίνακας Συντομογραφιών.....σελ.11	σελ.11
Περίληψη.....σελ.12	σελ.12
Abstract.....σελ.13	σελ.13
Κεφάλαιο 1: Εισαγωγή.....σελ.14	σελ.14
Κεφάλαιο 2: Βιβλιογραφική Επισκόπηση.....σελ.16	σελ.16
Κεφάλαιο 3: Θεσμικό Πλαίσιο.....σελ.30	σελ.30
3.1.Επιστήμη της Ελεγκτικής.....σελ.30	σελ.30
3.1.1.Ορισμός και Έννοια της Ελεγκτικής.....σελ.33	σελ.33
3.1.2.Σκοπός και Αντικείμενο της Ελεγκτικής.....σελ.34	σελ.34
3.1.3.Μορφές Ελέγχου.....σελ.36	σελ.36
3.2.Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου.....σελ.38	σελ.38
3.2.1.Σκοπός Εφαρμογής των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου.....σελ.41	σελ.41
3.2.2.Περίγραμμα των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου.....σελ.43	σελ.43
3.2.3.Η Συμβολή των Δ.Π.Ε. στην Πρόληψη της Απάτης.....σελ.46	σελ.46
3.3.Ποιοτικός Έλεγχος και Πρότυπα Διασφάλισης.....σελ.49	σελ.49
3.3.1.Διεθνές Πρότυπο Δικλίδων Ποιότητας (ΔΠΔΠ 1).....σελ.53	σελ.53
3.3.2.Κώδικας Επαγγελματικής Δεοντολογίας.....σελ.54	σελ.54
3.3.3.Ρυθμιστικό Πλαίσιο για την Διασφάλιση Ποιότητας Ελέγχου.....σελ.57	σελ.57
3.3.4. Νόμος Sarbanes – Oxley.....σελ.59	σελ.59
Κεφάλαιο 4: Λογιστική Απάτη – Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων.σελ.60	σελ.60
4.1.Ορισμός και Έννοια της Λογιστικής Απάτης.....σελ.61	σελ.61
4.2.Κατηγορίες και Είδη Λογιστικής Απάτης.....σελ.63	σελ.63

4.3.Χαρακτηριστικά που Ενθαρρύνουν την Εμφάνιση της Απάτης.....σελ.65	σελ.65
4.4.Το Τρίγωνο της Απάτης.....σελ.66	σελ.66
4.5.Το Διαμάντι της Απάτης.....σελ.68	σελ.68
4.6.Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων.....σελ.70	σελ.70
4.7.Παράγοντες Παραποίησης Οικονομικών Καταστάσεων.....σελ.72	σελ.72
4.8.Τρόποι Παραποίησης Οικονομικών Καταστάσεων.....σελ.74	σελ.74
4.8.1.Big Bath Accounting.....σελ.74	σελ.74
4.8.2.Εξομάλυνση Κερδών.....σελ.75	σελ.75
4.8.3.Λογιστικά Τεχνάσματα και Πρακτικές.....σελ.76	σελ.76
4.9. Εντοπισμός και Πρόληψη της Λογιστικής Απάτης.....σελ.77	σελ.77
Κεφάλαιο 5: Η Ευθύνη των Ελεγκτών για την Πρόληψη Λογιστικών Απατών.....σελ.81	σελ.81
Κεφάλαιο 6: Περιπτώσεις Λογιστικών Απατών.....σελ.83	σελ.83
6.1. Enron Corporate.....σελ.83	σελ.83
6.2. Lehman Brothers Holdings.....σελ.86	σελ.86
6.3. Parmalat.....σελ.88	σελ.88
6.4. Folli- Follie.....σελ.91	σελ.91
Κεφάλαιο 7: Εμπειρική Ανάλυση.....σελ.94	σελ.94
7.1.Εισαγωγή.....σελ.94	σελ.94
7.2.Δείγμα.....σελ.95	σελ.95
7.3.Μεθοδολογία.....σελ.95	σελ.95
7.4.Ανάλυση Δεδομένων.....σελ.97	σελ.97
7.4.1.Ανάλυση Δεδομένων Ερωτηματολογίου Ελεγκτών.....σελ.97	σελ.97
7.4.2.Ανάλυση Δεδομένων Ερωτηματολογίου Μεγάλων Εταιριών.....σελ.118	σελ.118
7.4.3. Συγκριτική Ανάλυση Αποτελεσμάτων Ελεγκτών και Εταιριών.....σελ.132	σελ.132
Κεφάλαιο 8: Συμπεράσματα.....σελ.138	σελ.138
Βιβλιογραφία.....σελ.143	σελ.143
Παράρτημα.....σελ.154	σελ.154
Παράρτημα Α: Ερωτηματολόγιο Ελεγκτών.....σελ.154	σελ.154
Παράρτημα Β: Ερωτηματολόγιο Εταιριών.....σελ.160	σελ.160

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου.....σελ.44	σελ.44
Πίνακας 2: Δημογραφικά Στοιχεία των Ελεγκτών.....σελ.98	σελ.98
Πίνακας 3: Ελεγκτική Διαδικασία.....σελ.101	σελ.101
Πίνακας 4: Παράγοντες Παραποίησης Οικονομικών Καταστάσεων.....σελ.106	σελ.106
Πίνακας 5: Κίνητρα Παραποίησης Οικονομικών Καταστάσεων.....σελ.109	σελ.109
Πίνακας 6: Δωροδοκία Ελεγκτή.....σελ.111	σελ.111
Πίνακας 7: Τρόποι Αντιμετώπισης.....σελ.113	σελ.113
Πίνακας 8: Πρόληψη Φαινομένων Λογιστικών Απατών.....σελ.115	σελ.115
Πίνακας 9: Συμμόρφωση Εταιριών.....σελ.116	σελ.116
Πίνακας 10:Στοιχεία Εταιριών.....σελ.119	σελ.119
Πίνακας 11: Έλεγχος Εταιριών.....σελ.122	σελ.122
Πίνακας 12 ^α : Σημαντικότερο Κίνητρο Παραποίησης Οικονομικών Καταστάσεων.....σελ.126	σελ.126
Πίνακας 12 ^β : Παράγοντες και Πρόληψη Απάτης.....σελ.128	σελ.128
Πίνακας 13:Θέση Εργασίας*Μη ύπαρξη αποτελεσματικού συστήματος ελέγχου.....σελ.132	σελ.132
Πίνακας 14:Θέση Εργασίας*Παράγοντας Απάτης.....σελ.133	σελ.133
Πίνακας 15:Θέση Εργασίας*Μεγιστοποίηση Κερδών της Επιχείρησης (Απάντηση Ελεγκτών).....σελ.133	σελ.133
Πίνακας 16:Θέση Εργασία*Μεγιστοποίηση Κερδών της Επιχείρησης (Απάντηση Εταιριών).....σελ.134	σελ.134
Πίνακας 17:Εταιρία*Έχει πέσει στην αντίληψή σας φαινόμενο παραποίησης οικονομικών καταστάσεων (Απάντηση Ελεγκτών).....σελ.134	σελ.134
Πίνακας 18:Εταιρία*Έχει πέσει στην αντίληψή σας φαινόμενο παραποίησης οικονομικών καταστάσεων (Απάντηση Εταιριών).....σελ.135	σελ.135
Πίνακας 19:Θέση Εργασίας* Το ισχύον θεσμικό πλαίσιο θεωρείτε ότι έχει περιορίσει τα φαινόμενα λογιστικής απάτης;(Απάντηση Ελεγκτών).....σελ.135	σελ.135
Πίνακας 20: Θέση Εργασίας* Το ισχύον θεσμικό πλαίσιο θεωρείτε ότι έχει περιορίσει τα φαινόμενα λογιστικής απάτης;(Απάντηση Εταιριών).....σελ.136	σελ.136
Πίνακας 21:Θέση Εργασίας*Υποχρεωτική εφαρμογή και πιστή τήρηση των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου (Απάντηση Ελεγκτών).....σελ.136	σελ.136
Πίνακας 22:Θέση Εργασίας*Τακτικός Έλεγχος σε ευάλωτες επιχειρήσεις (Απάντηση Ελεγκτών).....σελ.137	σελ.137
Πίνακας 23: Εταιρία* Για τον περιορισμό και την πρόληψη λογιστικής απάτης (Απάντηση Εταιριών).....σελ.137	σελ.137

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 1: Τρίγωνο της Απάτης (Triangle Fraud).....σελ.68	σελ.68
Διάγραμμα 2: Διαμάντι της Απάτης (Fraud Diamond).....σελ.70	σελ.70
Διάγραμμα 3: Τέσσερα Βασικά Σημεία κατά της Απάτης.....σελ.78	σελ.78
Διάγραμμα 4: Φύλο Ερωτηθέντων.....σελ.99	σελ.99
Διάγραμμα 5: Ηλικία Ερωτηθέντων.....σελ.99	σελ.99
Διάγραμμα 6: Επίπεδο Εκπαίδευσης.....σελ.100	σελ.100
Διάγραμμα 7: Προϋπηρεσία.....σελ.100	σελ.100
Διάγραμμα 8: Θέση Εργασίας.....σελ.101	σελ.101
Διάγραμμα 9: Πιστεύετε ότι τα φαινόμενα λογιστικής απάτης έχουν αυξηθεί τα τελευταία χρόνια;.....σελ.103	σελ.103
Διάγραμμα 10: Σε τι μορφή εταιριών έχετε πραγματοποιήσει έλεγχο;.....σελ.103	σελ.103
Διάγραμμα 11: Έχει πέσει στην αντίληψή σας φαινόμενο παραποίησης οικονομικών καταστάσεων;.....σελ.103	σελ.103
Διάγραμμα 12: Εάν "ναι", το έχετε αναφέρει στην έκθεσή σας;.....σελ.104	σελ.104
Διάγραμμα 13: Η ελεγκτική διαδικασία που ακολουθείτε, γίνεται σε συνεργασία με τον εσωτερικό/ εξωτερικό ελεγκτή;.....σελ.104	σελ.104
Διάγραμμα 14: Χρησιμοποιείτε τα "Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου", στην ελεγκτική διαδικασία για να αποτρέψετε φαινόμενα απάτης;.....σελ.105	σελ.105
Διάγραμμα 15: Το ισχύον θεσμικό πλαίσιο θεωρείται ότι έχει συμβάλει στον περιορισμό της απάτης;.....σελ.105	σελ.105
Διάγραμμα 16: Θεωρείτε ότι η αποδοτικότητα του συστήματος ποιοτικού ελέγχου στην εταιρία σας είναι:.....σελ.106	σελ.106
Διάγραμμα 17: Ποιο θεωρείτε σημαντικότερο παράγοντα "Παραποίησης των Οικονομικών Καταστάσεων";.....σελ.108	σελ.108
Διάγραμμα 18: Κίνητρα που ωθούν στην απάτη "Παραποίησης των Οικονομικών Καταστάσεων".....σελ.111	σελ.111
Διάγραμμα 19: Έχετε δωροδοκηθεί ποτέ από εταιρία προκειμένου να αποκρύψετε την αληθοφανή εικόνα της;.....σελ.112	σελ.112
Διάγραμμα 20: Σε περίπτωση υποψίας ότι κάποιος συνάδελφός σας δωροδοκείται από ελεγχόμενες εταιρίες προκειμένου να παραποιήσει τις οικονομικές καταστάσεις;.....σελ.112	σελ.112
Διάγραμμα 21: Σε επίπεδο αποτελεσματικότητας και σημαντικότητας, οι τρόποι αντιμετώπισης λογιστικών απατών αφορούν:.....σελ.114	σελ.114
Διάγραμμα 22: Σε τι βαθμό θεωρείτε ότι μια επιχείρηση έπειτα από διενέργεια ελέγχου που έχει δεχθεί, συμμορφώνεται στους κανόνες που η νομοθεσία επιτάσσει.....σελ.117	σελ.117
Διάγραμμα 23: Πιστεύετε ότι ένα αποτελεσματικό σύστημα ποιοτικού ελέγχου μπορεί να βοηθήσει στην πρόληψη φαινομένων λογιστικών απατών;.....σελ.117	σελ.117

Διάγραμμα 24: Κλάδος Δραστηριότητας.....σελ.121	σελ.121
Διάγραμμα 25: Η θέση σας στην εταιρία.....σελ.121	σελ.121
Διάγραμμα 26: Εκπαίδευση.....σελ.122	σελ.122
Διάγραμμα 27: Η εργασία του εξωτερικού ελέγχου επηρεάζεται από την εργασία του εσωτερικού ελέγχου;.....σελ.124	σελ.124
Διάγραμμα 28: Υπάρχει συνεργασία με τους ορκωτούς ελεγκτές κατά την σύνταξη των οικονομικών καταστάσεων και πριν την τελική οριστικοποίησή τους.....σελ.125	σελ.125
Διάγραμμα 29: Έχει υπάρξει περιστατικό παραποίησης οικονομικών καταστάσεων στην εταιρία σας;.....σελ.125	σελ.125
Διάγραμμα 30: Εάν "ναι", το γνώριζε ο ελεγκτής;.....σελ.125	σελ.125
Διάγραμμα 31: Σημαντικότερο Κίνητρο Παραποίησης Οικονομικών Καταστάσεων....σελ.127	σελ.127
Διάγραμμα 32: Το ισχύον θεσμικό πλαίσιο θεωρείτε ότι έχει περιορίσει τα φαινόμενα λογιστικής απάτης.....σελ.130	σελ.130
Διάγραμμα 33: Κάθε πότε πιστεύετε πρέπει να εκπαιδεύεται το προσωπικό της εταιρίας, αναφορικά με τις εξελίξεις φαινομένων λογιστικών απατών;σελ.130	σελ.130
Διάγραμμα 34: Για τον περιορισμό και την πρόληψη της λογιστικής απάτης είναι απαραίτητο.....σελ.131	σελ.131
Διάγραμμα 35: Η αποτελεσματικότητα της ελεγκτικής διαδικασίας εξαρτάται από:.....σελ.131	σελ.131

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ

Η.Π.Α.	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
Δ.Π.Ε	Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου
ACFE	Association of Certified Fraud Examiners
Δ.Π.Χ.Α.	Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς
Α.Ε.Π.	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ISA	International Standards of Auditing
IAASB	International Accounting and Assurance Standards Board
IFAC	International Federation of Accountants
ΕΛΤΕ	Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων
Δ.Π.Δ.Π.1 / ISQC1	Διεθνές Πρότυπο Δικλίδων Ποιότητας 1
SEC	Security and Exchange Commission
ISB	Independence Standard Board
ΣΟΛ	Σώμα Ορκωτών Λογιστών
Sarbox	Νόμος Sarbanes – Oxley
PCAOB	Συμβούλιο Εποπτείας Ελεγκτών Εισηγμένων Εταιριών
ACFE	Association of Certified Fraud Examiners
CRIME	Cooking, Recipes, Incentives, Monitoring, End Results
LBH	Lehman Brothers Holdings

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η κατάργηση των οικονομικών συνόρων και η πολυπλοκότητα του σύγχρονου οικονομικού περιβάλλοντος έχουν οδηγήσει με την πάροδο του χρόνου στην ολοένα και αυξανόμενη τάση εμφάνισης του φαινομένου της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων. Αυτή η μορφή λογιστικής απάτης από την εμβρυική της μορφή έως και σήμερα έχει αμβλυνθεί επιφέροντας τις επακόλουθες αρνητικές συνέπειες στα εμπλεκόμενα μέρη. Το παγκόσμιο αυτό φαινόμενο έχει αναδείξει η σύγχρονη διεθνής βιβλιογραφία, μέσα από πραγματικές περιπτώσεις παραποίησης επί των οικονομικών καταστάσεων όπως ενδεικτικά η Enron, η Lehman Brothers, η Parmalat και η εγχώρια Folli-Follie. Οι παράγοντες και τα κίνητρα παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων ποικίλλουν, ενώ ιδιαίτερα σημαντικός είναι ο ρόλος των ελεγκτών και των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου, αναφορικά με τα μέτρα πρόληψης και τους τρόπους αντιμετώπισης παρόμοιων περιστατικών, για την διασφάλιση ενός ποιοτικότερου ελέγχου και την εξασφάλιση μιας υγιούς οικονομικής μονάδας. Υπό το πρίσμα αυτό, κύριος σκοπός της παρούσας εργασίας αποτελεί η κατανόηση των παραγόντων, των κινήτρων και της αντιμετώπισης της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων τόσο από την πλευρά των ελεγκτών, όσο και των μεγάλων ελεγχόμενων εταιριών. Για αυτούς τους ερευνητικούς λόγους, στάλθηκαν δύο διαφορετικά ερωτηματολόγια – σε ελεγκτές και σε εταιρίες- προκειμένου να διεξαχθούν αντίστοιχα αποτελέσματα και να συγκριθούν οι απόψεις. Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας τόνισαν την σπουδαιότητα της συμβολής του θεσμικού πλαισίου στον περιορισμό της απάτης αυτής, την μη-ύπαρξη αποτελεσματικού συστήματος ελέγχου ως τον σημαντικότερο παράγοντα παραποίησης οικονομικών καταστάσεων καθώς επίσης και την μεγιστοποίηση των κερδών ως το πλέον μεγαλύτερο δέλεαρ που παρακινεί και οδηγεί σε φαινόμενα εξαπάτησης. Τέλος, η υποχρεωτική και πιστή εφαρμογή των λογιστικών και ελεγκτικών προτύπων, αποτελεί σύμφωνα με τα αποτελέσματα τον καλύτερο τρόπο αντιμετώπισης αυτής της απάτης.

Λέξεις Κλειδιά: Απάτη, Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου, Ελεγκτής, Μεγάλη Εταιρία, Παραποίηση, Παράγοντας, Κίνητρα, Οικονομικές Καταστάσεις.

ABSTRACT

The removal of financial borders and the complexity of the modern financial environment have led over time to an ever-increasing tendency for the phenomenon of falsification of financial statements to appear. This form of accounting fraud from its embryonic form to the present has been mitigated with subsequent negative consequences for the parties involved. This global phenomenon has been highlighted in modern international literature, through real cases of falsification of financial statements such as Enron, Lehman Brothers, Parmalat and the domestic Folli-Follie. The factors and motivations for falsifying financial statements vary, while the role of auditors and International Auditing Standards is particularly important, with regard to prevention measures and ways to deal with similar incidents, to ensure a better quality audit and ensure a healthy financial unit. In this light, the main purpose of this work is to understand the factors and motivations and the treatment of the falsification of the financial statements both from the side of the auditors and of the large audited companies. For these research reasons, two different questionnaires were sent – to auditors and to companies – in order to conduct respective results and compare opinions. The results of this research highlighted the importance of the contribution of the institutional framework in limiting this fraud, the non-existence of an effective control system as the most important factor in the falsification of financial statements as well as the maximization of profits as the biggest lure that motivates and leads to cheating phenomena. Finally, the mandatory and faithful application of the accounting and auditing standards is, according to the results, the best way to deal with this fraud.

Keywords: *Fraud, International Auditing Standards, Auditor, Large Company, Falsification, Agent, Incentives, Financial Statements.*

Κεφάλαιο 1: Εισαγωγή

Στην σύγχρονη εποχή στην οποία ζούμε, ένα από τα σημαντικότερα θέματα που ασχολείται η λογιστική και η ελεγκτική επιστήμη αποτελούν τα διεθνώς και ευρέως αποδεκτά Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου. Η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας και η κατάργηση των οικονομικών συνόρων δημιούργησε νέα δεδομένα στον σύγχρονο τρόπο λειτουργίας των ελεγκτικών εταιριών, αλλάζοντας σταδιακά τον τρόπο δράσης τους αναφορικά με την συμμόρφωσή τους στα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου, με απώτερο στόχο την πρόληψη προς αποφυγή φαινομένων απάτης και κυρίως εξασφάλισης ενός ποιοτικότερου ελέγχου. Η ανάγκη συνεπώς, για έναν περισσότερο αξιόπιστο και αντικειμενικό έλεγχο οδήγησε στην σταδιακή αναθεώρηση των προτύπων αυτών, όπου με το πέρασμα του χρόνου ολοένα και περισσότερες χώρες άρχισαν να ανταποκρίνονται και να υιοθετούν αυτά τα πρότυπα στην εφαρμογή των ελέγχων.

Η συνεχώς αυξανόμενη τάση αναθεώρησης των ιδιοκτησιακών καθεστώτων που αποσκοπεί στην προσαρμογή των νέων δεδομένων που επιτάσσονται καθημερινά διεθνώς, έχει δημιουργήσει πληθώρα κινήτρων, δίνοντας το εναρκτήριο βήμα σε φαινόμενα λογιστικής απάτης. Καθώς ο ανταγωνισμός αυξάνεται, οι επιχειρήσεις εντείνουν όλο και περισσότερο την επιθυμία τους να μεγιστοποιήσουν τα κέρδη τους και να αποκτήσουν μια περισσότερο πλεονεκτική θέση στην αγορά, προβαίνοντας σε αθέμητες ενέργειες παραποίησης-αλλοίωσης των λογιστικών καταστάσεων, επιφέροντας σημαντικές αρνητικές οικονομικές συνέπειες.

Η έννοια της *λογιστικής απάτης* αυτής καθ' αυτής, ως έννοια γένους, αναφέρεται κυρίως στην «ωραιοποίηση» των οικονομικών καταστάσεων, προκειμένου να παρέχονται εικονικές πληροφορίες οι οποίες δημιουργούν ένα πλατωνικό περιβάλλον για την επιχείρηση, οδηγώντας την πιο κοντά στις επιδιώξεις της καθώς και στην παραπληροφόρηση των ενδιαφερόμενων χρηστών. Πιο συγκεκριμένα, συνίσταται στην σκόπιμη χειραγώγηση των οικονομικών καταστάσεων, η οποία γίνεται με σκοπό να δημιουργηθεί μια ψευδαίσθηση για τον πλούτο μιας εταιρείας. Τα ενδιαφερόμενα μέρη σχετίζονται συχνά με την απόκτηση ευνοϊκότερης χρηματοδότησης ή την αποφυγή υποχρεώσεων χρέους. (Tutino and Merlo, 2019)¹ Η λογιστική απάτη αποτελεί ένα από τα πιο επιβλαβή οικονομικά εγκλήματα, καθώς συχνά οδηγεί σε τεράστιες

¹ Βλ. Tutino M. and Merlo M. (2019), «ACCOUNTING FRAUD: A LITERATURE REVIEW», Risk Governance and Control: Financial Markets & Institutions/ Volume 9, Issue 1, 2019, p.p.:8-25

εταιρικές καταρρεύσεις, που συνήθως φιμώνονται από ισχυρά στελέχη και διευθυντές. (Jofre & Gerlach, 2006)²

Σε μια οικονομία, λοιπόν, όπου με την πάροδο του χρόνου οι λογιστικές απάτες και τα εταιρικά σκάνδαλα αυξάνονται ραγδαία, τίθεται επιτακτική η ανάγκη διασφάλισης της αξιοπιστίας των οικονομικών καταστάσεων των εταιριών, μέσω των ελεγκτικών διαδικασιών. Η καθιέρωση του ελέγχου προήλθε ως αποτέλεσμα της εμφάνισης τεράστιων λογιστικών απατών με την εμπλοκή κορυφαίων ελεγκτικών εταιριών παγκοσμίου φήμης, τόσο στις Η.Π.Α., όσο και στην Ευρώπη, που οδήγησαν στην μετέπειτα θέσπιση ενός νέου νομοθετικού πλαισίου και ελεγκτικών μηχανισμών, με κύριο στόχο την καλύτερη αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων, μέσω αυστηρότερων ελέγχων.

Η συμβολή των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου στον περιορισμό της λογιστικής απάτης, έχει αποδειχθεί ιδιαίτερα αποτελεσματική διασφαλίζοντας την αξιοπιστία των οικονομικών στοιχείων των επιχειρήσεων. Τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου, απεικονίζουν ουσιαστικά τις κατευθυντήριες γραμμές που θα πρέπει να ακολουθούν οι ελεγκτές, προκειμένου να παρέχεται ένας περισσότερο αληθοφανής έλεγχος. Τα σύγχρονα ελεγκτικά πρότυπα, απαιτούν από τους ελεγκτές να παρέχουν φερέγγυες πληροφορίες που διασφαλίζουν την εγκυρότητα των οικονομικών καταστάσεων και την απαλλαγή αυτών από ανακρίβειες, παρατυπίες, και επιτηδευμένες κινήσεις που αποσκοπούν στην αλλοίωση των πληροφοριών. (Simunic et.al., 2016)³

Η ευθύνη των ελεγκτών ως προς την χρηστή και πιστή εφαρμογή και τήρηση των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου, αποτελεί ζωτικής σημασίας παράμετρος για την εμφάνιση αλλά και την πρόληψη λογιστικών απατών. Η σύγχρονη διεθνής βιβλιογραφία έχει αναδείξει ότι μεγάλες λογιστικές εταιρικές απάτες όπως αυτές της Enron και της Worldcom, είχαν τις ρίζες τους στην μη αντικειμενική δράση των ελεγκτών. Η οικειότητα των ελεγκτών με τις ελεγχόμενες εταιρίες, καθώς και η παροχή τόσο ελεγκτικών όσο και διοικητικών υπηρεσιών, αποτελούν σημαντικές αιτίες για την εμφάνιση ενός μη ποιοτικού ελέγχου, που επακόλουθα μπορεί να οδηγήσει σε δραματικές συνέπειες. Για αυτό συνίσταται αναγκαία η σωστή και νόμιμη απεικόνιση των οικονομικών καταστάσεων, και ο ορθός έλεγχος από την πλευρά των ελεγκτών

²Βλ. Jofre M. and Gerlach R. (2006), «Fighting Accounting Fraud Through Forensic Data Analytics»

³Βλ. Simunic, D.A., Ye, M. & Zhang, P. (2016), «The joint effects of multiple legal system characteristics on auditing standards and auditor behavior», Contemporary Accounting Research.

σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου, προς αποφυγήν επακόλουθων αρνητικών συνεπειών.

Το θέμα που τίθεται επί τάπητος στην παρούσα εργασία, αποτελεί η παρουσίαση και η ανάλυση των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου, η διασφάλιση της ποιότητας του ελέγχου, καθώς επίσης και η αποτελεσματική αντιμετώπιση των εξαπατήσεων, των ατασθαλιών και των παρατυπιών που υπάρχουν στις οικονομικές καταστάσεις των οικονομικών οντοτήτων. Πιο συγκεκριμένα, πρωταρχικός στόχος αποτελεί να κατανοηθεί ο τρόπος με τον οποίο λειτουργεί η σύγχρονη ελεγκτική διαδικασία, μέσα από τα πλαίσια των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου που υιοθετούν οι χώρες, προκειμένου να διασφαλιστεί μια ποιοτικότερη, ορθότερη και ασφαλέστερη μέθοδος ελέγχου που θα περιορίζει στο ελάχιστο φαινόμενα εξαπάτησης μέσω των οικονομικών καταστάσεων των εταιριών, καθώς ακόμα και τις επακόλουθες πιθανές προκλήσεις τεράστιων σκανδάλων. Επίσης, ένας από τους βασικότερους σκοπούς της συγκεκριμένης εργασίας αποτελεί η απάντηση ουσιωδών ερωτημάτων αναφορικά με την συμβολή των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου στον περιορισμό της λογιστικής απάτης. Ουσιαστικά, μέσα από την διεθνή βιβλιογραφία θα γίνει προσπάθεια αντίληψης και κατανόησης αναφορικά με την τήρηση των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου και των Κανόνων Δεοντολογίας, τις ευθύνες που φέρουν οι ελεγκτές και οι ελεγκτικές εταιρίες, την ορθότητα διεξαγωγής ελέγχου των ελεγκτών και των ελεγκτικών εταιριών, καθώς επίσης και τους λόγους και τις αιτίες εμφάνισης λογιστικών εξαπατήσεων στις οικονομικές καταστάσεις των εταιριών, τις επακόλουθες συνέπειες, καθώς και τους τρόπους αντιμετώπισης αυτών.

Η παρούσα εργασία αποτελείται από οκτώ κεφάλαια, όπου παρουσιάζονται λεπτομερώς τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου και η συμβολή αυτών στον εντοπισμό και στην καταπολέμηση της λογιστικής απάτης. Αναλυτικότερα, το πρώτο κεφάλαιο περιλαμβάνει την εισαγωγή όπου αναπτύσσεται ο σκοπός της εργασίας και τα ερευνητικά ερωτήματα, ενώ στην συνέχεια το δεύτερο κεφάλαιο περιλαμβάνει την επισκόπηση βιβλιογραφίας με αναφορές επί του θέματος από την σύγχρονη διεθνή βιβλιογραφία.

Στο τρίτο κεφάλαιο της εργασίας γίνεται αναφορά στο θεσμικό πλαίσιο, όπου αναπτύσσεται η έννοια της ελεγκτικής επιστήμης, παρουσιάζονται τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου καθώς επίσης περιγράφονται ο τρόπος και το πεδίο εφαρμογής αυτών. Ακόμη, αναλύονται ο ποιοτικός έλεγχος και τα πρότυπα διασφάλισης, με αναφορά στον

Κώδικα Επαγγελματικής Δεοντολογίας, τον Νόμο Sarbanes –Oxley, καθώς και τα είδη και την ποιότητα του ελέγχου των ελεγκτών.

Το τέταρτο κεφάλαιο, αναλύει την έννοια της λογιστικής απάτης, τις αιτίες και τους παράγοντες εμφάνισής της, τις μορφές και τις κατηγορίες της, ενώ επίσης περιγράφονται οι έννοιες του «τριγώνου της απάτης» και το «διαμάντι της απάτης». Στο πέμπτο κεφάλαιο αναπτύσσει τις ευθύνες των ελεγκτών για την πρόληψη λογιστικών απατών. Τέλος, γίνεται αναφορά στην συνεισφορά των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου για την αντιμετώπιση της απάτης, στην παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων και τα κίνητρα που οδηγούν σε αυτήν την μορφή εξαπάτησης, ενώ στο επόμενο κεφάλαιο, περιγράφονται ορισμένες περιπτώσεις λογιστικών απατών. Ουσιαστικά, περιγράφονται πραγματικές περιπτώσεις – παραδείγματα λογιστικών απατών που έχουν συμβεί ανά τον κόσμο, σύμφωνα με την διεθνή βιβλιογραφία.

Το επόμενο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας, περιλαμβάνει την εμπειρική ανάλυση δύο ερωτηματολογίων που απευθύνθηκαν σε ελεγκτές και σε μεγάλες εταιρίες, με ερωτήσεις αναφορικά με την παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων, προκειμένου να διεξαχθούν τα επακόλουθα αποτελέσματα, να συγκριθούν οι απόψεις των ερωτώμενων και να σχολιαστούν τα αποτελέσματα από την κάθε σκοπιά χωριστά αλλά και συγκριτικά.

Το τελευταίο κεφάλαιο συνοψίζει τα αποτελέσματα και τα συμπεράσματα που διεξήχθησαν στην παρούσα μελέτη, ενώ αναφέρονται και προτάσεις για μελλοντικές έρευνες και βελτιώσεις που χρήζουν ανάλυση.

Κεφάλαιο 2: Βιβλιογραφική Επισκόπηση

Η σπουδαιότητα και ο καθοριστικός ρόλος της ελεγκτικής γίνεται αντιληπτός μέσα από την διεθνή βιβλιογραφία, καθώς υπήρξαν αρκετοί ερευνητές και μελετητές που διερεύνησαν εις βάθος τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου. Η ελεγκτική αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους κλάδους της λογιστικής επιστήμης, όπου με την πάροδο του χρόνου εξελίσσεται συνεχώς, αποσκοπώντας στην δημιουργία νέων αρχών, κανόνων καθώς και νομοθετικών πλαισίων, για έναν περισσότερο ποιοτικό έλεγχο μέσω του οποίου θα αποτρέπονται πιθανές μελλοντικές απάτες αλλά και κίνδυνοι που ελλοχεύουν.

Οι Simunic et.al. (2016)⁴, στην έρευνα τους τόνισαν ότι, η ανάγκη δημιουργίας των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου, προήλθε ως απόρροια εμφάνισης της ανησυχητικής αύξησης συνεχών εξαπατήσεων στις οικονομικές καταστάσεις κυρίως κολοσσιαίων εταιριών, που είχαν ως αποτέλεσμα την επακόλουθη έκρηξη τεράστιων σκανδάλων. Η σταδιακή ανάπτυξη και εξέλιξη των εν λόγω προτύπων αποσκοπούσε στην διασφάλιση παροχής περισσότερο αξιόπιστων και αληθοφανών πληροφοριών των οικονομικών καταστάσεων προς τους ενδιαφερόμενους χρήστες, καθώς επίσης αξίζει να σημειωθεί ότι με την πάροδο του χρόνου ολοένα και περισσότερες χώρες άρχισαν να υιοθετούν στις ελεγκτικές τους διαδικασίες τα πρότυπα αυτά προκειμένου να διασφαλίσουν έναν ποιοτικότερο και φερέγγυο έλεγχο. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση η υιοθέτηση των Δ.Π.Ε. άρχισε ήδη από το 2005, ενώ οι Η.Π.Α., βρίσκονται ακόμη σε στάδιο σκέψης προς υιοθέτηση ορισμένων από αυτών των προτύπων.

Οι Boolaky κα Soobaroyen (2017)⁵, αναφέρουν ότι η καθυστέρηση στην ανάπτυξη και υιοθέτηση των Δ.Π.Ε. από ορισμένα κράτη, θα μπορούσε να εξηγηθεί από ποικίλους παράγοντες. Αρχικά, η ανάγκη επίλυσης λογιστικών ζητημάτων - όπως η μέτρηση-πριν εξεταστεί ο τρόπος αξιολόγησης της εφαρμογής των λογιστικών θεμάτων από τις εταιρείες, δεύτερον από την ανάγκη να νομοθετηθούν λογιστικά και ελεγκτικά πρότυπα για την παροχή της απαραίτητης νομικής υποστήριξης για εξωτερικούς ελέγχους και για τις οικονομικές καταστάσεις, επειδή η καθυστέρηση μπορεί να οφείλεται στην εγγενή βραδύτητα των νομοθετικών διαδικασιών, καθώς ακόμη και από

⁴ Βλ. Simunic, D.A., Ye, M. & Zhang, P. (2016), «The joint effects of multiple legal system characteristics on auditing standards and auditor behavior», Contemporary Accounting Research

⁵ Βλ. Boolaky P.K and Soobaroyen T. (2017), «Adoption of International Standards on Auditing (ISA): Do Institutional Factors Matter?», International Journal of Auditing, 21(1), p.p.:59-81.

την επιρροή μεγάλων λογιστικών εταιρειών που ιστορικά θεωρούσαν τους εαυτούς τους ότι λειτουργούν σε περιβάλλον αυτορρύθμισης και ως εκ τούτου δεν επιθυμούν να υιοθετήσουν εξωτερικά καθορισμένα πρότυπα ελεγκτικής. Ακόμη, το χαμηλό επίπεδο επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στη λογιστική, μπορεί να επηρεάσει σημαντικά την ποιότητα της ελεγκτικής λειτουργίας σε χώρες που δεν συμμορφώνονται με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου.

Οι Mironiuc et.al. (2012)⁶, στην ανάλυσή τους για την λογιστική απάτη, υπογραμμίζουν ότι τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου αποτελούν τις κατευθυντήριες γραμμές που πρέπει να ακολουθεί κάθε ελεγκτής, προκειμένου να προβεί σε αντικειμενικό έλεγχο. Ακόμα τονίζουν ότι σύμφωνα με τα ελεγκτικά αυτά πρότυπα, το Δ.Π.Ε. 240 - *Οι ευθύνες του ελεγκτή σχετικά με την απάτη και τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων*- ορίζει την απάτη ως «*μια σκόπιμη πράξη που εκτελείται από ένα ή περισσότερα διαχειριστικά άτομα, σε πρόσωπα που είναι υπεύθυνα για τη διακυβέρνηση, υπαλλήλους ή τρίτα μέρη, που περιλαμβάνει τη χρήση εξαπάτησης προκειμένου να αποκτηθεί ένα αθέμιτο παράνομο πλεονέκτημα*».

Όπως αναφέρει στην έρευνά του ο Zgarni (2021)⁷, τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου (Δ.Π.Ε.) ορίζουν την απάτη ως εξής: «*Η απάτη είναι μια εσκεμμένη πράξη που διαπράττεται από ένα ή περισσότερα άτομα μεταξύ των μελών της διοίκησης, των υπαλλήλων διακυβέρνησης ή τρίτων, η οποία περιλαμβάνει τη χρήση παραπλανητικών στοιχείων για την απόκτηση αδικαιολόγητου ή παράνομου πλεονεκτήματος*». Σε ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον, ελεώ των νέων διεθνών απαιτήσεων και των ραγδαίων αλλαγών, το πρόβλημα της ανίχνευσης λογιστικής απάτης έχει αποκτήσει μεγαλύτερη σημασία. Μία από τις κύριες αιτίες είναι η αυξανόμενη εξάρτηση από τις νέες τεχνολογίες, οι οποίες έχουν προκαλέσει πολλές χρεοκοπίες καθώς και κλείσιμο επιχειρήσεων σε όλο τον κόσμο, όπως έγινε με την Enron και την Lucent.

Οι Benau και Zorio (2004)⁸, εξετάζουν τις εκθέσεις ελέγχου 147 εταιρειών από κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης που καταρτίζουν τις οικονομικές τους καταστάσεις

⁶ Βλ. Mironiuc M. and Robu I.-B. and Robu M-A. (2012), «The Fraud Auditing: Empirical Study Concerning the Identification of the Financial Dimensions of Fraud», Journal of Accounting and Auditing Research & Practice Volume 2012

⁷ Βλ. Zgarni Amina (2021), «Financial Fraud Detection and the Importance of Internal Control», international Journal of Accounting and Financial Reporting ISSN 2162-3082 2021, Vol. 11, No. 4

⁸ Βλ. Garcia-Benau, M. A., & Zorio, A. (2004). Audit Reports on Financial Statements Prepared According to IASB Standards: Empirical Evidence from the European Union. International Journal of Auditing, 8(3), 237–252. doi:10.1111/j.1099-1123.2004.00093.x

σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου. Το βασικό συμπέρασμα στο οποίο κατέληξαν σχετικά με τα πρότυπα ελέγχου που εφαρμόζονται και τις διαφορές που παρατηρούνται ανάμεσα στις εκθέσεις από ελεγκτές μεγάλων εταιρειών και στις εκθέσεις που διεξάγονται από διάφορες ευρωπαϊκές χώρες, ήταν η άμεση ανάγκη αναρμόνισης του πεδίου ελέγχου με τη θέσπιση ελεγκτικών προτύπων αναφορικά με τη δημιουργία ενός συστήματος χρηματοοικονομικής πληροφόρησης υψηλής ποιότητας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Οι Tutino και Merlo (2019)⁹, αναφέρουν ότι η λογιστική απάτη έχει τις ρίζες της κυρίως στην ανήθικη συμπεριφορά ενός ατόμου ή μιας ομάδας ατόμων που δεν κατέχουν επαρκή ηθική εκπαίδευση, ενώ παράλληλα τονίζουν τον άμεσο αντίκτυπο που έχει η απάτη της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης στην οικονομική θέση αλλά και την φήμη της εταιρίας. Παραδείγματα μεγάλων εταιρικών σκανδάλων, όπως αυτό της Enron, είχαν ουσιώδη αντίκτυπο στις ελεγκτικές εταιρίες, και ως εκ τούτου υπήρξε επιτακτική η ανάγκη εύρεσης αποτελεσματικών και προληπτικών μέτρων μέσω ενδεδειγμένων τεχνικών προδιαγραφών που οριοθέτησαν τις ελεγκτικές διαδικασίες των ελεγκτών σύμφωνα με όσα όριζαν τα ευρέως αποδεκτά Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου. (Sahiti και Bektahsi, 2015)¹⁰

Οι Wijerathna και Perera (2020)¹¹, στην μελέτη τους τονίζουν ότι η δημιουργική λογιστική γεννήθηκε ως αποτέλεσμα της αύξησης των εταιρικών σκανδάλων στον κόσμο. Ως συνέπεια της παγκόσμιας κατάρρευσης μεγάλων εταιριών όπως της World.Com και της Parmalat, προέκυψε η ανάγκη για τη θέσπιση διαδικασιών και ελέγχων που σχεδιάστηκαν από τους λογιστές και τους ελεγκτές για τον εντοπισμό, την πρόληψη και την αντιμετώπιση απατών. Αυτά τα εταιρικά σκάνδαλα οδήγησαν σε διάβρωση της εμπιστοσύνης των επενδυτών στις χρηματοπιστωτικές αγορές. Η συχνότητα του αριθμού περιστατικών απάτης λογιστικών-οικονομικών καταστάσεων σε παγκόσμιο πλαίσιο ήταν 28% κατά τη διετία 2018 και 2019. Μετά τα μεγάλα εταιρικά σκάνδαλα της Enron και της World.Com, πολλά πρότυπα, κανόνες και κανονισμοί συμπεριλαμβανομένου του νόμου Sarbanes-Oxley το 2002, εισήχθησαν

⁹ Βλ. Tutino M. and Merlo M. (2019), «Accounting Fraud: A literature review»

¹⁰ Βλ. Sahiti A. and Bektashi M. (2015), «Detection Techniques of Fraud in Accounting», European Journal of Economics and Business Studies.

¹¹ Βλ. A.G.H.S.K.Wijerathna and H.A.P.L.Perera, (2020), «A Systematic Literature Review on Forensic Accounting», 11th International Conference on Business and Information (ICBI 2020), Colombo, Sri Lanka.

προκειμένου να μειωθεί ή ακόμη και να εξαλειφθεί η εμφάνιση εταιρικών σκανδάλων. Ανεξάρτητα από τις προσπάθειες που έγιναν για την πρόληψη και διερεύνηση των απατών, η συγκεκριμένη έρευνα αναφέρει ότι κάθε μέρα εμφανίζεται ένα νέο είδος απάτης.

Ο Spathis (2002)¹², στην έρευνά του υπογραμμίζει σθεναρά τον εσκεμμένο χειρισμό των στοιχείων των οικονομικών καταστάσεων που πραγματοποιείται είτε με την μορφή υπερτίμησης στοιχείων ενεργητικού και των κερδών, είτε με την μορφή υποτίμησης στοιχείων των υποχρεώσεων, των εξόδων και των ζημιών. Αναλυτικότερα, αναφέρει ότι μέσω αυτών των διαδικασιών στοχεύετε η αλλοίωση των στοιχείων των οικονομικών καταστάσεων και η επακόλουθη παραπληροφόρηση των ενδιαφερόμενων χρηστών.

Η παγκόσμια έρευνα για την απάτη από την Association of Certified Fraud Examiners (ACFE, 2020) στις Η.Π.Α., τεκμηρίωσε ότι η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων είναι η λιγότερο συχνή, αλλά η πιο δαπανηρή μορφή απάτης. Αναφέρεται ότι κάθε υπόθεση επαγγελματικής απάτης θα είχε ένα μέσο κόστος 125.000\$ σε μια μέση περίοδο 14 μηνών. Ενώ η υπεξαίρεση περιουσιακών στοιχείων και η διαφθορά συμβαίνουν πιο συχνά από την απάτη των οικονομικών καταστάσεων, ο αντίκτυπος του τελευταίου εγκλήματος είναι σημαντικά μεγαλύτερος σε μέγεθος. Μόνο οι περιπτώσεις απάτης στις οικονομικές καταστάσεις ανέφεραν μέση απώλεια 954.000\$ με μέση περίοδο 24 μήνες. Ουσιαστικά, η απάτη στις οικονομικές καταστάσεις έχει ως αποτέλεσμα την μείωση της παραγωγικότητας, της λειτουργικής αποτελεσματικότητας και της καινοτομίας μιας επιχείρησης. Ακόμη, μετατοπίζει πόρους σε μη παραγωγικά επιχειρηματικά έργα, περιορίζει την προοπτική μιας επιχείρησης να αναπτυχθεί, μειώνει την αξία ιδίων κεφαλαίων της και τοποθετεί μια εταιρεία σε επικίνδυνη θέση διαγραφής από το χρηματιστήριο. Το φαινόμενο της λογιστικής απάτης αποτελεί την κύρια αιτία για την αύξηση των ζημιών κατά 56% τα τελευταία δέκα χρόνια. Το πραγματικό υποκείμενο κόστος της απάτης μπορεί να είναι μεγαλύτερο εάν ληφθούν υπόψη οι έμμεσες δαπάνες που υπέστησαν, όπως η ζημιά στην αξιοπιστία που αντιμετωπίζουν οι πιστωτές, οι εργαζόμενοι και οι επενδυτές,

¹² Βλ. Spathis C. (2002), «Detecting false financial statements using published data: some evidence from Greece.», *Managerial Auditing Journal*, Bradford, v. 17, v. 4, p. 179-191, 2002.

συμπεριλαμβανομένης της καταστροφής της επιχειρηματικής φήμης που προκαλείται από τα λογιστικά σκάνδαλα. (Gee και Button, 2019)¹³

Οι Craja et al. (2020)¹⁴, αναφέρουν ότι η ανάπτυξη μιας αποτελεσματικής στρατηγικής ανίχνευσης απάτης αποτελεί ζωτικής σημασίας προτεραιότητα, εξαιτίας της δαπανηρής και καταστροφικής φύσης της απάτης. Η ανίχνευση απάτης διευκολύνει περαιτέρω την πρόληψή της. Όταν οι εταιρίες βελτιώνουν συνεχώς τις μεθόδους ανίχνευσης απάτης, οι εργαζόμενοι γίνονται περισσότερο σίγουροι ότι η απάτη θα εντοπιστεί, αποθαρρύνοντάς τους έτσι να διαπράξουν κάποιο αντίστοιχο φαινόμενο στο μέλλον.

Ο Rezaee (2005)¹⁵, υποστήριξε ότι τα φαινόμενα απάτης της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης και του ελέγχου, οφείλονται σε ποικίλους παράγοντες, όπως την αναξιοπιστία των ελεγκτικών διαδικασιών, την ανήθικη συμπεριφορά των ανώτατων στελεχών, ιδιαίτερα των Διευθύνων Σύμβουλων και των Οικονομικών Διευθυντών όταν «μαγειρεύουν τα βιβλία», καθώς και την αναποτελεσματικότητα των εσωτερικών ελέγχων. Επίσης, τονίζει ότι η έλλειψη επαγρύπνησης λειτουργιών εποπτείας, η αλαζονική διαχείριση των στελεχών, οι παράνομες δραστηριότητες που διεξάγονται από ανώτερα στελέχη, οι αναποτελεσματικές λειτουργίες ελέγχου και ανεπαρκείς οικονομικές γνωστοποιήσεις, οφείλονται σε σημαντικό βαθμό για την εμφάνιση φαινομένων λογιστικής απάτης.

Ακόμη, οι Petrascu και Tîeanu (2014)¹⁶, μελετούν το ρόλο του εσωτερικού ελεγκτή στην αποτροπή της λογιστικής απάτης και καταλήγουν στο βασικό συμπέρασμα ότι οι ευθύνες σχετικά με την πρόληψη της απάτης σε έναν οργανισμό κατανέμονται μεταξύ του εκτελεστικού συμβουλίου, της επιτροπής ελέγχου και του εσωτερικού ελέγχου. Πιο συγκεκριμένα αναφέρουν ότι το εκτελεστικό συμβούλιο έχει την τελική ευθύνη για την εφαρμογή των μηχανισμών έγκαιρης ανίχνευσης και πρόληψης μιας απάτης. Τα μέλη του εκτελεστικού συμβουλίου είναι αυτά που θα πρέπει να δώσουν εξηγήσεις σε περίπτωση ανακάλυψης ορισμένων περιπτώσεων απάτης. Σύμφωνα με το Διεθνές

¹³ Βλ. Gee, J. & Button, M. (2019). «The financial cost of fraud 2019», Tech. Rep, Crowe.

¹⁴ Βλ. Craja, P., Kim, A., & Lessmann, S. (2020). « Deep learning for detecting financial statement fraud. Decision Support Systems», 139, 113421. <https://doi.org/10.1016/j.dss.2020.113421>

¹⁵ Βλ. Rezaee, Z (2005), «Causes, consequences, and deterrence of financial statement fraud», Critical Perspective on Accounting, Vol 16, pp. 277-298

¹⁶ Βλ. Petrascu D. and Tîeanu A. (2014), «The Role of Internal Audit in Fraud Prevention and Detection» , Procedia Economics and Finance 16, DOI:10.1016/S2212-5671(14)00829-6

Πρότυπο Ελέγχου 240, το εκτελεστικό συμβούλιο είναι υπεύθυνο για την πρόληψη και τον εντοπισμό απάτης και λάθους εφαρμόζοντας και διατηρώντας κατάλληλα συστήματα λογιστικής και εσωτερικού ελέγχου. Αυτά τα συστήματα μπορούν επίσης να μειώσουν την πιθανότητα απάτης και λάθους, αλλά δεν μπορούν να τα εξαλείψουν εντελώς. Ακόμη, η ελεγκτική επιτροπή έχει το ρόλο να εποπτεύει τη διαχείριση των κινδύνων απάτης και να παρακολουθεί ενεργά τις προσπάθειες του εκτελεστικού συμβουλίου κατά τη διάπραξη απάτης, καθώς επίσης και ότι ο εσωτερικός έλεγχος αντιπροσωπεύει μια αποτελεσματική γραμμή άμυνας κατά της απάτης, με ρόλο τόσο στην παρακολούθηση των κινδύνων, όσο και στην πρόληψη και ανίχνευση της απάτης. Επιπρόσθετα, παραθέτουν ότι οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να έχουν επαρκείς γνώσεις για να εντοπίσουν τα σημάδια μιας πιθανής απάτης, να είναι προσεκτικοί σε περιπτώσεις που ελλοχεύει κάποιος πιθανός κίνδυνος απάτης και να μπορούν να εκτιμούν την αναγκαιότητα περαιτέρω διερεύνησης μιας υπόθεσης μέσω ενημέρωσης των υπευθύνων, προς αποφυγήν επακόλουθων αρνητικών συνεπειών.

Οι Koutoupis et.al. (2014)¹⁷, εξετάζουν τη συμβολή των εσωτερικών ελεγκτών στην καταπολέμηση της λογιστικής απάτης. Πιο συγκεκριμένα αναλύουν τις διαφορετικές αντιλήψεις που επικρατούν, για δύο διαφορετικά αλλά συγγενικά επαγγέλματα που υπάρχουν. Το πρώτο από τα δύο επαγγέλματα είναι ο εσωτερικός ελεγκτής και το δεύτερο ο εξωτερικός ελεγκτής. Οι εσωτερικοί ελεγκτές θεωρούνται ότι είναι οι πρώτοι στη γραμμή άμυνας κατά της απάτης, καθώς βρίσκονται στην καρδιά της επιχείρησης. Σύμφωνα με τα ευρήματα της έρευνά τους, οι εσωτερικοί ελεγκτές έχουν μεγαλύτερη γνώση από τους εξωτερικούς ελεγκτές για το τι είναι απάτη, ποιες είναι οι αντικειμενικές τους ευθύνες και ποιες οι εύλογες απαιτήσεις των πελατών τους. Ακόμη, ένα σημαντικό εύρημα της έρευνάς τους αποτέλεσε ο εντοπισμός αρκετών διαφορών μεταξύ εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών. Αναλυτικότερα, υποστηρίζουν ότι, στην πραγματικότητα, οι εξωτερικοί ελεγκτές δείχνουν πολύ λιγότερη εμπιστοσύνη στην ανεξαρτησία των εσωτερικών ελεγκτών, με τους τελευταίους να εκφράζουν επιχειρήματα, αλλά όχι τόσο έντονα.

¹⁷ Βλ. Koutoupis Andreas G., Bekiaris Michail and Deliaslanidis Dimitris (2014), «Fraud Auditing in Greece: Internal VS External Auditors Perceptions», Conference: 12th European Academic Conference on Internal Audit & Corporate Governance, Milan, Como-Italy, 11-12 April 2014At: Milan, Italy.

Οι Christo και Ben Marx (2016)¹⁸, πραγματοποίησαν μια έρευνα στη Νότια Αφρική. Η μελέτη τους αναφέρει ότι ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλλει στη διαδικασία διαχείρισης κινδύνων, καθώς και ότι κατά τη διάρκεια της μελέτης, το 75% της επιτροπής ελέγχου στις υπό εξέταση εταιρείες ανέφερε ότι οι αξιολογήσεις του εσωτερικού ελέγχου για την πιθανότητα εμφάνισης απάτης τους βοήθησαν στην επίβλεψη της ευθύνης διαχείρισης κινδύνου. Συνεπώς, αυτό συνεπάγεται ότι οι αξιολογήσεις εσωτερικού ελέγχου μπορούν να παρέχουν πληροφορίες στην επιτροπή ελέγχου σχετικά με τα προγράμματα διαχείρισης απάτης που έχουν σχεδιαστεί για την αντιμετώπιση της απάτης στις οικονομικές καταστάσεις.

Οι Thanh και Le (2019)¹⁹, με βάση τα αποτελέσματα της ποσοτικής έρευνας σχετικά με τον αντίκτυπο της εναλλαγής των ελεγκτών, την ικανότητα των ελεγκτών, τις αμοιβές ελέγχου στα κίνητρα εργασίας και την ποιότητα του ελέγχου μέσω της έρευνας των απόψεων των ελεγκτών στο Βιετναμ, κατέληξαν στο βασικό συμπέρασμα ότι, η εναλλαγή των ελεγκτών, η ικανότητα του ελεγκτή και οι αμοιβές ελέγχου της εταιρείας που παρέχει στον πελάτη έχουν αντίκτυπο στα κίνητρα και την ποιότητα του ελέγχου. Πιο συγκεκριμένα, η εναλλαγή των ελεγκτών είναι ο παράγοντας που επηρεάζει την ίδια κατεύθυνση και τον ισχυρότερο αντίκτυπο στα κίνητρα εργασίας των ελεγκτών και στην ποιότητα του ελέγχου. Οι αμοιβές ελέγχου είναι οι παράγοντες που επηρεάζουν περισσότερο, αλλά έχουν μικρότερη επιρροή στην απόδοση και την ποιότητα του ελέγχου. Στους δημογραφικούς παράγοντες, όσο λιγότερη εμπειρία έχουν οι ελεγκτές, τόσο υψηλότερα είναι τα εργασιακά κίνητρα και αντίστροφα, όσο πιο έμπειροι οι ελεγκτές έχουν υψηλότερη ποιότητα ελέγχου από τους συνομηλίκους τους με λιγότερα έτη εμπειρίας. Τέλος η μελέτη έδειξε ότι δεν υπήρχε διαφορά μεταξύ ανδρών και γυναικών, όσον αφορά τα εργασιακά κίνητρα.

Ο Chong (2013)²⁰, αναφέρει ότι, το επάγγελμα του ελεγκτή έχει περάσει από «έναν πλήρη κύκλο της μη ευθύνης έως της πλήρους ευθύνης». Οι ρυθμιστές προτύπων και οι επαγγελματικοί φορείς έχουν ανταποκριθεί σε ευρέως δημοσιευμένες υποθέσεις απάτης. Τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα είναι απλώς οδηγοί για το επάγγελμα και οι

¹⁸ Βλ. Christo A. and Ben Marx, (2016), «Intrenal Audit and Risk Management in Metropolitan Municipalities», Financial Management and Institution.

¹⁹ Βλ. Hai Phan Thanh and Toan Toan Duc Le (2019), «Effect of Audit Rotation, Audit Fee And Auditor Competence to Motivation Auditor and Audit Auality : Empirical Evidence in Vietnam», Academy of Accounting and Financial Studies Journal 23(2).

²⁰Βλ. Chong H.Gin, (2013), «Detecting Fraud: What Are Auditors' Responsibilities?», anuary 2013Journal of Corporate Accounting & Finance 24(2):47-53.

ίδιοι οι ελεγκτές πρέπει να επιδεικνύουν τη δέουσα προσοχή και επιμέλεια σε όλες τις εργασίες. Αν και η διοίκηση είναι υπεύθυνη για το σχεδιασμό και την εφαρμογή συστημάτων εσωτερικού ελέγχου και τον εντοπισμό απάτης, οι ελεγκτές πρέπει να αξιολογούν την αξιοπιστία των συστημάτων ελέγχου και να αναφέρουν την απάτη στις αρμόδιες αρχές. Όλα αυτά προσθέτουν αξία στις εκθέσεις ελέγχου και διαβεβαιώνουν το κοινό ότι οι εκθέσεις κάνουν αυτό που είχαν σχεδιαστεί για να κάνουν. Οι ελεγκτές πρέπει να επανεξετάζουν διαρκώς τους πόρους τους, που περιλαμβάνει τη συνεκτίμηση των αναγκών για την εξάρθρωση απατών σε μεγάλους ελέγχους και την κατανόηση των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων των πελατών πραγματοποιώντας ενδιάμεσες επισκέψεις ελέγχου και πραγματοποιώντας τακτικές συναντήσεις με τους πελάτες.

Οι Akman et.al.(2020)²¹, ερευνούν τον αντίκτυπο των λογιστικών απατών στην Τουρκία. Πιο συγκεκριμένα, υποστηρίζουν ότι ο έλεγχος της απάτης αποκτά ιδιαίτερη σημασία καθημερινά λόγω των αυξανόμενων λογιστικών σκανδάλων. Τα λογιστικά σκάνδαλα σε επιχειρήσεις έχουν προκαλέσει σημαντικές απώλειες τόσο στον κόσμο όσο και στην Τουρκία. Αν και η πρόληψη της απάτης είναι δύσκολη, ένας έλεγχος που βασίζεται σε Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου και κώδικες δεοντολογίας μπορεί να επιτρέψει τη μείωση της απάτης και να βοηθήσει στον έγκαιρο εντοπισμό της. Έτσι, οι εταιρείες θα πρέπει πρώτα να λάβουν υπό έλεγχο τις οικονομικές τους καταστάσεις. Για αυτό, οι εταιρείες χρειάζονται αξιόπιστες οικονομικές καταστάσεις. Οι πληροφορίες που περιέχονται στις οικονομικές καταστάσεις που συντάσσει η επιχείρηση πρέπει να παραδίδονται στα ενδιαφερόμενα μέρη έγκαιρα, ακριβή, αξιόπιστα, κατανοητά, πλήρη και ενημερωμένα. Επιπροσθέτως, τονίζουν ότι οι ανεξάρτητοι ελεγκτές είναι απαραίτητοι για να αυξήσουν την εμπιστοσύνη των επενδυτών στις χρηματοοικονομικές πληροφορίες. Επιπλέον, οι ανεξάρτητοι ελεγκτές που ελέγχουν τις εταιρείες πρέπει να οδηγηθούν στο επιδιωκόμενο επίπεδο, παρέχοντας επαρκή εκπαίδευση πριν και μετά τις εργασίες. Ο λόγος είναι ότι ο ανεξάρτητος ελεγκτικός τομέας διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο στη διασφάλιση του περιβάλλοντος εμπιστοσύνης στις χρηματοπιστωτικές αγορές και είναι επίσης εξαιρετικά σημαντικός για τη διαφάνεια. Ακόμη, σημειώνουν ότι πολλές διαφορετικές τεχνικές ελέγχου μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε ελέγχους απάτης. Όταν εμφανιστεί ένα σύμπτωμα για την

²¹ Βλ. Vedat Akman, Berkan Acar and Cevdet Kizil, (2020), «Auditing Techniques to Avoid Cost Accounting Frauds»September 2020EMAJ Emerging Markets Journal 10(1):60-66 DOI:10.5195/emaj.2020.210

παρουσία απάτης, το θέμα θα πρέπει να εξεταστεί λεπτομερώς με πρόσθετες τεχνικές ελέγχου. Το βασικό στοιχείο για να μπορέσει να ανιχνεύσει την απάτη είναι ότι ο ελεγκτής πρέπει να κινείται με επαγγελματικό σκεπτικισμό. Σε αυτή τη διαδικασία, μπορεί να γίνει καταμέτρηση αποθεμάτων και μετρητών, μπορούν να αλλάξουν οι εφαρμοζόμενες τεχνικές ελέγχου, μπορούν να γίνουν συνεντεύξεις με υπαλλήλους και τη διοίκηση και μπορεί να γίνει επαλήθευση. Επίσης, η καθιέρωση ισχυρών εσωτερικών ελέγχων και η ωφέλεια από τον ολοκληρωμένο τεχνολογικό έλεγχο μπορεί να βοηθήσει σημαντικά. Όταν εντοπίζεται μια απάτη, θα πρέπει να αναφέρεται στο κατάλληλο διοικητικό επίπεδο και τα συνδεδεμένα μέρη θα αντιμετωπίζουν κυρώσεις. Η διοίκηση της επιχείρησης θα πρέπει επίσης να δημιουργήσει ένα απαραίτητο σύστημα ελέγχου, ενώ οι εσωτερικοί και οι εξωτερικοί ελεγκτές έχουν μεγάλο ρόλο στην ανίχνευση, την πρόληψη και την αναφορά της απάτης.

Οι Kourtis et.al. (2019)²², αναφέρθηκαν στην περίπτωση της απάτης της εταιρίας Follie Follie, που ξέσπασε στην Ελλάδα το 2018. Πιο συγκεκριμένα, ο έλεγχος που πραγματοποιήθηκε απέδειξε ότι η εταιρία κατά το χρονικό διάστημα 2007-2017 διόγκωσε τις πωλήσεις, τα κέρδη και τα ίδια κεφάλαιά της, με την μέθοδο εικονικών-ψεύτικων συναλλαγών τόσο σε συνδεδεμένες εταιρίες όσο και σε εντελώς ανύπαρκτες, κυρίως στην Ασία. Ένας προκαταρκτικός έλεγχος στην Ασία που διενεργήθηκε από ανεξάρτητη συμβουλευτική εταιρεία, διαπίστωσε τις περισσότερες από τις εικαζόμενες λανθασμένες ενέργειες σε σχέση με την αυθεντικότητα των αναφερόμενων οικονομικών στοιχείων. Η δραστηριότητα στην Ασία παράκαμψε σοβαρές ελεγκτικές διαδικασίες για αρκετό καιρό, λόγω αμέλειας ή πιθανώς υπό την αιγίδα της διοίκησης. Η απουσία αποτελεσματικού προληπτικού ή διορθωτικού μηχανισμού, επέτρεψε στη διοίκηση να πραγματοποιήσει μια νεφελώδη δραστηριότητα. Το 2017 οι πωλήσεις αυξήθηκαν κατά 1 δισεκατομμύριο ευρώ και τα ίδια κεφάλαια κατά 2 δισεκατομμύρια ευρώ, ενώ τα παραποιημένα οικονομικά στοιχεία επέφεραν αύξηση των μετοχών, οι οποίες πωλήθηκαν από τους μετόχους επιφέροντας υπέρογκα ποσά κερδών.

²² Βλ. Eleftherios Kourtis, Georgios Kourtis and Panayiotis Curtis (2019), « An Integrated Financial Ratio Analysis as a Navigation Compass through the Fraudulent Reporting Conundrum: A Case Study», Project: financial statement analysis manipulation and bankruptcy prediction.

Οι Kizil και Kasbasi (2018)²³, στην μελέτη τους αναφέρουν ότι οι οικονομικές καταστάσεις που υπόκεινται σε απάτη, προκαλούν λογιστικά σκάνδαλα και κατά συνέπεια δυσκολεύουν τους χρήστες των οικονομικών καταστάσεων να λάβουν τη σωστή απόφαση. Για να εξασφαλιστεί η διαφάνεια, η αξιοπιστία και η αντικειμενικότητα, οι οικονομικές καταστάσεις ελέγχονται από ανεξάρτητους ελεγκτές. Ωστόσο, τα λογιστικά σκάνδαλα που ξέσπασαν στον 21ο αιώνα έδειξαν ότι οι ανεξάρτητες ελεγκτικές εταιρείες δεν εκπληρώνουν πάντα πλήρως τα καθήκοντά τους. Για το λόγο αυτό, εισήχθη νομοθεσία στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής (ΗΠΑ), την Ευρώπη και τις ασιατικές χώρες, συμπεριλαμβανομένης της Ιαπωνίας, ενώ συστάθηκαν επίσης φορείς δημόσιας εποπτείας. Όμως, παρά τους εισαγόμενους νόμους, κανονισμούς, ρυθμίσεις και φορείς δημόσιας εποπτείας, ο κίνδυνος λογιστικών σκανδάλων εξακολουθεί να συνεχίζεται. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι νόμοι, οι κανονισμοί, οι ρυθμίσεις και η θέσπιση φορέων δημόσιας εποπτείας καθυστερούν και δεν ανταποκρίνονται πλήρως στις προσδοκίες των μεταβαλλόμενων συνθηκών της αγοράς. Η μελέτη τους εστιάζει κυρίως στην ανάλυση και την περιγραφή τεράστιων και παγκοσμίου φήμης σκανδάλων που ξέσπασαν ανά τον κόσμο όπως αυτά της Tyco International το 2002, της βρετανικής εταιρίας Tesco το 2015, της ιταλικής εταιρίας Parmalat το 2003 και των ιαπωνικών εταιριών Kanebu (2006), Olympus και της Toshiba (2015).

Στη διεθνή εμπορική διαδικασία, οι εταιρείες αναγκάζονται να εξετάσουν τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα προκειμένου να μπορέσουν να αποφύγουν απάτες και λάθη οικονομικών υπολογισμών στην αγορά. Σύμφωνα με τις απόψεις των Grant, Harber και Minter (2018)²⁴, εάν η διοίκηση επιτύχει να διεκπεραιώσει τη διαδικασία εσωτερικού ελέγχου, οι διαχειριστικοί κίνδυνοι μπορούν να αποφευχθούν τα επόμενα χρόνια. Ως αποτέλεσμα, η διοίκηση θα είναι σε θέση να παράγει τεράστια οικονομικά οφέλη ετησίως. Το Διεθνές Συμβούλιο Προτύπων Ελέγχου και Διασφάλισης θέτει όλα τα σχετικά ελεγκτικά πρότυπα σχετικά με τις ελεγκτικές δραστηριότητες στην διεθνή αγορά. Για τη διαχείριση των δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τον έλεγχο, το Διεθνές Συμβούλιο Προτύπων Ελέγχου και Διασφάλισης έχει εισαγάγει πολυάριθμες

²³ Βλ. Cevdet Kizil and Burhan Kasbasi (2018), «Accounting Scandals and Eye-Catching Frauds: USA-Japan Comparison by Considering the Role of Auditing», August 2018 *Journal of Asian Research* 2(3):123-138 DOI:10.22158/jar.v2n3p123

²⁴ Βλ. Grant, R., Harber, M., & Minter, T. (2018), «An analysis of the impact of audit firm rotation on audit fees: a South African perspective.», *African Journal of Accounting, Auditing and Finance*, 6(2), 91-108

πολιτικές και διαδικασίες όπως τον Διεθνή Έλεγχο Ποιότητας Ελέγχου και τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου (International Auditing Standards). Τα Δ.Π.Ε. ουσιαστικά αποτελούν μια κοινή γλώσσα ελέγχου στη διεθνή αγορά (IAASB, 2020). Τα πρότυπα ελέγχου έχουν επικεντρωθεί σε βασικούς κανόνες σχετικά με τον έλεγχο, όπως την αξιολόγηση της οικονομικής συναλλαγής και την επανεξέταση της συναλλαγής με την αγορά αναλύοντας τη μορφή και τη διαδικασία υπολογισμού, αλλά και εντοπίζοντας την πηγή χειραγώγησης δεδομένων και απάτης. Με βάση τα χαρακτηριστικά των Δ.Π.Ε., οι διεθνείς εταιρείες μπορούν να είναι σε θέση να μειώσουν τους κινδύνους σχετικά με τον έλεγχο μελλοντικά. (Alrasheedi και Abualfalayeh, 2020)²⁵

Σύμφωνα με τους Tackie et.al. (2016)²⁶, τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου βοηθούν στη δημιουργία ενός πρότυπου συστήματος που αξιολογεί τους κινδύνους και προστατεύει τα περιουσιακά στοιχεία της εταιρείας ανεξάρτητα από τους εξωγενείς παράγοντες που αφορούν έναν οργανισμό. Η κατανόηση των κινδύνων διασφαλίζει ότι η εταιρεία δίνει προτεραιότητα στις παραγωγικές διαδικασίες. Τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου βελτιώνουν το περιβάλλον ελέγχου, βελτιώνοντας έτσι τα πρότυπα χρηματοοικονομικής υγείας σε περίπτωση υποχρεωτικής έρευνας εξωτερικού ελέγχου. Ακόμη τα Δ.Π.Ε. μπορούν να βοηθήσουν τον οργανισμό να αποκτήσει την διασφάλιση ότι είναι προετοιμασμένος για τον επόμενο εξωτερικό έλεγχο (Tickner, 2017)²⁷.

Τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου όσον αφορά τον εσωτερικό έλεγχο είναι ένα από τα πιο κρίσιμα εργαλεία εταιρικής διακυβέρνησης σε όλο τον κόσμο που στοχεύουν στον έλεγχο και την παρακολούθηση των εσωτερικών τους δραστηριοτήτων και να διασφαλίζουν ότι αποδίδονται στα διεθνή πρότυπα καταγραφής, αναφοράς, λειτουργίας αλλά και λογιστικών προτύπων. Επιπλέον, η λειτουργία εσωτερικού ελέγχου βοηθά στη μεγιστοποίηση της ικανότητας του οργανισμού να επιλέγει τις προτιμώμενες μεθόδους για να εφαρμόσει τους πόρους που έχει στη διάθεσή του για

²⁵ Βλ. Afrah Alrasheedi and Ghaith Abualfalayeh, (2020), « The Role of International Auditing Standards in Applying Corporate Governance and the Quality of the Professional Performance of the External Auditor», Asian Journal of Humanities and Social Studies (ISSN: 2321 - 2799)Volume 8 – Issue 6, December 2020

²⁶ Βλ. Tackie, G., Marfo-Yiadom, E., & Achina, S.O. (2016). Determinants of internal audit effectiveness in decentralized local government administrative systems. International Journal of Business and Management, 11(11), 184.

²⁷ Βλ. Tickner, P. (2017). Fraud and Corruption in Public Services. Routledge.

την παραγωγή της υψηλότερης ποιότητας αγαθών και υπηρεσιών που έχουν πρόσβαση (Endaya & Hanefah, 2016)²⁸.

Παρά τη γενίκευση των αποδεκτών Διεθνών Προτύπων Ελέγχου, πρέπει να ληφθούν υπόψη και άλλοι εξωγενείς παράγοντες που περιλαμβάνουν στοιχεία για το επιχειρηματικό περιβάλλον και τις κατευθυντήριες γραμμές του κλάδου στις οποίες λειτουργεί ο οργανισμός. Τέτοιοι παράγοντες αφορούν αρχικά τα προσόντα του ελεγκτή που είναι υπεύθυνος για το ξεκαθάρισμα και την ανάλυση των λειτουργιών του οργανισμού, έπειτα τους νόμους και τους κανονισμούς που σχετίζονται με το τι μπορούν και πρέπει να αποκαλύπτουν, τον βαθμό στον οποίο οι συγκεκριμένοι οργανισμοί δεσμεύονται σε αυτούς τους νόμους, καθώς επίσης και τις διακριτές εθνικές προϋποθέσεις μεταξύ άλλων παραγόντων (Erasmus & Coetzee, 2018)²⁹.

Η έρευνα των Aloudat et.al. (2020)³⁰, είχε στόχο να αναδείξει την επίδραση της εφαρμογής Διεθνών Προτύπων Ελέγχου για τον εσωτερικό έλεγχο, να διερευνήσει τρόπους μείωσης της οικονομικής και διοικητικής διαφθοράς στις δημόσιες ανώνυμες εταιρείες στη Σαουδική Αραβία μέσω των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου. Τα ευρήματα υποδεικνύουν ότι η εφαρμογή των διεθνών προτύπων για τον εσωτερικό έλεγχο, η βελτίωση της σχέσης μεταξύ εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών, καθώς και οι ικανότητες των εργαζομένων, συνέβαλαν βαθιά στην καταπολέμηση της διαφθοράς. Αυτοί οι παράγοντες είναι επίσης εφικτές προσεγγίσεις με τις οποίες οι εταιρείες μπορούν να αντιμετωπίσουν τη διοικητική και οικονομική απάτη.

Οι Boolaky και Cooper (2015)³¹ αξιολόγησαν και συνέκριναν την ισχύ των προτύπων ελέγχου σε 72 χώρες. Εντόπισαν σημαντικές διαφορές μεταξύ Ευρώπης και Ασίας. Παρατήρησαν ότι τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου δεν ήταν υποχρεωτικά σε όλες τις χώρες όπου τα Δ.Π.Χ.Α. ήταν υποχρεωτικά. Επιπλέον, η υιοθέτηση των Δ.Π.Ε. φάνηκε να είναι πιο προηγμένη στην Ευρώπη από ότι στην Ασία. Υποστήριξαν ότι πολιτικοί,

²⁸Βλ. Endaya, K.A., & Hanefah, M.M. (2016). Internal auditor characteristics, internal audit effectiveness, and moderating effect of senior management. *Journal of Economic and Administrative Sciences*, 32(2), 160-176.

²⁹ Βλ. Erasmus, L., & Coetzee, P. (2018). Drivers of stakeholders' view of internal audit effectiveness: Management versus Audit Committee. *Managerial Auditing Journal*, 33(1), 90-114.

³⁰ Βλ. Abeer Atallah Aloudat, Maher Abulaila, Waheeb Hassan & Khalid Yousif (2020), «THE ROLE OF INTERNATIONAL STANDARDS FOR INTERNAL AUDITING TO REDUCE FINANCIAL AND ADMINISTRATIVE CORRUPTION ON PUBLIC SHAREHOLDING COMPANIES IN THE KINGDOM OF SAUDI ARABIA», April 2020 *Academy of Accounting and Financial Studies Journal* 24.

³¹ Βλ. Boolaky P.K. & Cooper B.J. (2015), «Comparing the strength of auditing and reporting standards and its predictors in Europe and Asia.», *Australian Accounting Review* 25(3), 292 -309.

οικονομικοί, κοινωνικοί και νομικοί παράγοντες επηρεάζουν την υιοθέτηση των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου. Ως εκ τούτου, τόνισαν ότι το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) ήταν ο πιο σημαντικός παράγοντας της υιοθέτησης των Δ.Ε.Π. ακολουθούμενη από το μορφωτικό επίπεδο.

Την τελευταία διετία η εμφάνιση της πανδημίας του κορωνοϊού κατέστη καθοριστικός παράγοντας για την δημιουργία ολοένα και περισσότερων φαινομένων εξαπάτησης. Ο αντίκτυπος της έξαρσης της πανδημίας σύμφωνα με την διεθνή βιβλιογραφία, επηρέασε σημαντικά την ποιότητα του ελέγχου και ευνόησε σε σημαντικό βαθμό τα φαινόμενα λογιστικής απάτης.

Η μελέτη του Khalil (2021)³², είχε στόχο να εντοπίσει τον αντίκτυπο του κορωνοϊού στην ποιότητα του ελέγχου στην Ιορδανία. Λόγω της επικίνδυνης κατάστασης της μετακίνησης στην Ιορδανία, ο ερευνητής επικοινωνήσε τηλεφωνικά με έξι διεθνείς ελεγκτικές εταιρείες για να εξετάσει τον αντίκτυπο της πανδημίας στην ποιότητα του ελέγχου για τη συλλογή των δεδομένων. Όλοι οι ελεγκτές με τους οποίους επικοινωνήσε ο ερευνητής επιβεβαίωσαν ότι ο κορωνοϊός επηρέασε την ποιότητα του ελέγχου στην Ιορδανία και λόγω της κοινωνικής αποστασιοποίησης και των περιορισμών στην κίνηση, οι ελεγκτές αντιμετωπίζουν δυσκολίες στη συλλογή των κατάλληλων αποδεικτικών στοιχείων που μπορεί να αυξήσουν την πιθανότητα να κάνουν εσφαλμένες απόψεις σχετικά με το ελέγχου της απόδοσης από αυτούς. Επίσης, προκειμένου να διεξαχθεί η έρευνα με δυναμικό τρόπο, ο ερευνητής έχει υιοθετήσει μια μέθοδο συστηματικής ανασκόπησης για την αποσαφήνιση του προτύπου ελέγχου επεξεργασίας. Ένα από τα κύρια συμπεράσματά του ήταν ότι η ποιότητα του ελέγχου επηρεάζεται από την εξάπλωση της πανδημίας του κορωνοϊού και οδηγεί τους ελεγκτές να αντιμετωπίζουν διάφορες προκλήσεις. Η αβεβαιότητα προκύπτει λόγω της πανδημικής κατάστασης, η οποία αυξάνει τις προκλήσεις όσον αφορά την παροχή ανεξάρτητης άποψης για την οικονομική θέση των εταιρειών. Αυτό μπορεί να αυξήσει τις πιθανότητες εμφάνισης λάθους γνώμης σχετικά με τον έλεγχο. Επιπλέον, ο ερευνητής αυτής της μελέτης κατέληξε στο συμπέρασμα από τηλεφωνικές κλήσεις με τους ελεγκτές, ότι η ποιότητα του ελέγχου στην Ιορδανία επηρεάζεται από τον κορωνοϊό και οι ελεγκτές αντιμετωπίζουν δυσκολίες στη λήψη των κατάλληλων ελεγκτικών τεκμηρίων από τους πελάτες τους λόγω των περιορισμών στην κίνηση και

³² Βλ. Khalil S. M. Abu Saleem (2021), «The Impact of the Coronavirus Pandemic on Auditing Quality in Jordan.», International Journal of Innovation, Creativity and Change. Volume 15, Issue 4, 2021.

ταξίδια στη χώρα. Ο ερευνητής αυτής της μελέτης συνιστά στους ελεγκτές να έχουν πλήρη πρόσβαση σε όλα τα σχετικά έγγραφα, ώστε ο έλεγχος να γίνεται με τον κατάλληλο τρόπο. Οι ελεγκτές πρέπει να επιδεικνύουν επαγγελματικό σκεπτικισμό για να αποφύγουν οποιαδήποτε νομική ευθύνη στο μέλλον.

Ο Karpoff (2021)³³, δήλωσε ότι παρατηρούνται νέες καινοτομίες στην απάτη. Η επιδημία Covid-19 προκαλεί οικονομικές διακοπές λειτουργίας εταιριών και μειώσεις στο οργανωτικό κεφάλαιο, που αυξάνουν την πιθανότητα απάτης τα επόμενα χρόνια. Ωστόσο, η τεχνολογική πρόοδος και η ηθική επίγνωση θα μειώναν τα περιστατικά απάτης γενικά για τα επόμενα χρόνια. Επίσης, ανέφερε ότι η απάτη είναι ένα μεγάλο εμπόδιο για την ανάπτυξη της εταιρείας. Η επιδημία Covid-19 έφερε νέες προκλήσεις όσον αφορά την υψηλότερη πιθανότητα απάτης.

Η μελέτη της Putra (2021)³⁴ στοχεύει να ελέγξει την ακρίβεια του μοντέλου απάτης στις οικονομικές καταστάσεις σε εταιρείες πριν και κατά τη διάρκεια της πανδημίας Covid-19. Οι παράγοντες που επηρεάζουν την απάτη των οικονομικών καταστάσεων κατά τη διάρκεια της πανδημίας Covid-19 είναι οι οικονομικές πιέσεις, οι οποίες συνίστανται σε πιέσεις χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, πιέσεις οικονομικών στόχων και εξωτερικές οικονομικές πιέσεις. Πιο συγκεκριμένα στην έρευνα χρησιμοποιήθηκαν δεδομένα που προέρχονται από ετήσιες εκθέσεις εταιριών εισηγμένων στο Χρηματιστήριο της Ινδονησίας το 2020. Αυτή η μελέτη χρησιμοποίησε τη μέθοδο δειγματοληψίας και χρησιμοποίησε εργαλεία πολλαπλής γραμμικής ανάλυσης παλινδρόμησης μέσω λογισμικού SPSS. Τα αποτελέσματα των δοκιμών του μοντέλου δείχνουν ότι η μεταβλητή πίεσης χρηματοοικονομικής σταθερότητας είχε τη σημαντικότερη θετική επίδραση στην απάτη των οικονομικών καταστάσεων.

³³ Βλ. Karpoff, J. M. (2021). «The Future of Financial Fraud, Journal of Corporate Finance», Vol. 66, <https://doi.org/10.1016/j.jcorpfin.2020.101694>

³⁴ Βλ. Wahyu Manuhara Putra (2021), «The Effect of Corporate Financial Pressure on Financial Statement Fraud during the COVID-19 Pandemic», Conference: International Conference on Sustainable Innovation Track Accounting and Management Sciences (ICOSIAMS 2021).

Κεφάλαιο 3: Θεσμικό Πλαίσιο

3.1.Επιστήμη της Ελεγκτικής

Η επιστήμη της ελεγκτικής αποτελεί μια από τις σημαντικότερες μορφές της λογιστικής επιστήμης ήδη από την αρχαιότητα. Όπως αναφέρει ο Flint (1988)³⁵, «η λειτουργία του ελέγχου έχει εξελιχθεί ως απάντηση σε μια αντιληπτή ανάγκη ατόμων ή ομάδων στην κοινωνία που αναζητούν πληροφορίες ή διαβεβαιώσεις σχετικά με τη συμπεριφορά ή την απόδοση άλλων για τα οποία έχουν αναγνωρισμένο και νόμιμο συμφέρον. Ο έλεγχος μπορεί να παρατηρηθεί ως μέσο κοινωνικού ελέγχου επειδή χρησιμεύει ως μηχανισμός για την παρακολούθηση της συμπεριφοράς και της απόδοσης και για την εξασφάλιση ή την επιβολή λογοδοσίας». Ο ρόλος της ελεγκτικής εστιάζει κυρίως στο δημόσιο συμφέρον, την διασφάλιση της ακεραιότητας των οικονομικών εκθέσεων, στον διαχωρισμό μη ελεγκτικών λειτουργιών καθώς και άλλων συμβουλευτικών υπηρεσιών. Η ελεγκτική πρωτοεμφανίστηκε με τη μορφή αρχαίων δραστηριοτήτων ελέγχου στους αρχαίους πολιτισμούς της Κίνας, της Αιγύπτου και της Ελλάδας. Ωστόσο, η πρακτική του σύγχρονου ελέγχου δεν καθιερώθηκε σταθερά μέχρι την έλευση της βιομηχανικής επανάστασης στα μέσα του δέκατου ένατου αιώνα στο Ηνωμένο Βασίλειο. Η πρακτική ελέγχου στα μέσα του 1800 έως τις αρχές του 1900 μπορεί να θεωρηθεί ως «παραδοσιακός ρόλος συμμόρφωσης του ελέγχου», καθώς ο έλεγχος αφορούσε κυρίως τη διασφάλιση της ορθότητας των λογαριασμών και τον εντοπισμό απατών και λαθών. Τα τελευταία 30 περίπου χρόνια, ο ελεγκτής έπαιξε «ενισχυτικό ρόλο» ενισχύοντας την ακεραιότητα και την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων. Σήμερα, οι ελεγκτές αναμένεται όχι μόνο να ενισχύσουν την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων, αλλά και να παρέχουν πρόσθετες περισσότερες ουσιαστικές υπηρεσίες, όπως η αναφορά παρατυπιών, ο εντοπισμός επιχειρηματικών κινδύνων και η παροχή συμβουλών στη διοίκηση για το περιβάλλον εσωτερικού ελέγχου (Cosserat, 2004)³⁶. Ωστόσο, εκτεταμένες μεταρρυθμίσεις εφαρμόστηκαν σε διάφορες χώρες ως αποτέλεσμα της κατάρρευσης των μεγάλων εταιρειών. (Heang και Azham, 2008)³⁷

³⁵ Βλ. Flint, D. (1988). «Philosophy and principles of auditing». Hampshire: Macmillan Education Ltd.

³⁶ Βλ. Cosserat, G. (2004). «Modern auditing» (2nd ed.). John Wiley & Sons.

³⁷ Βλ. LEE Teck-Heang and Azham Md. Ali (2008), «The evolution of auditing: An analysis of the historical development», The evolution of auditing: An analysis of the historical development Dec. 2008, Vol.4, No.12 (Serial No.43)

3.1.1.Ορισμός και Έννοια της Ελεγκτικής

Η ελεγκτική όπως προαναφέρθηκε αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους κλάδους της λογιστικής επιστήμης, που πραγματεύεται τους γενικούς κανόνες, όρους και αρχές για κάθε οικονομική οντότητα, καθώς στοχεύει στην ορθή διεξαγωγή των ελέγχων. Όπως αναφέρει η Αμερικανική Ένωση Λογιστικής (American Accounting Association Committee),(1973)³⁸, η ελεγκτική αποτελεί *«μια συστηματική διαδικασία αντικειμενικής απόκτησης και αξιολόγησης των αποδεικτικών στοιχείων σχετικά με τις οικονομικές ενέργειες για να εξακριβωθεί ο βαθμός αντιστοιχίας μεταξύ των ισχυρισμών και των καθιερωμένων κριτηρίων και η κοινοποίηση των αποτελεσμάτων στους ενδιαφερόμενους χρήστες»*. Η πληροφορία αποτελεί την ψυχή της αγοράς, επομένως για να λειτουργήσει αποτελεσματικά η αγορά, οι πληροφορίες πρέπει να έχουν κάποιο μέτρο αξιοπιστίας. Η εμπιστοσύνη των επενδυτών ενισχύεται από τη γνώση ότι οι οικονομικές καταστάσεις έχουν υποβληθεί στην αυστηρότητα της ανεξάρτητης και αντικειμενικής έρευνας των ελεγκτών.

Σύμφωνα με τον Δήμου (2000)³⁹, η ελεγκτική είναι *«το σύνολο των αρχών που αποσκοπούν στην διαρκή προσέγγιση του είδους, της έκτασης και του τρόπου διενέργειας του ελέγχου των ενεργειών και ιδιαίτερα των αρμοδίων οργάνων και οικονομικών μονάδων είτε για την πρόληψη λαθών και παρατυπιών, είτε ακόμη για την επιβεβαίωση της ορθότητας και της νομιμότητας αυτών»*.

Επίσης, ένας ακόμη ορισμός όπως δίνεται από τον Καζαντζή (2006)⁴⁰, όπου παρουσιάζει την ελεγκτική ως *«τον επιστημονικό κλάδο της συστηματικής διαδικασίας συγκέντρωσης και αξιολόγησης ελεγκτικών τεκμηρίων, από ένα ανεξάρτητο πρόσωπο, τα οποία αφορούν μετρήσιμες πληροφορίες συγκέντρωσης της οικονομικής οντότητας, προκειμένου να εξακριβωθεί στους ενδιαφερόμενους χρήστες κατά πόσο οι πληροφορίες ανταποκρίνονται σε προκαθορισμένα κριτήρια»*.

³⁸Βλ. American Accounting Association Committee on Basic Auditing Concepts (1973): A Statement of Basic Auditing Concepts, American Accounting Association (Sarasota, FL)

³⁹Βλ. Δήμου Γ.Νίκος. (2000), «Ελεγκτική Ι, Βασικές Αρχές Γενικής και Τραπεζικής Ελεγκτικής».

⁴⁰Βλ. Καζαντζής Χ.Ι. (2006), «Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος», Πειραιάς, Εκδόσεις: Business Plus A.E..

3.1.2.Σκοπός και Αντικείμενο της Ελεγκτικής

Οι στόχοι της ελεγκτικής έχουν εξελιχθεί με την πάροδο του χρόνου από τον εντοπισμό της απάτης έως την πρόληψη, μέσω κατάλληλων διασφαλίσεων και αρχών. Η λειτουργία ελέγχου διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο στη διατήρηση της ευημερίας και της σταθερότητας της κοινωνίας. Σήμερα, είναι ευρέως αποδεκτό ότι ο ρόλος και η λειτουργία ενός ελέγχου συνίσταται στην παροχή αξιοπιστίας στις οικονομικές καταστάσεις που καταρτίζονται και δημοσιεύουν οι διαχειριστές της εταιρείας για τους μετόχους τους, συμπεριλαμβανομένων τον εντοπισμό, την αναφορά, καθώς και την εκτίμηση των κινδύνων της επιχείρησης.

Σύμφωνα με την PwC⁴¹ η ελεγκτική αποτελεί την εξέταση της οικονομικής έκθεσης ενός οργανισμού - όπως παρουσιάζεται στην ετήσια έκθεση - από κάποιο ανεξάρτητο άτομο από αυτόν τον οργανισμό. Η οικονομική έκθεση περιλαμβάνει έναν ισολογισμό, μια κατάσταση λογαριασμού αποτελεσμάτων, μια κατάσταση μεταβολών στα ίδια κεφάλαια, μια κατάσταση ταμειακών ροών και σημειώσεις που περιέχουν μια περίληψη σημαντικών λογιστικών πολιτικών και άλλες επεξηγηματικές σημειώσεις. Ο σκοπός ενός ελέγχου είναι να σχηματίσει μια άποψη για το εάν οι πληροφορίες που παρουσιάζονται στην οικονομική έκθεση, στο σύνολό τους, αντικατοπτρίζουν την οικονομική θέση του οργανισμού σε μια δεδομένη ημερομηνία. Κατά την εξέταση της οικονομικής έκθεσης, οι ελεγκτές πρέπει να ακολουθούν τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα που ορίζονται από κυβερνητικό όργανο. Μόλις οι ελεγκτές ολοκληρώσουν την εργασία τους, συντάσσουν μια έκθεση ελέγχου, εξηγώντας τι έχουν κάνει και δίνουν μια γνώμη που αντλείται από την εργασία τους.

Αντικείμενο της ελεγκτικής αποτελεί κατά κύριο λόγο η ανίχνευση και ο εντοπισμός των πιθανών ελλείψεων και παρατυπιών έτσι ώστε να επιβεβαιώνεται ότι η επιχείρηση λειτουργεί στο βέλτιστο επιθυμητό επίπεδο αποδοτικότητας. Ο Mattingly (1964), υποστηρίζει ότι το αντικείμενο της ελεγκτικής αποτελεί *«η εξέταση των βιβλίων μιας οικονομικής μονάδας, των δικαιολογητικών εγγράφων και γενικότερα των εγγράφων που αποδεικνύουν την αλήθεια και την νομιμότητα αυτών, στην έκταση που μπορεί να πεισθεί ο ελεγκτής αναφορικά με την νομιμότητα, την ακρίβεια και την αλήθεια αυτών βιβλίων,*

⁴¹ Βλ. Για περισσότερες πληροφορίες : <https://www.pwc.com/m1/en/services/assurance/what-is-an-audit.html>.

όπου σύμφωνα με αυτά συντάχθηκαν και οι οικονομικές καταστάσεις». (Νεγκάκης & Ταχυνάκης, 2013)⁴²

Ο κύριος σκοπός της ελεγκτικής διαδικασίας αποτελεί η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών και προτάσεων στους υπό εξέταση οικονομικούς οργανισμούς, προκειμένου να ληφθούν τα απαραίτητα μέτρα και ενέργειες που θα βοηθήσουν στην επίλυση και την εξάλειψη φαινομένων εξαπάτησης, που μπορούν να επιφέρουν αρνητικές συνέπειες στους ίδιους τους οργανισμούς μελλοντικά. Σύμφωνα με τον Τσαγκλάγκανο (2005)⁴³, οι κύριοι σκοποί της ελεγκτικής αφορούν τον εντοπισμό, την πρόληψη και την αποκάλυψη εσκεμμένων και μη, λογιστικών απατών, την έγκριση και τον σχολιασμό της ακρίβειας των οικονομικών καταστάσεων στο σύνολό τους, την πιστοποίηση έπειτα από την διενέργεια συστηματικού ελέγχου και επαληθεύσεων της αξιοπιστίας των οικονομικών δεδομένων αλλά και της ορθής εφαρμογής των επιτασσόμενων φορολογικών διατάξεων, καθώς ακόμη και την πιστοποίηση της επάρκειας ή της ανεπάρκειας της διαχρονικής κατάρτισης των αριθμοδεικτών για την εξαγωγή συμπερασμάτων. Επιπροσθέτως, η αξιολόγηση της σύνταξης των οικονομικών καταστάσεων των εταιριών, η υπογράμμιση των ατελειών και των αδυναμιών στο όλο κύκλωμα της επιχειρησιακής και διαχειριστικής απεικόνισης, καθώς και η στάθμιση των πιθανοτήτων ικανοποίησης των απαιτήσεων της επιχείρησης, προκειμένου να υπολογιστούν οι πιθανές επισφάλειες ώστε να είναι δυνατός ο σχηματισμός των σωστών προβλέψεων, αποτελούν μερικούς ακόμη ουσιώδεις σκοπούς των ελέγχων.

Οι στόχοι του ελέγχου έχουν επίσης εξελιχθεί με την πάροδο του χρόνου από το ανίχνευση της απάτης μέσω της πρόληψης μέσω κατάλληλων διασφαλίσεων και αρχών. (IAASB, 2010)⁴⁴ Ο έλεγχος διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο στη διατήρηση της ευημερίας και της σταθερότητας της κοινωνίας. Στις μέρες μας, είναι ευρέως αποδεκτό ότι ο ρόλος ενός ελέγχου αποτελείται από παροχή αξιοπιστίας στις οικονομικές καταστάσεις που συντάσσουν και δημοσιεύουν οι διαχειριστές της εταιρείας για τους

⁴²Βλ. Νεγκάκης Χ. και Ταχυνάκης Π. (2013), «Σύγχρονα Θέματα Ελεγκτικής και Εσωτερικού Ελέγχου σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου». Εκδόσεις: Διπλογραφία, Αθήνα 2013.

⁴³Βλ. Τσαγκλάγκανος Άγγελος (2005), «Ελεγκτική», Εκδόσεις: Αφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2005.

⁴⁴Βλ. IAASB (March 2010): Assurance and Related Services on Financial Statements Other Than Audits, p. 2.

μετόχους τους, συμπεριλαμβανομένης της ανίχνευσης, της έκθεσης, καθώς και της αξιολόγησης του κινδύνου της επιχείρησης. (Yolanda και Kathi, 2010)⁴⁵

3.1.3.Μορφές Ελέγχου

Με την πάροδο του χρόνου διαμορφώθηκαν αρκετές μορφές ελέγχων δημιουργώντας συνάμα πολλά και διαφορετικά κριτήρια διάκρισης. Τα κριτήρια αυτά ποικίλουν ανάλογα με το σκοπό, το εύρος και το αντικείμενο του ελέγχου που απαιτείται κάθε φορά, συνεπώς οι έλεγχοι που διενεργούνται δεν είναι πάντα ίδιοι για όλες τις οικονομικές οντότητες. Σύμφωνα με τους Νεγκάκης και Ταχυνάκης (2013)⁴⁶, οι μορφές ελέγχου διακρίνονται σε συγκεκριμένες κατηγορίες.

Πιο συγκεκριμένα οι έλεγχοι διακρίνονται σε *προληπτικούς* και *κατασταλτικούς*, όταν διενεργούνται με κύριο γνώμονα τον σκοπό που εξυπηρετείται. *Προληπτικοί*, αναφέρονται οι έλεγχοι για τους οποίους ο σκοπός για τον οποίο διενεργούνται είναι η πρόληψη πιθανών σφαλμάτων και κινδύνων κατά την τήρηση των προβλεπόμενων διαδικασιών, ενώ *κατασταλτικοί* είναι οι έλεγχοι που πραγματοποιούνται έπειτα από την εκτέλεση μιας πράξης και αποσκοπούν στην αποκάλυψη εσκεμμένων ή μη εσκεμμένων σφαλμάτων.

Όταν οι έλεγχοι διενεργούνται με γνώμονα την εξάρτηση του προσώπου από την ελεγχόμενη εταιρία, τότε οι έλεγχοι διακρίνονται σε *εσωτερικούς* και *εξωτερικούς*. Οι *εσωτερικοί ελεγκτές* είναι υποχρεωμένοι να ακολουθούν τους εσωτερικούς κανονισμούς που η διοίκηση επιτάσσει, που σε αρκετές περιπτώσεις δημιουργείται μια σύγχυση ελεώ των αποκλίσεων που μπορεί να υπάρξουν με τις επιτασσόμενα όρια που θέτουν τα ελεγκτικά πρότυπα. Από την άλλη μεριά, οι *εξωτερικοί ελεγκτές*, δεν συνδέονται με την εταιρία άμεσα, μπορεί να είναι φυσικά ή νομικά πρόσωπα το οποία όμως σε κάθε περίπτωση πρέπει να διακατέχουν τα προβλεπόμενα από τον νόμο προσόντα και διενεργεί έλεγχο έπειτα από πρόσκληση των μετόχων της εταιρίας.

Επιπρόσθετα, οι έλεγχοι διακρίνονται σε *γενικούς* και *ειδικούς*, όταν το βασικό κριτήριο αποτελεί το εύρος της υπό ελεγχόμενης εταιρίας. Αναλυτικότερα, *γενικοί*

⁴⁵Βλ. Yolanda and Cathy (2010): Developments in Auditing and Assurance, Corporate Financial Reporting, NJ, p. 93.

⁴⁶ Βλ. Νεγκάκης Χ. και Ταχυνάκης Π. (2013), «Σύγχρονα Θέματα Ελεγκτικής και Εσωτερικού Ελέγχου», εκδόσεις Διπλογραφία, Αθήνα

καλούνται οι έλεγχοι που αφορούν το σύνολο των δραστηριοτήτων της εταιρίας και εφαρμόζονται σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου και αποσκοπούν στην έκφραση γνώμης για την σωστή απεικόνιση των οικονομικών καταστάσεων. *Ειδικοί*, ονομάζονται οι έλεγχοι που αναφέρονται σε συγκεκριμένες διαδικασίες της εταιρίας, ενώ διενεργούνται απροειδοποίητα, προκειμένου να αποκαλύψουν τυχόν απάτες.

Επιπλέον, ανάλογα με την περιοδικότητα, οι έλεγχοι κατηγοριοποιούνται σε *τακτικούς*, *έκτακτους* και *μόνιμους*. *Τακτικοί*, ονομάζονται οι έλεγχοι που διενεργούνται σε τακτά χρονικά διαστήματα, *έκτακτοι* αυτοί που πραγματοποιούνται σε μη προγραμματισμένη χρονική στιγμή και *μόνιμοι*, οι έλεγχοι που πραγματοποιούνται καθ' όλη την διάρκεια της διαχειριστικής χρήσης.

Ακόμη, προαναφερθείς συγγραφείς τονίζουν ότι ανάλογα με τον τομέα ελέγχου, οι έλεγχοι διακρίνονται σε *διαχειριστικούς*, *διοικητικούς* και *φορολογικούς*. *Διαχειριστικοί* είναι οι έλεγχοι που αφορούν την διαχείριση των οικονομικών της εταιρίας, *διοικητικοί* αυτοί που ασχολούνται με την επίβλεψη για την ορθότητα εφαρμογής των απαιτούμενων διαδικασιών και οι *φορολογικοί* είναι οι έλεγχοι που επιτηρούν ουσιαστικά εάν τηρείται σωστά η επιτασόμενη φορολογική νομοθεσία.

Τέλος, οι έλεγχοι διαχωρίζονται σε *υποχρεωτικούς* και *προαιρετικούς* σύμφωνα με το νομοθετικό πλαίσιο που επιβάλλεται κάθε φορά. *Προαιρετικοί*, είναι οι έλεγχοι που επιβάλλονται από την διοίκηση για εσωτερική χρήση, ενώ *υποχρεωτικοί* είναι αυτοί που επιβάλλονται από την νομοθεσία και το κράτος.

Αξίζει να σημειωθεί ότι, ο Lessambo (2018)⁴⁷ στην μελέτη του αναφέρει ακόμη τρεις τύπους ελέγχων με βάση το αντικείμενο ελέγχου: τον *λειτουργικό*, τον *έλεγχο συμμόρφωσης* και των *οικονομικών καταστάσεων*. Ο *λειτουργικός έλεγχος*, είναι μια προσανατολισμένη στο μέλλον, συστηματική και ανεξάρτητη αξιολόγηση των οργανωτικών δραστηριοτήτων. Αποσκοπεί στον προσδιορισμό εάν οι εσωτερικοί έλεγχοι της επιχείρησης είναι επαρκείς για να παράγουν ένα βέλτιστο επίπεδο αποδοτικότητας και αποτελεσματικότητας. Ωστόσο, ο λειτουργικός έλεγχος μπορεί να είναι χρονοβόρος και δαπανηρός. Ο *έλεγχος συμμόρφωσης*, είναι μια ολοκληρωμένη ανασκόπηση μιας εταιρίας ως προς την συμμόρφωσή της με τις νομοθετικές διατάξεις. Ο έλεγχος συμμόρφωσης βασίζεται στην προϋπόθεση ότι η διοίκηση είναι υπεύθυνη

⁴⁷ Βλ. Lessambo, F. I. (2018). Overview, History, and Overall Objectives of Auditing. Auditing, Assurance Services, and Forensics, 3–16. doi:10.1007/978-3-319-90521-1_1

για τη συμμόρφωση της οντότητας με τις απαιτήσεις συμμόρφωσης. Ο έλεγχος επί των *οικονομικών καταστάσεων*, είναι η εξέταση των οικονομικών στοιχείων μιας οντότητας σχετικά με τις δηλώσεις και συνοδευτικές γνωστοποιήσεις από ανεξάρτητο ελεγκτή.

3.2. Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου

Τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου (International Standards of Auditing –ISA), αποτελούν επαγγελματικά πρότυπα για τη διενέργεια οικονομικών ελέγχων των οικονομικών καταστάσεων. Τα πρότυπα αυτά εκδίδονται από την IFAC, μέσα από το Συμβούλιο Διεθνών Προτύπων και Διασφάλισης (International Accounting and Assurance Standards Board - IAASB), το οποίο λειτουργεί υπό την εποπτεία της Διεθνούς Ομοσπονδίας Λογιστών. Απώτερος στόχος της Ομοσπονδίας αποτελεί η δημιουργία ελεγκτικών προτύπων υψηλής ποιότητας, τα οποία θα διευκολύνουν τους ελεγκτές στις ελεγκτικές τους διαδικασίες καθώς επίσης και στην ενδυνάμωση της συνεργασίας με άλλους διεθνείς οργανισμούς. (Ghafran και O’Sullivan, 2017)⁴⁸ Το IAASB έχει ως πρωταρχικό σκοπό *«να υπηρετεί το δημόσιο συμφέρον θέτοντας πρότυπα υψηλής ποιότητας ελέγχου, διασφάλισης, ποιοτικού ελέγχου και συναφών υπηρεσιών, διευκολύνοντας επίσης τη σύγκλιση διεθνών και εθνικών προτύπων, ενισχύοντας έτσι την ποιότητα και την ομοιομορφία της πρακτικής σε όλο τον κόσμο και ενισχύοντας την εμπιστοσύνη του κοινού στο παγκόσμιο ελεγκτικό επάγγελμα»*. (Simnet, 2007)⁴⁹

Αναλυτικότερα, η IFAC είναι ένας παγκόσμιος οργανισμός για το λογιστικό επάγγελμα, που ιδρύθηκε το 1977 με μέλη 155 οργανώσεις ελεγκτών και λογιστών, σε 118 χώρες. Η IFAC αναπτύσσει πρότυπα δεοντολογίας, εκπαίδευσης, ελεγκτικά πρότυπα καθώς και λογιστικά πρότυπα δημοσίου τομέα. Τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου εκδίδονται ουσιαστικά για τις αναθέσεις επισκόπησης που αφορούν τον έλεγχο και την ανασκόπηση των οικονομικών καταστάσεων, τα διεθνή πρότυπα διασφάλισης ποιότητας, αφορούν δεσμεύσεις διασφάλισης εκτός από τον έλεγχο ή την επισκόπηση ιστορικών χρηματοοικονομικών πληροφοριών και σχετικών καταστάσεων πρακτικής. Καθιερώνουν πρότυπα και παρέχουν πληροφορίες για τους ελεγκτές και άλλους

⁴⁸ Βλ. Ghafran C. and O’Sullivan N. (2017), «The impact of audit committee expertise on audit quality: Evidence from UK audit fees»

⁴⁹ Βλ. Simnet Roger, (2007), «A CRITIQUE OF THE INTERNATIONAL AUDITING AND ASSURANCE STANDARDS BOARD», FORUM: ACCOUNTING AND AUDITING STANDARDS BOARD, AUSTRALIAN ACCOUNTING REVIEW VOL. 17 NO. 2.

επαγγελματίες λογιστές καθώς παρέχουν ακόμη καθοδήγηση σε εξειδικευμένους τομείς. Ο σκοπός των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου είναι η θέσπιση προτύπων και η παροχή καθοδήγησης σχετικά με τις αντικειμενικές και γενικές αρχές που διέπουν τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων. Τα τελευταία χρόνια υπήρξαν σημαντικές αλλαγές στις διεθνείς διαδικασίες θέσπισης προτύπων ελέγχου. Αυτές οι αλλαγές που αντικατοπτρίζονται σήμερα στις δραστηριότητες καθορισμού προτύπων της IFAC περιλαμβάνουν μεγαλύτερη άμεση δημόσια συμβολή, πιο αυστηρές και διαφανείς διαδικασίες και εποπτεία διεθνούς δημόσιου συμφέροντος. Πολλοί από τους οργανισμούς-μέλη του IFAC έχουν ήδη υιοθετήσει αρκετά πρότυπα, τα οποία αποτελούν μέρος του κώδικα δεοντολογίας της IFAC για τους επαγγελματίες λογιστές. Επιπλέον, η υιοθέτηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση της 8ης οδηγίας για το εταιρικό δίκαιο πιθανότατα είχε ως αποτέλεσμα την εντολή της ΕΕ για τους ελεγκτές να χρησιμοποιούν τα ελεγκτικά πρότυπα του IFAC το 2007, σύμφωνα με μια διαδικασία έγκρισης της ΕΕ κατά τη διεξαγωγή υποχρεωτικών ελέγχων που απαιτούνταν για σχεδόν όλες τις εταιρείες των κρατών- μελών της ΕΕ. (Boolakay και Omoteso, 2016)⁵⁰

Ήδη έως και το 2004, οι ορκωτοί λογιστές ακολουθούσαν πιστά τις διατάξεις που έθεταν τα πρότυπα ελέγχου όπως όριζε το Σώμα Ορκωτών Λογιστών, τα οποία ακολουθούσαν σε σημαντικό βαθμό τις αρχές που έθεταν τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου. Από το 2005 και έπειτα, τέθηκαν σε πλήρη εφαρμογή τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου, τα οποία έως και σήμερα έχουν υποβληθεί σε αρκετές τροποποιήσεις. (Λουμιώτης και Τζίφας, 2017)⁵¹ Το 2009, το Συμβούλιο των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου ολοκλήρωσε την ανάπτυξη των ελεγκτικών προτύπων θέτοντάς τα σε εφαρμογή για ελέγχους επί των οικονομικών καταστάσεων αρχής γενομένης της 15^{ης} Δεκεμβρίου 2009. Η σταδιακή ανάπτυξη και εξέλιξη των προτύπων, ουσιαστικά έγκειται στην διασφάλιση περισσότερο αξιόπιστων, αντικειμενικών και έγκυρων πληροφοριών, μέσα από την διαδικασία συμμόρφωσης στα εν λόγω πρότυπα, έχοντας ως κοινά στοιχεία την εισαγωγή, τους στόχους και τις απαιτήσεις των ελεγκτών, τον τρόπο εφαρμογής τους,

⁵⁰ Βλ. Pran Krishansing Boolakay and Kamil Omoteso (2016), «International standards on auditing in the international financial services centres: What matters?», *Managerial Auditing Journal* 31(6/7):727-747 DOI:10.1108/MAJ-09-2015-1243.

⁵¹ Βλ. Λουμιώτης Β. και Τζίφας Β. (2017), «Βασικές Οδηγίες Εφαρμογής Διεθνών Προτύπων Ελέγχου», ΣΟΛ, Αθήνα

την έκθεση τελικού ελέγχου καθώς ακόμη και τους κινδύνους που ελλοχεύουν. (Simunic et.al., 2016)⁵²

Η διαμόρφωση των σύγχρονων ελεγκτικών προτύπων, απαιτεί την συμμόρφωση στα προαναφερθέντα κοινά στοιχεία – χαρακτηριστικά. Πιο συγκεκριμένα, τα πρότυπα αυτά απαιτούν από τους ελεγκτές να παρέχουν περισσότερο φερέγγυες πληροφορίες, μέσω των οποίων θα διασφαλίζεται η απαλλαγή των οικονομικών καταστάσεων τόσο από ανακρίβειες, όσο και από απάτες και επιτηδευμένες κινήσεις που αποσκοπούν στην αλλοίωση των πληροφοριών.

Η συνεχής εξέλιξη της παγκόσμιας οικονομίας και η εκμηδένιση των οικονομικών συνόρων δημιούργησε νέες ανάγκες στον κόσμο της ελεγκτικής, έχοντας ως αποτέλεσμα την επακόλουθη ανάπτυξη των ελεγκτικών προτύπων, οδηγώντας ολοένα και περισσότερες χώρες ως προς την υιοθέτηση αυτών των προτύπων. Σύμφωνα με την Διεθνή Ομοσπονδία των Λογιστών (IFAC), έως σήμερα 126 χώρες έχουν υιοθετήσει και εφαρμόζουν τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου χρησιμοποιώντας διαφορετικά θεμέλια σύμφωνα τις ανάγκες της κάθε χώρας, απεικονίζοντας ουσιαστικά τον βαθμό στον οποίο οι εν λόγω χώρες συμμορφώνονται με τους όρους και τους κανόνες που θέτουν τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου. Αναμφίβολα όμως, υπάρχουν ακόμη αρκετές χώρες οι οποίες αποκλίνουν από τα πλαίσια που ορίζουν τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου είτε εσκεμμένα, είτε ελεώ της ελλιπούς εξειδίκευσης και εκπαίδευσης των ελεγκτών στις διατάξεις των νέων αναθεωρημένων προτύπων. (Booakay και Soobaroyen, 2017)⁵³

Σύμφωνα με τον Λουμιώτη και Τζίφα (2017)⁵⁴, η προσέγγιση και η εφαρμογή των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου, περιλαμβάνει τρία αλληλένδετα στάδια: την *εκτίμηση των κινδύνων*, την *αντιμετώπιση των κινδύνων* και τέλος την *αναφορά στην έκθεση ελέγχου*. Πιο συγκεκριμένα, το πρώτο στάδιο της *εκτίμησης των κινδύνων*, αφορά τον εντοπισμό και την αξιολόγηση ουσιωδών κινδύνων που έχουν σημαντικό αντίκτυπο στις οικονομικές καταστάσεις. Το δεύτερο στάδιο της *αντιμετώπισης του κινδύνου*, αποσκοπεί στην ανάπτυξη και την εφαρμογή σημαντικών διαδικασιών για την αποτελεσματική αντιμετώπιση και εξάλειψη των κινδύνων που εντοπίστηκαν επί των

⁵² Βλ. Simunic, D.A., Ye, M. & Zhang, P. (2016), «The joint effects of multiple legal system characteristics on auditing standards and auditor behavior», Contemporary Accounting Research.

⁵³ Βλ. Booakay P.K and Soobaroyen T. (2017), «Adoption of International Standards on Auditing (ISA): Do Institutional Factors Matter?», International Journal of Auditing, 21(1), p.p.:59-81.

⁵⁴ Βλ. Λουμιώτης Β. και Τζίφας Β. (2017), «Βασικές Οδηγίες Εφαρμογής Διεθνών Προτύπων Ελέγχου», ΣΟΛ, Αθήνα

οικονομικών καταστάσεων, ενώ στο τρίτο στάδιο της αναφοράς, εκδίδεται η τελική έκθεση ελέγχου, σύμφωνα με τα ελεγκτικά τεκμήρια που έχουν διαμορφωθεί από τα δύο προηγούμενα στάδια εκτίμησης και αντιμετώπισης των κινδύνων.

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι, στην Ελλάδα τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα εφαρμόστηκαν για πρώτη φορά στις 22 Οκτωβρίου του 2004 όπως έθεσε το άρθρο 137 του νόμου 3229/2004 «*Ελεγκτές και Πιστοποιητικά Ελέγχου*», με την υποχρεωτική εφαρμογή των Ελληνικών Ελεγκτικών Προτύπων. Η υποχρεωτική εφαρμογή τους όμως θεσπίστηκε με το άρθρο 24 του νόμου 3693/2008, σύμφωνα τον οποίο οι υποχρεωτικοί έλεγχοι πρέπει να διενεργούνται όπως προαναφέρθηκε όπως ορίζουν τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα, τα Διεθνή Πρότυπα Επισκόπησης και τα Διεθνή Πρότυπα Συναφών Εργασιών. Το 2009, το IAASB ολοκλήρωσε ουσιαστικά την διαδικασία του έργου του, με την αποσαφήνιση των προτύπων, με αποτέλεσμα τον Δεκέμβριο του 2009 να εκδοθούν τα Αποσαφηνισμένα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου. Τα πρότυπα αυτά μεταφράστηκαν στην ελληνική γλώσσα από το Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών, έπειτα από εξουσιοδότηση της ΕΛΤΕ. (Λουμιώτης και Τζίφας, 2017)⁵⁵

3.2.1.Σκοπός Εφαρμογής των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου

Σήμερα, είναι ευρέως αποδεκτό ότι ο ρόλος και η λειτουργία ενός ελέγχου συνίσταται στην παροχή αξιοπιστίας στις οικονομικές καταστάσεις που συντάσσουν και δημοσιεύουν οι διαχειριστές εταιρειών για τους μετόχους τους, συμπεριλαμβανομένου του εντοπισμού, της έκθεσης, καθώς και της αξιολόγησης των επιχειρηματικών κινδύνων. Η καθιέρωση συνεπώς των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου, έγκειται κυρίως στον καθορισμό και την δημιουργία ενός ασφαλέστερου περιβάλλοντος μέσα από το οποίο θα διασφαλίζεται η αξιόπιστη ανάλυση των οικονομικών καταστάσεων, διευκολύνοντας τους ελεγκτές ως προς την διεκπεραίωση των ελεγκτικών τους διαδικασιών, καθώς επίσης και στην εξασφάλιση της εμπιστοσύνης των επενδυτών. (Leesambo, 2018)⁵⁶

⁵⁵ Βλ. Λουμιώτης Β. και Τζίφας Β. (2017), «Βασικές Οδηγίες Εφαρμογής Διεθνών Προτύπων Ελέγχου», ΣΟΛ, Αθήνα

⁵⁶ Βλ. Lessambo, F. I. (2018). Overview, History, and Overall Objectives of Auditing. Auditing, Assurance Services, and Forensics, 3–16. doi:10.1007/978-3-319-90521-1_1

Η κατηγοριοποίηση των ελεγκτικών διαδικασιών προήλθε ως απόρροια της τήρησης των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου. Ουσιαστικά, η αρχική κατηγοριοποίηση είχε ήδη προκύψει ως αποτέλεσμα της εμφάνισης των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων, τα οποία διευκόλυναν την σύγκριση των οικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων, καθώς και στην εύκολη εξαγωγή συμπερασμάτων αναφορικά με την πορεία και την βιωσιμότητα των εταιριών.

Ο κύριος σκοπός επομένως των Διεθνών Ελεγκτικών Προτύπων, είναι να παρέχουν στους ελεγκτές μια έγκυρη κατευθυντήρια γραμμή σχετικά με τη σύγχρονη ελεγκτική πρακτική που θα πρέπει να συμβάλλει στη διασφάλιση όχι μόνο των συμφερόντων του ελεγχόμενου και των χρηστών των οικονομικών καταστάσεων αλλά και του ίδιου του ελεγκτή. Για να επιτευχθεί αυτός ο στόχος, τα ελεγκτικά πρότυπα πρέπει να αντικατοπτρίζουν τη σύγχρονη νομοθεσία. Εάν ένα ελεγκτικό πρότυπο αποτύχει ως προς αυτό, οποιοσδήποτε ελεγκτής που συμμορφώνεται με ένα τέτοιο ελεγκτικό πρότυπο καλόπιστα μπορεί ενδεχομένως να βρεθεί σε θέση νομικής δυσκολίας. Είναι αρκετά σημαντικό για τους ελεγκτές να τηρούνται πλήρως ενήμεροι για όλες τις νομικές ευθύνες που μπορεί να τους αφορούν. Τα ελεγκτικά πρότυπα τονίζουν συνεχώς ότι η διοίκηση ευθύνεται για την εμφάνιση λογιστικών απατών. Νομικά, οι ελεγκτές έχουν σημαντικές ευθύνες να διερευνούν και να αναφέρουν στη διοίκηση τυχόν αποδεικτικά στοιχεία που μπορεί να βρουν σχετικά με απάτη ή άλλες παρατυπίες, εάν υπάρχουν τέτοιες περιστάσεις που προκαλούν ή πρέπει να κινηθούν οι υποψίες τους. (Gantz, 2014)⁵⁷

Όπως προαναφέρθηκε, τα ελεγκτικά πρότυπα αποτελούν ουσιαστικά τις κατευθυντήριες γραμμές για τους ελεγκτές ως προς την εξασφάλιση της ποιότητας του ελέγχου, καθώς και της αποτροπής εξαπατήσεων και παρατυπιών. Η ιστορία έχει αναδείξει τον ρόλο των ελεγκτικών προτύπων μέσα από πραγματικά γεγονότα, καθώς επίσης βοηθούν σε σημαντικό βαθμό τους χρήστες των οικονομικών καταστάσεων να λάβουν αποφάσεις, αφού τους παρέχονται σημαντικές πληροφορίες. Τα πρότυπα αυτά, οριοθετούν τον επαγγελματικό σκεπτικισμό των ελεγκτών, υποχρεώνοντάς τους με

⁵⁷Βλ. Stephen D. Gantz (2014), «Generally Accepted Auditing Standards», Chapter 10-Audit-Related Organizations, Standards, and Certifications, The Basics of IT Audit Purposes, Processes, and Practical Information Pages 197-219

αυτό τον τρόπο στην έγκαιρη εκτίμηση ουσιωδών σφαλμάτων, εξαπατήσεων και παρατυπιών. (Λουμιώτης και Τζίφας, 2017)⁵⁸

3.2.2.Περίγραμμα των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου

Σύμφωνα με την διεθνή βιβλιογραφία τα σημαντικότερα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου, διαχωρίζονται στις εξής κατηγορίες:

- ❖ Δ.Π.Ε. : 200 – 299: «Γενικές Αρχές και Ευθύνες»
- ❖ Δ.Π.Ε.: 300 –499: «Εκτίμηση Κινδύνου και Αντιδράσεις στους Εκτιμώμενους Κινδύνους»
- ❖ Δ.Π.Ε.: 500 – 599: «Ελεγκτικά Τεκμήρια»
- ❖ Δ.Π.Ε: 600 – 699: «Χρησιμοποίηση Εργασίας Άλλων»
- ❖ Δ.Π.Ε:700 -799: «Συμπεράσματα Ελέγχου και Αναφορά»
- ❖ Δ.Π.Ε.: 800 – 899: «Εξειδικευμένοι Φορείς»

Όπως αναφέρει ο Ντζανάτος (2008)⁵⁹, η έκδοση για το κάθε ελεγκτικό πρότυπο απαιτεί μια συγκεκριμένη διαδικασία που περιλαμβάνει τέσσερις βασικές οδηγίες. Αρχικά την επιλογή του θέματος από το IAASB, έπειτα την ανάθεση του θέματος σε επιτροπή προκειμένου να γίνει η σχετική μελέτη – εξέταση και να υποβληθεί το προτεινόμενο σχέδιο, ακολουθεί η έγκριση του σχεδίου από το IAASB και η επακόλουθη διανομή στα μέλη της IFAC, για την υποβολή προτάσεων και το τελευταίο βήμα περιλαμβάνει την έγκριση του τελικού ελεγκτικού προτύπου με αυξημένη απαρτία και πλειοψηφία. Τα ελεγκτικά πρότυπα, περιλαμβάνουν τις βασικές αρχές, τους στόχους, τις διαδικασίες και τους κανόνες, τα οποία αποτελούν τις κατευθυντήριες γραμμές για τους ελεγκτές, ενώ δεν αποκλείονται και οι περιπτώσεις όπου οι ελεγκτές παρεκκλίνουν από τα πλαίσια που ορίζουν τα πρότυπα, προκειμένου να ολοκληρώσουν επιτυχώς τον έλεγχό τους. Σε κάθε περίπτωση, είναι υποχρεωμένοι να τεκμηριώσουν τους λόγους παρέκκλισης. Τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα και η διάκριση αυτών σε κατηγορίες, σε γενικές γραμμές αποσκοπούν στην ομοιομορφία των ελέγχων των οικονομικών καταστάσεων προς όφελος των ενδιαφερόμενων χρηστών. Οι κατηγορίες των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου, όπως αυτά διαχωρίστηκαν παραπάνω, περιλαμβάνουν τα κάτωθι

⁵⁸ Βλ. Λουμιώτης Β. και Τζίφας Β. (2017), «Βασικές Οδηγίες Εφαρμογής Διεθνών Προτύπων Ελέγχου», ΣΟΛ, Αθήνα
⁵⁹Βλ.Ντζανάτος Δημήτριος (2008), «Ο Έλεγχος ως Μηχανισμός Αρνητικής Εντοπίας, μια Φιλική Ανάγνωση στα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα», εκδόσεις: Καστανιώτη, Αθήνα

ελεγκτικά πρότυπα που παρουσιάζονται στον πίνακα 1 σύμφωνα με την έκθεση της IFAC⁶⁰.

Πίνακας 1: Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου	
Δ.Π.Ε. 200 -299 : «Γενικές Αρχές και Ευθύνες»	
Δ.Π.Ε. 200	Γενικοί Στόχοι Ανεξάρτητου Ελεγκτή και η Διενέργεια του Ελέγχου Σύμφωνα με τα Δ.Ε.Π.
Δ.Π.Ε. 210	Συμφωνία με τους Όρους Ανάθεσης Ελέγχου
Δ.Π.Ε. 220	Δικλίδες Ποιότητας για Έλεγχο των Οικονομικών Καταστάσεων.
Δ.Π.Ε. 230	Τεκμηρίωση Ελέγχου
Δ.Π.Ε. 240	Ευθύνες των Ελεγκτών σχετικά με την Απάτη σε Έλεγχο των Οικονομικών Καταστάσεων.
Δ.Π.Ε. 250	Εξέταση Νόμων και Κανονισμών σε Έλεγχο των Οικονομικών Καταστάσεων.
Δ.Π.Ε. 260	Επικοινωνία με τους Υπεύθυνους για την Διακυβέρνηση.
Δ.Π.Ε. 265	Κοινοποίηση Ελλείψεων σε Εσωτερικές Δικλίδες στους Υπεύθυνους για την Διακυβέρνηση και την Διοίκηση.
Δ.Π.Ε. 300 – 499: «Εκτίμηση Κινδύνου και Ανταπόκριση στους Εκτιμώμενους Κινδύνους»	
Δ.Π.Ε. 300	Σχεδιασμός Ελέγχου Οικονομικών Καταστάσεων.
Δ.Π.Ε. 315	Εντοπισμός και Εκτίμηση των Κινδύνων Ουσιωδών Σφαλμάτων μέσω της Κατανόησης της Οντότητας και του Περιβάλλοντός της.
Δ.Π.Ε. 320	Ουσιώδες Μέγεθος στον Σχεδιασμό και την Εκτέλεση ενός Ελέγχου.
Δ.Π.Ε. 330	Οι Αντιδράσεις του Ελεγκτή στους Εκτιμώμενους Κινδύνους.
Δ.Π.Ε. 402	Ελεγκτικά Ζητήματα Σχετικά με Οντότητα που Χρησιμοποιεί Οργανισμό Υπηρεσιών.
Δ.Π.Ε. 450	Αξιολόγηση Σφαλμάτων που Εντοπίζονται κατά την διάρκεια του Ελέγχου.
Δ.Π.Ε. 500 – 599: «Ελεγκτικά Τεκμήρια»	
Δ.Π.Ε. 500	Ελεγκτικά Τεκμήρια
Δ.Π.Ε. 501	Ελεγκτικά Τεκμήρια – Ειδικά Ζητήματα για Επιλεγμένα Κονδύλια.
Δ.Π.Ε. 505	Εξωτερικές Επιβεβαιώσεις.
Δ.Π.Ε. 510	Αρχικές Αναθέσεις Ελέγχου – Υπόλοιπα Έναρξης.
Δ.Π.Ε. 520	Αναλυτικές Διαδικασίες
Δ.Π.Ε. 530	Δειγματοληψία Ελέγχου
Δ.Π.Ε. 540	Έλεγχος Λογιστικών Εκτιμήσεων, Περιλαμβανομένων των Λογιστικών Εκτιμήσεων Εύλογης Αξίας και Συναφείς Γνωστοποιήσεις.
Δ.Π.Ε. 550	Συνδεδεμένα Μέρη
Δ.Π.Ε. 560	Μεταγενέστερα Γεγονότα.
Δ.Π.Ε. 570	Συνέχιση Δραστηριότητας
Δ.Π.Ε. 580	Εγγραφές Διαβεβαίωσης.

⁶⁰ Για περισσότερες πληροφορίες: www.ifac.org

Δ.Π.Ε. 600 -699 : «Χρησιμοποίηση Εργασίας Άλλων»	
Δ.Π.Ε. 600	Ειδικά Ζητήματα - Έλεγχοι Οικονομικών Καταστάσεων Ομίλου.
Δ.Π.Ε. 610	Χρησιμοποιώντας της Εργασία των Εσωτερικών Ελεγκτών.
Δ.Π.Ε. 620	Χρησιμοποιώντας την Εργασία του Ειδήμονα του Ελεγκτή.
Δ.Π.Ε. 700 – 799: «Συμπεράσματα Ελέγχου και Αναφορά»	
Δ.Π.Ε. 700	Διαμόρφωση Γνώμης και Έκθεση επί των Οικονομικών Καταστάσεων.
Δ.Π.Ε. 701	Σημαντικότερα Θέματα Ελέγχου.
Δ.Π.Ε. 705	Διαφοροποίηση της Γνώμης στην Έκθεση του Ανεξάρτητου Ελεγκτή.
Δ.Π.Ε. 706	Παράγραφοι Έμφασης Θέματος και Παράγραφοι Άλλων Θεμάτων στην Έκθεση του Ανεξάρτητου Ελεγκτή.
Δ.Π.Ε. 710	Συγκριτικές Πληροφορίες – Αντίστοιχοι Αριθμοί και Συγκριτικές Οικονομικές Καταστάσεις.
Δ.Π.Ε. 720	Οι Ευθύνες του Ελεγκτή σχετικά με άλλες Πληροφορίες σε Έγγραφα που περιέχουν Ελεγμένες Οικονομικές Καταστάσεις.
Δ.Π.Ε. 800 – 899: «Εξειδικευμένοι Φορείς»	
Δ.Π.Ε. 800	Ειδικά Ζητήματα – Έλεγχοι των Οικονομικών Καταστάσεων που καταρτίζονται σύμφωνα με Πλαίσια Ειδικού Σκοπού.
Δ.Π.Ε. 805	Ειδικά Ζητήματα – Έλεγχοι Επιμέρους Οικονομικών Καταστάσεων και Συγκεκριμένων Στοιχείων, Λογαριασμών ή Κονδυλίων Οικονομικής Κατάστασης.
Δ.Π.Ε. 810	Αναθέσεις για Εκθέσεις επί Περιληπτικών Οικονομικών Καταστάσεων.

Το παραπάνω περίγραμμα των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου, έχει βοηθήσει σημαντικά τους ελεγκτές ως προς την διεκπεραίωση των ελεγκτικών τους διαδικασιών. Τα ελεγκτικά πρότυπα με το πέρασμα του χρόνου έχουν αναπτυχθεί σε σημαντικό βαθμό, καθώς επίσης η αναθεώρηση των περισσότερων από αυτών έχουν συμβάλει στην αντιμετώπιση και κυρίως στην πρόληψη λογιστικών απατών, παρατυπιών και γενικότερα ατασθαλιών που συνήθως όπως έχει αναδείξει η σύγχρονη βιβλιογραφία καταλήγουν σε τεράστιες οικονομικές καταστροφές για τις εμπλεκόμενες εταιρίες.

Τα παραπάνω Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα, πραγματεύονται τους ορισμούς, τους στόχους, τις απαιτήσεις και το επεξηγηματικό υλικό, προκειμένου να οδηγήσουν τους ελεγκτές στην απόκτηση της εύλογης διασφάλισης, εκτιμώντας τους κινδύνους που ελλοχεύουν, στηριζόμενοι συνάμα σε εσωτερικές δικλίδες ποιότητας και ασφάλειας που αυτά τα πρότυπα απαιτούν. Μέσω λοιπόν αυτών των προτύπων, οι ελεγκτές μπορούν να εφαρμόζουν τα κατάλληλα μέτρα ιδιαίτερα όσον αφορά τους προβλεπόμενους κινδύνους.

3.2.3. Η Συμβολή των Δ.Π.Ε. στην Πρόληψη της Απάτης

Η συμβολή και ο καθοριστικός ρόλος των ελεγκτικών προτύπων στην πρόληψη και την αποτελεσματική αντιμετώπιση της λογιστικής απάτης και κυρίως της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων, έχει αναδειχθεί με την πάροδο του χρόνου, αποτελώντας ζωτικής σημασίας θέματα για τους ελεγκτές. Όπως προαναφέρθηκε, τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα, δείχνουν τον δρόμο που οφείλουν να ακολουθούν οι ελεγκτές ως προς την διεκπεραίωση των ελέγχων τους, προκειμένου να αποφύγουν ουσιώδη προβλήματα λογιστικών εξαπατήσεων και παρατυπιών γενικότερα. Τα προαναφερθέντα πρότυπα, όπως αναφέρει η σύγχρονη βιβλιογραφία, έχουν καταδείξει την σπουδαιότητά τους σε αυτήν την διαδικασία, ενώ η συνεχής εξέλιξή τους δείχνει την αποτελεσματικότητά τους και την προθυμία για ένα καλύτερο μέλλον απαλλαγμένο από φαινόμενα εξαπάτησης.

Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με το Δ.Π.Ε. 200 *«Γενικοί Στόχοι Ανεξάρτητου Ελεγκτή και η Διενέργεια του Ελέγχου Σύμφωνα με τα Δ.Ε.Π.»*, αναφέρονται δύο αρκετά σημαντικές έννοιες ως προς τις κινήσεις των ελεγκτών στις ελεγκτικές τους διαδικασίες, ο *«επαγγελματικός σκεπτικισμός»* και η *«επαγγελματική κρίση»*. Ουσιαστικά, αναφέρεται ότι μια από τις σημαντικότερες υποχρεώσεις του ελεγκτή είναι να μπορεί να σχεδιάζει και να διενεργεί ελέγχους με *«επαγγελματικό σκεπτικισμό»*, στηριζόμενος πάντα στην φερεγγυότητα των ελεγκτικών τεκμηρίων που έχει στην διάθεσή του. Η *«επαγγελματική κρίση»*, αποτελεί και αυτή μια ουσιώδη υποχρέωση των ελεγκτών για την αποτελεσματική διενέργεια ενός ελέγχου καθώς συνδέεται με την ολοκλήρωση της εκπαίδευσης, της γνώσης και της εμπειρίας των ελεγκτών, ως προς την λήψη αποφάσεων που είναι απαραίτητα για τις περιστάσεις των ελέγχων. Αυτές οι δύο παράμετροι που οφείλουν να ακολουθούν οι ελεγκτές είναι απαραίτητοι για τον έγκαιρο εντοπισμό των κινδύνων από ουσιώδη ανακρίβειες εξαπατήσεων και παρατυπιών. (Λουμιώτης και Τζίφας, 2017)⁶¹

Σύμφωνα με το Δ.Π.Ε. 240 *«Ευθύνες των Ελεγκτών σχετικά με την Απάτη σε Έλεγχο των Οικονομικών Καταστάσεων»*, απώτερος στόχος του ελεγκτή είναι να εντοπίζει περιπτώσεις απάτης όπως μη – χρηστής διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων, σύνταξης ψευδών οικονομικών καταστάσεων και γενικότερα γεγονότων που μπορούν

⁶¹ Βλ. Λουμιώτης Β. και Τζίφας Β. (2017), «Βασικές Οδηγίες Εφαρμογής Διεθνών Προτύπων Ελέγχου», ΣΟΛ, Αθήνα.

να αυξήσουν τους κινδύνους απάτης και λαθών. Οι ευθύνες αυτές έρχονται ως απόρροια των γενικών στόχων των ελεγκτών όπως αυτοί περιγράφονται στο Δ.Π.Ε. 200, μέσω του επαγγελματικού σκεπτικισμού και της επαγγελματικής κρίσης. (Λουμιώτης και Τζίφας, 2017)⁶²

Το Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 315 (Αναθεωρημένο), «*Εντοπισμός και Εκτίμηση των Κινδύνων Ουσιωδών Σφαλμάτων μέσω της Κατανόησης της Οντότητας και του Περιβάλλοντός της*», αναφέρει ότι κύριος σκοπός του ελεγκτή είναι ο εντοπισμός και η εκτίμηση κινδύνων ουσιωδών σφαλμάτων που οφείλονται σε απάτες ή λάθη τόσο επί των οικονομικών καταστάσεων, όσο και σε επίπεδο υπόλοιπων συναλλαγών και γνωστοποιήσεων. Η διαδικασία αυτή απαιτεί, σύμφωνα με το Δ.Π.Ε. 315, την καλύτερη κατανόηση της οικονομικής οντότητας καθώς και των εσωτερικών δικλίδων αυτής, προκειμένου να σχεδιαστούν κατάλληλα μέτρα ως προς τους εκτιμώμενους κινδύνους ουσιώδους σφάλματος. Είναι πολύ σημαντικό επίσης, ο ελεγκτής να εξετάζει εάν υπάρχουν γεγονότα που εγείρουν σημαντικές αμφιβολίες για την συνέχιση της δραστηριότητας της εξεταζόμενης οικονομικής οντότητας. Το συγκεκριμένο πρότυπο πλέον, δίνει την δυνατότητα στον ελεγκτή να τροποποιεί την εκτίμηση του κινδύνου κατά την διάρκεια του ελέγχου, εφόσον προκύψουν πρόσθετα ελεγκτικά τεκμήρια τα οποία επηρεάζουν σημαντικά την εκτίμηση του κινδύνου. Φυσικά οι ελεγκτές θα πρέπει να εξετάζουν κάθε φορά την φύση του κινδύνου, εάν δηλαδή σχετίζεται με κίνδυνο απάτης, ή με ασυνήθεις οικονομικές συναλλαγές και με τις ρίζες των προβλημάτων αυτών. (IAASB, 2019)⁶³

Ο ελεγκτής, έπειτα από τον εντοπισμό και την εκτίμηση των κινδύνων ουσιωδών σφαλμάτων που αναφέρει το Δ.Π.Ε. 315, πρέπει να καθορίσει τις αντιδράσεις του προκειμένου να μπορέσει να αντιμετωπίσει τους εκτιμώμενους κινδύνους ουσιωδών σφαλμάτων εξαιτίας της απάτης επί των οικονομικών καταστάσεων, όπως ορίζει το Δ.Π.Ε. 330 «*Οι Αντιδράσεις του Ελεγκτή στους Εκτιμώμενους Κινδύνους*». Κατά την διαδικασία αυτήν, οι ελεγκτές θα πρέπει να είναι σε θέση να αξιολογήσουν τις λογιστικές πολιτικές που εφαρμόζουν οι υπό ελεγχόμενες εταιρίες και να διερευνήσουν το ενδεχόμενο χρησιμοποίησης παραπλανητικών στοιχείων επί των οικονομικών

⁶² Βλ. Λουμιώτης Β. και Τζίφας Β. (2017), «Βασικές Οδηγίες Εφαρμογής Διεθνών Προτύπων Ελέγχου», ΣΟΛ, Αθήνα.

⁶³ Για περισσότερες πληροφορίες: <https://www.ifac.org/system/files/publications/files/ISA-315-Full-Standard-and-Conforming-Amendments-2019-.pdf>.

καταστάσεων σε προσπάθεια της διοίκησης να χειραγωγήσει και να μεγιστοποιήσει τα κέρδη της, μέσω παραπλανητικών και δόλιων συναλλαγών. Επιπρόσθετα, σύμφωνα με το Δ.Π.Ε. 330, ο ελεγκτής θα πρέπει να μπορεί να σχεδιάζει και να εκτελεί περαιτέρω ελεγκτικές διαδικασίες των οποίων η φύση, η έκταση και ο χρόνος μπορούν να ανταποκρίνονται στους εκτιμώμενους κινδύνους ουσιωδών σφαλμάτων εξαιτίας της απάτης σε επίπεδο ισχυρισμού. Ακόμη, το συγκεκριμένο πρότυπο απαιτεί από τον ελεγκτή να αναζητά και να αποκτά περισσότερο αξιόπιστα και φερέγγυα τεκμήρια ιδιαίτερα όταν το επίπεδο του ελεγκτικού κινδύνου είναι υψηλό. (IFAC, 2009)⁶⁴

Η αναζήτηση και η εξεύρεση κατάλληλων τεκμηρίων μπορεί να αποτελεί μια χρονοβόρα διαδικασία, όμως είναι απαραίτητη για την εξαγωγή ορθών συμπερασμάτων του ελεγκτή και τον εντοπισμό πιθανών απατών και λαθών. Το Δ.Π.Ε. 500 «*Ελεγκτικά Τεκμήρια*», περιγράφει λεπτομερώς τι είναι ελεγκτικό τεκμήριο όσον αφορά έναν έλεγχο οικονομικών καταστάσεων και σχετίζεται σημαντικά με την ευθύνη των ελεγκτών να σχεδιάζουν και να διενεργούν τις ελεγκτικές διαδικασίες με τρόπο όπου να μπορούν να αποκτήσουν τα κατάλληλα για αυτούς ελεγκτικά τεκμήρια ως προς την έγκαιρη διεκπεραίωση των διαδικασιών και την τεκμηρίωση των συμπερασμάτων του. Το συγκεκριμένο πρότυπο υποδηλώνει επίσης ότι οι επιβεβαιωτικές πληροφορίες που εξασφαλίζονται από πηγή ανεξάρτητη της οικονομικής οντότητας – όπως οι εξωτερικές επιβεβαιώσεις- ενισχύουν την διασφάλιση των ελεγκτών έναντι των λογιστικών αρχείων που τηρεί η διοίκηση της οντότητας. (Λουμιώτης και Τζίφας, 2017)⁶⁵

Οι διαδικασίες που επιτάσσουν τα ελεγκτικά πρότυπα Δ.Π.Ε. 315 και Δ.Π.Ε. 330, όπως αυτές προαναφέρθηκαν απαιτούν την χρήση αναλυτικών διαδικασιών. Οι αναλυτικές αυτές διαδικασίες περιγράφονται από το Δ.Π.Ε. 520 «*Αναλυτικές Διαδικασίες*», όπου ουσιαστικά εστιάζεται στη ευθύνη των ελεγκτών να εκτελούν αναλυτικές διαδικασίες ιδιαίτερα ως προς το τέλος της ελεγκτικής τους διαδικασίας, οι οποίες συμβάλουν στην διαμόρφωση των συμπερασμάτων για τις οικονομικές καταστάσεις. Το Δ.Π.Ε. 520, ουσιαστικά επιβάλλει την εκτέλεση αναλυτικών διαδικασιών κατά τον σχεδιασμό του ελέγχου, με απώτερο στόχο τον εντοπισμό ουσιωδών κινδύνων για σφάλματα και λάθη,

⁶⁴ Βλ. IFAC (2009), «Handbook of International Standards on Auditing and Quality Control», ISBN number : 978-1-934779-92-7, p.p.: 180-190.

⁶⁵ Βλ. Λουμιώτης Β. και Τζίφας Β. (2017), «Βασικές Οδηγίες Εφαρμογής Διεθνών Προτύπων Ελέγχου», ΣΟΛ, Αθήνα

όπως για παράδειγμα ασυνήθιστες συναλλαγές, καθώς ακόμη και διαδικασίες ως προς την ορθότητα των κονδυλίων που περιλαμβάνονται στις οικονομικές καταστάσεις. (Λουμιώτης και Τζίφας, 2017)⁶⁶

Επιπροσθέτως, αξίζει να σημειωθεί ότι ένα από τα σημαντικότερα πρότυπα που συμβάλει στην πρόληψη της απάτης και της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων είναι το Δ.Π.Ε. 620 «Χρησιμοποιώντας την Εργασία του Ειδήμονα του Ελεγκτή». Αναλυτικότερα, το συγκεκριμένο πρότυπο περιλαμβάνει τις ευθύνες των ελεγκτών αναφορικά με την εργασία ενός άλλου ατόμου ή οργανισμού στο πλαίσιο της εμπειρογνωμοσύνης, σε τομέα διαφορετικό από εκείνο της ελεγκτικής ή της λογιστικής επιστήμης, του οποίου η εργασία χρησιμοποιείται αποκλειστικά για τη απόκτηση επιπρόσθετων ελεγκτικών τεκμηρίων που θα βοηθήσουν τους ελεγκτές στην εξαγωγή αντικειμενικών συμπερασμάτων. Η χρήση της εργασίας του ειδήμονα από τον ελεγκτή αντικατοπτρίζει την επάρκεια του ελεγκτή ως προς την κάλυψη των ελεγκτικών τεκμηρίων, δηλαδή ο ελεγκτής μπορεί να αποδεχθεί τα ευρήματα καθώς ακόμη και τα συμπεράσματα του ειδήμονα ως επαρκή ελεγκτικά τεκμήρια, ενώ σε καμία περίπτωση δεν περιορίζεται η ευθύνη του ελεγκτή από την χρήση της εργασίας του ειδήμονα. Η εμπειρογνωμοσύνη περιλαμβάνει ζητήματα όπως την ανάλυση σύνθετων θεμάτων φορολογικής συμμόρφωσης, νόμων, κανόνων, καθώς και αποτίμησης σύνθετων χρηματοοικονομικών μέσων. (IFAC, 2009)⁶⁷

3.3. Ποιοτικός Έλεγχος και Πρότυπα Διασφάλισης

Η υιοθέτηση του ποιοτικού ελέγχου προήλθε ως απόρροια της εμφάνισης σημαντικών οικονομικών σκανδάλων με την εμπλοκή κορυφαίων και παγκοσμίου φήμης εταιριών. Τα σκάνδαλα αυτά, οι απάτες και γενικότερα οι ατασθαλίες που πραγματοποιήθηκαν σε Η.Π.Α. αλλά και σε Ευρώπη, δημιούργησαν την ανάγκη για την θέσπιση ενός νέου νομοθετικού πλαισίου καθώς και την ενεργοποίηση ελεγκτικών μηχανισμών, που στόχευαν στην περισσότερο αξιόπιστη και αληθοφανή εικόνα των οικονομικών καταστάσεων, διαμέσου αυστηρότερων και τακτικότερων ελέγχων των εμπλεκόμενων

⁶⁶ Βλ. Λουμιώτης Β. και Τζίφας Β. (2017), «Βασικές Οδηγίες Εφαρμογής Διεθνών Προτύπων Ελέγχου», ΣΟΛ, Αθήνα

⁶⁷ Βλ. IFAC (2009), «Handbook of International Standards on Auditing and Quality Control», ISBN number : 978-1-934779-92-7

εταιριών, προς αποφυγήν πιθανών μελλοντικών εξαπατήσεων και παρόμοιων σκανδάλων.

Σε παγκόσμιο επίπεδο, οι ανησυχίες για την ποιότητα του ελέγχου έχουν προτεραιότητα εδώ και αρκετές δεκαετίες καθώς επιδεινώνονται από περιπτώσεις διαιώνισης της απάτης σε εταιρείες παγκοσμίου φήμης, τις οποίες το ευρύ κοινό θεωρούσε ότι διαθέτουν ποιοτικούς ελεγκτές. Η ποιότητα του ελέγχου ορίζεται με πολλούς τρόπους με τους οποίους συνδέει την ποιότητα του ελέγχου με τον κίνδυνο αποτυχίας αλλαγής των αναφορών ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων που περιέχουν σημαντικές ανακρίβειες. Ωστόσο, ένας ευρέως χρησιμοποιούμενος ορισμός της ποιότητας του ελέγχου είναι αυτός από τον DeAngelo (1981)⁶⁸, ο οποίος δηλώνει ότι *«η ποιότητα του ελέγχου ορίζεται ως η συνδυασμένη πιθανότητα αρχικά του εντοπισμού και έπειτα της αναφοράς ουσιαστικών λαθών που εμφανίζονται στις οικονομικές καταστάσεις. Η πιθανότητα αυτή εξαρτάται από τις γνώσεις και από τις ικανότητες που διαθέτει ο ελεγκτής, καθώς και από τον βαθμό ανεξαρτησίας του, δηλαδή την ικανότητα να εκφέρει την γνώμη του ελεύθερα δίχως να επηρεάζεται και να υποκύπτει σε προσωπικά συμφέροντα ή ακόμη και σε πιέσεις από τους πελάτες»*. (Josiah et.al., 2020)⁶⁹

Οι Becker et al. (1998)⁷⁰, όρισαν την ποιότητα του ελέγχου ως την διαδικασία που ακολουθεί ο ελεγκτής που εντοπίζει ύποπτες και εσφαλμένες λογιστικές πολιτικές παρουσιάζοντας τις πολιτικές αυτές στις εκθέσεις ελέγχου. Ως εκ τούτου, είναι δυνατό να υποστηριχθεί ότι η υψηλή ποιότητα του ελέγχου έχει αποτρεπτική επίδραση στην εσφαλμένη χρηματοοικονομική πληροφόρηση.

Η ποιότητα του ελέγχου διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στις χρηματοοικονομικές αγορές καθώς ένας παράγοντας που δημιουργεί την εμπιστοσύνη των επενδυτών είναι η γνώμη του ελεγκτή για τις οικονομικές καταστάσεις. Πολλές μελέτες υποστηρίζουν ότι υπάρχει σημαντική σχέση μεταξύ της ποιότητας του ελέγχου και διαφόρων μεταβλητών όπως το μέγεθος της ελεγκτικής εταιρείας, οι αμοιβές ελέγχου, οι μη

⁶⁸ Βλ. DeAngelo L. (1981), «Auditor Size and Audit Quality», Journal of Accounting and Economics, December p.p. 183-200.

⁶⁹ Βλ. Mary Josiah, Gbenga Ekundayo, Adeboye and O. Moses (2020), «Audit-Quality-and-Auditors-Independence», AE-FUNAI JOURNAL OF ACCOUNTING, BUSINESS AND FINANCE(FJABAF) ISSN:2635-392X, VOL.6, NO.1 JUNE.

⁷⁰Becker, C. L., DeFond, M. L., Jiambalvo, J., and Subramanyam, K. R., 1998. The Effect of Audit Quality on Earnings Management. Contemporary Accounting Research, 15(1), 1-24.

ελεγκτικές υπηρεσίες και η εξειδίκευση ενός ελεγκτή. Η ποιότητα του ελέγχου έχει καταστεί ζωτικό μέρος της χρηματοπιστωτικής αγοράς, καθώς προάγει αίσθημα εμπιστοσύνης και αξιοπιστίας. Σύμφωνα με την έρευνα των Perera και Wijerathna (2020)⁷¹, υπάρχουν πέντε ενδείξεις ποιότητας ελέγχου που αντιστοιχούν σε πέντε δείκτες. Αρχικά, η *ατομική δραστηριότητα ελεγκτή* που αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο η δραστηριότητα του ανεξάρτητου ελεγκτή θα μπορούσε να αντικατοπτρίζεται στην ποιότητα του ελέγχου. Αυτός ο δείκτης περιλαμβάνει επίσης την επικοινωνία μεμονωμένων ελεγκτών με ανώτερους ελεγκτές. Δεύτερον *την διάθεση ή την επιρροή του ελεγκτή* που υπολογίζει τον τρόπο με τον οποίο η διάθεση ή το αποτέλεσμα του ελεγκτή θα μπορούσε να αντικατοπτρίζεται στην ποιότητα του ελέγχου. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει την εργασιακή ικανοποίηση των ελεγκτών, τη γνώμη τους για τον οργανισμό στο μέτρο ποιότητας του ελέγχου. Τρίτον *το μέγεθος της ελεγκτικής εταιρείας* μπορεί να μετρηθεί χρησιμοποιώντας τον αριθμό των εταίρων στο ελεγκτικό επάγγελμα. Ακόμη *το επιχειρηματικό, λογιστικό και ελεγκτικό περιβάλλον* αποτελεί τον τέταρτο δείκτη ο οποίος αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο το επιχειρηματικό, λογιστικό και ελεγκτικό περιβάλλον θα μπορούσε να αντικατοπτρίζει την ποιότητα του ελέγχου. Αυτό το περιβάλλον περιλαμβάνει τον ανταγωνισμό στην αγορά, τη σχέση του ελεγκτή με τους πελάτες και άλλους παράγοντες.

Τέλος, οι νομικές απαιτήσεις δείχνουν ότι ένας έλεγχος πρέπει να διενεργείται σύμφωνα με τις σχετικές νομικές και θεσμικές απαιτήσεις και οι δεοντολογικές απαιτήσεις πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τη διενέργεια ελέγχου, καθώς αυτές οι απαιτήσεις εισήχθησαν για τη βελτίωση της ποιότητας του ελέγχου. Το κύριο εύρημα αυτής της μελέτης είναι ότι οι ελεγκτές αντιλαμβάνονται την επίδραση του ελεγκτή ως τον κύριο δείκτη για τη βελτίωση της ποιότητας του ελέγχου. Σύμφωνα με την αντίληψη των ελεγκτών, άλλοι δείκτες έχουν επίσης σημαντικό θετικό αντίκτυπο στη βελτίωση της ποιότητας του ελέγχου.

Επιπλέον, τα αποτελέσματα αποκαλύπτουν ότι τα ηθικά πρότυπα που καθοδηγούν τη συμπεριφορά του ελεγκτή είναι η πιο σημαντική νομική απαίτηση που βελτιώνει την ποιότητα του ελέγχου. Κατά την εξέταση των δημογραφικών παραγόντων, η αντίληψη

⁷¹ Βλ. Prabath Perera and Harshani Shashikala Wijerathna, (2020), «Audit Quality: Perception of Audit Practitioners in Sri Lanka», 17th International Conference on Business Management (ICBM 2020).

των ελεγκτών για την ποιότητα του ελέγχου διαφέρει ανάλογα με το φύλο, τα ακαδημαϊκά προσόντα και τη θέση στην εταιρεία.

Οι ελεγκτές λαμβάνουν προληπτικά μέτρα για να εντοπίσουν και να αναφέρουν ουσιώδεις ανακρίβειες που γνωστοποιούνται στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Επομένως, ο σημαντικός ρόλος των ελεγκτών στην αποτύπωση αξιόπιστων οικονομικών πληροφοριών οδηγεί στην ανάγκη της απόδειξης από την πλευρά των ελεγχόμενων εταιριών ότι οι ελεγκτές κάνουν καλά τη δουλειά τους (Watkins et al. 2004). Ως εκ τούτου, απαιτείται ένα πρότυπο για τη μέτρηση της ποιότητας του ελέγχου και τη διασφάλιση της σωστής απόδοσης του ελεγκτή. Η ποιότητα ελέγχου μπορεί να εγγυηθεί τη διαφάνεια των πληροφοριών οικονομικών εκθέσεων που θα είναι χρήσιμες για σκοπούς λήψης αποφάσεων και να διασφαλίσει ότι η εκτέλεση των καθηκόντων των ελεγκτών είναι δίκαιη κατά την εξέταση των οικονομικών καταστάσεων. Τα προβλήματα που επισημαίνονται περισσότερο στην ποιότητα του ελέγχου είναι η ικανότητα των ελεγκτών να εντοπίζουν ανακρίβειες δεδομένων και να αναφέρουν αυτά τα σφάλματα. Αυτή η αδυναμία θα οδηγήσει σε αποτυχία του ελέγχου και θα δημιουργήσει την προκατάληψη ότι η διαδικασία ελέγχου έχει κακή φήμη. Από την άλλη πλευρά, η εφαρμογή ενός καλού ή ποιοτικού ελέγχου από έναν ελεγκτή θα ελαχιστοποιήσει τις προκαταλήψεις, θα αυξήσει τη φήμη της εταιρείας και θα αυξήσει την αξία της, γεγονός που θα επηρεάσει στη συνέχεια την αύξηση του κόστους των ελεγκτικών υπηρεσιών που λαμβάνονται στο μέλλον.

Σύμφωνα με τον Francis (2004)⁷², ο έλεγχος επηρεάζεται από έξι επίπεδα ανάλυσης από ένα αυστηρό έως ένα ευρύ επίπεδο ελέγχου. Αναλυτικότερα, το κάθε επίπεδο περιλαμβάνει εισροές ελέγχου, διαδικασίες ελέγχου, λογιστικά γραφεία, τον ελεγκτικό κλάδο, ιδρύματα και τις οικονομικές συνέπειες των αποτελεσμάτων του ελέγχου. Οι αμφιλεγόμενες απόψεις της αξιολόγησης του ελέγχου από κάθε τομέα, καθιστούν επιτακτική την ανάγκη για ένα ολοκληρωμένο σύστημα ποιότητας ελέγχου που θα χρησιμοποιείται για διάφορους ενδιαφερόμενους φορείς μαζί σε κάθε επίπεδο. Ο Sutton (1993) χρησιμοποιεί ένα συνδυασμό αναφορικά με τις μετρήσεις. Πιο συγκεκριμένα, τα μέτρα της διαδικασίας επικεντρώνονται στην εργασία που εκτελείται από τους ελεγκτές και στη συμμόρφωση του ελεγκτή στα καθιερωμένα πρότυπα. Τα

⁷² Βλ. Francis (2004), «What do we know about audit quality?», *British Accounting Review*, 36(4), 345–368

μέτρα αποτελέσματος επικεντρώνονται στην αυξημένη εμπιστοσύνη που αποκτούν οι χρήστες των οικονομικών καταστάσεων στην έκθεση του ελεγκτή. (Taqi et.al., 2021)⁷³

3.3.1. Διεθνές Πρότυπο Δικλίδων Ποιότητας (Δ.Π.Δ.Π. 1)

Το Διεθνές Πρότυπο Δικλίδων Ποιότητας 1, χρησιμοποιείται και εφαρμόζεται από τις ελεγκτικές εταιρίες προκειμένου να πραγματοποιηθούν όλοι οι απαραίτητοι και αναγκαίοι έλεγχοι καθώς ακόμη και οι επισκοπήσεις των οικονομικών καταστάσεων. Πιο συγκεκριμένα, οι ελεγκτικές εταιρίες υποχρεούνται να χρησιμοποιούν ένα σύστημα δικλίδων ποιότητας, σύμφωνα με το οποίο διασφαλίζεται και πιστοποιείται η συμμόρφωση της κάθε εταιρίας στα πλαίσια που ορίζουν τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου και τις απαιτήσεις του επαγγέλματος όπως θεσπίζονται από τον νόμο, καθώς ακόμη και οι εκθέσεις που δημοσιεύονται να είναι ενδεδειγμένες των κανόνων, των νόμων και γενικότερα των περιστάσεων.

Το Διεθνές Συμβούλιο Προτύπων Ελέγχου και Διασφάλισης (IAASB) δημοσίευσε το Διεθνές Πρότυπο Δικλίδων Ποιότητας 1 (ISQC1), που ασχολείται με την ευθύνη μιας εταιρείας για το σύστημα ποιοτικού ελέγχου της για ελέγχους και επιθεωρήσεις οικονομικών καταστάσεων και άλλες διασφαλίσεις και σχετικές υπηρεσίες. Ως εκ τούτου, οι ελεγκτικές εταιρίες αντιμετωπίζουν πρόσθετες ευθύνες κατά την εφαρμογή διαδικασιών ποιοτικού ελέγχου για την αυτοαξιολόγηση των ανθρώπων και των διαδικασιών τους, έτσι ώστε να μπορούν να αναγνωρίσουν τις ελλείψεις που θα μπορούσαν να υπονομεύσουν την ποιότητα του ελέγχου. Το Δ.Π.Δ.Π. 1 παρέχει μια οριστική έννοια της αναθεώρησης ποιοτικού ελέγχου ως πολιτικές και διαδικασίες ή προγράμματα ποιότητας στο πλαίσιο του ελέγχου για την επίτευξη υψηλής ποιότητας ελέγχου. Ο Schafer (2011)⁷⁴ τόνισε τη σημασία της αναθεώρησης του ποιοτικού ελέγχου καθώς επισφραγίζει την αποτελεσματικότητα της διαδικασίας ελέγχου. Η αναθεώρηση πρέπει να διενεργείται από προσωπικό που είναι καταρτισμένο και έχει γνώση της αναθεώρησης ποιοτικού ελέγχου και πρέπει να πραγματοποιείται σε

⁷³ Βλ. Muhamad Taqi, Rahmawati and Bandi (2021), «Audit Quality Research: A Bibliometric Analysis»

⁷⁴ Βλ. Schafer, S. M. (2011). Implementing a Quality Control Review Process: The Need for Quality Control Review. *Appraisal Journal*, 79(3), 241-249.

πραγματικό χρόνο και αμέσως για να διασφαλιστεί η συνάφεια των πορισμάτων. (Sulaiman και Suhaily, 2019)⁷⁵

Όπως αναφέρουν οι Xiao et.al. (2020)⁷⁶, οι ελεγκτές θα πρέπει να διεκπεραιώνουν τις ενέργειές τους τηρώντας πιστά τον προβλεπόμενο Κώδικα Επαγγελματικής Δεοντολογίας, ο οποίος έχει ως βασικές αρχές την ακεραιότητα, την αντικειμενικότητα, την αξιοπιστία, την ανεξαρτησία καθώς και την σωστή επαγγελματική συμπεριφορά του ελεγκτή. Ακόμη, είναι σημαντικό να τονιστεί ότι η ορθή πραγματοποίηση των ελεγκτικών διαδικασιών προϋποθέτει την ύπαρξη συγκεκριμένων διαδικασιών που αντικατοπτρίζουν την τακτική επίβλεψη, την επισκόπηση αλλά και την τεκμηρίωση του ελέγχου. (Xiao et.al., 2020)

Συνεπώς, η ανάγκη για την δημιουργία και την χρησιμοποίηση ενός αποτελεσματικού και φερέγγυου συστήματος ποιοτικού ελέγχου αποτελεί ζωτικής σημασίας έργο, καθώς επίσης καθίσταται αναγκαίο να γνωστοποιείται σε κάθε μέλος της ελεγκτικής εταιρίας.

3.3.2.Κώδικας Επαγγελματικής Δεοντολογίας

Στα περισσότερα επαγγέλματα είθισται η δημιουργία και η εφαρμογή ενός κανονιστικού πλαισίου που καθορίζει τις κατευθυντήριες γραμμές και βασικές οδηγίες ως προς την χρηστή και ηθική συμπεριφορά των επαγγελματιών. Ο κώδικας επαγγελματικής δεοντολογίας του ελεγκτή ορίζεται ως το σύνολο των ηθικών αξιών που αντιπροσωπεύονται από ιδανικά πρότυπα για την ιδανική συμπεριφορά του ελεγκτή, από τα οποία πρέπει να χαρακτηρίζεται κατά την εκτέλεση της εργασίας και τη συναλλαγή με τον πελάτη ή τους υπόλοιπους ελεγκτές (Lowensohn et. al., 2007)⁷⁷.

Η Επιτροπή Δεοντολογίας, συστάθηκε το 1977 για να θεσπίσει τον Κώδικα Δεοντολογίας για τους Επαγγελματίες Λογιστές που θα ισχύει για τα μέλη της IFAC παγκοσμίως. Το Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 1, όπως προαναφέρθηκε, δημιουργήθηκε με πρωταρχικό στόχο την ρύθμιση της ποιότητας καθώς και την έκδοση προτύπων

⁷⁵ Βλ. Noor Adwa Sulaiman and Shahimi Suhaily (2019), « People and Audit Process Attributes of Audit Quality: Evidence from Malaysia», *Management and Accounting Review (MAR)* 18(2), p.p: 47-77.

⁷⁶ Βλ. Xiao T., Geng C and Yan C. (2020) «How audit effort affect audit quality: an audit process and audit output perspective», *China Journal of Accounting Research*.

⁷⁷ Βλ. Lowensohn, S., Johnson, L. E., Elder, R. J., & Davies, S. P. (2007). Auditor specialization, perceived audit quality, and audit fees in the local government audit market. *Journal of Accounting and Public Policy*, 26(6), 705-732

καθοδήγησης τόσο των ελεγκτών, όσο και των ελεγχόμενων εταιριών αναφορικά με την ορθή σύνταξη των οικονομικών καταστάσεων. Ως εκ τούτου ο κώδικας δεοντολογίας αποτελεί ένα σημαντικό μέρος του συστήματος ποιότητας για τη διαδικασία ελέγχου, καθώς χωρίς αυτόν είναι πιθανή η εμφάνιση εξαπάτησης των ενδιαφερόμενων χρηστών των οικονομικών καταστάσεων. Συνεπώς, ως απόρροια έπειτα από την εμφάνιση μεγάλων οικονομικών σκανδάλων, αυξήθηκε σημαντικά το ενδιαφέρον για την υιοθέτηση του κώδικα δεοντολογίας παγκοσμίως από τους ελεγκτές, ενώ τονίζεται ακόμη και η πιθανότητα απόρριψης της συνεργασίας μεταξύ ελεγκτών και ελεγχόμενων εταιριών σε περίπτωση που η συνεργασία αυτή δεν στηρίζεται στην βάση του κώδικα δεοντολογίας. (Freihat et.al., 2021)⁷⁸

Η σχέση που αναπτύσσεται ανάμεσα στους ελεγκτές και τις υπό ελεγχόμενες εταιρίες πρέπει να στηρίζεται στις αξίες της εμπιστοσύνης και της αξιοπιστίας, ώστε να θέσει τα θεμέλια για την μελλοντική και εύρυθμη συνεργασία τους. Η μη τήρησης αυτής της εχέμυθης συνεργασίας από τους ελεγκτές οδήγησε με το πέρασμα του χρόνου στην ανάγκη δημιουργίας εσωτερικού ρυθμιστικού κώδικα, στον οποίο κάθε ελεγκτής είναι υποχρεωμένος να υπακούει. Βέβαια είναι σημαντικό να τονιστεί ότι, η ύπαρξη ενός τέτοιου κώδικα δεν είναι αρκετή για την διασφάλιση της εμπιστοσύνης και της εχεμύθειας. Ο ελεγκτής πρέπει να ενεργεί σύμφωνα με την ηθική, την ακεραιότητα και τις αξίες του, προκειμένου να μπορέσει να διατηρήσει την αξιοπιστία του. Αναλυτικότερα, ο ελεγκτής είναι υποχρεωμένος να επιμελείται και να προνοεί για την διασφάλιση της εμπιστοσύνης και της ορθής επικοινωνίας του ελεγκτή με την ελεγχόμενη εταιρία, καθώς επίσης και να στηρίζεται σε θεμελιώδεις αξίες και αρχές που απαιτούνται για την ολοκλήρωση των καθημερινών του διεργασιών. Ακόμη, είναι αρκετά σημαντικό ο ελεγκτής να εξασφαλίζει ότι οι ανάγκες της ελεγχόμενης εταιρίας αλλά και του ελεγκτικού επαγγέλματος γενικότερα, δεν πρέπει να επηρεάζονται σε καμία περίπτωση από προσωπικά και επαγγελματικά συμφέροντα, διατηρώντας πάντα τα δικαιώματα που τους επιτρέπει το επάγγελμά τους. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013)⁷⁹

⁷⁸ Βλ. Abdel Razaq Freihat, Ismail Hamad Al-Shaar and Ayda Farahn (2021), «Code of ethics for professional accountants and change the external auditor: A study of the emerging markets», *Corporate Ownership and Control* 18(3):201-212

⁷⁹ Βλ.Νεγκάκης Χ. και Ταχυνάκης Π. (2013), «Σύγχρονα Θέματα Ελεγκτικής και Εσωτερικού Ελέγχου σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου». Εκδόσεις: Διπλογραφία , Αθήνα 2013

Ο κώδικας δεοντολογίας περιλαμβάνει τις ακόλουθες ηθικές απαιτήσεις. Πρώτον την *ακεραιότητα*, όπου ο ελεγκτής πρέπει να είναι αξιόπιστος, τηρώντας πιστά τους νόμους του που η ελεγκτική επιτάσσει κατά την διεξαγωγή του ελεγκτικής διαδικασίας. Δεύτερον, την *αντικειμενικότητα*, σύμφωνα με την οποία βασική αρχή του ελεγκτή, προκειμένου να διατηρεί την αντικειμενικότητά του, αποτελεί η αποφυγή προκαταλήψεων καθώς και διαπροσωπικών σχέσεων αναφορικά με την οικονομική οντότητα που ελέγχει, διατηρώντας συνάμα και το πρώτο στοιχείο της ακεραιότητας. Τρίτον την *επαγγελματική ικανότητα*, που στηρίζεται στις ικανότητες των ελεγκτών βάση του επιπέδου μόρφωσης, γνώσεων, δεξιοτήτων, εμπειρίας καθώς και της συνεχούς εκμάθησης προκειμένου να εκπαιδευτεί στις ολοένα και αυξανόμενες εξελίξεις του κλάδου. Τέταρτον την *εμπιστευτικότητα*, σύμφωνα με την οποία ο κάθε ελεγκτής είναι υποχρεωμένος να σέβεται και να τηρεί τις εσωτερικές απόρρητες πληροφορίες των ελεγχόμενων εταιριών, καθώς επίσης και να μην τις εκμεταλλεύεται ούτε προς δικό του προσωπικό όφελος, αλλά ούτε εις βάρος της ελεγχόμενης εταιρίας. Πέμπτον, την *ανεξαρτησία*, σύμφωνα με την οποία ο ελεγκτής πρέπει να αποφεύγει γεγονότα που μπορεί να την επηρεάσουν αρνητικά, όπως για παράδειγμα οι προσωπικές σχέσεις. Τέλος η *επαγγελματική συμπεριφορά*, σύμφωνα με την οποία ο ελεγκτής πρέπει να συμμορφώνεται με την κείμενη νομοθεσία που το ελεγκτικό επάγγελμα επιτάσσει. (Farah et.al., 2021)⁸⁰ Οι Ταχυνάκης και Νεγκάκης (2013)⁸¹, τονίζουν μια ακόμη θεμελιώδη αρχή για τους επαγγελματίες ελεγκτές τα *τεχνικά και επαγγελματικά κριτήρια*, όπου οι ελεγκτές πρέπει να εκτελούν τα καθήκοντά τους με βάση αυτά τα κριτήρια του Σώματος που εντάσσεται, σε συνδυασμό των προαναφερθέντων αρχών.

Η παρέκκλιση των ελεγκτών από τις παραπάνω θεμελιώδεις αρχές, μπορεί να επέλθει ως απόρροια του προσωπικού αλλά και οικονομικού τους συμφέροντος, της δωροδοκίας, της οικειότητας μεταξύ αυτών και της ελεγχόμενης εταιρίας ελεώ της μακροχρόνιας συνεργασίας τους, καθώς και του εκφοβισμού προς το πρόσωπο του ελεγκτή ώστε να μην μπορεί να εκφραστεί αντικειμενικά συγκαλύπτοντας την ελεγχόμενη εταιρία σε παράνομες δραστηριότητες. Σε κάθε περίπτωση όμως, εφόσον οι ελεγκτές διακατέχουν ένα συγκεκριμένο επίπεδο μόρφωσης, επαγγελματικής

⁸⁰ Βλ. Abdel Razaq Freihah, Ismail Hamad Al-Shaar and Ayda Farahn (2021), «Code of ethics for professional accountants and change the external auditor: A study of the emerging markets», *Corporate Ownership and Control* 18(3):201-212

⁸¹ Βλ. Νεγκάκης Χ. και Ταχυνάκης Π. (2013), «Σύγχρονα Θέματα Ελεγκτικής και Εσωτερικού Ελέγχου σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου». Εκδόσεις: Διπλογραφία, Αθήνα 2013

εκπαίδευσης και εμπειρίας, ενεργούν σύμφωνα με τα ελεγκτικά πρότυπα και χρησιμοποιούν εσωτερικές δικλίδες ποιότητας και ασφάλειας, μπορούν να αποφύγουν παρόμοιες ανεπιθύμητες ενέργειες.

3.3.3.Ρυθμιστικό Πλαίσιο για την Διασφάλιση Ποιότητας Ελέγχου

Το κανονιστικό πλαίσιο διασφάλισης της ποιότητας του ελέγχου θεμελιώθηκε με την δημιουργία της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς (Security and Exchange Commission – SEC), στις Η.Π.Α. η οποία ευθύνονταν για τον έλεγχο των συναλλαγών για τους εθνικούς αυτορρυθμιζόμενους οργανισμούς χρεογράφων, καθώς και των χρηματιστηριακών εταιριών. Σύμφωνα με τον Laskin (2015)⁸², έπειτα από έρευνα που πραγματοποιήθηκε από την SEC το 1998, αποδείχθηκε ότι η ανεξαρτησία του ελέγχου αποτελεί ζωτικής σημασίας στοιχείο για την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων και επακολούθως για την διαχείριση του χαρτοφυλακίου των επενδυτών.

Η περίπλοκη κατάσταση που επικρατούσε εκείνη την περίοδο στις Η.Π.Α., είχε ως αποτέλεσμα την δημιουργία ενός ρευστού και αμφίτροπου περιβάλλοντος, αναφορικά με την ανεξαρτησία των ελεγκτών, που οδήγησε στην γέννηση του Independence Standard Board (ISB), το οποίο αποσκοπούσε στην αναθεώρηση των ελεγκτικών προτύπων, εξαιτίας της δυσκολίας που υπήρχε ως προς την αξιόπιστη εφαρμογή τους. Έτσι με αυτόν τον τρόπο μειώθηκε σημαντικά η ιδιαίτερη μεταχείριση των πελατών, αναφορικά με ευνοϊκότερους όρους στην χρηματοδότηση επενδύσεων είτε ακόμη και σε υπηρεσίες εσωτερικού ελέγχου, τόσο από τους ελεγκτές όσο και από τις ελεγκτικές εταιρίες, σημειώνοντας έτσι ουσιώδη μείωση του κινδύνου απώλειας που ελλόχευε ως προς την επαγγελματική ανεξαρτησία των ελεγκτών. Η βάση και η πρώτη σκέψη για αυτήν την διαδικασία, ουσιαστικά ήταν ενδυνάμωση των επιτροπών ελέγχου προκειμένου να ενισχυθεί η φερεγγυότητα των εκθέσεων ελέγχου των ελεγκτών, προσφέροντας περισσότερες δικλίδες ασφάλειας.

Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι την πολιτική των Η.Π.Α., ακολούθησε και η Ευρωπαϊκή Ένωση, αναφορικά με την υιοθέτηση αυστηρότερων κανόνων ως προς την ποιότητα του ελέγχου, που αποσκοπούσε στην διαφάνεια των οικονομικών καταστάσεων και της ανεξαρτησίας των ελεγκτών, που ολοκληρώθηκε με την θέσπιση

⁸² Βλ. Laskin Alexander (2015), «Securities and Exchange Commission SEC».

της «8^{ης} Κοινοτικής Οδηγίας» της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η εμφάνιση της χρηματοοικονομικής κρίσης είχε ως αποτέλεσμα να εμφανιστούν αρκετές αδυναμίες του ευρωπαϊκού συστήματος ελέγχου, επιφέροντας δυσπιστία για την ακρίβεια και την ορθότητα των οικονομικών καταστάσεων που είχαν ελεγχθεί. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, κατά την διαδικασία ενεργειών για την βελτίωση της ποιότητας ελέγχου των ελεγκτών στις χώρες της Ένωσης, θέσπισε την εφαρμογή ορισμένων διατάξεων και νομοθεσιών, όπως τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα, αλλά και μακροχρόνιων, με απώτερο στόχο την αποφυγή πιθανών μελλοντικών απατών, όπως αυτά της Enron και της World.Com. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε ομόφωνη απόφαση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, με τον Κανονισμό (537/2014), έλαβαν τα ινία για την βελτίωση της ποιότητας των ελέγχων, όπου όλες οι χώρες της ένωσης υποχρεώθηκαν να εφαρμόσουν και να εναρμονίσουν τους νέους κανόνες και πρότυπα ελέγχου στα εθνικά τους καθεστώτα.(Polychronidou et.al., 2020)⁸³

Στην Ελλάδα η εποπτική αρχή για τον έλεγχο και την διατήρηση της ποιότητας ήταν η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, η οποία με το πέρασμα του χρόνου υπέστη πολλές αναθεωρήσεις και τροποποιήσεις, που στόχευαν στην αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση λογιστικών εξαπατήσεων που παραμόνευαν στην αγορά. Μετά την κατάρρευση της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς ιδρύθηκε η Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων (ΕΛΤΕ), ως εθνική εποπτική αρχή για την σωστή εφαρμογή των ελεγκτικών και λογιστικών προτύπων. Βασικός στόχος της ΕΛΤΕ, είναι η εξασφάλιση της ποιότητας των διαδικασιών ελέγχου των ελεγκτών καθώς και η αληθοφανή εικόνα των οικονομικών καταστάσεων, με τον τακτικό έλεγχο των Ισολογισμών των εταιριών και της επιβεβαίωσης ως προς την χρηστή τήρηση των ελεγκτικών προτύπων, αναφορικά με την αληθοφανή εικόνα των οικονομικών στοιχείων, της άσκησης ποιοτικού ελέγχου του Σώματος Ορκωτών Λογιστών (ΣΟΛ), καθώς επίσης και της εποπτείας του ΣΟΛ.

Όπως αναφέρουν οι Polychronidou et.al. (2020)⁸⁴, ο τελευταίος επικαιροποιημένος νόμος στην Ελλάδα – Ελληνικός Νόμος Ελέγχου, (4447/2017) - πέρασε τον Ιανουάριο

⁸³ Βλ. Persefoni Polychronidou George A. Drogalas, and Ioannis A. Tampakoudis (2020), «Mandatory rotation of audit firms and auditors in Greece», September 2020International Journal of Disclosure and Governance 17(1)

⁸⁴ Βλ. Persefoni Polychronidou George A. Drogalas, and Ioannis A. Tampakoudis (2020), «Mandatory rotation of audit firms and auditors in Greece», September 2020International Journal of Disclosure and Governance 17(1)

του 2017, όπου ψηφίστηκε η εναλλαγή των ελεγκτών κάθε πέντε χρόνια, ενώ απαγορεύεται να συμμετέχουν στον έλεγχο της ίδιας οντότητας για τα επόμενα ακριβώς 2 χρόνια. Αντιθέτως, τα περισσότερα κράτη – μέλη της Ένωσης, προσαρμόζουν τα κριτήρια αυτά σε επτά χρόνια έγκυρης εναλλαγής ελεγκτών και με περίοδο αποχής τριών ετών.

3.3.4.Νόμος Sarbanes – Oxley (Sarbox)

Ο νόμος Sarbanes – Oxley (2002), δημιουργήθηκε με απώτερο στόχο την αποτροπή και την πρόληψη φαινομένων λογιστικών απατών και παρατυπιών, όπως το σκάνδαλο της Enron, που προκάλεσε σημαντική αναταραχή στις κεφαλαιαγορές των ΗΠΑ, μετά την ανακάλυψη πολλών τέτοιων λογιστικών σκανδάλων. Ειδικότερα, ο νόμος αυτός, ο οποίος ψηφίστηκε τον Ιούλιο του 2002, στόχευε στην βελτίωση της ποιότητας και της ομοιομορφίας των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, στον περιορισμό των φαινομένων εξαπατήσεων διαμέσου περισσότερο εντατικών ελέγχων, στην ανεξαρτησία των ελεγκτών, στην ενίσχυση επιβολής ομοσπονδιακών νόμων (Federal securities laws), στην ενίσχυση της ανεξαρτησίας των ελεγκτικών εταιριών ,καθώς επίσης και στην επιβολή ποινών και προστίμων για εσκεμμένες και επιτηδευμένες καταχρηστικές συμπεριφορές. Ο νόμος έχει σχεδιαστεί για να αποκαταστήσει την εμπιστοσύνη των επενδυτών, να ενισχύσει την αξιοπιστία και την ακρίβεια της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης, να βελτιώσει το σύστημα εταιρικής διακυβέρνησης, να βελτιώσει το περιεχόμενο και την επικαιρότητα των απαιτήσεων γνωστοποίησης, να ενισχύσει τον ρόλο των ανεξάρτητων διευθυντών και να βελτίωση των πρακτικών και διαδικασιών εσωτερικού ελέγχου. (Huber, 2004)⁸⁵

Η δημιουργία του νόμου Sarbanes-Oxley, ώθησε στην ίδρυση του Συμβουλίου Εποπτείας Ελεγκτών Εισηγμένων Εταιριών (PCAOB), το οποίο αποτέλεσε ουσιώδη σταθμό καθώς λειτούργησε ως μηχανισμός εποπτείας μέσω του οποίου κάθε ελεγκτική εταιρία είχε υποχρέωση να εγγραφεί σε αυτό προκειμένου να ενταχθεί σε συχνή επιθεώρηση. Ακόμη, ο νόμος αυτός προέβη με την πάροδο του χρόνου στην παραχώρηση ορισμένων αρμοδιοτήτων στο PCAOB με την πιο σημαντική την

⁸⁵ Βλ. Huber John, (2004), «The practitioner’s guide to the Sarbanes Oxley Act, The American Bar Association.

δυνατότητα ανάκλησης αδείας του ελεγκτή σε περιπτώσεις όπου αυτός παραβιάζει τον κώδικα επαγγελματικής δεοντολογίας.

Ο νόμος απαιτεί από τους Διευθύνοντες Συμβούλους (CEO) και τους Οικονομικούς Διευθυντές (CFO) της εταιρείας να πιστοποιούν σε κάθε ετήσια ή τριμηνιαία έκθεση που υποβάλλεται στην Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς των Η.Π.Α. (SEC), ότι έχουν εξετάσει την έκθεση και ότι βάσει των γνώσεων τους, η έκθεση δεν περιέχει καμία ψεύτικη δήλωση ουσιώδους σφάλματος ή παραλείπει να αναφέρει ένα ουσιαστικό γεγονός που είναι απαραίτητο για να μην είναι παραπλανητική η έκθεση. Ο Διευθύνων Σύμβουλος και ο Οικονομικός Διευθυντής υποχρεούνται επίσης, σύμφωνα με τον συγκεκριμένο νόμο, να πιστοποιήσουν ότι είναι υπεύθυνοι για την καθιέρωση και τη διατήρηση αποτελεσματικού εσωτερικού ελέγχου επί των οικονομικών καταστάσεων. Ο νόμος αυτός, ουσιαστικά αποσκοπεί στον περιορισμό της απάτης που σχετίζεται κυρίως με την εμπιστοσύνη εσωτερικών πληροφοριών. Οι απαιτήσεις του νόμου Sarbox έχουν υιοθετηθεί από πολλές χώρες σε όλο τον κόσμο επηρεάζοντας σημαντικά την απόφαση των ξένων εταιρειών να εγγραφούν στις χρηματοπιστωτικές αγορές των ΗΠΑ, κάτι που συνήθως τους επιτρέπει να επωφεληθούν από ευκαιρίες ανάπτυξης. (Abdullah και Jafar, 2011)⁸⁶

Με αυτόν τον τρόπο ο νόμος Sarbanes – Oxley, έθεσε νέα θεμέλια για την εταιρική διακυβέρνηση, δίνοντας μεγαλύτερη έμφαση στους τρόπους αλλά και στους τακτικούς ελέγχους των μηχανισμών ανακάλυψης, καταπολέμησης και εξάλειψης της λογιστικής απάτης, διαμέσου ενός περισσότερο φερέγγυου κανονιστικού πλαισίου παρουσίασης των οικονομικών καταστάσεων, ενδυναμώνοντας συνάμα την δυναμικότητα παραγωγικότητα της κεφαλαιαγοράς.

⁸⁶ Βλ. Khalid Amin Abdullah and Mohamed Khaled Al-Jafar (2011), « The Effect of Sarbanes- Oxley Act (SOX) on Corporate Value and Performance», European Journal of Economics, Finance and Administrative Sciences ISSN 1450-2275

Κεφάλαιο 4:

Λογιστική Απάτη – Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων

Αναμφίβολα η σπουδαιότητα της αξιοπιστίας των λογιστικών πληροφοριών και της αντικειμενικότητας των οικονομικών καταστάσεων αναφορικά με την λήψη σωστών αποφάσεων για την κεφαλαιαγορά και την βιωσιμότητα της κάθε επιχείρησης αποτελεί ζωτικής σημασίας παράμετρος για κάθε επιχείρηση. Παρόλη όμως αυτή τη σημαντικότητα που είναι απαραίτητη, παρατηρούνται καθημερινά φαινόμενα παραποίησης των λογιστικών στοιχείων καθώς οι επιχειρήσεις τείνουν να μεθοδεύουν το οικονομικό αποτέλεσμά τους, παρουσιάζοντας μια ψεύτικη εικόνα αναφορικά με την πορεία της και την βιωσιμότητά της.

Η λογιστική απάτη αποτελεί ένα μακροχρόνιο πρόβλημα που επηρεάζει αρνητικά τους χρήστες των λογιστικών πληροφοριών, μεταξύ των οποίων είναι οι μέτοχοι, οι πιστωτές, τα ανώτερα στελέχη και γενικότερα η κοινωνία. Με την πάροδο του χρόνου, ολοένα και περισσότερες επιχειρήσεις τείνουν σε μεθοδευμένες κινήσεις δημοσίευσης των οικονομικών τους καταστάσεων σε πλαίσια μη-σύμφωνα με τις λογιστικές αρχές και τους νομοθετικούς κανόνες και νόμους, όπως θα έπρεπε να ακολουθούν, εκμεταλλευόμενες τα κενά αυτών των αρχών και των νομοθεσιών. Αυτή η παρατηρούμενη τάση παρέκκλισης από τους επιτασσόμενους κανόνες ουσιαστικά αποσκοπεί στην επίτευξη εκπλήρωσης εταιρικών συμφερόντων από την εκάστοτε διοίκηση και στην παραπληροφόρηση των χρηστών για αυτόν τον λόγο. Η αποσιωπώηση και η απόκρυψη των αληθών δεδομένων από τις επιχειρήσεις για την πραγματική της εικόνα αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα σφάλματά τους, καθώς στις περισσότερες περιπτώσεις, αποκαλύπτονται επιφέροντας αρνητικές συνέπειες έως και στο χειρίστο σενάριο της κατάρρευσής τους.

4.1.Ορισμός και Έννοια της Λογιστικής Απάτης

Η απάτη αποτελεί μια ευρεία κι γενική έννοια που περιλαμβάνει όλα τα δόλια μέσα που ο κάθε άνθρωπος μπορεί να επινοήσει και να δημιουργήσει προκειμένου να επωφεληθεί έναντι άλλων ατόμων με ψεύτικες πληροφορίες και γεγονότα. Ουσιαστικά ο ορισμός της απάτης δεν υπάρχει στην διεθνή βιβλιογραφία, ως επίσημος και μοναδικός καθώς, καθώς περιλαμβάνει, τέχνασμα, πονηριά και δόλιους τρόπους οι

οποίοι στοχεύουν στην αποκλειστικά στην εξαπάτηση των συμβαλλόμενων μερών. Πιο συγκεκριμένα η απάτη αυτή καθ' αυτή αποτελεί την σκόπιμη εξαπάτηση ενός άλλου ατόμου με μη ορθές πληροφορίες με σκοπό την απόκτηση προσωπικού πλεονεκτήματος έναντι αυτού του ατόμου. Όπως αναφέρει ο Belkaoui (2017), *«μέσα σε έναν επιχειρηματικό οργανισμό, η απάτη μπορεί να διαπραχθεί υπέρ ή κατά της εταιρείας, μπορεί να διαπράττεται από τη διοίκηση ή ένα άτομο σε θέση εμπιστοσύνης καθώς ακόμη μπορεί να περιλαμβάνει τη χρήση ενός λογιστικού συστήματος για την απεικόνιση μιας ψευδούς εικόνας της εταιρείας, όπου αποτελεί ουσιαστικά, μια μορφή δόλιας οικονομικής αναφοράς»*. (Belkaoui, 2017)⁸⁷

Υπάρχουν διάφοροι ορισμοί της λογιστικής απάτης που έχουν προταθεί σύμφωνα με την διεθνή βιβλιογραφία. Η έννοια της λογιστικής απάτης είναι ευρεία και αναφέρεται κυρίως στην εκούσια χειραγώγηση των οικονομικών καταστάσεων, που αποσκοπεί στην δημιουργία ψευδαίσθησης αναφορικά με τον πλούτο μιας εταιρίας προκειμένου είτε να διεκδικηθεί μια ευνοϊκότερη χρηματοδότηση, είτε να αποφευχθούν υποχρεώσεις χρέους. Η λογιστική απάτη έχει κυρίως τις ρίζες της στην ανήθικη συμπεριφορά ενός ατόμου που δεν διακατέχει επαρκή ηθική εκπαίδευση, ενώ έχει σημαντικό αρνητικό αντίκτυπο στην φήμη και την οικονομική θέση της εταιρίας. (Tutino και Berlo, 2019)⁸⁸

Οι Wuerges και Borba (2010)⁸⁹, αναφέρουν ότι *«ως λογιστική απάτη ορίζεται η σκόπιμη ανακρίβεια των οικονομικών αναφορών, κατά παράβαση των γενικά αποδεκτών λογιστικών αρχών, με στόχο να αναγκαστούν ορισμένα άτομα να ενεργήσουν εις βάρος των συμφερόντων τους»*. Ακόμη, όπως υποστηρίζουν οι Ajekwe και Ibiamke (2017)⁹⁰, η λογιστική απάτη διαφέρει από άλλες απάτες στο ότι συνήθως διαπράττεται από τη διοίκηση για να εξαπατήσει τους χρήστες των οικονομικών καταστάσεων, ενώ η κατάχρηση περιουσιακών στοιχείων διαπράττεται εναντίον μιας οντότητας, πιο συχνά από υπαλλήλους. Η λογιστική απάτη ουσιαστικά είναι η σκόπιμη, ουσιώδης ανακρίβεια των οικονομικών καταστάσεων ή των οικονομικών γνωστοποιήσεων ή η

⁸⁷Βλ. Belkaoui A.R. (2017), «The Architecture of Fraud in the Accounting Environment», SSRN Electronic Journal, p.p.: 1-25

⁸⁸Βλ. Tutino M. and Berlo M. (2019), «Accounting Fraud: A literature review»

⁸⁹Βλ. Artur Filipe Ewald Wuerges and JOSÉ ALONSO BORBA, (2010), «Accounting Fraud Detection: Is it Possible to Quantify Undiscovered Cases?», SSRN Electronic Journal.

⁹⁰ Βλ. Clement Chiahemba Ajekwe and Makurdi Adzor Ibiamke (2017), «THE ASSOCIATION BETWEEN AUDIT QUALITY AND EARNINGS MANAGEMENT BY LISTED FIRMS IN NIGER», European Journal of Accounting, Auditing and Finance Research Vol.5 No.4, pp.1-11

διάπραξη παράνομης πράξης που έχει σημαντική άμεση επίδραση στις οικονομικές καταστάσεις ή στις οικονομικές γνωστοποιήσεις.

Ο όρος «*Λογιστική Απάτη*» αναφέρεται σε παράνομες ενέργειες επί των λογιστικών βιβλίων μιας οικονομικής οντότητας, προκειμένου να παραπλανήσουν τους ενδιαφερόμενους χρήστες αναφορικά με την πραγματική εικόνα της ελεγχόμενης οικονομικής οντότητας. Στην τελευταία Έκθεση προς τα Έθνη, η Ένωση Πιστοποιημένων Εξεταστών Απάτης (ACFE, 2018)⁹¹, εκτιμά ότι το κόστος της απάτης παγκοσμίως ανέρχεται περίπου στο 5% των εσόδων ή 4 τρισεκατομμύρια δολάρια ετησίως. (Tommasetti et.al., 2021)⁹²

Το Διεθνές Ελεγκτικό Πρότυπο 240, ορίζει την απάτη ως «*μια σκόπιμη πράξη που πραγματοποιείται από ένα ή περισσότερα άτομα στην ομάδα διαχείρισης, τα οποία είναι υπεύθυνα για την κυβέρνηση της οντότητας, υπάλληλοι ή τρίτα μέρη, που συνεπάγεται τη χρήση εξαπάτησης για την απόκτηση αθέμιτου ή παράνομου πλεονεκτήματος*». Με βάση αυτό το πρότυπο τα σφάλματα θεωρούνται ότι οφείλονται κυρίως σε δόλια χρηματοοικονομικά στοιχεία οδηγούν με την σειρά τους στην παραπλανητική εικόνα των οικονομικών καταστάσεων της ελεγχόμενης εταιρίας με την χρήση διαφόρων τεχνικών όπως για παράδειγμα με την χειραγώγηση ή παραποίηση λογιστικών αρχείων ή ακόμη και την εσφαλμένη εφαρμογή γενικά αποδεκτών λογιστικών αρχών. (Josiah et.al., 2020)⁹³

4.2.Κατηγορίες και Είδη Λογιστικής Απάτης

Σύμφωνα με τον Καζανζή (2006)⁹⁴, η λογιστικές απάτες κατηγοριοποιούνται σε απάτες εις βάρος της επιχείρησης και σε απάτες προς όφελος της επιχείρησης. Αναλυτικότερα, οι απάτες εις βάρος της επιχείρησης διενεργούνται τόσο από εσωτερικούς δράστες, όσο και από εξωτερικούς δράστες. Όσον αφορά τους εσωτερικούς δράστες της επιχείρησης,

⁹¹ Βλ. ACFE. (2018). «Global study on occupational fraud and abuse government edition». Report to the Nations, 10, 80

⁹² Βλ. Roberto Tommasetti, Rodrigo de Oliveira Leite, Vinicius Mothé Maia and Marcelo Alvaro Da Silva Macedo (2021), «Revisiting the Accounting Fraud Components: A Bottom-Up Approach Using the Twitter Platform», SAGE Open 11(4):215824402110581, p.p.: 1-12

⁹³ Βλ. Mary Josiah, Gbenga Ekundayo, Adebayo and O. Moses (2020), «Audit-Quality-and-Auditors-Independence», AE-FUNAI JOURNAL OF ACCOUNTING, BUSINESS AND FINANCE(FJABAF) ISSN:2635-392X, VOL.6, NO.1 JUNE

⁹⁴ Βλ.Καζανζής Χ.(2006), «Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος – Μια Συστημική Προσέγγιση Ενοπιών Αρχών και Προτύπων», Αθήνα, εκδόσεις: Business Plus A.E..

οι απάτες εμφανίζονται με την μορφή κλοπής περιουσιακών στοιχείων, παραποιήσεων αποθεμάτων ή και εμφάνισης υγιών αποθεμάτων ως ελαττωματικών, καθώς ακόμη και με παραποιημένα τιμολόγια προμηθευτών. Ενώ αναφορικά με τους *εξωτερικούς δράστες*, οι απάτες εμφανίζονται υπό την μορφή δωροδοκιών υπαλλήλων είτε από προμηθευτές, είτε από πελάτες ή ακόμη και με την μορφή διπλών τιμολογήσεων ή τιμολογήσεων χωρίς παράδοση.

Από την άλλη μεριά, οι απάτες *προς όφελος της επιχείρησης*, ευνοούν την επιχείρηση καθώς η διοίκηση στοχεύει στην υπερεκτίμηση της εικόνας της επιχείρησης ως προς το οικονομικό της προφίλ, που διαπράττεται με εξαπάτηση τρίτων προσώπων, εκμεταλλευόμενη τυχόν άδικα πλεονεκτήματα. Παραδείγματα τέτοιων εξαπατήσεων που ωφελούν την επιχείρηση αποτελούν η φορολογική απάτη, οι απαγορευμένες οικονομικές δραστηριότητες που δεν συμμορφώνονται στους κυβερνητικούς κανόνες και νόμους, η εκχώρηση παραπλανητικών – ψεύτικων απεικονισμένων στοιχείων ενεργητικού, οι πάσης φύσεως δωροδοκίες και αμοιβές για την διεξαγωγή παράνομων ενεργειών, οι εσκαμμένες εσφαλμένες παρουσιάσεις στοιχείων του ενεργητικού και των υποχρεώσεων, καθώς επίσης και οι εκούσιες αποτυχίες να αποκαλυφθούν σημαντικές πληροφορίες που θα βελτίωναν την εικόνα της επιχείρησης ως προς τα οικονομικά της στοιχεία σε τρίτους.

Οι Λουμιώτης και Τζιφάς (2017)⁹⁵, υποστηρίζουν ότι υπάρχουν κυρίως δύο είδη λογιστικής απάτης. Το πρώτο είδος αναφέρεται στην μη χρηστή διαχείριση των περιουσιακών στοιχείων και η δεύτερη στην σύνταξη ψευδών οικονομικών καταστάσεων, στηριζόμενοι στο Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 240 *«Ευθύνες που Ελεγκτή σχετικά με Απάτη στον Έλεγχο των Οικονομικών Καταστάσεων»*.

Πιο συγκεκριμένα, η μη χρηστή διαχείριση των περιουσιακών στοιχείων αναφέρεται στην παραποίηση και την νόθευση των στοιχείων ή ακόμη και των παραστατικών της επιχείρησης. Ουσιαστικά, η απάτη αυτή εμφανίζεται με την μορφή δωροδοκιών σε πελάτες ή προμηθευτές, χρησιμοποίησης παγίων στοιχείων από υπαλλήλους της ίδιας της επιχείρησης, εκταμιεύσεις με εικονικά παραστατικά, καθώς ακόμη και με αλλαγές ημερομηνιών των τιμολογίων και των δελτίων αποστολής, αλλά και με πληρωμές μισθοδοσίας σε ανύπαρκτους λογαριασμούς. Ενώ, η δεύτερη μορφή απάτης, αφορά

⁹⁵ Βλ. Λουμιώτης Β. και Τζιφάς Β. (2017), «Βασικές Οδηγίες Εφαρμογής Διεθνών Προτύπων Ελέγχου», ΣΟΛ, Αθήνα

την σύνταξη ψευδών οικονομικών καταστάσεων, που αποσκοπεί στην δημοσιοποίηση ψεύτικων πληροφοριών, απόκρυψης στοιχείων εσόδων και εξόδων καθώς ακόμη και στην μη τήρηση της αυτοτέλειας των χρήσεων.

Επιπροσθέτως, το ACFE (2012)⁹⁶, χωρίζει την απάτη σε τρία είδη με βάση τις ενέργειες που διαπράχθηκαν, που είναι αρχικά η *υπεξαίρεση περιουσιακών στοιχείων*, συμπεριλαμβανομένης της κατάχρησης/κλοπής περιουσιακών στοιχείων ή περιουσιακών στοιχείων της εταιρείας ή άλλων μερών. Αυτή είναι μια μορφή απάτης που εντοπίζεται πιο εύκολα επειδή είναι απτή ή μετρήσιμη (καθορισμένη αξία). Δεύτερον, οι *δόλιες δηλώσεις*, που καλύπτουν ενέργειες που πραγματοποιούνται από στελέχη εταιρειών ή κρατικούς φορείς για τη συγκάλυψη των πραγματικών οικονομικών συνθηκών μέσω χρηματοοικονομικής χειραγώγησης κατά την παρουσίαση των οικονομικών τους καταστάσεων με σκοπό το κέρδος και τρίτον η *διαφθορά*, αυτού του είδους η απάτη συχνά δεν μπορεί να εντοπιστεί επειδή τα μέρη που συνεργάζονται απολαμβάνουν κοινά οφέλη. Αυτά περιλαμβάνουν κατάχρηση εξουσίας/σύγκρουση συμφερόντων, δωροδοκία, παράνομη αποδοχή και οικονομικό εκβιασμό.

4.3.Χαρακτηριστικά που Ενθαρρύνουν την Εμφάνιση της Απάτης

Η λογιστική απάτη αυτή καθ' αυτή περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα χαρακτηριστικών που οφείλονται, όπως προαναφέρθηκαν, στο Δ.Π.Ε. 240 κυρίως στην νόθευση και αλλοίωση τόσο των παραστατικών όσο και των λογιστικών εγγραφών, σε καταχωρήσεις εικονικών συναλλαγών, καθώς ακόμη και σε διαστρεβλώσεις στοιχείων ενεργητικού και λανθασμένων εφαρμογών των κανονισμών και των αρχών.

Τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της λογιστικής απάτης έρχονται ουσιαστικά ως απόρροια της παραποίησης και της αλλοίωσης των οικονομικών στοιχείων και μεγεθών των εταιριών, στις εσκεμμένες αποκρύψεις γεγονότων, συναλλαγών και ουσιωδών πληροφοριών για τις οικονομικές καταστάσεις, στην επιτηδευμένη μη χρηστή εφαρμογή των λογιστικών αρχών και πρακτικών, καθώς επίσης και στην χρήση λογιστικών τεχνασμάτων προς απόκλιση περισσότερων παράνομων κερδών. Συχνά

⁹⁶ Βλ. Association of Certified Fraud Examiners (ACFE). (2012). Report to The Nations on Occupational Fraud and Abuse. Austin.

παρατηρείται και η εκμετάλλευση νομοθετικών κενών ως ευκαιρία πραγματοποίησης λογιστικών πολιτικών που αποσκοπούν στην ωφέλεια κέρδους. (Rezaee, 2005)⁹⁷

Το Δ.Π.Ε. 240, υπογραμμίζει ότι τα κύρια γεγονότα που οδηγούν στην αύξηση του κινδύνου της απάτης οφείλονται κυρίως στην μη ύπαρξη αποτελεσματικού συστήματος εσωτερικού ελέγχου, στην αδικαιολόγητη καθυστέρηση και γενικότερα στην απρόθυμη παροχή πληροφοριών από την διοίκηση, σε ασυνήθεις συναλλαγές στο τέλος κάθε χρήσης, καθώς ακόμη και σε ασυνήθεις συναλλαγές με εγκατεστημένες εταιρίες σε φορολογικούς παράδεισους. Ακόμη, το πρότυπο τονίζει ότι οι συχνές αλλαγές των στελεχών, η υπέρμετρη εμπιστοσύνη σε συγκεκριμένους υπαλλήλους που διακατέχουν υψηλές θέσεις, η σημαντική έλλειψη περιουσιακών στοιχείων και οι ασυνήθεις μεταβολές στις οικονομικές καταστάσεις αποτελούν ζωτικής σημασίας γεγονότα που αυξάνουν την αμφιβολία περί ασφαλούς περιβάλλοντος και εγείρουν τον σκεπτικισμό του ελεγκτή προς την ύπαρξη πιθανής απάτης. (Λουμιώτης και Τζίφας, 2017)⁹⁸

4.4.Το Τρίγωνο της Απάτης

Η θεωρία του Τριγώνου της Απάτης (Triangle Fraud) αποτελεί μια ιδέα που εξετάζει την αιτία εμφάνισης της απάτης. Αυτή η ιδέα επινοήθηκε για πρώτη φορά από τον Donald R. Cressey το 1953 ο οποίος την ονόμασε «*Τρίγωνο Απάτης*». Το Τρίγωνο της Απάτης, αποτελεί ένα μοντέλο για την εξήγηση των παραγόντων που αναγκάζουν κάποιον να διαπράξει την επαγγελματική απάτη. Αποτελείται από τρία στοιχεία, τα οποία συλλογικά οδηγούν σε πιθανές δόλιες συμπεριφορές. Πιο συγκεκριμένα, αυτό το προαναφερθέν μοντέλο βασίζεται στην προϋπόθεση ότι η απάτη είναι πιθανό να προκύψει από έναν συνδυασμό τριών παραγόντων που είναι το *κίνητρο/πίεση*, η *ευκαιρία* και ο *εξορθολογισμός/συμπεριφορά*. Πρώτον, πρέπει να υπάρχει ένα *κίνητρο ή μια πίεση* για να διαπράξει απάτη. Δεύτερον, οι περιστάσεις μπορεί να είναι ευνοϊκές για την παροχή *ευκαιρίας* για τη διάπραξη απάτης. Η απάτη είναι πιο πιθανή σε αυτές τις εταιρείες με τις ακόλουθες καταστάσεις, όπως το αδύναμο σύστημα εσωτερικού

⁹⁷ Βλ. Rezaee, Z (2005), «Causes, consequences, and deterrence of financial statement fraud», Critical Perspective on Accounting.

⁹⁸ Βλ. Λουμιώτης Β. και Τζίφας Β. (2017), «Βασικές Οδηγίες Εφαρμογής Διεθνών Προτύπων Ελέγχου», ΣΟΛ, Αθήνα

ελέγχου, η κακή ασφάλεια στην περιουσία της εταιρείας ή οι ασαφείς πολιτικές σχετικά με την αποδεκτή συμπεριφορά. Τέλος, μπορεί να υπάρξει μια συγκεκριμένη συμπεριφορά ή εξορθολογισμός για τη διάπραξη απάτης. (Huang et.al., 2016)⁹⁹

Το πρώτο στοιχείο του τρίπτυχου του Τριγώνου της Απάτης, αυτό του *κινήτρου-πίεσης*, αναφορικά με την εκδήλωση απάτης διαμέσου σύνταξης αλλοιωμένων οικονομικών καταστάσεων, είναι εμφανές στις περιπτώσεις όπου αυτή η πίεση οδηγεί τα στελέχη των επιχειρήσεων κατά κύριο λόγο στην ανάληψη ουσιωδών κινδύνων προκειμένου να επιτύχουν τους στόχους τους. Βασικά κίνητρα που ωθούν τα στελέχη και την διοίκηση σε εκδήλωση απάτης αποτελούν η εμμονή για συστηματική επιτυχία, οι ακριβές συνήθειες στον τρόπο ζωής, τα υψηλά χρέη και γενικότερα οι πιέσεις από την διοίκηση αναφορικά με την αμοιβή ή την προαγωγή. Η σύνηθες αιτία για αυτό το στοιχείο σύμφωνα με την διεθνή βιβλιογραφία αποτελεί η πίεση για την επίτευξη των επιθυμητών οικονομικών αποτελεσμάτων και κατ' επέκταση η μεγιστοποίηση των κερδών.

Όσον αφορά το δεύτερο στοιχείο, αυτό της *ευκαιρίας*, εμφανίζεται όταν ο εσωτερικός έλεγχος είναι ανύπαρκτος ή όταν οι κανόνες και τα όρια που θέτονται δεν είναι πλήρως διασαφηνισμένα. Η απάτη σε αυτήν την περίπτωση μπορεί να πραγματοποιηθεί κυρίως όταν άτομα «εμπιστοσύνης» διακατέχουν σημαντικές θέσεις και γνωρίζουν ακριβώς τις αδυναμίες που υπάρχουν στις εσωτερικές δικλίδες της εκάστοτε επιχείρησης και εκμεταλλευόμενοι την θέση τους και τις αδυναμίες της εταιρίας εύκολα μπορούν να προβούν σε φαινόμενα εξαπάτησης προς όφελός τους. (Γαγάνης και Ζοπουνίδης, 2009)¹⁰⁰

Τέλος το τρίτο στοιχείο που αναφέρεται στην *συμπεριφορά/εξορθολογισμό*, σημαίνει ότι ο εργαζόμενος έχει βρει τρόπους ώστε να αιτιολογήσει την ενεχόμενη απάτη στην συνείδησή του. Ουσιαστικά, σε αυτήν την περίπτωση οι εργαζόμενοι οδηγούνται σε μεθόδους εξαπάτησης και παράνομων πράξεων σε περιπτώσεις όπως όταν νιώθουν αδικημένοι ως προς τις μισθολογικές τους απολαβές από την εταιρία, συγκριτικά με τις ώρες εργασίας. Σε τέτοιες πράξεις συχνά προβαίνουν και έντιμα άτομα ελεώ της

⁹⁹ Βλ. Shaio Yan Huang, Chi-Chen Lin, An-An Chiu and David C. Yen (2016), «Fraud detection using fraud triangle risk factors», Springer Science Business Media New York.

¹⁰⁰ Βλ. Γαγάνης Χ. και Ζοπουνίδης Κ. (2009), «Αναγνώριση Παραποιημένων Λογιστικών Καταστάσεων» Αθήνα, εκδόσεις: Κλειδάριθμος

πιθανής πίεσης που μπορεί να υφίστανται όπως προαναφέρθηκε. (Λουμιώτης και Τζίφας, 2017)¹⁰¹

Διάγραμμα 1: Τρίγωνο της Απάτης (Triangle Fraud)

Πηγή: Sanchez, M., Torres, J., Zambrano, P., & Flores, P. (2018)¹⁰²

Το τρίπτυχο αυτό που περιγράφεται από το Τρίγωνο της Απάτης έχει βοηθήσει με την πάροδο του χρόνου αρκετά τους ελεγκτές ως προς τον εντοπισμό και αλλά και την πρόληψη φαινομένων λογιστικών εξαπατήσεων, αποτελώντας πλέον ένα από τα σημαντικότερα εργαλεία ανίχνευσης της λογιστικής απάτης. Η έλλειψη ηθικής αξίας και σκεπτικισμού, ασφαλών εσωτερικών δικλίδων καθώς και η πίεση που υφίστανται σε πολλές περιπτώσεις τα άτομα αποτελούν τις βασικές αιτίες που καρπώνεται το Τρίγωνο της Απάτης βοηθώντας τους ελεγκτές ως προς την κατανόηση των αιτών εμφάνισης λογιστικών εξαπατήσεων.

4.5.Το Διαμάντι της Απάτης

Λίγο καιρό αργότερα δημιουργήθηκε το ευρέως γνωστό Διαμάντι της Απάτης (Fraud Diamond), από τους Wolfe και Hermanson το 2004, το οποίο πρόσθεσε έναν ακόμη παράγοντα, αυτόν της *ικανότητας* του ατόμου που διεξάγει την απάτη, προκειμένου να αποφύγει την αποκάλυψή του. Σε γενικές γραμμές, μπορεί να συναχθεί το συμπέρασμα ότι η πίεση αποτελεί το κίνητρο κάποιου να διαπράξει απάτη δίνοντας την ευκαιρία

¹⁰¹ Βλ. Λουμιώτης Β. και Τζίφας Β. (2017), «Βασικές Οδηγίες Εφαρμογής Διεθνών Προτύπων Ελέγχου», ΣΟΛ, Αθήνα

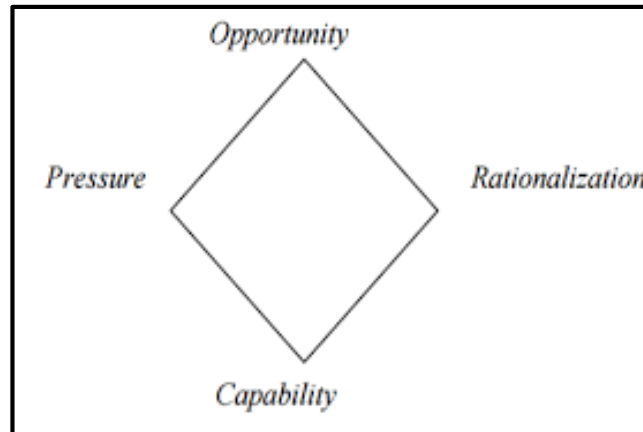
¹⁰² Βλ. Sanchez, M., Torres, J., Zambrano, P., & Flores, P. (2018). FraudFind: Financial fraud detection by analyzing human behavior. 2018 IEEE 8th Annual Computing and Communication Workshop and Conference (CCWC).

στον δράστη να προβεί σε απάτη, ενώ ο εξορθολογισμός αποτελεί την δικαιολογία για χειραγώγηση που θα γίνει και υποστηρίζεται από την ικανότητα του δράστη.

Τα βασικά στοιχεία που περιλαμβάνονται στο Διαμάντι της Απάτης είναι:

- ❖ Πίεση: Το κίνητρο για να αποκρυφθεί η απάτη που διαπράχθηκε. Αυτό είναι εμφανές σε περιπτώσεις που κάποιος υπεξαιρεί τα χρήματα της εταιρείας λόγω των εσωτερικών πιέσεων που δέχεται.
- ❖ Ευκαιρία: Ο αδύναμος έλεγχος παρέχει την ευκαιρία σε ένα άτομο να διαπράξει απάτη, επειδή ο δράστης πιστεύει ότι οι δραστηριότητές του δεν θα εντοπιστούν. Εάν η ενέργεια είναι γνωστή, τότε δεν θα υπάρξει σοβαρή ενέργεια για να ανταποκριθεί σε αυτήν.
- ❖ Εξορθολογισμός: Ορίζεται ως η εμφάνιση συμπεριφορών και χαρακτήρων που επιτρέπουν στη διοίκηση ή στους υπαλλήλους να συμμετέχουν σε αθέμιτες πράξεις, αναζητώντας συνάμα τρόπους ώστε να δικαιολογηθούν και παρουσιάσουν τις πράξεις αυτές ως φυσιολογικές.
- ❖ Ικανότητα: Η ικανότητα είναι η πλεονεκτική θέση και η δυνατότητα των εργαζομένων να διεισδύουν στους εσωτερικούς ελέγχους της εταιρείας, να εκμεταλλευτούν αυτήν την πλεονεκτική θέση και να αποκομίσουν όλο και περισσότερα οφέλη μπορέσουν, υπεξαιρώντας στοιχεία της επιχείρησης παραποιώντας με αυτόν τον τρόπο τις οικονομικές καταστάσεις εν ρύμη της διοίκησης και των ελεγκτών. (Umar at.al., 2020)¹⁰³

¹⁰³ Βλ. Haryono Umar, Dantes Partahi and Rahima Purba, (2020), «Fraud Diamond Analysis In Detecting Fraudulent Financial Report», April 2020 International Journal of Scientific & Technology Research 9(3):6638-6646

Διάγραμμα 2: Διαμάντι της Απάτης (Fraud Diamond)

Πηγή: Haryono Umar, Dantes Partahi and Rahima Purba, (2020)

Ουσιαστικά το τέταρτο στοιχείο που προστέθηκε με το Διαμάντι της Απάτης, ήταν η *ικανότητα* του ατόμου να μπορεί να παρανομεί εκμεταλλευόμενο τις αδυναμίες του συστήματος του εσωτερικού ελέγχου, αδράζοντας κάθε ευκαιρία για διάπραξη απάτης είτε προς όφελος δικό του, είτε προς όφελος της επιχείρησης. Συνεπώς, η απάτη μπορεί να προέλθει από το κατάλληλο άτομο που διαθέτει την κατάλληλη θέση στην εταιρία, εκμεταλλεύεται τα κενά των εσωτερικών δικλίδων ασφαλείας και έχει την ικανότητα να το κάνει, μετατρέποντας την ευκαιρία σε πραγματικότητα. (Wolfe και Hermanson, 2004)¹⁰⁴

4.6. Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων

Το φαινόμενο των παραποιημένων οικονομικών καταστάσεων είναι όλο και πιο εμφανές τα τελευταία χρόνια, έχοντας πάρει διαστάσεις «*επιδημίας*». Η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων αποτελείται κυρίως από στοιχεία χειραγώγησης με υπερεκτίμηση περιουσιακών στοιχείων, πωλήσεων και κερδών ή υποεκτίμηση υποχρεώσεων, εξόδων ή ζημιών. Όταν μια οικονομική κατάσταση περιέχει παραποιήσεις, ώστε τα στοιχεία της να μην αντιπροσωπεύουν πλέον την αληθινή εικόνα, τότε αναφερόμαστε για απάτη. Η απάτη μπορεί να οριστεί όπως προαναφέρθηκε, ως «*η σκόπιμη απάτη που διαπράττεται από τη διοίκηση που βλάπτει*

¹⁰⁴ Βλ. David T. Wolfe and D.R. Hermanson, (2004), «The Fraud Diamond : Considering The Four Elements of Fraud», CPA J., vol. 74, no. 12, pp. 38–42, 2004

τους επενδυτές και τους πιστωτές μέσω παραπλανητικών οικονομικών καταστάσεων» (Elliot και Willingham, 1980)¹⁰⁵.

Η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων μπορεί να εμφανιστεί και με την μορφή παραβίασης των κυβερνητικών κανονισμών (νόμοι περί φορολογίας, αξιών και ασφάλειας), ιδιαίτερα από προσωπικό εμπιστοσύνης, το οποίο ουσιαστικά εκμεταλλεύεται την ιδιαίτερο αυτό αποτέλεσμα. Τα ανώτερα στελέχη ενδέχεται να διαπράξουν παραποιήσεις οικονομικών καταστάσεων για να εξαπατήσουν τους επενδυτές και τους δανειστές ή να διογκώσουν τα κέρδη και έτσι να κερδίσουν υψηλότερους μισθούς και μόνους. (Spathis et.al., 2002)¹⁰⁶

Όπως αναφέρουν οι Iatridis και Rouvolis (2010)¹⁰⁷, η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων αναφέρεται γενικά στη χειραγώγηση των περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης, που καταγράφονται στα βιβλία τους. Ειδικότερα, η υπερτίμηση των περιουσιακών στοιχείων, οι πωλήσεις και το κέρδος ή η υποεκτίμηση των υποχρεώσεων, οι προβλέψεις, τα έξοδα ή οι ζημιές πραγματοποιούνται προκειμένου να επιτευχθεί το επιθυμητό ποσό και αποτέλεσμα για την επιχειρηματική τους εικόνα. Το αποτέλεσμα αυτών των χειρισμών είναι η αλλοίωση της εμφάνισης των οικονομικών καταστάσεων.

Αναλυτικότερα, η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων αποσκοπεί στην παραπλάνηση των ενδιαφερόμενων χρηστών αναφορικά με τις επιδόσεις της εκάστοτε οικονομικής οντότητας, προκειμένου να αποκρυφθούν τυχόν ατασθαλίες και να παρουσιαστεί μια βελτιωμένη και ψεύτικη εικόνα της επιχείρησης ως προς τα κέρδη και την αποδοτικότητά τους. Η πράξη αυτή όπως έχει αναδείξει η σύγχρονη βιβλιογραφία, στις περισσότερες περιπτώσεις φέρει προσωρινά «θετικά» αποτελέσματα ικανοποιώντας τους δράστες παραποίησης, όμως μεσοπρόθεσμα οι

¹⁰⁵ Βλ. Elliot, R. and Willingham, J. (1980) Management Fraud: Detection and Deterrence. NewYork: Petrochelli.

¹⁰⁶ Βλ.Spathis C., M.Doumpos and C.Zopounidis (2002), « Detecting falsified financial statements:a comparative study using multicriteria analysis and multivariate statistical techniques», The European Accounting Review 2002, 11:3, 509–535

¹⁰⁷ Βλ.Iatridis, G., & Rouvolis, S. (2010). «The post-adoption effects of the implementation of International Financial Reporting Standards in Greece». Journal of International Accounting, Auditing and Taxation, 19(1), p.p.: 55-65

απάτες αυτές αποκαλύπτονται, επιφέροντας δραματικές συνέπειες στην μελλοντική λειτουργία και βιωσιμότητα της επιχείρησης. (Paraskis et.al, 2017)¹⁰⁸

Η απάτη στις οικονομικές καταστάσεις είναι μια σκόπιμη προσπάθεια από εταιρείες να εξαπατήσουν ή ακόμη και να παραπλανήσουν τους ενδιαφερόμενους χρήστες των οικονομικών καταστάσεων, με την διάδοση ουσιωδών ανακριβών οικονομικών καταστάσεων. Η απάτη επί των οικονομικών καταστάσεων περιλαμβάνει διάφορες μορφές όπως την παραποίηση, την τροποποίηση - χειραγώγηση ουσιωδών οικονομικών αρχείων, δικαιολογητικών εγγράφων ή επιχειρηματικών συναλλαγών, ουσιώδεις σκόπιμες ανακρίβειες, παραλείψεις ή ψευδείς δηλώσεις γεγονότων και συναλλαγών είτε ακόμη και άλλες σημαντικές πληροφορίες από τις οποίες συντάσσονται οι οικονομικές καταστάσεις, καθώς και η εσφαλμένη εκτέλεση λογιστικών προτύπων, αρχών, πολιτικών και μεθόδων που χρησιμοποιούνται κατά την σύνταξη των οικονομικών καταστάσεων. Επιπρόσθετα, μια από τις συχνότερες μορφές παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων αποτελούν και οι σκόπιμες παραλείψεις και γνωστοποιήσεις είτε ακόμη και η παρουσίαση ανεπαρκών γνωστοποιήσεων αναφορικά με τα λογιστικά πρότυπα, τις αρχές και τις πρακτικές καθώς και τη χρήση αθέμιτων λογιστικών τεχνασμάτων και πρακτικών αναφορικά με την διαχείριση των κερδών της εταιρίας, παρουσιάζοντας έτσι μια αλλοιωμένη εικόνα της εταιρίας ως προς την βιωσιμότητά της. (Rezaee, 2005)¹⁰⁹

4.7. Παράγοντες Παραποίησης Οικονομικών Καταστάσεων

Οι παράγοντες παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων ποικίλουν, ενώ η διεθνής βιβλιογραφία έχει αναδείξει την ουσιώδη σημασία τους στην έξαρση της «επιδημίας» των περιπτώσεων παραποίησης οικονομικών καταστάσεων. Ο Rezaee (2005), στην έρευνά του αναγνωρίζει πέντε βασικούς παράγοντες παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων, το ευρέως γνωστό μοντέλο «C.R.I.M.E.»¹¹⁰. Το μοντέλο αυτό παρέχει μια ξεκάθαρη ερμηνεία αποκωδικοποιώντας τους λόγους και τις αιτίες που οδηγούν στην αλλοίωση των οικονομικών καταστάσεων. Συνεπώς, σύμφωνα με το μοντέλο

¹⁰⁸ Βλ. Michail Pazarskis, George Drogalas and Kyriaki Baltzi (2017), «Detecting false financial statements: evidence from Greece in the period of economic crisis», *Investment Management and Financial Innovations*, 14(3), 102-112

¹⁰⁹ Βλ. Rezaee, Z. (2005). Causes, consequences, and deterrence of financial statement fraud. *Critical Perspectives on Accounting*, 16(3), 277–298. doi:10.1016/s1045-2354(03)00072-8

¹¹⁰ C.R.I.M.E.: Cooking, Recipes, Incentives, Monitoring, End Results

«C.R.I.M.E.», η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων οφείλεται στους κάτωθι πέντε θεμελιώδεις παράγοντες:

❖ Cooks:

Ο πρώτος παράγοντας γνωστός ως «Cook», αναφέρεται στα εμπλεκόμενα πρόσωπα της αλλοίωσης των οικονομικών καταστάσεων. Τα εμπλεκόμενα αυτά άτομα που «μαγειρεύουν» τις οικονομικές καταστάσεις στις περισσότερες περιπτώσεις είναι άτομα που κατέχουν διοικητικές θέσεις, όπως διευθύνων σύμβουλοι, ελεγκτές, πρόεδροι, δίνοντας κατευθυντήριες οδηγίες και εντολές στο ανθρώπινο δυναμικό της εκάστοτε εταιρίας για την εκτέλεση εξαπατήσεων.

❖ Recipes:

Ο δεύτερος παράγοντας «Recipes», αναφέρεται στις πρακτικές και τις μεθόδους που χρησιμοποιούνται κατά την παραποίηση. Ενδεικτικές μορφές αποτελούν οι εικονικές συναλλαγές, παραποίηση εσόδων, η διαστρέυλωση στοιχείων γενικότερα καθώς και η χειραγώγηση των κερδών που αποτελεί και την πιο συνηθισμένη μορφή εξαπάτησης.

❖ Incentives:

Ο παράγοντας «Incentives», αναφέρεται στα κίνητρα παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων. Πιο συγκεκριμένα, τα κίνητρα αυτά έχουν τις ρίζες τους σε οικονομικές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι εταιρίες καθώς ακόμη και στην προσπάθεια των ιθύνοντων να τις αποκρύψουν. Η απόκρυψη και η κάλυψη τέτοιων περιπτώσεων όπως εξαπάτησης των επενδυτών, προβλημάτων ρευστότητας, οι συνεχείς οικονομικές πιέσεις που ενδεχομένως να αντιμετωπίζει η ιθύνουσα εταιρία, καθώς επίσης και η συνεχής προσπάθεια εδραίωσης της εταιρίας στην αγορά αποκτώντας μια πλεονεκτικότερη θέση και φήμη, αποτελούν μερικά από αυτά τα κίνητρα.

❖ Monitoring:

Ο τέταρτος παράγοντας το «Monitoring», αναφέρεται στην αναγκαιότητα ύπαρξης ελέγχου είτε εσωτερικού, είτε εξωτερικού αναφορικά με την αναποτελεσματικότητα και τις ατασθαλίες της διοίκησης. Ο παράγοντας

απουσίας ελέγχου αποτελεί ουσιώδη κριτήριο για την βιώσιμη πορεία μιας εταιρίας και την αποτροπή παρόμοιων σφαλμάτων.

❖ End Results:

Οι επιπτώσεις και οι επακόλουθες συνέπειες των παραποιήσεων των οικονομικών καταστάσεων είναι αρκετά σημαντικές καθώς επιφέρουν ιδιαίτερες κυρώσεις στα εμπλεκόμενα μέρη. Αναλυτικότερα, ορισμένες από τις κυρώσεις που τονίζει ο συγκεκριμένος παράγοντας, αποτελούν η απόλυση, η μείωση της αξιοπιστίας και της εμπιστοσύνης, η υποβάθμιση σε χαμηλότερη ιεραρχική εταιρική κλίμακα, επιβολή τεράστιων οικονομικών προστίμων, καθώς και το χειρίστο σενάριο της ποινής φυλάκισης. Σημαντική συνέπεια αποτελεί φυσικά και η απώλεια φερεγγυότητας και φήμης της ιθύνουσας επιχείρησης στην αγορά, που έχει ως επακόλουθα την περιθωριοποίησή της από τράπεζες, επενδυτές και γενικότερα σημαντικές συνεργασίες.

4.8. Τρόποι Παραποίησης Οικονομικών Καταστάσεων

Οι τρόποι παραποίησης επί των οικονομικών καταστάσεων ποικίλουν και διαφέρουν, όπως αναφέρουν αρκετοί συγγραφείς, ενώ στις περισσότερες περιπτώσεις αυτοί οι τρόποι παραποίησης υποκινούνται με απώτερο στόχο την απόκτηση ολοένα και περισσότερων πλεονεκτημάτων έναντι των θυμάτων εξαπάτησης. Οι περισσότερο σύνηθες τρόποι παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων αποτελούν το Big Bath Accounting, η εξομάλυνση των κερδών καθώς επίσης και τα λογιστικά τεχνάσματα, που με το πέρασμα του χρόνου αυξάνονται ραγδαία.

4.8.1. Big Bath Accounting

Το 1998, Arthur Levitt, στέλεχος της SEC, απέδειξε ότι η «Λογιστική Κάθαρση» αποτελεί μια από τις τεχνικές διαχείρισης κερδών που θα μπορούσε να απειλήσει την ακεραιότητα των οικονομικών καταστάσεων. Το «*Big Bath Accounting*» γνωστό και

ως «Λογιστική Κάθαρση», σύμφωνα με τους Riyadi et.al. (2018)¹¹¹, «αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους τρόπους παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων από την πλευρά της διοίκησης, εφαρμόζοντας λογιστικές πολιτικές παρουσίασης μείωσης των τρεχόντων εσόδων». Πιο συγκεκριμένα, η μορφή αυτή τείνει να παρουσιάζει μειωμένα τα τρέχοντα αποτελέσματα και αυξημένα τα μελλοντικά. Αυτή η τεχνική συνηθίζεται να εφαρμόζεται κατά την αλλαγή διοίκησης από τις νέες διοικήσεις προκειμένου να καλύψουν τις ενδεχόμενες αποτυχίες αλλά και κινδύνους της προηγούμενης διοίκησης. Ουσιαστικά οι νέες διοικήσεις μπορούν να κατηγορήσουν τους προκατόχους τους για τις απώλειες και να αναλάβουν τα εύσημα επιφέροντας επακόλουθες βελτιώσεις στην αναφερόμενη κερδοφορία. (Moore, 1973)¹¹² Από τη μία πλευρά, το «Big Bath» μπορεί να παρακινηθεί από την επιθυμία της διοίκησης για χειραγώγηση των κερδών, όμως από την άλλη πλευρά, μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως αντικατοπτρισμός προκειμένου να μειωθούν οι αξίες των περιουσιακών στοιχείων εξαιτίας της αύξησης του ανταγωνισμού της αγοράς και των ενδεχόμενων αλλαγών στο οικονομικό περιβάλλον. Η εκμετάλλευση του «Big Bath» από την διοίκηση αποσκοπεί ουσιαστικά στην μετατροπή των «άσχημων» οικονομικών αποτελεσμάτων σε πλεονεκτικά αποτελέσματα, παρουσιάζοντας μια εντελώς διαφορετική εικόνα της εταιρίας. (Hope and Wang, 2018)¹¹³

4.8.2.Εξομάλυνση Κερδών

Η εξομάλυνση των κερδών αποτελεί μια συχνή πολιτική κατά την οποία οι διευθυντές των ελεγχόμενων εταιριών χρησιμοποιούν διάφορες λογιστικές τεχνικές για να εξισορροπήσουν τις διακυμάνσεις των κερδών από τη μια λογιστική περίοδο στην άλλη στηριζόμενοι στις ευρέως γνωστές λογιστικές αρχές.(Lyu, Yuen, and Zhang , 2017)¹¹⁴ Προηγούμενες μελέτες έχουν αναδείξει τη σκοπιμότητα της συγκεκριμένης πολιτικής τονίζοντας συμπεριφορές εταιρικών στελεχών με συμφέροντα, όπως για παράδειγμα

¹¹¹ Βλ. Ahmad Riyadi, Wiwik Utami and Lucky Nugroho, (2018), «Potential Big Bath Accounting Practice in CEO Changes (Study on Manufacturing Companies Listed in Indonesia Stock Exchange)», October 2018 International Journal of Accounting and Finance 1(2):202-215

¹¹² Michael L. Moore (1973), «Management Changes and Discretionary Accounting Decisions» Journal of Accounting Research Vol. 11, No. 1, pp. 100-107 Published By: Wiley

¹¹³ Βλ. Hope, O.-K., & Wang, J. (2018). Management deception, big-bath accounting, and information asymmetry: Evidence from linguistic analysis. Accounting, Organizations and Society

¹¹⁴ Βλ. Lyu, Yuen, and Zhang (2017), «Individualist-collectivist, ownership concentration and earnings quality», Asia –Pacific Journal of Accounting and Economics 24(2), p.p.:23-42

κινήσεις διευθυντικών στελεχών που έχουν ως κίνητρο την εξομάλυνση του εισοδήματος για την επιδίωξη προσωπικών στόχων, όπως κατοχύρωση μόνους-αμοιβής, εκμεταλλευόμενοι τα κενά που δημιουργούνται από τη διοικητική ανικανότητα. Οι Feng et al. (2019)¹¹⁵, σημείωσαν «*ότι η διαχείριση κερδών είναι ένας πολύ δημοφιλής όρος που χρησιμοποιείται από τη διοίκηση, αλλά δεν αναφέρεται απλώς σε τυχόν παράνομες δραστηριότητες από τη διοίκηση για τη διαχείριση κερδών. Οι διευθυντές μπορούν να διαχειριστούν τα κέρδη επειδή έχουν ευελιξία και πλεονεκτική θέση ως προς την λήψη λογιστικών ή λειτουργικών επιλογών*» (Grace et.al., 2021)¹¹⁶

4.8.3.Λογιστικά Τεχνάσματα και Πρακτικές

Όπως αναφέρουν οι Sai et.al. (2014)¹¹⁷, υπάρχουν πολλές πρακτικές παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων, με τις πιο σύνηθες όπως επισημαίνονται από τους περισσότερους ερευνητές ως εξής:

❖ **Big Bet for the Future Technique:**

Μια τεχνική που χρησιμοποιείται συνήθως μετά την απόκτηση άλλης εταιρείας. Περιλαμβάνει την κρίση της διοίκησης για τη διαγραφή του κόστους Έρευνας και Ανάπτυξης καθώς και την ενσωμάτωση των κερδών της εξαγοραζόμενης εταιρείας στα ενοποιημένα αποτελέσματα της μητρικής.

❖ **Changing the GAAP Technique:**

Αυτό περιλαμβάνει κρίση της διοίκησης στην προσφορά ενός νέου λογιστικού προτύπου, αλλαγή των κανόνων αναγνώρισης εσόδων ή/και εξόδων. Για παράδειγμα, αλλαγή της μεθόδου απόσβεσης από τη μείωση του υπολοίπου σε τη σταθερή μέθοδο.

¹¹⁵ Βλ. Feng, Y., Ning, M., Lei, Y., Sun, Y., Liu, W., & Wang, J. (2019). Defending Blue sky in China: Effectiveness of the air pollution prevention and control action plan on air quality improvements from 2013 to 2017. *Journal of Environmental Management*,

¹¹⁶ Βλ. Grace Ogundajo, Taiwo ASAOLU, Ademola AJAYI and Emmanuel Otitolaiye (2021), «Income Smoothing, Earnings Management and the Credibility of Accounting Information» January 2021 *International Journal of Business, Economics and Management* 8(4):292-306

¹¹⁷ Βλ. Jamaliah Said, Normah Binti Omar, Rashidah Abdul Rahman and Bello Lawal Danbatta (2014), «Management Disclosure and Earnings Management Practices in Reducing the Implication Risk», *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 145 p.p.: 88 – 96

❖ Cookie Jar Reserve Technique:

Περιλαμβάνει την κρίση του διευθυντή για τη δημιουργία οικονομικής ελάφρυνσης κάνοντας προβλέψεις υπερεκτίμησης των μελλοντικών εξόδων με ελπίζοντας ότι τα πραγματικά μελλοντικά έξοδα θα είναι χαμηλότερα από τις προβλέψεις, δημιουργώντας συνάμα ένα αποθεματικό που μπορούν να αξιοποιήσουν και να ενισχύσουν τη μελλοντική τους απόδοση. Χρησιμοποιείται συνήθως για την εκτίμηση των εσόδων από τις πωλήσεις, του κόστους εγγύησης, των διαγραφών επισφαλών χρεών, των εξόδων συντάξεων κ.λπ.

❖ Depreciation, Amortization and Depletion (DAD) Technique:

Περιλαμβάνει τη διακριτική κρίση της διοίκησης για την επιλογή των μεθόδων και περιόδων διαγραφής, την αλλαγή των μεθόδων εκτίμησης των αξιών διάσωσης ή την αλλαγή κατηγορίας περιουσιακών στοιχείων ή χρήσης. Για παράδειγμα, από λειτουργικό σε μη λειτουργικό ή αντίστροφα.

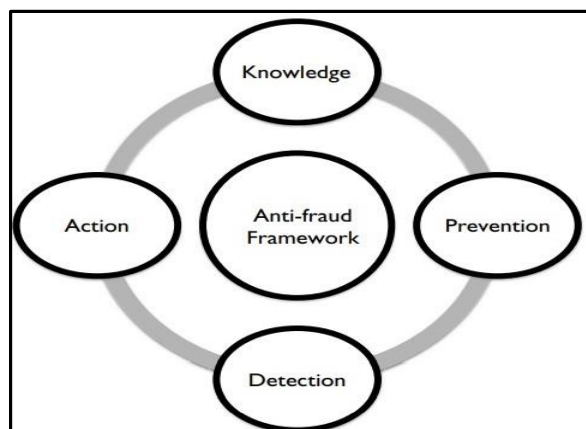
❖ Sales or Leaseback and Asset Exchange Technique:

Αυτή η τεχνική περιλαμβάνει απόφαση της διοίκησης για οριστικές πωλήσεις περιουσιακών στοιχείων για την απόκτηση περισσότερων εσόδων σε συγκεκριμένες περιόδους, πώληση και επαναμίσθωση του ίδιου περιουσιακού στοιχείου για την απόκτηση εσόδων και ανταλλαγή παρόμοιων παραγωγικών περιουσιακών στοιχείων χωρίς αναγνώριση οποιουδήποτε κέρδους ή ζημίας.

4.9. Εντοπισμός και Πρόληψη Λογιστικής Απάτης

Ο εντοπισμός και η πρόληψη των λογιστικών εξαπατήσεων αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους στόχους - κατόρθωμα των ελεγκτών, καθώς με αυτόν τον τρόπο αποδεικνύεται η αποτελεσματική συμβολή τους και το έργο τους. Ουσιαστικά αποτελεί μια πρόκληση για αυτούς καθώς καλούνται να ανακαλύψουν και να εντοπίσουν φαινόμενα παραποίησης και τυχόν ατασθαλίες, προστατεύοντας συνάμα τόσο την ίδια την ελεγχόμενη εταιρία, όσο γενικότερα την εγχώρια οικονομική κατάσταση.

Όπως αναφέρουν οι Mangala και Kumari (2017)¹¹⁸, ο εντοπισμός της λογιστικής απάτης δεν είναι πάντα εύκολος, ενώ χρειάζονται κατάλληλες διαδικασίες και μηχανισμοί ελέγχου για την καταπολέμησή της. Μια οικονομική οντότητα πρέπει να αναπτύξει ένα πλαίσιο τεσσάρων σημείων κατά της απάτης που να αποτελείται από την γνώση, την πρόληψη, την ανίχνευση και την δράση όπως φαίνεται στο κάτωθι σχήμα.

Διάγραμμα 3: Τέσσερα Βασικά Σημεία κατά της Απάτης

Πηγή: Albrecht et al. (2012)¹¹⁹

Η γνώση και η πρόληψη, αποτελούν προληπτικά μέτρα για την καταπολέμηση της απάτης, ενώ ο εντοπισμός και η δράση είναι μεταγενέστερα μέτρα. Η βάση για την καταπολέμηση της απάτης, αποτελεί η γνώση για την έννοια και την φύση της απάτης, τους λόγους και τις αιτίες για τις οποίες υφίσταται καθώς και τις επακόλουθες συνέπειες. Αφού κατανοηθούν οι ρίζες της απάτης, πρέπει να ληφθούν μέτρα πρόληψης και παρακολούθησης για να διασφαλιστεί ότι δεν θα εμφανιστεί ξανά. (Bolton & Hand, 2002)¹²⁰

Ο εντοπισμός της λογιστικής απάτης μπορεί να προέλθει με την βοήθεια διαφόρων και ποικίλων μεθόδων όπως ο υποχρεωτικός έλεγχος, η αποτελεσματική εταιρική διακυβέρνηση, ο εσωτερικός έλεγχος, καθώς και οι καταγγελίες. Η εμφάνιση φαινομένου απάτης ή ουσιώδους σφάλματος, δημιουργεί και την επακόλουθη ανάγκη

¹¹⁸ Βλ. Deepa Mangala and Pooja Kumari, (2014), « Auditors' Perceptions of the Effectiveness of Fraud Prevention and Detection Method», Indian Journal of Corporate Governance 10(2) 118–142

¹¹⁹ Βλ. Albrecht, W. S., Albrecht, C. O., Albrecht, C. C., & Zimelman, M. F. (2012). Fraud examination (4th ed.). Mason, USA: Cengage Learning

¹²⁰ Βλ. Bolton, R. J., & Hand, D. J. (2002). «Statistical Fraud Detection: A Review». Statistical Science, 17 (3): 235–249.

για λήψη αυστηρών μέτρων, όπως για παράδειγμα την απόλυση από την εταιρεία, τον υποβιβασμό, την χρήση ποινικών δράσεων, καθώς ακόμη και την αναφορά στις δικαστικές αρχές προκειμένου να προβεί ο νόμος και να οδηγήσει στην συμμόρφωση τα εμπλεκόμενα μέρη. Με αυτόν τον τρόπο δημιουργείτε η αίσθηση φόβου για τη διάπραξη μελλοντικής απάτης, καθώς «προειδοποιεί» ουσιαστικά τα εμπλεκόμενα μέλη για τις συνέπειες που υπάρχουν σε περίπτωση ατασθαλίας.

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι τα περισσότερα λογιστικά σκάνδαλα –όπως έχει αναδείξει και η βιβλιογραφία- προκαλούν τεράστιες απώλειες στις εταιρίες καθώς τα διευθυντικά στελέχη έχουν γνώση και έλεγχο στο εσωτερικό σύστημα του οργανισμού, κινώντας τα νήματα. (Deloitte, 2014)¹²¹

Μια από τις σημαντικότερες μεθόδους πρόληψης της απάτης αποτελεί σύμφωνα με τον Rezaee (2005)¹²² ο εσωτερικός έλεγχος. Οι εσωτερικοί ελεγκτές γνωρίζουν καλά το οργανωτικό περιβάλλον και την δομή της ελεγχόμενης εταιρίας. Επιπλέον, είναι υπεύθυνοι για την εσωτερική εποπτεία και διασφαλίζουν τη συμμόρφωση στους νόμους και τους κανονισμούς. Συνεπώς η αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου ως μέσου καταπολέμησης της απάτης γίνεται όλο και πιο εμφανής. Επίσης, ο εξωτερικός έλεγχος αποτελεί και αυτός σημαντική μέθοδος πρόληψης της απάτης καθώς σύμφωνα με τον νόμο και το Δ.Ε.Π. 450 ελεγκτές υποχρεούνται να αναφέρουν απάτες ή ουσιώδεις ανακρίβειες είτε στη διοίκηση είτε στην ελεγκτική επιτροπή και στην κυβέρνηση. (Alleyne & Howard, 2005)¹²³ ; Λουμιώτης και Τζίφας, 2017)¹²⁴.

Επιπροσθέτως, ο Κώδικας Δεοντολογίας αντικατοπτρίζει την ηθική κουλτούρα ενός οργανισμού. Πιο συγκεκριμένα, είναι μια ένδειξη του χαρακτήρα μιας εταιρείας και δείχνει τη δέσμευση των οργανισμών για την καταπολέμηση της απάτης. Η έκθεση της έρευνας της PwC (2011) διαπίστωσε ότι το 14 τοις εκατό των περιπτώσεων απάτης θα μπορούσαν να εντοπιστούν από εκτίμηση κινδύνου. Επιπλέον, η PwC (2016) ανέφερε αληθινά παραδείγματα που υποκρύπτουν φαινόμενα λογιστικών εξαπατήσεων όπως ο

¹²¹ Βλ. Deloitte, (2014). «India fraud survey Edition I. Retrieved 15 June 2015».

¹²² Βλ. . Rezaee, Z. (2005). «Causes, consequences, and deterrence of financial statement fraud». *Critical Perspectives on Accounting*.

¹²³ Βλ. Alleyne, P., & Howard, M. (2005). «An exploratory study of auditors' responsibility for fraud detection in Barbados». *Managerial Auditing Journal*, 20(3), 284–303.

¹²⁴ Βλ. Λουμιώτης Β. και Τζίφας Β. (2017), «Βασικές Οδηγίες Εφαρμογής Διεθνών Προτύπων Ελέγχου», ΣΟΛ, Αθήνα

πλούσιος τρόπος ζωής, οι ψεύτικοι λογαριασμοί καθώς και τα ελλιπή έγγραφα. (Salleh & Othman, 2016)¹²⁵

Αξίζει να τονιστεί, ότι οι εργαζόμενοι αποτελούν βασικό κομμάτι για κάθε εταιρία και λειτουργούν ως σημαντικό εργαλείο για τον έλεγχο της απάτης. Συνεπώς, οι εργαζόμενοι θα πρέπει να έχουν την κατάλληλη εκπαίδευση προκειμένου να έχουν επίγνωση όχι μόνο της έννοιας της απάτης, αλλά να είναι σε θέση να αναγνωρίζουν κάθε ύποπτη κίνηση που οδηγεί την απάτη. Επομένως, είναι σημαντικό οι επιχειρήσεις να καταβάλουν σκόπιμες προσπάθειες για να ευαισθητοποιήσουν τους υπαλλήλους σχετικά με το ρόλο τους στη δημιουργία υγιούς εταιρίας, χωρίς κίνητρα για παραποίηση και ατασθαλίες. (Mangala και Kumari, 2017)¹²⁶

Επιπλέον, ο ελεγκτής αναλύει τις οικονομικές καταστάσεις για ουσιώδεις ανακρίβειες, σύμφωνα με το Δ.Π.Ε. 240. Σύμφωνα με τους Baesens et.al. (2015)¹²⁷, η καταπολέμηση της απάτης στηρίζεται στην βάση δύο πολύ σημαντικών στοιχείων, στον εντοπισμό και την πρόληψη της απάτης. Ο εντοπισμός της απάτης αναφέρεται στην ικανότητα αναγνώρισης ή ανακάλυψης δόλιων δραστηριοτήτων, ενώ η πρόληψη της απάτης αναφέρεται σε μέτρα που μπορούν να ληφθούν για την αποφυγή ή την ελαχιστοποίηση της απάτης. Τα δύο αυτά στοιχεία μπορούν να αλληλοσυμπληρώσουν το ένα το άλλο, προκειμένου να εκπληρώσουν το στόχο τους, δηλαδή να εξαφανίσουν τα φαινόμενα λογιστικών εξαπατήσεων που υπάρχουν αλλά και αυτά που ελλοχεύουν.

Ο κύκλος ζωής της απάτης όπως τονίζεται από τους Baesen et.al. (2015),¹²⁸ απεικονίζει τέσσερις βασικές δραστηριότητες, την *ανίχνευση*, την *διεύρυνση*, την *επιβεβαίωση* και την *πρόληψη* της απάτης. Το μοντέλο ανίχνευσης απάτης, συνιστάται στην τακτική ενημέρωσή του για τον εντοπισμό της απάτης όσο πιο άμεσα γίνεται, καθώς και στην συνεχή ενημέρωσή του ώστε να προσαρμόζεται και να εναρμονίζεται στα τρέχοντα δεδομένα.

¹²⁵ Βλ. Salleh, S. M., & Othman, R. (2016). «Board of director's attributes as deterrence to corporate fraud». *Procedia Economics and Finance*, 35, 82–91

¹²⁶ Βλ. Deepa Mangala and Pooja Kumari, (2014), « Auditors' Perceptions of the Effectiveness of Fraud Prevention and Detection Method», *Indian Journal of Corporate Governance* 10(2) 118–142

¹²⁷ Βλ. Bart Baesens, Véronique Van Vlasselaer, Wouter Verbeke.(2015), « Fraud Analytics Using Descriptive, Predictive, and Social Network Techniques: A Guide to Data Science for Fraud Detection.» John Wiley & Sons Inc. Published 2015 by John Wiley & Sons Inc

¹²⁸ Bart Baesens, Véronique Van Vlasselaer, Wouter Verbeke.(2015), « Fraud Analytics Using Descriptive, Predictive, and Social Network Techniques: A Guide to Data Science for Fraud Detection.» John Wiley & Sons Inc. Published 2015 by John Wiley & Sons Inc

Κεφάλαιο 5: Η Ευθύνη των Ελεγκτών για την Πρόληψη Λογιστικών Απατών

Οι ευθύνες των ελεγκτών αποτελούν μείζον θέμα για την πρόληψη των φαινομένων των λογιστικών απατών, στηριζόμενες σε ουσιώδες αρχές και αξίες οι οποίες με την πάροδο του χρόνου εξελίσσονται και προσαρμόζονται στα νέα δεδομένα που η εποχή επιτάσσει. Οι θεμελιώδεις αρχές των ελεγκτών στηρίζονται στις αξίες της ανεξαρτησίας, της αμεροληψίας, της αντικειμενικότητας, της ηθικής και του επαγγελματισμού. Αυτές οι αξίες αποτελούν και τα πρωτεύοντα χαρακτηριστικά που ιδανικά θα πρέπει να διακατέχει ο σύγχρονος ελεγκτής και με βάση αυτά να διενεργεί και την ελεγκτική του διαδικασία.

Η σύγχρονη διεθνής βιβλιογραφία, αναφέρει τέσσερις βασικές ευθύνες που πρέπει να συνυπάρχουν και να πλαισιώνουν τον κάθε ελεγκτή, στηριζόμενες στις προαναφερθείσες αξίες και αρχές. Πιο συγκεκριμένα, η αστική, η ποινική, η πειθαρχική και η ηθική ευθύνη αποτελούν τις τέσσερις θεμελιώδεις ευθύνες που καλούνται να αντιμετωπίσουν καθημερινά οι ελεγκτές στα πλαίσια ολοκλήρωσης των ελεγκτικών τους διαδικασιών.

Η *αστική ευθύνη* των ελεγκτών και κατ' επέκταση των ελεγκτικών εταιριών, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία, έγκειται στην ατομική και μόνο ευθύνη των ελεγκτών ανεξάρτητα από το πλήθος των ελεγκτών που διεξήγαγαν τον έλεγχο. Πρωταρχική υποχρέωση του κάθε ελεγκτή κατά την διαδικασία μιας ελεγκτικής διαδικασίας αποτελεί η ολοκλήρωση και η εκτέλεση των συμφωνηθέντων συμβάσεων με την ελεγχόμενη εταιρία, πάντα στα πλαίσια που ορίζουν οι ελεγκτικοί κανόνες και νομοθεσίες. Η μη εκπλήρωση των συμφωνηθέντων όρων του ελεγκτή με την ελεγχόμενη εταιρία, αναφορικά με τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων αποτελεί παράβαση των όρων. Όπως αναφέρει το άρθρο 37 του νόμου 4449/2017¹²⁹, οι ορκωτοί ελεγκτές και οι ελεγκτικές εταιρίες *«ευθύνονται για κάθε ζημία από θετική ενέργεια ή παράλειψη έναντι της ελεγχόμενης οντότητας που ζημιώθηκε από την χρήση της έκθεσης ελέγχου»*. Επίσης, ο νόμος αναφέρει ότι η ευθύνη των ελεγκτών για αποζημίωση δεν μπορεί να υπερβαίνει το δεκαπλάσιο της αμοιβής του συγκεκριμένου ελέγχου. Ακόμη, οι ελεγκτές είναι υποχρεωμένοι να κατέχουν ασφαλιστική κάλυψη, για οτιδήποτε

¹²⁹ Βλ. Για περισσότερες πληροφορίες: <http://www.opengov.gr/minfin/?p=6925>

προκύψει. Η μη συμμόρφωση με τα προαναφερθέντα, μπορεί να οδηγήσει ακόμη και στο σενάριο αναστολής αδείας άσκησης επαγγέλματος από την ΕΛΤΕ.

Η δεύτερη ευθύνη του ελεγκτή είναι η *ποινική ευθύνη* απέναντι στο ελεγκτικό του καθήκον. Αναλυτικότερα, η ευθύνη αυτή έγκειται στην αληθοφανή εικόνα των στοιχείων της ελεγχόμενης εταιρίας από τον ελεγκτή. Ουσιαστικά, ο ελεγκτής οφείλει να τηρεί πλήρης εχεμύθεια για τα εσωτερικά στοιχεία της εταιρίας που ελέγχει καθώς επίσης και να διεξάγει με νόμιμο τρόπο τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων. Σύμφωνα με την νομοθεσία¹³⁰, ο ελεγκτής είναι υπεύθυνος για κάθε πταίσμα όπως, μη τήρησης εχεμύθειας κατά τον έλεγχο, μη δήλωση κωλύματος καθώς και στην περίπτωση θεώρησης και σύνταξης χρηματοοικονομικών καταστάσεων με τρόπους μη σύμφωνους με την νομοθεσία. Η ποινική ευθύνη αναφορικά με την παράβαση του νόμου του ποινικού δικαίου μπορεί να οδηγήσει ακόμη και στην φυλάκιση. Πιο συγκεκριμένα, σε περίπτωση αμέλειας του ελεγκτή, υποχρεούται να αποζημιώσει την ελεγχόμενη εταιρία, ενώ συνάμα μπορεί να τιμωρηθεί με ποινή φυλάκισης έως τριών μηνών και/ή χρηματική ποινή ποσού 1.000 ευρώ ως ελάχιστο ποσό.

Τέλος, η τρίτη και σημαντική ευθύνη του ελεγκτή αποτελεί η *πειθαρχική ευθύνη* των ελεγκτών η οποία ασκείται από την ΕΛΤΕ. Σύμφωνα με το νόμο Π.Δ.226/92, άρθρο 20, η ποινική ευθύνη για τον ελεγκτή προκύπτει σε περιπτώσεις ανάρμοστης συμπεριφοράς του ελεγκτή (όπως διαπραγμάτευση ελεγκτικής αμοιβής), μη ορθής άσκησης των καθηκόντων του, καθώς ακόμη και περιπτώσεις παράβασης νομοθεσίας. Με τον νέο νόμο 4449/2017, οι ποινές εφαρμόζονται από την ΕΛΤΕ και ποικίλλουν ανάλογα την σοβαρότητα της παραβίασης ενώ μπορεί να έχει την μορφή μιας απλής επίπληξης έως και στο χειρίστο σενάριο αφαίρεσης αδείας ασκήσεως επαγγέλματος ή/και οριστικής διαγραφής από το μητρώο των ελεγκτών.

¹³⁰ Βλ. Άρθρο 63, Κ.Ν. 2190/1920

Κεφάλαιο 6: Περιπτώσεις Λογιστικών Απατών

Η σύγχρονη διεθνής βιβλιογραφία έχει φέρει στην επιφάνεια αρκετά φαινόμενα λογιστικής απάτης που έχουν υπάρξει ανά τον κόσμο καθώς και τις επακόλουθες συνέπειες αυτών. Παραδείγματα όπως η περίπτωση της Enron και της Lehman Brothers αλλά και εγχώρια όπως η περίπτωση της Folli-Follie, έχουν αποτελέσει σημαντικούς σταθμούς, καθώς μέσα από αυτές τις περιπτώσεις έχει αναδειχθεί και εξελιχθεί η ελεγκτική διαδικασία, η οποία με την σειρά της έχει βοηθήσει στον περιορισμό και την εξάλειψη παρόμοιων λογιστικών απατών.

6.1. Enron Corporation

Ένα από τα μεγαλύτερα και παγκοσμίως γνωστά σκάνδαλα που ξέσπασαν κατά την διάρκεια του 2001, ήταν η κατάρρευση της Enron Corporation. Στα τέλη του 19^{ου} αιώνα, η Enron Corporation ξεκίνησε ως έναν όμιλο προμήθειας και εμπορίας ενέργειας, με έδρα το Χιούστον των ΗΠΑ. Η περίπτωση της Enron αποτέλεσε κομβικό σημείο στην παγκόσμια ιστορία έπειτα από το τεράστιο οικονομικό σκάνδαλο που ξέσπασε. Ουσιαστικά, η εξαπάτηση της Enron είχε τις ρίζες της, στην συστηματική και ψευδή απεικόνιση μιας υγιούς οικονομικής εικόνας στην εταιρεία, η οποία ήταν εντελώς διαφορετική με την αληθοφανή εικόνα της κερδοφορίας της. (Boddy 2015)¹³¹

Η Enron Corporation, ιδρύθηκε το 1985 από τον Key Lay, μέσω συγχώνευσης μεταξύ δύο ενεργειακών εταιρειών, της Houston Natural Gas και της InterNorth. Η Enron ήταν η έβδομη μεγαλύτερη εταιρεία στις Ηνωμένες Πολιτείες, όμως το 1997 άρχισαν να εμφανίζονται τα πρώτα προβλήματα καθώς ξεκίνησε μια αυξανόμενη τάση απώλειας χρηματικών διαθεσίμων, με αποτέλεσμα να υπάρξει μια σημαντική συσσώρευση χρεών. Πιο συγκεκριμένα, τα στελέχη της Enron, έκρυβαν τις ζημίες μέσω «*λογιστικών τεχνασμάτων*», με απώτερο στόχο την αποτροπή μιας πιθανής πτώσης της τιμής της μετοχής της Enron, αποκρύπτοντας τα πραγματικά δεδομένα της εταιρίας. Τα πλεονεκτικά αποτελέσματα που είχε η εταιρία από την εφαρμογή αυτών των τεχνασμάτων, δεδομένου ότι αποκόμιζε ολοένα και περισσότερα χρήματα, αυξάνοντας

¹³¹ Βλ. Boddy CR (2015), « Unethical 20th century businesses and their leaders: were enron and its CEO corporate psychopaths?.» The Value of Pluralism in Advancing Management Research, Education and Practice: Leadership and Leadership Development Track.

συνεχώς τα χρηματικά διαθέσιμά της, έφεραν την σταδιακή αποδοχή τους σχεδόν από τα περισσότερα στελέχη της εταιρίας συμπεριλαμβανομένου και του ιδρυτή. Έως και το 2000 περίπου η Enron αναπτυσσόταν οικονομικά επιτυχώς με ολοένα και αυξανόμενους ρυθμούς, μέσω των ανήθικων δραστηριοτήτων της, κάτι που την έκανε να ξεχωρίσει στην παγκόσμια αγορά. Αυτό είχε ως απόρροια να καταστεί μια από τις μεγαλύτερες και πιο ελκυστικές εταιρίες στον διεθνή κόσμο για τους επενδυτές.

Το 2001, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης άρχισαν ξεκίνησαν την έρευνά τους καθώς αναρωτιούνταν εάν η Enron έχει υπερτιμημένη τιμή μετοχής. Έτσι η εταιρία αποφάσισε να πουλήσει πολλές μετοχές εξαργυρώνοντάς τες, ενώ με την πάροδο του χρόνου οι τιμές συνέχισαν να πέφτουν μέχρι που έφτασαν κάτω από ένα δολάριο στα τέλη του 2001, έως ότου τον Δεκέμβριου του ίδιου έτους η Enron ανακοίνωσε τελικά τη χρεοκοπία της. Αυτή η κατάσταση είχε άμεσο αντίκτυπο στη μαζική απόλυση των εργαζομένων, με αποτέλεσμα περίπου χιλιάδες άνθρωποι να χάσουν τις δουλειές τους. Η χρεοκοπία της Enron το 2001 αποτέλεσε την μεγαλύτερη πτώχευση και αποτυχία των ελεγκτών στην ιστορία των Η.Π.Α., σε ποσό αξίας περισσότερων από 63 δισεκατομμύρια δολαρίων σε εταιρικά περιουσιακά στοιχεία.

Ο ελεγκτής που επόπτευε την εταιρία και ήταν ένας από τους "Big Five" εκείνη την εποχή, ο Arthur Andersen, κρίθηκε ένοχος για παρακώλυση της δικαιοσύνης το 2002 και ιδίως για καταστροφή εγγράφων που σχετίζονται με τον έλεγχο της Enron. Ουσιαστικά τα λογιστικά τεχνάσματα που χρησιμοποίησε περιλάμβαναν μια ποικιλία από παραπλανητικές, αλλοιωμένες και δόλιες λογιστικές πρακτικές, με απώτερο στόχο να καλύψει την απάτη κατά την σύνταξη των οικονομικών καταστάσεων της Enron από τους ενδιαφερόμενους χρήστες. (Ramadhani, 2020)¹³²

Ουσιαστικά ο κύριος λόγος που τα στελέχη της εταιρίας οδηγήθηκαν σε αυτήν την συμπεριφορά ατασθαλιών που κατέληξε τελικά σε πτώχευση και κατάρρευση, ήταν η επίτευξη κερδών καθώς και η μεγιστοποίηση της αξίας της επιχείρησης μέσω των τιμών των μετοχών. Το σκάνδαλο της Enron συνεπαγόταν τοξική ηγεσία, απάτη, ψέμα, προσωπική απληστία και έλλειψη ανησυχίας από τα εμπλεκόμενα μέρη, σχετικά με τις συνέπειες των πράξεων τους στους υπαλλήλους, τους μετόχους ή οποιοδήποτε άλλο ενδιαφερόμενο μέρος της εταιρείας.

¹³² Βλ. Alifa Dian Ramadhani (2020), «THE ENRON SCANDAL - A Simple Overview».

Αναλυτικότερα, η εταιρεία δραστηριοποιήθηκε στην αγορά φυσικού αερίου, ενώ μετέπειτα πουλούσαν το ίδιο αέριο σε πελάτες χονδρικής μέσω του συστήματος αγωγών της εταιρείας, αναδεικνύοντας με την πάροδο του χρόνου, την εταιρεία σε ηγέτη της αγοράς στην αγορά φυσικού αερίου των ΗΠΑ, δεδομένου ότι θα μπορούσε να προσεγγίσει την πλειοψηφία των παραγόντων της αγοράς. Η εταιρεία δραστηριοποιήθηκε και σε άλλους τομείς της οικονομίας επενδύοντας δισεκατομμύρια δολάρια στην προσπάθεια επιτυχίας που είχε στο φυσικό αέριο, χωρίς όμως να έχει το ίδιο αποτέλεσμα όπως στον τομέα του φυσικού αερίου, δεδομένου ότι, στους διαφορετικούς αυτούς τομείς είχε ελάχιστη εμπειρία και γνώση, αποτυγχάνοντας να επιφέρει τα αναμενόμενα έσοδα, παρά τις σημαντικές επενδύσεις σε αυτούς τους τομείς.

Η επιτυχημένη πορεία της Enron στον τομέα της ενέργειας, άρχισε να παραλύει όταν η εταιρεία υπέστη τις πρώτες απώλειες στην αγορά της Ινδίας, οδηγώντας έτσι σε συσσωρευμένες απώλειες. Το κόστος για την εταιρεία είχε παραλύσει τελείως χωρίς σημαντικές επισκευές ή αύξηση της απασχόλησης, ενώ η οικονομική θέση της εταιρείας υποβαθμίστηκε λόγω απληστίας και κακής διαχείρισης. Η Enron δανείστηκε περίπου 30 δισεκατομμύρια δολάρια για να διαχειριστεί το κόστος της χωρίς ιδιαίτερη ζημιά στη φήμη της, καθώς επίσης οι επενδυτές στην εταιρεία δεν είχαν αντιληφθεί ότι η εταιρεία έχανε χρήματα γρήγορα και δεν είχαν κανέναν έλεγχο στις αυξανόμενες ζημιές. (Karim, 2021)¹³³

Αναλυτικότερα, η εταιρεία εφάρμοζε «*λογιστικά τεχνάσματα*» με την ίδρυση εταιριών ειδικού σκοπού (Special Proposes Entities, S.P.E.) καθώς και της μεθόδου market-to-market. Αυτές οι εταιρίες δεν ενοποιούνταν με τις υπόλοιπες θυγατρικές της Enron, μεταφέροντας τεράστια ποσά υποχρεώσεων της μητρικής στους ισολογισμούς αυτών, προκειμένου να μην εμφανιστεί η πραγματική εικόνα της μητρικής. Ένα σημαντικό γεγονός αποτέλεσε και η αύξηση εσόδων από 584\$ το 1996 σε 979\$ το 2001, όπως αναφέρει η ετήσια έκθεση της Enron,¹³⁴ γεγονός που δεν αξιολογήθηκε όπως θα έπρεπε. Όλα αυτά τα τεχνάσματα, σε συνδυασμό με την αποφυγή δημοσίευσης των τελικών αποτελεσμάτων στις ελεγκτικές αρχές, οδήγησαν στην κατάρρευση της Enron,

¹³³ Βλ. Mahmoud Mofid Abdul Karim (2021), « Fraud Examination of the Enron Corp Company», Journal of Finance and Investment Analysis, Vol.10 , No.4 p.p.15-24

¹³⁴ Βλ. Enron Annual Report, 2000, p.p.1

τον Δεκέμβριο του 2001, με κατακόρυφη πτώση από 90\$ σε λιγότερο από 50\$ ανά μετοχή.

6.2. Lehman Brothers Holdings

Η ίδρυση της Lehman Brothers Holdings, ξεκίνησε το 1844, από τον Γερμανό Henry Lehman, όταν όντας μετανάστης, εγκαταστάθηκε στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής και δημιούργησε στο Μοντγκόμερι ένα κατάστημα με το όνομα «H.Lehman». Με την πάροδο του χρόνου έως το 1950, ο Henry πρόσθεσε στην διοίκηση της εταιρίας και τα δύο μικρότερα αδέρφια του, τον Emanuel Lehman και τον Mayer Lehman, και μαζί τα τρία αδέρφια ίδρυσαν αυτό που μέχρι το 2008 αναφερόταν ως Lehman Brothers Holding. Η LBH επικεντρώθηκε κυρίως στη μεσιτεία εμπορευμάτων, ενώ μεταξύ των πρώτων εμπορευμάτων ήταν το βαμβάκι που αποτελούσε ιδιαίτερα εκείνη την εποχή ένα από τα πιο πολύτιμα και σπάνια προϊόντα τη δεκαετία του 1850. Για το σκοπό αυτό, οι Lehman Brothers δέχονταν ακατέργαστο βαμβάκι από τους πελάτες τους ως πληρωμή για τα άλλα εμπορεύματα που μετέφεραν από το γενικό τους κατάστημα (ανταλλακτική πληρωμή). Οκτώ χρόνια μετά, το 1958, το κέντρο για το βαμβάκι μετατοπίστηκε από την Αλαμπάμα στη Νέα Υόρκη, επομένως τα τρία αδέρφια αναγκάστηκαν να ανοίξουν το πρώτο υποκατάστημα της LBH στην πόλη. Δυστυχώς όμως, το 1862, η LBH αντιμετώπισε τις πρώτες αρνητικές συνέπειες ελεώ του Αμερικανικού Εμφυλίου Πολέμου και ως εκ τούτου αναγκάστηκε να συγχωνευθεί με έναν άλλο έμπορο βαμβακιού, τον John Dur, προκειμένου να επιβιώσει και να αντιμετωπίσει τις οικονομικές δυσκολίες που αντιμετώπιζε, ενώ μετονομάστηκε σε «Lehman, Dur and Co». Αυτή η νέα συνεργασία ήταν τόσο επιτυχημένη που η νέα εταιρεία έπαιξε καθοριστικό ρόλο τόσο στην ανοικοδόμηση της Αλαμπάμα, μετά τον Εμφύλιο Πόλεμο όσο και στην ίδρυση του New York Cotton Exchange το 1970. Η νέα αυτή εταιρία, μετέφερε την έδρα της από την Αλαμπάμα στη Νέα Υόρκη, όπου η εταιρεία διαφοροποίησε το χαρτοφυλάκιό της για να συμπεριλάβει επενδυτικές συμβουλευτικές επιχειρήσεις. Κατά την περίοδο του 1970 η Lehman Brothers επεκτάθηκε επαγγελματικά ανοίγοντας γραφεία στο Λονδίνο, το Τόκιο καθώς και στο Παρίσι, προκειμένου να μπορέσει να καλύψει τις ανάγκες των πελατών της, οι

οποίοι με την πάροδο του χρόνου επεκτάθηκαν στο εξωτερικό διεθνοποιώντας τις δραστηριότητές τους. (Teboco, 2012)¹³⁵

Με την πάροδο του χρόνου, η εταιρία δραστηριοποιήθηκε ως σύμβουλος σε αρκετές επιχειρήσεις, καθώς και στην αγορά στεγαστικών δανείων RMBS – Residential Mortgage Backed Securities- δηλαδή ομολογιών με την διασφάλιση υποθήκης κατοικιών το ύψος των οποίων ξεπέρασαν τα 300 τρις δολάρια το 1990 στις Η.Π.Α., ενώ είχαν ως κάλυψη τα credit default swaps. Η ολοένα και αυξανόμενη τάση ζήτησης για δάνεια RMBS, οδήγησε την εταιρία στην παροχή δανείων σε ιδιώτες χωρίς πιστοληπτική ικανότητα, οδηγώντας την σε σημαντική αύξηση κερδών έως και το 2005. Από το 2006 και έπειτα όμως, ελεώ της οικονομικής κρίσης που ξέσπασε ιδιαίτερα στον τομέα των ενυπόθηκων στεγαστικών δανείων και ο επακόλουθος δανεισμός επέφερε σημαντικές αρνητικές συνέπειες. Στις αρχές του 2008, η τιμή της μετοχής αυξήθηκε ημερησίως στο 50%, επιφέροντας σημαντικά κέρδη στα στελέχη της εταιρίας. Τα κέρδη αυτά όμως, δεν ήταν αποτέλεσμα επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, αλλά προέρχονταν από «λογιστικά τεχνάσματα» που χρησιμοποιούσαν οι λογιστές, τα γνωστά και ως Repos 105. Μέσω αυτής της διαδικασίας, αποκρύπτονταν σημαντικά χρέη της εταιρίας με την προσωρινή μεταφορά τους εκτός ισολογισμού, στο τέλος κάθε τριμήνου. Η πράξη αυτή εφαρμοζόταν έως και το 2008, εμφανίζοντας παραπλανητικές οικονομικές καταστάσεις, ενώ τον Σεπτέμβριο του ίδιου έτους η εταιρία χρεοκόπησε με την τιμή της μετοχής να μειώνεται στο 0.21\$.(Nickolls, 2011)¹³⁶

Η Ernst & Young Global Limited (EY) ανέλαβε ως εταιρία με ανεξάρτητους ελεγκτές της Lehman Brothers από το 2001 έως ότου η Lehman κήρυξε πτώχευση το 2008. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, η ελεγκτική αυτή εταιρία υπέγραψε τις οικονομικές καταστάσεις, δίνοντας σε κάθε περίπτωση την προτιμώμενη γνώμη χωρίς επιφύλαξη. Οι αρχές των Η.Π.Α., όμως διερεύνησαν ορισμένες από τις λογιστικές μεθόδους της Lehman και κυρίως τον καθοριστικό ρόλο που της EY, επιτρέποντας σε ορισμένα στοιχεία να μην αμφισβητηθούν και να μην αποκαλυφθούν στις οικονομικές της καταστάσεις, ιδίως η χρήση και η λογιστικοποίηση των συμφωνιών επαναγοράς του

¹³⁵ Βλ. Baitshepi Tebogo (2012), «The Failure and Collapse of the Lehman Brothers», SSRN Electronic Journal

¹³⁶ Βλ. Christopher C. Nicholls (2011), «The Market for Lehmans: The Report of the Bankruptcy Examiner for Lehman Brothers Holdings Inc.»

Repo 105, οι οποίες επέτρεψαν στη Lehman να μεταφέρει έως και 50 δισεκατομμύρια δολάρια από τον ισολογισμό της στο τέλος του τριμήνου αναφέροντας πιο ευνοϊκά αποτελέσματα. Σύμφωνα με τον Valuka (2011)¹³⁷, οι δηλώσεις της Lehman ήταν παραπλανητικές καθώς υπήρχαν εύλογοι ισχυρισμοί κατά της ΕΥ για αμέλεια. Η ΕΥ ισχυρίστηκε ότι δεν είχε κάνει κανένα λάθος, παρέμεινε στη γνώμη της που είχαν οι οικονομικές καταστάσεις της Lehman ότι είχε καταρτιστεί σύμφωνα με τις γενικά αποδεκτές λογιστικές αρχές (GAAP). (Wiggins et.al., 2014)¹³⁸

Οι αρχές των Η.Π.Α. άσκησαν μήνυση στην ελεγκτική εταιρία Ernst and Young, αναφορικά με την λογιστική απάτη που διέπραξαν στις οικονομικές καταστάσεις της Lehman Brothers, καθώς προσπάθησαν να παραπλανήσουν τους χρήστες των οικονομικών καταστάσεων. Η κατάρρευση της Lehman Brothers αποτέλεσε μια από τις μεγαλύτερες πτωχεύσεις των Η.Π.Α., καθώς προκάλεσε ημερήσια πτώση του Dow Jones Industrial Average στο 4.5%. (Jonson and Mamum, 2012)¹³⁹

6.3.Parmalat

Η Parmalat αποτέλεσε επίσης έναν διεθνή όμιλο με έδρα το Collecchio της Ιταλίας, που δραστηριοποιούνταν στην παραγωγή γαλακτοκομικών προϊόντων. Μέχρι το τέλος του 2002 η εταιρεία είχε αποκομίσει έσοδα περίπου 7,6 δισεκατομμυρίων ευρώ, ενώ απασχολούσε σχεδόν 37.000 υπαλλήλους και ακόμη είχε ιδρύει 139 εγκαταστάσεις παραγωγής σε τριάντα χώρες. Με την πάροδο του χρόνου, η εταιρεία άρχισε να συγκεντρώνει μεγάλα χρηματικά ποσά από τις πιστωτικές αγορές για να χρηματοδοτήσει την ανάπτυξή της. Η Parmalat ουσιαστικά είχε υιοθετήσει μια πολιτική όπου χρησιμοποιούσε σε σημαντικό βαθμό τα χρήματα που συγκέντρωνε για να ωραιοποιήσει τους αριθμούς των κερδών της, να εξυπηρετεί τις εκκρεμείς δανειακές υποχρεώσεις και να τα διανείμει σε ανώτερα διοικητικά στελέχη. Αυτές οι παράνομες δραστηριότητες υπήρχαν για αρκετό καιρό χωρίς να γίνουν άμεσα αντιληπτές μέχρι

¹³⁷ Βλ. Valukas, Anton R., Statement by Anton R. Valukas (2011), «Lehman Brothers Bankruptcy before the Committee on Banking, Housing, & Urban Affairs, Subcommittee on Securities, Insurance, and Investment, United States Senate regarding The Role of the Accounting Profession in Preventing Another Financial Crisis»

¹³⁸ Βλ. Wiggins, R. Z., Bennett, R. L., & Metrick, A. (2014). «The Lehman Brothers Bankruptcy D: The Role of Ernst & Young». SSRN Electronic Journal.

¹³⁹ Βλ. Mark Anthony Johnson and Abdullah Mamun (2012), « The failure of Lehman Brothers and its impact on other financial institutions», Applied Financial Economics 22(5):375-385

που οι ελεγκτές συνειδητοποίησαν ότι η εταιρεία συγκέντρωνε χρήματα στις κεφαλαιαγορές με υψηλά επιτόκια κάτι το οποίο δεν είχε ουσιαστικό ρόλο, δεδομένου ότι τα βιβλία της εταιρείας έδειχναν ότι είχε σημαντικό ποσό μετρητών σε λογαριασμούς αποθεματικών. (Shein et.al., 2017)¹⁴⁰

Λίγο αργότερα, αποκαλύφθηκε ότι μια επιστολή της Bank of America που περιέγραφε λεπτομερώς την ύπαρξη 5 δισεκατομμυρίων δολαρίων σε μετρητά σε τραπεζικό λογαριασμό στην Νέα Υόρκη είχε πλαστογραφηθεί. Λόγω των δόλιων δραστηριοτήτων των στελεχών, τα προειδοποιητικά σημάδια της εταιρείας δεν ήταν άμεσα εμφανή. Με την ανακάλυψη της απάτης από τις πιστωτικές αγορές, τα ανώτερα στελέχη της θυγατρικής της Parmalat στις Η.Π.Α., πολλά από τα οποία προέρχονταν από την ιταλική μητρική εταιρεία ή άλλες οντότητες της Parmalat έκλεισαν.

Το οικονομικό σκάνδαλο που ξέσπασε τον Δεκέμβριο του 2003 έγινε ευρέως γνωστό τόσο από τον εθνικό όσο και από τον διεθνή Τύπο για το γεγονός ότι ήταν το μεγαλύτερο οικονομικό σκάνδαλο ποτέ στην ευρωπαϊκή εταιρική ιστορία. (Buchanan, Yang, 2005)¹⁴¹

Η Parmalat ως δημόσια εταιρεία, και πέντε χρόνια μετά το οικονομικό σκάνδαλο προσπάθησε να ανακτήσει την εμπιστοσύνη των αγορών, μέσω ενός μοντέλου διακυβέρνησης που στηρίζονταν στην βάση άλλων υψηλότερων εθνικών και διεθνών προτύπων. Αξίζει να σημειωθεί ότι, το σκάνδαλο της Parmalat αποτέλεσε μελέτη περίπτωσης για διαφορετικούς συγγραφείς που εξήγησαν, υπό διαφορετικές απόψεις, τους λόγους που οδήγησαν στην συστηματική αυτή απάτη, με επίκεντρο την πρώτη αιτία της οικονομικής απάτης, δηλαδή το σύστημα εταιρικής διακυβέρνησης. Πιο συγκεκριμένα, ο Melis (2005)¹⁴² στην έρευνά του τόνισε ότι υπήρχε τεράστια συγκέντρωση δύναμης σε ένα μόνο άτομο μέσα Parmalat, κάτι που αποτέλεσε σημαντικό στοιχείο για την εμφάνιση της απάτης. Οι Buchanan και al.(2005)¹⁴³ έδειξαν ότι η αποτυχία της Parmalat συνδέθηκε με *«αποτυχίες διακυβέρνησης με ιδιαίτερη*

¹⁴⁰ Βλ. James Shein, Nathan Haines, Matthew Horstmann, Tobias Kaulfuss, Craig Koester, William Koo, Juan Lariz Landin, (2017) «Parmalat USA Turnaround», Kellogg School of Management Cases, Vol. Issue: pp.1-21,

¹⁴¹ Βλ. Bonnie Buchanan and Tina Yang (2005), «The Benefits and Costs of Controlling Shareholders: The Rise and Fall of Parmalat», Research in International Business and Finance, Vol. 19, No. 1, pp 27-52.

¹⁴² Βλ. Melis A. (2005), «Corporate Governance Failures: to what extent is Parmalat a particular Italian Case?», Corporate Governance, 4, 478 – 487.

¹⁴³ Βλ. Buchanan B., Yang T. (2005), «The benefits and costs of controlling shareholders: the rise and fall of Parmalat», Research in International Business and Finance, 19, 27-52

αναφορά στη σύγκρουση συμφερόντων μεταξύ των μετόχων ελέγχου και των μετόχων μειοψηφίας». Επίσης ο Tabasso (2004)¹⁴⁴ υπογράμμισε ότι η απάτη της Parmalat ανέδειξε την αναποτελεσματικότητα της πρόληψης και των ελέγχων σε πολλούς κρίσιμους τομείς της εταιρίας, προτρέποντας στην υιοθέτηση νέων νομικών προτύπων. (Bava and Devalle, 2018)¹⁴⁵

Για την αντιμετώπιση της απάτης του Parmalat, στο τέλος του Δεκέμβριου 2003 η ιταλική κυβέρνηση εξέδωσε νομοθετικό διάταγμα 347/2003 (το «διάταγμα Parmalat») για τη διάσωση του ιταλικού ομίλου από χρεοκοπία. Ο νόμος εισήγαγε μια σειρά παρεκκλίσεων από το «διάταγμα Prodi-bis» του 1999. Ο κύριος στόχος του σχεδίου ήταν να απελευθερωθεί η Parmalat από τα χρέη της, δεδομένου ότι η εταιρεία είχε θετικό λειτουργικό περιθώριο. Το διάταγμα τόνιζε τις θετικές προοπτικές των τμημάτων που προσδιορίζονταν ότι αποτελούσαν τη βασική δραστηριότητα για το μέλλον της Parmalat – όπως φρέσκο γάλα, παράγωγα γάλακτος και χυμούς φρούτων - και προέβλεπε τη δημιουργία μιας εταιρείας που θα αναλάμβανε τα περιουσιακά στοιχεία των 16 εταιρειών του ομίλου Parmalat και να πληρώσουν τους πιστωτές τους. Σύμφωνα με τους Bava και Devalle (2018), αναφορικά με τα χρέη της Parmalat, η νέα εταιρεία θα τα πλήρωνε στους πιστωτές (τα εσωτερικά έσοδα, εργάτες, βιοτέχνες κ.λπ.) σε μετρητά, ενώ πλήρωναν παράλληλα όλους τους άλλους με μετοχές ανάλογες των απαιτήσεών του έναντι μιας ή περισσότερων από τις 16 εταιρείες. (Bava and Devalle, 2018) Στις 17 Μαΐου 2004, η Parmalat ανακοίνωσε το σύστημα εταιρικής διακυβέρνησης της *Νέας Parmalat*, στο έγγραφο που περιέγραφε το σχέδιο αναδιάρθρωσης. Το νέο σύστημα έλαβε υπόψη τους κανόνες σχετικά με την εταιρεία και τον Εταιρικό Κώδικα Διακυβέρνησης του Ιταλικού Χρηματιστηρίου. Ο στόχος του συστήματος εταιρικής διακυβέρνησης ήταν η προστασία και η δημιουργία διαχρονικής αξίας για τους μετόχους.

Επιπρόσθετα, η εταιρική οργάνωση της Parmalat βασίστηκε στο λεγόμενο ιταλικό «συμβατικό» μοντέλο. Το μοντέλο εταιρικής διακυβέρνησης περιελάμβανε επίσης μια σειρά από διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου, καθώς και τον Κώδικα Δεοντολογίας της Parmalat, τον Εσωτερικό Κώδικα Χειρισμού Συναλλαγών και ένα Μοντέλο

¹⁴⁴ Βλ. Tobasso G. (2004), «A modern replica of Ponzi Finance – The painful lessons of the Parmalat affair,» Treasury Management International, 126.

¹⁴⁵ Βλ. Fabrizio Bava and Alain Devalle, (2018), « Corporate governance and best practices: the Parmalat case.»

Διαχείρισης και Ελέγχου που απαιτούνταν από το Διάταγμα 231/2001. Το Καταστατικό είχε έναν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στο μοντέλο εταιρικής διακυβέρνησης της Parmalat επειδή αναγνώριζε ορισμένες από τις βέλτιστες εταιρικές πρακτικές διακυβέρνησης, όπως η υποχρέωση σύστασης επιτροπών εντός του Διοικητικού Συμβουλίου, καθώς και τον διαχωρισμό του Διευθύνοντος Συμβούλου και του Πρόεδρου. Η νέα διοίκηση της Parmala, έριξε τις ευθύνες για την διαίωση της απάτης που εκδηλώθηκε στις ελεγκτικές εταιρίες Grant Thornton και Deloitte, με την τελευταία να πληρώνει ως αποζημίωση ποσό αξίας 149 εκ. δολάρια στην Parmalat, ενώ η Grant Thornton ποσό 4,4, εκ. δολάρια σε διακανονισμό. (Bava and Devalle, 2018)¹⁴⁶

6.4. Folli-Follie

Η Folli-Follie¹⁴⁷, ιδρύθηκε στην Ελλάδα το 1982 από τον Δημήτρη Κουτσιλιούτσο αποτελώντας μια σπουδαία ελληνική εταιρεία που κατασκευάζει και διανέμει πολυτελή κοσμήματα, ρολόγια και αξεσουάρ μόδας. Η εταιρεία ξεκίνησε τη λειτουργία της από την ίδρυση καταστήματος στο κέντρο της Αθήνας, ενώ άρχισε να επεκτείνεται στην ελληνική αγορά μέσω franchising, το οποίο επέτρεψε στην εταιρεία τόσο να μειώσει τον αναλαμβανόμενο κίνδυνο όσο και να ελέγξει την ποιότητα των προϊόντων.

Το 1995, η Folli Follie άνοιξε το πρώτο της κατάστημα στο εξωτερικό στην Ιαπωνία. Λόγω των περιορισμένων οικονομικών πόρων της εταιρείας, η αρχική είσοδος επιτεύχθηκε μέσω της σύστασης κοινοπραξίας με γνωστή Ιαπωνική εταιρεία. Η συνεργασία με τοπική εταιρεία παρείχε στην Folli Follie τις απαραίτητες γνώσεις για την τοπική αγορά. Παρόλο που η Ελλάδα και η Ιαπωνία ήταν αρχικά οι βασικές αγορές ανάπτυξης για τη Folli Follie, ο ιδρυτής δεν περιόρισε τις δραστηριότητες της εταιρείας σε αυτές τις δύο χώρες. Πρωταρχικό στόχος του ιδρυτή της εταιρείας ήταν η δημιουργία μια κολοσσιαίας παγκόσμιας εταιρείας, με αποτέλεσμα να επεκτείνει την επιχειρηματική του δραστηριότητα σε πολλές διεθνείς αγορές. Η Folli Follie έχει γίνει πλέον παγκόσμια επωνυμία με καταστήματα μπουτίκ σε 24 χώρες και περισσότερα από 430 σημεία πώλησης παγκοσμίως. Το 2010, οι εγχώριες πωλήσεις στην Ελλάδα

¹⁴⁶ Βλ. F.Bava and A.Devalle,(2018), « Corporate governance and best practices: the Parmalat case.»

¹⁴⁷ Για περισσότερες πληροφορίες: <https://www.follifollie.com/cn-zh/follifollie/our-history>.

αντιπροσώπευαν το 51% των συνολικών πωλήσεων και το υπόλοιπο 49% ήταν από πωλήσεις στο εξωτερικό. (Hope, 2018)¹⁴⁸

Ο όμιλος Folli Follie δημιουργήθηκε όταν η αρχική εταιρεία απέκτησε τον έλεγχο δύο άλλων εταιρειών, της Elmec Sport Co., το 2007 και της Hellenic Duty Free Shops Co., το 2006. Σημαντικό σταθμός για την επέκταση της εταιρίας αποτέλεσε η ανάπτυξη μιας εκτεταμένης εμπορικής λειτουργίας της στην Ασία. Η δραστηριότητα στην Ασία παράκαμψε κάθε σοβαρή ελεγκτική διαδικασία για αρκετό καιρό, λόγω αμέλειας ή πιθανώς υπό την αιγίδα της διοίκησης. Η απουσία αποτελεσματικού προληπτικού ή διορθωτικού συστήματος ελέγχου, επέτρεψε στη διοίκηση να εκμεταλλευτεί σε σημαντικό βαθμό την κατάσταση και να παρανομήσει πέρα από κάθε όριο. Η ακρίβεια των οικονομικών καταστάσεων του 2017, αμφισβητήθηκε έντονα. Η πραγματοποίηση ενός απρόσμενου ελέγχου στην Ασία που διενεργήθηκε από ανεξάρτητη συμβουλευτική εταιρεία, διαπίστωσε τις περισσότερες από τις εικαζόμενες λανθασμένες ενέργειες σε σχέση με την αυθεντικότητα των αναφερόμενων οικονομικών στοιχείων. Πιο συγκεκριμένα, οι κύριοι λογαριασμοί του ισολογισμού και της κατάστασης αποτελεσμάτων που αναφέρονται στις οικονομικές καταστάσεις του Ομίλου Folli-Follie για το έτος 2017 (26 Απριλίου 2018) και τα αντίστοιχα ποσά που βεβαιώθηκαν από την ελεγκτική εταιρία Alvarez & Marsal, ήταν παραποιημένα. Οι μεγαλομέτοχοι της εταιρείας Folli Follie -η οικογένεια Κουτσολιούτσου-καρπώθηκαν τα οφέλη ενός καλά οργανωμένου σχεδίου απάτης που κράτησε τουλάχιστον 17 χρόνια, υπό την άγνοια των εποπτικών αρχών, αποφέροντας κέρδη εκατοντάδων εκατομμυρίων ευρώ, σύμφωνα με έκθεση ελέγχου από την PwC. Η έκθεση των ελεγκτών, περίπου 220 σελίδων έδειξε ότι η διοίκηση του ομίλου είχε, από το 2001 έως το 2017, διογκώσει τις πωλήσεις, τα κέρδη και τα ίδια κεφάλαιά του, μέσω εικονικών αγορών και πωλήσεων από/προς τόσο συνδεδεμένες εταιρείες όσο και εντελώς ανύπαρκτες. (Kourtis et.al, 2019)¹⁴⁹

Το έτος 2017, οι πωλήσεις αυξήθηκαν κατά 1 δισεκατομμύριο ευρώ και τα ίδια κεφάλαια κατά 2 δισεκατομμύρια ευρώ. Τα παραποιημένα οικονομικά στοιχεία οδήγησαν σε αύξηση των μετοχών, οι οποίες πωλήθηκαν από τους μετόχους,

¹⁴⁸ Βλ. Hope (2018), «Criminal Changes filed against Folli-Follie founders», Financial Times

¹⁴⁹ Βλ. Eleftherios Kourtis, Georgios Kourtis and Panayiotis Curtis (2019), « An Integrated Financial Ratio Analysis as a Navigation Compass through the Fraudulent Reporting Conundrum: A Case Study», Project: financial statement analysis manipulation and bankruptcy prediction.

αποφέροντας τους κέρδη. Σύμφωνα με την έκθεση της PwC¹⁵⁰, από το 2004 έως το 2017, ο Δ.Κουτσογιούτσος κέρδισε 130,5 εκατ. ευρώ από την πώληση των μετοχών του, ενώ έλαβε μερίσματα και επιστροφές κεφαλαίου 44 εκατ. ευρώ. Επιπλέον, τα χρηματικά διαθέσιμα της εταιρείας χρησιμοποιήθηκαν για την πληρωμή ενός πολυτελούς τρόπου ζωής, συμπεριλαμβανομένων εκδρομών, ακριβά αυτοκίνητα, ελικόπτερα, κ.ο.κ.. Το δικαστήριο καταδίκασε τους δράστες για το παράπτωμα της πλαστογραφίας που αντιστοιχούσε σε ζημία της τάξεως των 120.000 ευρώ, απάτη κατά συναυτουργία και κατ' εξακολούθηση κατά φυσικών και νομικών προσώπων, με ζημία άνω των 120.000 ευρώ, εξαιτίας του ξεπλύματος μαύρου χρήματος από συνεχείς εγκληματικές ενέργειες. (Zafolia, 2018)¹⁵¹

Ο ασκός του Αιόλου άνοιξε ουσιαστικά τους πρώτους μήνες του 2018, όταν δημοσιεύτηκε έκθεση του αμερικανικού επενδυτικού ταμείου Quintessential Capital Management (QCM)¹⁵², η οποία ανέφερε ότι ορισμένα οικονομικά στοιχεία του Ομίλου Folli Follie δεν ήταν ακριβή. Οι ενστάσεις της έκθεσης του QCM αποτέλεσαν το εναρκτήριο βήμα για οικονομικούς ελέγχους των δραστηριοτήτων της Folli-Follie και η δικαστική έρευνα που ξεκίνησε τον Ιούνιο του 2018. Το αποτέλεσμα του ελέγχου έδειξε ότι η παράνομη δραστηριότητα ξεκίνησε το 2006 έχοντας κύρια εκμετάλλευση τις εταιρείες του ομίλου στην Ασία. Ουσιαστικά, οι κατηγορούμενοι, δημιούργησαν ψευδή εικόνα για την εταιρεία με τεράστια χρηματικά ποσά μέσω πλαστών πιστοποιητικών και τραπεζικών στοιχείων, ενώ δημιούργησαν παραπλανητικά αρχεία πωλήσεων μέσω κυκλικών συναλλαγών κυρίως μεταξύ των θυγατρικών του ομίλου. Με αυτόν τον τρόπο, η διοίκηση εμφάνιζε μια ιδανική εικόνα της εταιρίας, παρουσιάζοντας στους ενδιαφερόμενους χρήστες μια υπέροχη, για κάθε επενδυτή, από οικονομικής άποψης επενδυτική ευκαιρία. Έπειτα, από τον έλεγχο και την αποκάλυψη του σκανδάλου, ο ιδρυτής καταδικάστηκε από τον νόμο καθώς επίσης η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς επέβαλε από το 2019 έως και σήμερα πρόστιμο της τάξεως των 55 εκατ. ευρώ.

¹⁵⁰ Βλ. Για περισσότερες πληροφορίες:

<https://www.moneyreview.gr/wpcontent/uploads/2020/12/1608584171852169-1.pdf>

¹⁵¹ Βλ. Zafolia (2018), «New findings on the Folli-Follie International Scandal», Naftemporiki

¹⁵² Βλ. Για περισσότερες πληροφορίες: <https://www.ekathimerini.com/news/260617/negligence-exposed-in-folli-follie-case>

Κεφάλαιο 7: Εμπειρική Ανάλυση

7.1. Εισαγωγή

Η παρούσα έρευνα έχει ως στόχο μέσα από την εφαρμογή δύο γραπτών ανώνυμων ερωτηματολογίων να εξετάσει την άποψη τόσο των ελεγκτών, όσο και των ελεγχόμενων εταιριών αναφορικά τα φαινόμενα λογιστικής απάτης. Πιο συγκεκριμένα, το πρώτο ερωτηματολόγιο απευθύνθηκε αποκλειστικά σε εξωτερικούς, εσωτερικούς καθώς και ασκούμενους ελεγκτές, προκειμένου να γίνει μια ανώνυμη καταγραφή των απόψεών τους σχετικά με τον τρόπο διαχείρισης, αντιμετώπισης και πρόληψης φαινομένων λογιστικών εξαπατήσεων. Το δεύτερο ερωτηματολόγιο, απευθύνθηκε σε μεγάλες ελεγχόμενες εταιρίες¹⁵³ – εισηγμένες και μη- που δραστηριοποιούνται σε ολόκληρη την επικράτεια της Ελλάδας, με απώτερο στόχο επίσης την καταγραφή των απόψεών τους σχετικά με την παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων, τα κίνητρα, τους παράγοντες καθώς και την σχέση – συνεργασία που έχουν με τους ελεγκτές. Ουσιαστικά, πρωταρχικός σκοπός της παρούσας εργασίας αποτελεί η καταγραφή των απόψεων και των δύο μερών – ελεγκτών και ελεγχόμενων εταιριών- σχετικά με την παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων, και κυρίως μια συγκριτική εικόνα ως προς τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνονται τα συμβαλλόμενα μέρη την παραποίηση αυτή, τόσο ως προς τα κίνητρα και τις ωφέλειες που θεωρούν ότι μπορούν να αποκομίσουν όσο και ως προς τους παράγοντες, την διαχείριση και την αντιμετώπιση αυτής της απάτης.

Επομένως, σύμφωνα με όλα όσα προαναφέρθηκαν και παρουσιάστηκαν στο θεωρητικό μέρος της παρούσας εργασίας, επιλέχθηκαν ερωτήσεις και για τα δύο ερωτηματολόγια στηριζόμενες στην παραπάνω βιβλιογραφία, οι οποίες βασίζονται στον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνονται και διαχειρίζονται οι ελεγκτές και οι ελεγχόμενες εταιρίες την παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων, καθώς και την μεταξύ τους συνεργασία.

Τα κύρια ερευνητικά ερωτήματα αφορούν τους παράγοντες, τα κίνητρα, η καταλληλότητα του θεσμικού πλαισίου καθώς και η πρόληψη φαινομένων παραποίησης οικονομικών καταστάσεων από τα συμβαλλόμενα μέρη και των δύο

¹⁵³ Μεγάλες εταιρίες: Σύμφωνα με το Ν.4308/2014 (ΕΛΠ), οι οντότητες κατατάσσονται με βάση το μέγεθός τους σε μεγάλες, εφόσον κατά το έτος κλεισίματος του ισολογισμού της ισχύουν τουλάχιστον τα δύο από τα τρία εξής όρια: 1.Σύνολο Ισολογισμού (Ενεργητικού) >20.000.000€, 2.Καθαρός Κύκλος Εργασιών>40.000.000€, 3.Μέσος Όρος Προσωπικού στην Χρήση >250.

ερωτηματολογίων, προκειμένου να καταλήξουμε σε συγκριτική ανάλυση των απόψεών τους και του σκεπτικισμού τους.

7.2.Δείγμα

Το δείγμα για την παρούσα έρευνα αποτελείται από διαφορετικό κοινό για κάθε ερωτηματολόγιο. Πιο συγκεκριμένα:

1. Για το ερωτηματολόγιο που απευθύνθηκε αποκλειστικά σε *ελεγκτές*, το δείγμα αποτελείται από Νόμιμους Ελεγκτές που ασκούν το επάγγελμα (εσωτερικούς, εξωτερικούς καθώς και ασκούμενους ελεγκτές) σε όλη την Ελλάδα.
2. Για το ερωτηματολόγιο που απευθύνθηκε αποκλειστικά σε *μεγάλες ελεγχόμενες εταιρίες*, το δείγμα αποτελείται από στελέχη εισηγμένων και μη-εισηγμένων μεγάλων εταιριών σε όλη την επικράτεια της Ελλάδας, που κατέχουν θέσεις ΔΣ, προϊσταμένους λογιστηρίων, βοηθών λογιστηρίων καθώς και υπάλληλων γραφείου.

Και τα δύο ερωτηματολόγια της παρούσας έρευνας στάλθηκαν μέσω διαδικτύου, ενώ διαμορφώθηκαν μέσω του λογισμικού διαχείρισης ερευνών Google Forms. Η αποστολή και των δύο ερωτηματολογίων ξεκίνησε τον Οκτώβριο 2022 και ολοκληρώθηκε μετά από ένα μήνα έχοντας 55 απαντήσεις για τους ελεγκτές και 102 απαντήσεις για τις ελεγχόμενες εταιρίες. Το ποσοστό ανταπόκρισης και για τα δύο ερωτηματολόγια ήταν αρκετά ικανοποιητικό για τον αριθμό των ερωτηματολογίων που στάλθηκαν και για το χρονικό διάστημα που επετεύχθη. Τα δύο διαμορφωμένα ερωτηματολόγια επισυνάπτονται στο Παράρτημα της παρούσας εργασίας.

7.3.Μεθοδολογία

Η επίτευξη του παραπάνω στόχου πραγματοποιήθηκε με την χρήση ερωτήσεων κλειστού τύπου μέσω της κλίμακας Likert και για τα δύο ερωτηματολόγια, προκειμένου να μετρηθεί η γνώμη των εμπλεκόμενων μερών – ελεγκτών και μεγάλων ελεγχόμενων εταιριών – σχετικά με την στάση τους στα φαινόμενα

παραποίησης επί των οικονομικών καταστάσεων. Η χρήση της κλίμακας Likert, σύμφωνα με τους Cohen et. Al (2008)¹⁵⁴, δίνει την δυνατότητα παροχής πολλαπλών απαντήσεων για μια συγκριμένη ερώτηση, αποτελώντας ένα ευρέως διαδεδομένο και αποδεκτό εργαλείο που χρησιμοποιείται στις σύγχρονες έρευνες.

Αρχικά ερωτώνται τα δημογραφικά στοιχεία των ερωτηθέντων. Πιο συγκεκριμένα:

1. Στο πρώτο ερωτηματολόγιο των *ελεγκτών* εξετάζονται στοιχεία όπως το φύλο, η ηλικία, η εκπαίδευση, η προϋπηρεσία καθώς και η θέση εργασίας. Στην συνέχεια διερευνάται σε τι μορφή εταιριών έχουν διεξάγει έλεγχο (εισηγμένες, μη –εισηγμένες ή/και τα δύο), εάν συνεργάζονται με τον εσωτερικό/ εξωτερικό ελεγκτή κατά την διεξαγωγή της ελεγκτικής διαδικασίας, εάν έχουν αντιληφθεί ποτέ κάποιο φαινόμενο παραποίησης οικονομικών καταστάσεων και πως το αντιμετώπισαν, εάν θα παραποιούσαν ποτέ οικονομικές καταστάσεις υπό το πρίσμα κάποιων ωφελειών, τα κίνητρα, τους παράγοντες καθώς και την γνώμη τους αναφορικά με το σύστημα ποιοτικού ελέγχου.
2. Στο δεύτερο ερωτηματολόγιο των *μεγάλων εταιριών*, εξετάζονται αρχικά ο τύπος της επιχείρησης (εισηγμένη ή μη), η περιφερειακή ενότητα και ο κλάδος που δραστηριοποιούνται, η θέση που κατέχει ο ερωτώμενος στην εταιρία καθώς και το εκπαιδευτικό του επίπεδο. Στην συνέχεια, οι ερωτώμενοι καλούνται να απαντήσουν σε ερωτήσεις που αφορούν εάν η εταιρία στην οποία εργάζονται δέχεται έλεγχο, εάν υπάρχει διακριτό τμήμα εσωτερικού ελέγχου και κατά πόσο αυτό συνεργάζεται με τους εξωτερικούς ελεγκτές κατά την διάρκεια μιας ελεγκτικής διαδικασίας, τα κίνητρα και τους παράγοντες παραποίησης οικονομικών καταστάσεων που θεωρούν πιο σημαντικά, εάν έχουν προβεί ποτέ σε παραποίηση οικονομικών καταστάσεων, καθώς και πως αυτό μπορεί να αντιμετωπιστεί μελλοντικά.

Όλες οι ερωτήσεις στόχευαν στην απόκτηση όσο και περισσότερων χρήσιμων πληροφοριών, προκειμένου να διεξαχθούν τα παρακάτω αποτελέσματα σχετικά με τις απόψεις και τις αντιλήψεις των εμπλεκόμενων μερών. Η τελική συγκέντρωση και

¹⁵⁴ Βλ. Cohen et.al.(2008), «RESEARCH METHODS IN EDUCATION.» 5th, Αθήνα, METAIXMIO.

επεξεργασία των απαντήσεων πραγματοποιήθηκε με την βοήθεια του προγράμματος λογιστικών φύλλων Microsoft Excel και του στατιστικού λογισμικού SPSS.

7.4. Ανάλυση Δεδομένων

Η ανάλυση των αποτελεσμάτων των απαντήσεων παρουσιάζεται συγκεντρωτικά στους παρακάτω πίνακες. Μέσω του προγράμματος Excel (λογιστικών φύλλων), αρχικά παρατίθενται οι συγκεντρωτικοί πίνακες που παρουσιάζουν για την κάθε ερώτηση χωριστά την συχνότητα των απαντήσεων και το αντίστοιχο ποσοστό τους, ως προς το σύνολο των απαντήσεων, και σε δεύτερο στάδιο απεικονίζεται η διαγραμματική τους ανάλυση για την καλύτερη κατανόηση και παρουσίαση των αποτελεσμάτων, για κάθε ερωτηματολόγιο χωριστά καθώς και για τα συγκριτικά αποτελέσματα.

7.4.1. Ανάλυση Δεδομένων Ερωτηματολογίου των Ελεγκτών

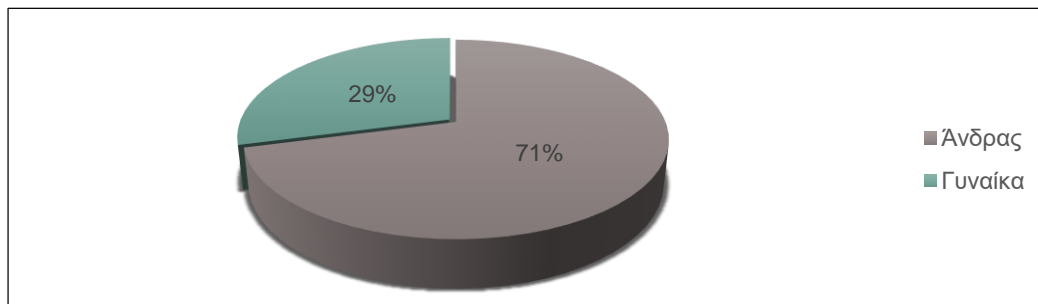
Αρχικά όπως προαναφέρθηκε, γίνεται η παρουσίαση των αποτελεσμάτων στους παρακάτω πίνακες όπως δημιουργήθηκαν στο Excel με την αντίστοιχη διαγραμματική απεικόνιση. Οι πέντε πρώτες ερωτήσεις ομαδοποιήθηκαν σε ένα πίνακα καθώς αφορούν τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των ερωτώμενων και παρουσιάζονται συγκεντρωτικά. Αναλυτικότερα, η πρώτη ερώτηση αναφέρεται στο φύλο (άνδρας-γυναίκα), η δεύτερη ερώτηση στην ηλικία με εύρος από 24 χρονών και πάνω, η τρίτη ερώτηση στην εκπαίδευση του ερωτώμενου –απόφοιτος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, μεταπτυχιακού, διδακτορικού ή επαγγελματικών πιστοποιήσεων), η τέταρτη ερώτηση αναφέρεται στην θέση εργασίας (εσωτερικός, εξωτερικός ή ασκούμενος ελεγκτής) και η τελευταία ερώτηση των δημογραφικών πληροφοριών αναφέρεται στα χρόνια προϋπηρεσίας.

Η παρουσίαση των αποτελεσμάτων όπως αυτά αναλύονται στον κάτωθι πίνακα, αντικατοπτρίζονται μετά σε διαγραμματική απεικόνιση προκειμένου να διευκολυνθεί η κατανόηση και η ανάλυση των αποτελεσμάτων. Η γραφική απεικόνιση που χρησιμοποιήθηκε είναι με την μορφή πίτας και μπάρας, όπως αυτά αντλήθηκαν από το πρόγραμμα του Excel.

Πίνακας 2: Δημογραφικά Στοιχεία των Ελεγκτών			
A/A	Ερωτήσεις	Απαντήσεις	
		Συχνότητα	Ποσοστό
1.	Φύλο		
	Ανδρας	39	71%
	Γυναίκα	16	29%
	Σύνολο	55	100%
2.	Ηλικία		
	24-30	11	20%
	30-40	20	36%
	40-50	16	29%
	>50	8	15%
	Σύνολο	55	100%
3.	Εκπαίδευση		
	Διδακτορικό	3	5%
	Επαγγελματικές Πιστοποιήσεις (I.E.Σ.Ε.Λ., A.C.C.A., C.I.A., C.F.E, A.C.A. κ.ο.κ.)	34	62%
	Μεταπτυχιακό	12	22%
	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση (A.E.I. - T.E.I.)	6	11%
	Σύνολο	55	100%
4.	Προϋπηρεσία		
	1 - 5 έτη	12	22%
	10 - 15 έτη	15	27%
	15 - 20 έτη	7	13%
	5 - 10 έτη	7	13%
	> 20 έτη	14	25%
	Σύνολο	55	100%
5.	Θέση Εργασίας		
	Ασκούμενος Ελεγκτής	6	11%
	Εξωτερικός Ελεγκτής	38	69%
	Εσωτερικός Ελεγκτής	11	20%
	Σύνολο	55	100%

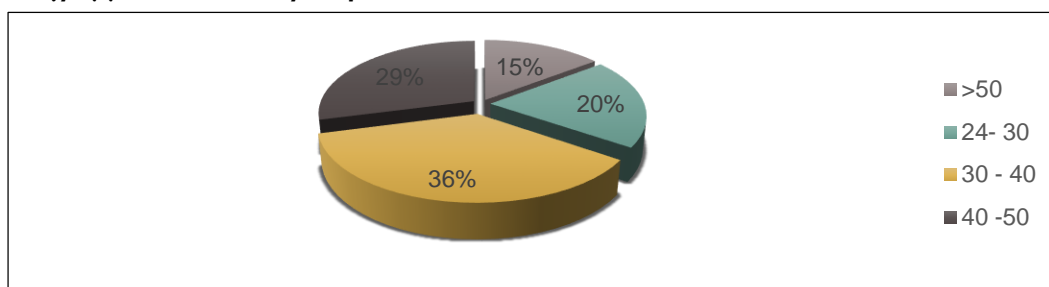
Αναλυτικότερα, όπως παρουσιάζεται και στον παραπάνω πίνακα, συνολικά στην έρευνα απάντησαν 55 ελεγκτές, με την πλειοψηφία των συμμετεχόντων να είναι άντρες, 39 στο σύνολο και 16 γυναίκες με ποσοστό 71% και 29% αντίστοιχα.

Διάγραμμα 4: Φύλο Ερωτηθέντων

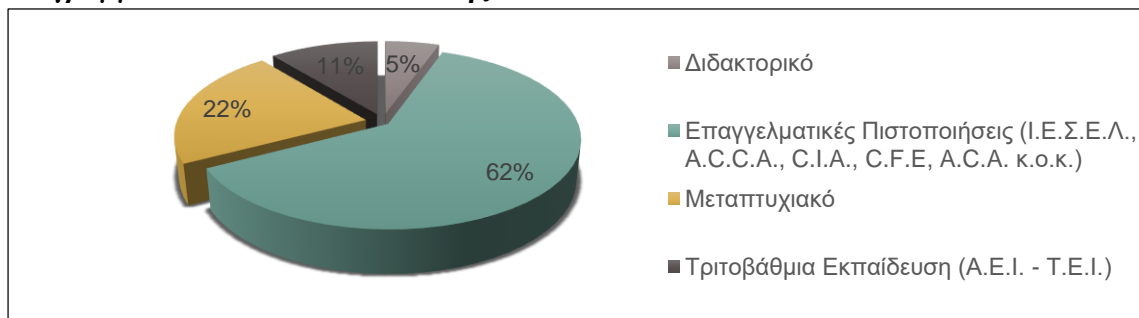
Όπως παρατηρούμε από το σύνολο των ερωτώμενων το 20% περιλαμβάνεται στην ηλικιακή ομάδα 24 έως 30 ετών, το 36% μεταξύ 30 έως 40 ετών, το 29% από 40 έως 50 ετών, ενώ μόλις το 15% των ερωτώμενων είναι πάνω από 50 ετών.

Διάγραμμα 5: Ηλικία Ερωτηθέντων

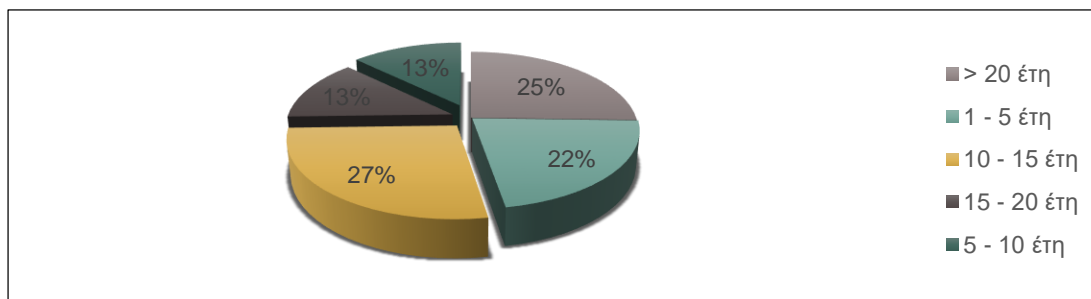
Όσον αφορά το εκπαιδευτικό επίπεδο των ερωτηθέντων παρατηρούμε ότι οι περισσότεροι ερωτώμενοι κατέχουν κάποια επαγγελματική πιστοποίηση (I.E.Σ.O.E.Λ., A.C.C.A., C.I.A., C.F.E, A.C.A.) με ποσοστό 62%, ένα ποσοστό της τάξεως 22% είναι κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου, το 11% είναι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ενώ μόλις το 5% διαθέτουν διδακτορικό δίπλωμα. Συνεπώς, παρατηρούμε ότι οι περισσότεροι συμμετέχοντες κατέχουν κάποια επαγγελματική πιστοποίηση, η οποία σύμφωνα με την ΕΛΤΕ, προ απαιτείται για την απόκτηση της άδειας των Νόμιμων Ελεγκτών.

Διάγραμμα 6: Επίπεδο Εκπαίδευσης

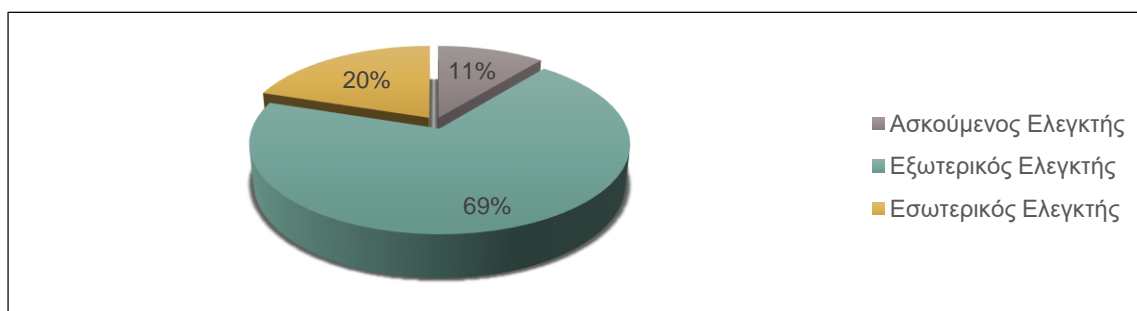
Τα αποτελέσματα της προϋπηρεσίας, δείχνουν ότι οι περισσότεροι εργάζονται σαν ελεγκτές 10 έως 15 χρόνια με ποσοστό 27% (15 άτομα), καθώς και πάνω από 2⁰ έτη με ποσοστό 23% (14 άτομα), κάτι που αναδεικνύει πόσο αντιπροσωπευτικό, κατάλληλο και έμπειρο είναι το δείγμα ώστε να απαντήσει στις επόμενες ερωτήσεις, συλλέγοντας αξιόπιστες απαντήσεις. Στην συνέχεια ακολουθούν με ποσοστό 22% τα άτομα που εργάζονται στον χώρο 1 με 5 έτη (12 άτομα) και τέλος οι ελεγκτές με προϋπηρεσία 5 έως 10 έτη και 15 έως 20 έτη με ποσοστό 7% έκαστος.

Διάγραμμα 7: Προϋπηρεσία

Αναφορικά με την θέση εργασίας που κατέχουν οι ερωτηθέντες, το 69% (38 απαντήσεις) εργάζονται ως εξωτερικοί ελεγκτές, το 20% (11 απαντήσεις) ως εσωτερικοί ελεγκτές, ενώ μόλις 11% (6 απαντήσεις) είναι ασκούμενοι ελεγκτές σε ελεγκτικές εταιρίες.

Διάγραμμα 8: Θέση Εργασίας

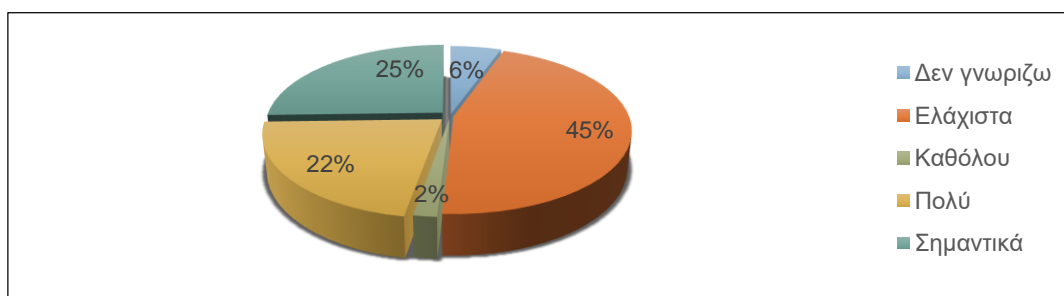
Στην συνέχεια της έρευνας οι ερωτώμενοι κλήθηκαν να απαντήσουν σε μια σειρά ερωτήσεων, αναφορικά με την αντίληψή τους για τα φαινόμενα παραποίησης επί των οικονομικών καταστάσεων, καθώς την διαδικασία που ακολουθούν κατά την διάρκεια της διενέργειας ελέγχων. Πιο συγκεκριμένα, οι ερωτήσεις 6 έως 13 ομαδοποιήθηκαν για την διευκόλυνση της ανάλυσης, καθώς αφορούν την ελεγκτική διαδικασία που ακολουθούν οι ελεγκτές και παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα συγκεντρωτικά με τις συχνότητες αυτών καθώς και τα αντίστοιχα διαγράμματα.

Πίνακας 3: Ελεγκτική Διαδικασία			
A/A	Ερωτήσεις	Απαντήσεις	
		Συχνότητα	Ποσοστό
6.	Πιστεύετε ότι τα φαινόμενα λογιστικής απάτης έχουν αυξηθεί τα τελευταία χρόνια:		
	Δεν γνωρίζω	3	6%
	Ελάχιστα	25	45%
	Καθόλου	1	2%
	Πολύ	12	22%
	Σημαντικά	14	25%
	Σύνολο	55	100%
7.	Σε τι μορφή εταιριών έχετε πραγματοποιήσει έλεγχο;		
	Εισηγμένες	8	15%
	Μη-Εισηγμένες	15	27%
	Και τα δύο παραπάνω	32	58%
	Σύνολο	55	100%
8.	Έχει πέσει στην αντίληψή σας φαινόμενο παραποίησης οικονομικών καταστάσεων;		
	Ναι	23	42%
	Όχι	32	58%
	Σύνολο	55	100%

9.	Εάν "ναι", το έχετε αναφέρει στην έκθεσή σας;		
	Ναι	22	96%
	Όχι	1	4%
	Σύνολο	23	100%
10.	Η ελεγκτική διαδικασία που ακολουθείτε, γίνεται σε συνεργασία με τον εσωτερικό/εξωτερικό ελεγκτή;		
	Δεν υπάρχει πάντα πλήρης συνεργασία	15	27%
	Ναι γίνεται σε συνεργασία με τον εξωτερικό ελεγκτή	17	31%
	Ναι γίνεται σε συνεργασία με τον εσωτερικό ελεγκτή	16	29%
	Όχι δεν συνεργαζόμαστε	7	13%
	Σύνολο	55	100%
11.	Χρησιμοποιείτε τα "Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου", στην ελεγκτική διαδικασία για να αποτρέψετε φαινόμενα απάτης;		
	Ναι	53	96%
	Όχι	2	4%
	Σύνολο	55	100%
12.	Το ισχύον θεσμικό πλαίσιο θεωρείται ότι έχει συμβάλει στον περιορισμό της απάτης;		
	Αρκετά	27	49%
	Καθόλου	2	4%
	Λίγο	14	25%
	Πολύ	7	13%
	Σημαντικά	5	9%
	Σύνολο	55	100%
13.	Θεωρείτε ότι η αποδοτικότητα του συστήματος ποιοτικού ελέγχου στην εταιρία σας είναι:		
	Ανύπαρκτο	2	3%
	Άριστο	6	11%
	Καλό	34	62%
	Μέτριο	13	24%
	Σύνολο	55	100%

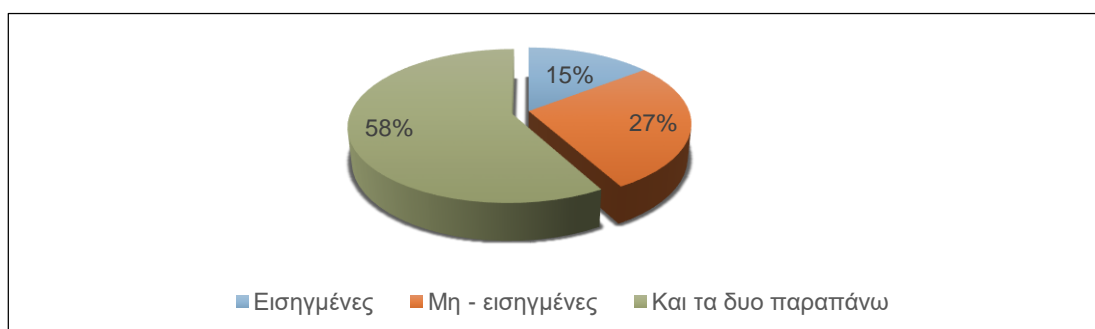
Ως προς την ερώτηση 6, αναφορικά με την γνώμη των ερωτηθέντων για το εάν τα φαινόμενα λογιστικής απάτης έχουν αυξηθεί τα τελευταία χρόνια, το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων της τάξεως 45% (25 απαντήσεις), πιστεύουν ότι τα φαινόμενα λογιστικής απάτης έχουν αυξηθεί ελάχιστα τα τελευταία χρόνια. Το 25% θεωρεί ότι έχουν αυξηθεί σημαντικά, ενώ μόλις το 2% πιστεύει ότι δεν έχουν αυξηθεί καθόλου.

Διάγραμμα 9: Πιστεύετε ότι τα φαινόμενα λογιστικής απάτης έχουν αυξηθεί τα τελευταία χρόνια;

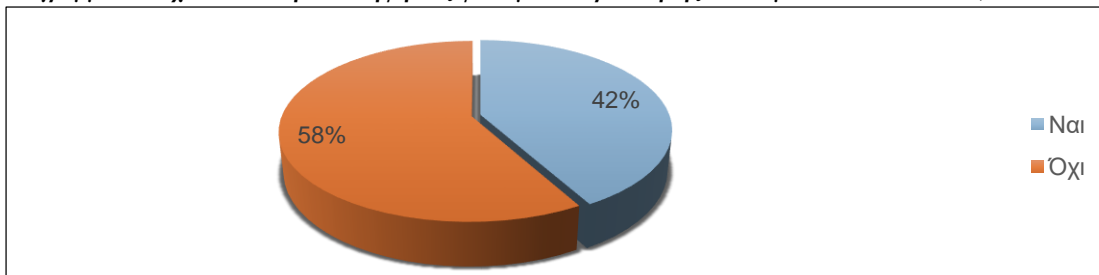
Επιπροσθέτως, όπως έδειξαν τα αποτελέσματα της έρευνας, οι περισσότεροι ελεγκτές έχουν πραγματοποιήσει έλεγχο τόσο σε εισηγμένες όσο και σε μη-εισηγμένες εταιρίες, με ποσοστό 58%, ενώ μόλις το 27% έχει πραγματοποιήσει έλεγχο σε μη –εισηγμένες εταιρίες και το 15% αποκλειστικά σε εισηγμένες εταιρίες.

Διάγραμμα 10: Σε τι μορφή εταιριών έχετε πραγματοποιήσει έλεγχο;

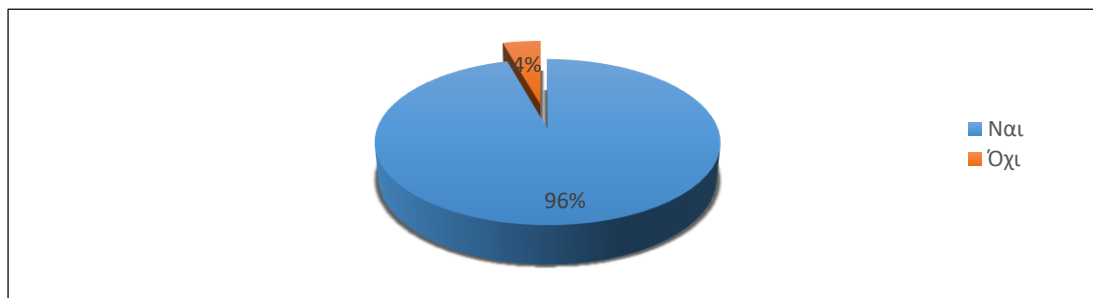
Στην επόμενη ερώτηση, το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων (58%) απάντησε ότι δεν έχει πέσει στην αντίληψή του κάποιο φαινόμενο παραποίησης οικονομικών καταστάσεων, σε αντίθεση με το 42% που απάντησε ότι έχει έρθει αντιμέτωπο με τέτοιο φαινόμενο κατά την διάρκεια της ελεγκτικής του σταδιοδρομίας.

Διάγραμμα 11: Έχει πέσει στην αντίληψή σας φαινόμενο παραποίησης οικονομικών καταστάσεων;

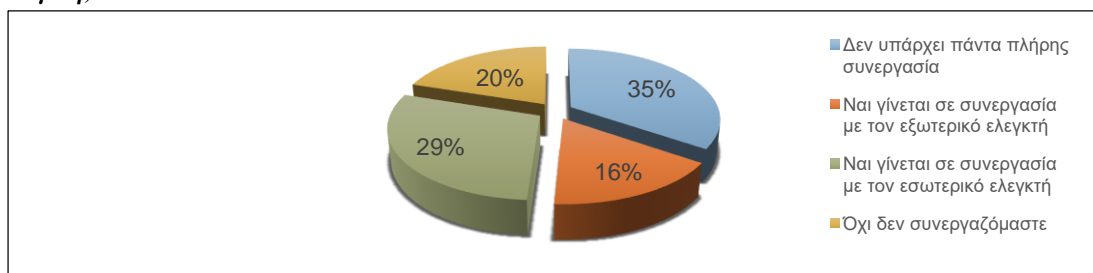
Όπως παρατηρήσαμε παραπάνω από τους 55 ελεγκτές που συμμετείχαν στην έρευνα μόλις 23 από αυτούς απάντησαν ότι έχει πέσει στην αντίληψή τους φαινόμενο παραποίησης οικονομικών καταστάσεων. Από τις 23 αυτές απαντήσεις μόλις οι 22 με ποσοστό 96% δήλωσε ότι το έχει αναφέρει στην έκθεσή του, ενώ το 4% απάντησε ότι δεν το έχει αναφέρει και ουσιαστικά υπήρξε απόκρυψη της απάτης.

Διάγραμμα 12: Εάν "ναι", το έχετε αναφέρει στην έκθεσή σας;

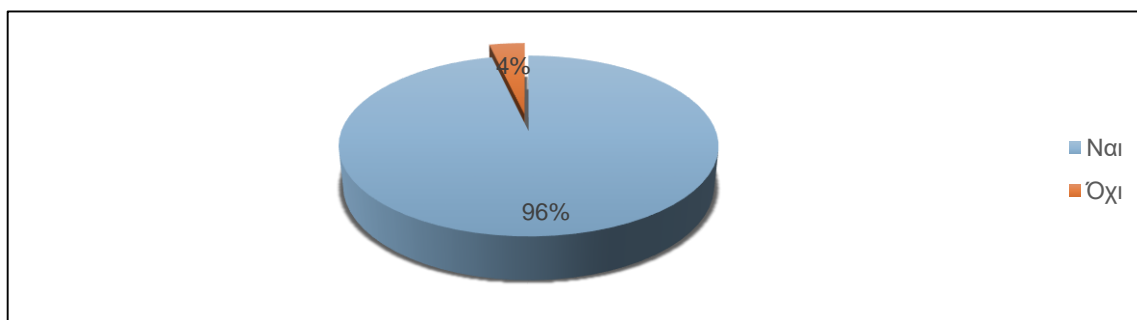
Αναφορικά με την συνεργασία των ελεγκτών κατά την διάρκεια της ελεγκτικής διαδικασίας, το 35% του δείγματος – 19 απαντήσεις – απάντησε ότι δεν υπάρχει πάντα πλήρης συνεργασία, το 20% (11 απαντήσεις), ότι δεν υπάρχει καθόλου συνεργασία, ενώ τέλος σε ποσοστά 16% και 29% ότι υπάρχει συνεργασία με το εξωτερικό και εσωτερικό ελεγκτή αντίστοιχα.

Διάγραμμα 13: Η ελεγκτική διαδικασία που ακολουθείτε, γίνεται σε συνεργασία με τον εσωτερικό/ εξωτερικό ελεγκτή;

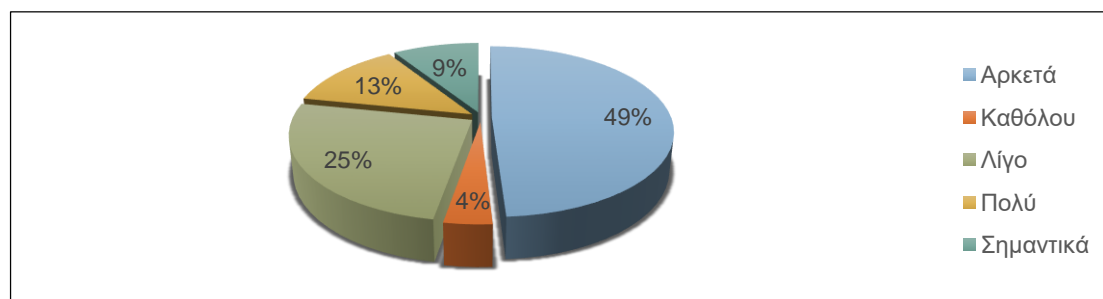
Σημαντική παρατήρηση αποτελεί ότι το συντριπτικό ποσοστό 96% απάντησε ότι χρησιμοποιεί τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου στην ελεγκτική του διαδικασία, προκειμένου να αποτρέψουν φαινόμενα απάτης, κάτι που επισφραγίζει την αξιοπιστία των απαντήσεων καθώς το νομοθετικό πλαίσιο της ΕΛΤΕ, θεωρεί αναγκαία και επιτακτική την εφαρμογή των Δ.Π.Ε. στην ελεγκτική διαδικασία.

Διάγραμμα 14: Χρησιμοποιείτε τα "Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου", στην ελεγκτική διαδικασία για να αποτρέψετε φαινόμενα απάτης;

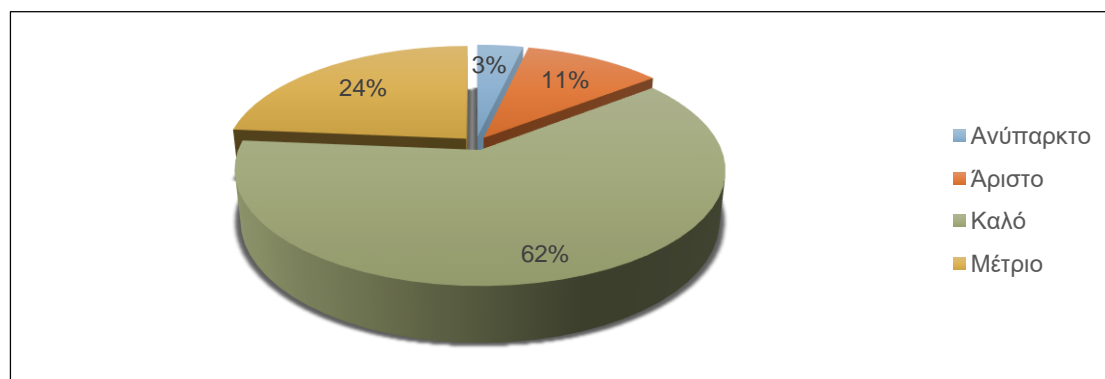
Στην συνέχεια, όπως παρατηρούμε στο διάγραμμα 15, το 49% το ερωτηθέντων ισχυρίζεται ότι το ισχύον θεσμικό πλαίσιο έχει συμβάλει αρκετά στον περιορισμό της λογιστικής απάτης, το 25% πιστεύει ότι έχει συμβάλει λίγο, το 13% πολύ, το 9% σημαντικά, ενώ ένα μικρό ποσοστό της τάξεως 4% πιστεύει ότι δεν έχει συμβάλει καθόλου στον περιορισμό της λογιστικής απάτης.

Διάγραμμα 15: Το ισχύον θεσμικό πλαίσιο θεωρείται ότι έχει συμβάλει στον περιορισμό της απάτης;

Η επόμενη ερώτηση του ερωτηματολογίου διερευνά την αποδοτικότητα του συστήματος ποιοτικού ελέγχου της εταιρίας στην οποία εργάζεται ο κάθε συμμετέχων. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι το 62% θεωρεί ότι το σύστημα ποιοτικού ελέγχου της εταιρίας είναι καλό, το 24% θεωρεί το σύστημα μέτριο, το 11% άριστο, ενώ τέλος μόνο το 3% απάντησε ότι το σύστημα ποιοτικού ελέγχου της εταιρίας είναι ανύπαρκτο. Σε γενικές γραμμές παρατηρούμε ότι το σύστημα ποιοτικού ελέγχου των εταιριών, σύμφωνα με τις απαντήσεις βρίσκεται σε ικανοποιητικό επίπεδο, ενώ υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης, σύμφωνα με την κείμενη ελεγκτική και λογιστική νομοθεσία που συνεχώς επικαιροποιείται.

Διάγραμμα 16: Θεωρείτε ότι η αποδοτικότητα του συστήματος ποιοτικού ελέγχου στην εταιρία σας είναι:

Αρκετά ενδιαφέροντα είναι και τα αποτελέσματα αναφορικά με τους παράγοντες παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων. Αναλυτικότερα, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν για το ποιον θεωρούν σημαντικότερο παράγοντα παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων, σε μια ευρύ φάσμα απαντήσεων όπως παρατίθεται στον παρακάτω πίνακα (Πίνακας 4).

Πίνακας 4: Παράγοντες Παραποίησης των Οικονομικών Καταστάσεων										
Ερώτηση 14	Καθόλου		Λίγο		Πολύ		Αρκετά		ΣΥΝΟΛΟ	
	Συχνότητα	Ποσοστό	Συχνότητα	Ποσοστό	Συχνότητα	Ποσοστό	Συχνότητα	Ποσοστό	Σύνολο	Ποσοστό
Απόκρυψη Υποχρεώσεων και εξόδων	6	11%	13	24%	21	38%	15	27%	55	100%
Μη ύπαρξη αποτελεσματικού συστήματος ελέγχου	2	4%	17	31%	28	51%	8	14%	55	100%
Ασυνήθεις συναλλαγές στο τέλος της χρήσης που επηρεάζουν τα κέρδη της εταιρίας	1	2%	18	33%	22	40%	14	25%	55	100%
Εικονικά Έσοδα	5	9%	18	33%	16	29%	16	29%	55	100%
Σημαντικά ελλείματα στα περιουσιακά στοιχεία	4	7%	15	27%	26	47%	10	19%	55	100%
Ανεπαρκή και ακατάλληλο προσωπικό στην επιχείρηση	3	6%	18	33%	20	36%	14	25%	55	100%
Διαστρέβλωση στοιχείων	3	6%	20	36%	17	31%	15	27%	55	100%

Όπως παρατηρούμε στον Πίνακα 4, αναφορικά με:

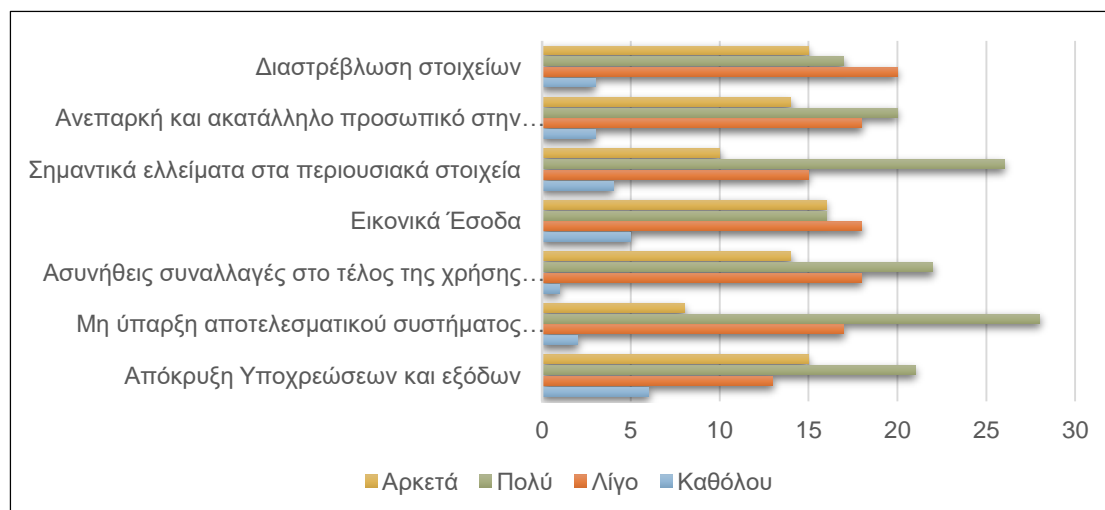
- Απόκρυψη Υποχρεώσεων και Εξόδων: Οι περισσότεροι συμμετέχοντες απάντησαν ότι θεωρούν τον συγκεκριμένο παράγοντα *πολύ* σημαντικό ως προς την παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων με ποσοστό 38% (21 απαντήσεις), το 27% θεωρεί αυτόν τον παράγοντα *αρκετά* σημαντικό, το 24% *λίγο* σημαντικό, ενώ μόλις το 11% πιστεύει ότι αυτός ο παράγοντας δεν είναι *καθόλου* σημαντικός και άρα δεν οδηγεί σε παραποίηση.

- Μη ύπαρξη αποτελεσματικού συστήματος ελέγχου: Ο συγκεκριμένος παράγοντας θεωρείται από τους περισσότερους συμμετέχοντες ότι είναι *πολύ* σημαντικός με ποσοστό της τάξεως 51%. Ένα ποσοστό 31% τον θεωρεί *λίγο* σημαντικό, το 14% θεωρεί ότι είναι *αρκετά* σημαντικός παράγοντας, ενώ μόλις το 4% πιστεύει ότι δεν είναι *καθόλου* σημαντικός παράγοντας.
- Ασυνήθειες συναλλαγές στο τέλος της χρήσης που επηρεάζουν τα κέρδη της εταιρίας: Ο παράγοντας αυτός θεωρείται από 22 ερωτηθέντες *πολύ* σημαντικός (40%), από 18 άτομα *λίγο* σημαντικός σε ποσοστό 33%, το 25% υποστηρίζει ότι είναι *αρκετά* σημαντικός παράγοντας ως προς την παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων, ενώ μόλις το 2% πιστεύει ότι δεν είναι *καθόλου* σημαντικός παράγοντας.
- Εικονικά Έσοδα: Το 33% των ελεγκτών πιστεύει ότι ο συγκριμένος παράγοντας είναι *λίγο* σημαντικός, μόλις το 9% πιστεύει ότι δεν είναι *καθόλου* σημαντικός παράγοντας. Τα εικονικά έσοδα ως παράγοντας παρατηρούμε ότι θεωρείται *αρκετά* και *πολύ* σημαντικός παράγοντας από το 58% των συμμετεχόντων (29% - πολύ και 29% - αρκετά), κάτι που δείχνει την σπουδαιότητά του και κατά πόσο ελέγχεται κατά την διάρκεια της ελεγκτικής διαδικασίας.
- Σημαντικά ελλείματα στα περιουσιακά στοιχεία: Το 47% θεωρεί τον συγκεκριμένο παράγοντα *πολύ* σημαντικό, ακολουθεί ένα ποσοστό 27% με *λίγο* σημαντικό, το 19% *αρκετά* σημαντικό παράγοντα και το 7% ως *καθόλου* σημαντικό παράγοντα παραποίησης.
- Ανεπαρκή και ακατάλληλο προσωπικό στην επιχείρηση: Οι περισσότεροι ερωτηθέντες σε αυτήν ερώτηση υποστηρίζουν ότι είναι *πολύ* σημαντικός παράγοντας με ποσοστό 36%, ενώ το 33% απάντησε ότι θεωρεί αυτόν τον παράγοντα *λίγο* σημαντικό. Επίσης, το 25% θεωρεί *αρκετά* σημαντικό παράγοντα παραποίησης οικονομικών καταστάσεων, ενώ μόλις το 6% πιστεύει ότι δεν οδηγεί *καθόλου* σε φαινόμενα παραποίησης.
- Διαστρέβλωση στοιχείων: Το 36% των ελεγκτών θεωρεί την διαστρέβλωση στοιχείων *λίγο* σημαντικό παράγοντα παραποίησης των οικονομικών

καταστάσεων, το 31% *πολύ* σημαντικό παράγοντα, το 27% *αρκετά* σημαντικό παράγοντα, ενώ το 6% *καθόλου* σημαντικό παράγοντα.

Οι παραπάνω απαντήσεις μπορούν να γίνουν καλύτερα κατανοητές από την παρακάτω γραφική απεικόνιση.

Διάγραμμα 17: Ποιο θεωρείτε σημαντικότερο παράγοντα "Παραποίησης των Οικονομικών Καταστάσεων";

Συνοψίζοντας, όσον αφορά τους παράγοντες παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι ο σημαντικότερος παράγοντας παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων, σύμφωνα με τις απαντήσεις των ερωτηθέντων, είναι με ποσοστό 51% πολύ σημαντικός παράγοντας είναι η μη ύπαρξη αποτελεσματικού συστήματος ελέγχου στην εταιρία, ενώ τα εικονικά έσοδα με ποσοστό 29% ως αρκετά σημαντικό παράγοντας. Επίσης, ως λίγο σημαντικό παράγοντα παραποίησης οικονομικών καταστάσεων επιλέχθηκε σε ποσοστό 36% η διαστρέβλωση στοιχείων, ενώ τέλος το μεγαλύτερο ποσοστό στην κατηγορία του «καθόλου σημαντικού παράγοντα», το 11% θεωρεί την απόκρυψη υποχρεώσεων και εξόδων ως καθόλου σημαντικός παράγοντας παραποίησης.

Στην συνέχεια η επόμενη ερώτηση, αναφέρεται στα κίνητρα παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων. Παρόμοια όπως την προηγούμενη ερώτηση, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να επιλέξουν σε μια κλίμακα από το καθόλου έως το αρκετά αναφορικά με τα συνηθέστερα κίνητρα παραποίησης οικονομικών καταστάσεων και

πιο θεωρούν περισσότερο σημαντικό. Οι απαντήσεις αποτυπώνονται στον Πίνακα 5, καθώς και διαγραμματικά.

Πίνακας 5: Κίνητρα Παραποίησης Οικονομικών Καταστάσεων												
Ερώτηση 15	Καθόλου		Λίγο		Μέτρια		Πολύ		Αρκετά		ΣΥΝΟΛΟ	
	Συχνότητα	Ποσοστό	Συχνότητα	Ποσοστό	Συχνότητα	Ποσοστό	Συχνότητα	Ποσοστό	Συχνότητα	Ποσοστό	Σύνολο	Ποσοστό
Συχνότητα ελέγχου στην επιχείρηση	5	9%	13	24%	15	27%	15	27%	7	13%	55	100%
Υπέρμετρη εμπιστοσύνη σε υπαλλήλους που υπηρετούν σε κύριες θέσεις	2	4%	11	20%	11	20%	20	36%	11	20%	55	100%
Μεγιστοποίηση κερδών της επιχείρησης	1	2%	5	9%	10	19%	21	38%	18	33%	55	100%
Φοροδιαφυγή	0	0%	4	7%	15	27%	18	33%	18	33%	55	100%
Μη ρεαλιστική αποπληρωμή δανείων στις προκαθορισμένες ημερομηνίες εξόφλησης	2	4%	10	19%	17	31%	14	25%	12	21%	55	100%
Εργασιακές/ οικονομικές δυσκολίες	3	6%	8	14%	19	35%	13	24%	12	21%	55	100%
Αμοιβή του λογιστή/ ελεγκτή	15	27%	11	20%	11	20%	11	20%	7	13%	55	100%

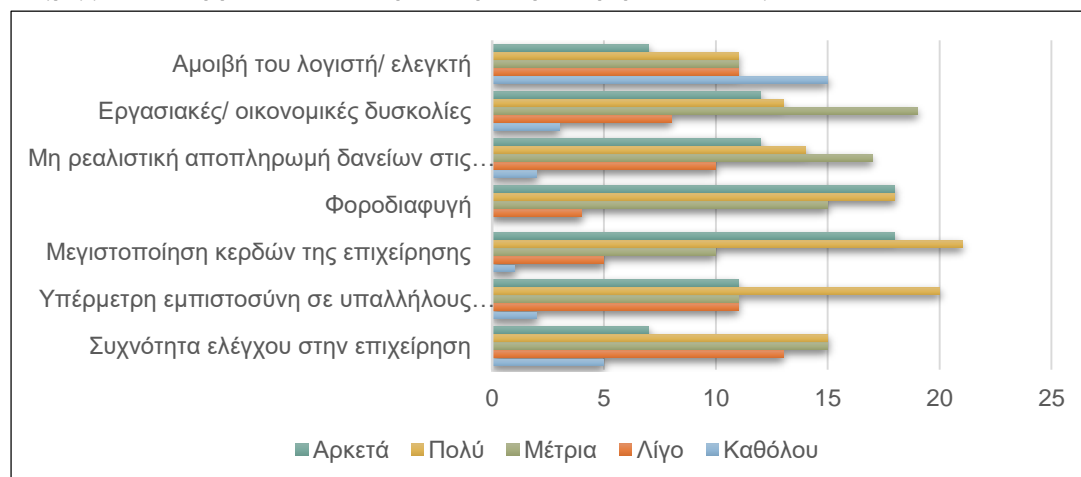
Σε εκτενέστερη ανάλυση του Πίνακα 5, παρατηρούμε ότι:

- Συχνότητα ελέγχου στην επιχείρηση: Οι περισσότεροι συμμετέχοντες αναφορικά αυτό το κίνητρο θεωρούν ότι επηρεάζει *μέτρια* και *πολύ* με ποσοστό 27% έκαστος, το 24% πιστεύει ότι επηρεάζει *λίγο*, το 13% *αρκετά*, ενώ μόλις το 9% υποστηρίζει ότι το συγκεκριμένο κίνητρο δεν οδηγεί *καθόλου* στην ώθηση παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων.
- Υπέρμετρη εμπιστοσύνη σε υπαλλήλους που υπηρετούν σε κύριες θέσεις: Το κίνητρο αυτό θεωρείτε από ένα μεγάλο ποσοστό της τάξεως 36% ότι ωθεί *πολύ* στην παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων, ενώ παρατηρούμε ότι υπάρχει μια ομοιομορφία απαντήσεων καθώς από 20% ποσοστό έχει διανεμηθεί στις κατηγορίες *λίγο*, *μέτρια* και *αρκετά*, καθώς ακόμη το 4% πιστεύει ότι δεν επηρεάζει *καθόλου* και συνεπώς δεν αποτελεί σημαντικό κίνητρο παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων.
- Μεγιστοποίηση κερδών της επιχείρησης: Το 38% των συμμετεχόντων όπως παρατηρούμε στον παραπάνω πίνακα πιστεύει ότι το συγκεκριμένο κίνητρο ωθεί *πολύ* στην παραποίηση των καταστάσεων, το 33% *αρκετά*, το 19% *μέτρια* ενώ μόλις το 2% *καθόλου*. Επομένως, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι το εν λόγω κίνητρο αποτελεί από τα πιο συνηθέστερα και σημαντικότερα κίνητρα που ωθούν σε παραποίηση τις οικονομικές καταστάσεις.

- Φοροδιαφυγή: Στο συγκεκριμένο κίνητρο το 66% μοιράστηκε ισομερώς στο *πολύ* και *αρκετά* από 33% έκαστος, ενώ το 27% πιστεύει ότι επηρεάζει *μέτρια* και μόλις το 4% στο *λίγο*. Όπως παρατηρούμε, και η φοροδιαφυγή αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα κίνητρα παραποίησης καθώς οι συμμετέχοντες υποστηρίζουν ότι αποτελεί ουσιώδη κίνητρο και επιβεβαιώνεται από τις μηδενικές απαντήσεις στο «*καθόλου* και *λίγο* σημαντικό κίνητρο».
- Μη ρεαλιστική αποπληρωμή δανείων στις προκαθορισμένες ημερομηνίες εξόφλησης: Όπως παρατηρούμε στον παραπάνω πίνακα, το 31% το ερωτηθέντων απάντησε *μέτρια* στο συγκεκριμένο κίνητρο, το 25% *πολύ* και το 21% *αρκετά*. Επίσης, 10 ελεγκτές με ποσοστό 19% απάντησαν *λίγο* ενώ μόλις το 4% *καθόλου*.
- Εργασιακές/ οικονομικές δυσκολίες: Οι εργασιακές – οικονομικές δυσκολίες αποτελούν σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας ένα *μέτριας* σπουδαιότητας κίνητρο όπως έδειξε το ποσοστό 35%, καθώς ακόμη το 24% υποστήριξε ότι αποτελεί *πολύ* σημαντικό κίνητρο και το 21% *αρκετά* σημαντικό, ενώ μόλις το 19% θεωρεί αυτό το κίνητρο *λίγο* σημαντικό και το 4% *καθόλου* σημαντικό.
- Αμοιβή του λογιστή/ ελεγκτή: Οι περισσότεροι συμμετέχοντες (27%), πιστεύουν ότι το συγκεκριμένο κίνητρο δεν είναι *καθόλου* σημαντικό και δεν ωθεί στην παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων. Αντιθέτως, παρατηρούμε μια ομοιομορφία στην κατανομή των απαντήσεων με ένα ποσοστό 60% να διαμοιράζεται ισόποσα στο *λίγο*, *μέτρια* και *πολύ* (από 20%), ενώ μόλις 13% θεωρεί αυτό το κίνητρο *αρκετά* σημαντικό.

Ο παραπάνω πίνακας (Πίνακας 5), παρουσιάζεται και σε διαγραμματική μορφή (Διάγραμμα 18), αναλυτικά για την καλύτερη παρουσίαση, ανάλυση και κατανόηση των αποτελεσμάτων.

Διάγραμμα 18: Κίνητρα που ωθούν στην απάτη "Παραποίησης των Οικονομικών Καταστάσεων"

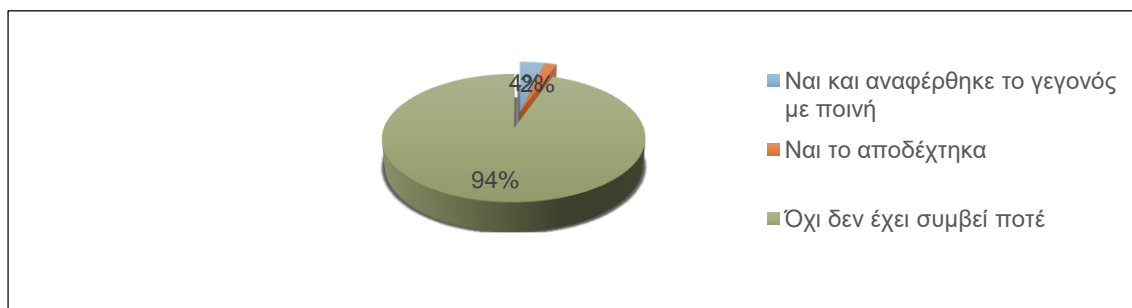
Συνεπώς, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι τα σημαντικότερα κίνητρα παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων, σύμφωνα με τους ελεγκτές, είναι η φοροδιαφυγή με ποσοστό 33% και η μεγιστοποίηση των κερδών της επιχείρησης με ποσοστό 38%, ενώ ακολουθεί η υπέρμετρη εμπιστοσύνη σε υπαλλήλους που υπηρετούν σε κύριες θέσεις με ποσοστό 36%. Αντιθέτως, παρατηρούμε ότι η αμοιβή του λογιστή-ελεγκτή, δεν αποτελεί καθόλου σημαντικό κίνητρο παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων σύμφωνα με το ποσοστό 27% των ελεγκτών.

Οι επόμενες δύο ερωτήσεις της έρευνας των ελεγκτών αναφέρονται στην περίπτωση δωροδοκίας των ελεγκτών από τις ελεγχόμενες εταιρίες προκειμένου να αποκρυφθεί η αληθοφανή εικόνα της εταιρίας και οι παραποιήσεις που έχουν τυχόν υπάρξει. Οι απαντήσεις αποτυπώνονται στον παρακάτω πίνακα (Πίνακα 6).

Πίνακας 6: Δωροδοκία Ελεγκτή		
Ερώτηση 16	Απαντήσεις	
	Συχνότητα	Ποσοστό
Έχετε δωροδοκηθεί ποτέ από εταιρία προκειμένου να αποκρύψετε την αληθοφανή εικόνα της;		
Ναι και αναφέρθηκε το γεγονός με ποιινή	2	4%
Ναι το αποδέχτηκα	1	2%
Όχι δεν έχει συμβεί ποτέ	52	94%
Σύνολο	55	100%
Ερώτηση 17		
Σε περίπτωση υποψίας ότι κάποιος συνάδελφός σας δωροδοκείται από ελεγχόμενες εταιρίες προκειμένου να παραποιήσει τις οικονομικές καταστάσεις:		
Δεν γνωρίζω	8	14%
Θα το ανέφερα στην Διοίκηση	46	84%
Θα το συγκάλυπτα προς αποφυγήν προσωπικής διένεξης	1	2%
Σύνολο	55	100%

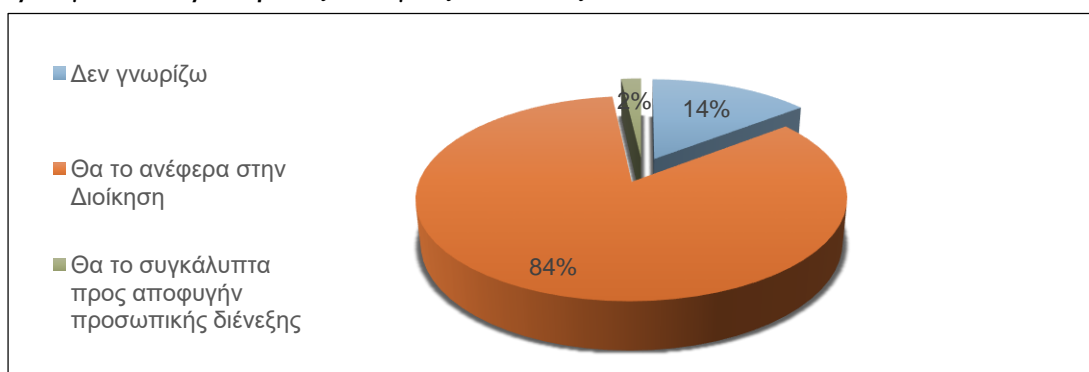
Όπως παρατηρούμε, το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος 94% αναφέρει ότι δεν έχει δωροδοκηθεί ποτέ για απόκρυψη στοιχείων. Το 4% του δείγματος, αναφέρει ότι έχει συμβεί αλλά αναφέρθηκε το γεγονός και επακολούθησε ποινή, ενώ μόλις το 2% αναφέρει ότι αποδέχτηκε την δωροδοκία.

Διάγραμμα 19: Έχετε δωροδοκηθεί ποτέ από εταιρία προκειμένου να αποκρύψετε την αληθοφανή εικόνα της;

Στην επόμενη ερώτηση, αναφορικά με την συγκάλυψη σε περίπτωση δωροδοκίας συναδέλφου από ελεγχόμενες εταιρίες για απόκρυψη κάποιου φαινομένου παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων το 84% απάντησε ότι θα το ανέφερε στην διοίκηση. Το 14% απάντησε «δεν γνωρίζω», σε αντίθεση με ένα αρκετά και αναμενόμενο λογικό ποσοστό 2% που ανέφερε ότι θα το συγκάλυπτε προς αποφυγήν προσωπικής διένεξης.

Διάγραμμα 20: Σε περίπτωση υποψίας ότι κάποιος συνάδελφός σας δωροδοκείται από ελεγχόμενες εταιρίες προκειμένου να παραποιήσει τις οικονομικές καταστάσεις:

Στην συνέχεια οι ερωτήσεις αναφέρονται στους τρόπους αντιμετώπισης και τα μέτρα πρόληψης φαινομένων λογιστικών εξαπατήσεων. Στον Πίνακα 7 παρατίθενται οι απαντήσεις των ερωτηθέντων αναφορικά με τους τρόπους αντιμετώπισης.

Πίνακας 7: Τρόποι Αντιμετώπισης												
Ερώτηση 18	Καθόλου		Λίγο		Μέτρια		Πολύ		Αρκετά		ΣΥΝΟΛΟ	
	Συχνότητα	Ποσοστό	Συχνότητα	Ποσοστό	Συχνότητα	Ποσοστό	Συχνότητα	Ποσοστό	Συχνότητα	Ποσοστό	Σύνολο	Ποσοστό
Υποχρεωτική εφαρμογή και πιστή τήρηση των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου	1	2%	3	5%	6	11%	26	47%	19	35%	55	100%
Τακτικός έλεγχος σε ευάλωτες επιχειρήσεις	1	2%	1	2%	13	24%	26	47%	14	25%	55	100%
Συχνή και συνεχή εκπαίδευση προσωπικού	0	0%	1	2%	10	18%	22	40%	22	40%	55	100%
Χρήση ποινικών δράσεων	0	0%	2	4%	13	24%	23	42%	17	30%	55	100%
Συμμόρφωση στις νομοθετικές και κανονιστικές απαιτήσεις	0	0%	0	0%	10	18%	22	40%	23	42%	55	100%
Αναλυτικές διαδικασίες	0	0%	1	2%	13	24%	17	30%	24	44%	55	100%

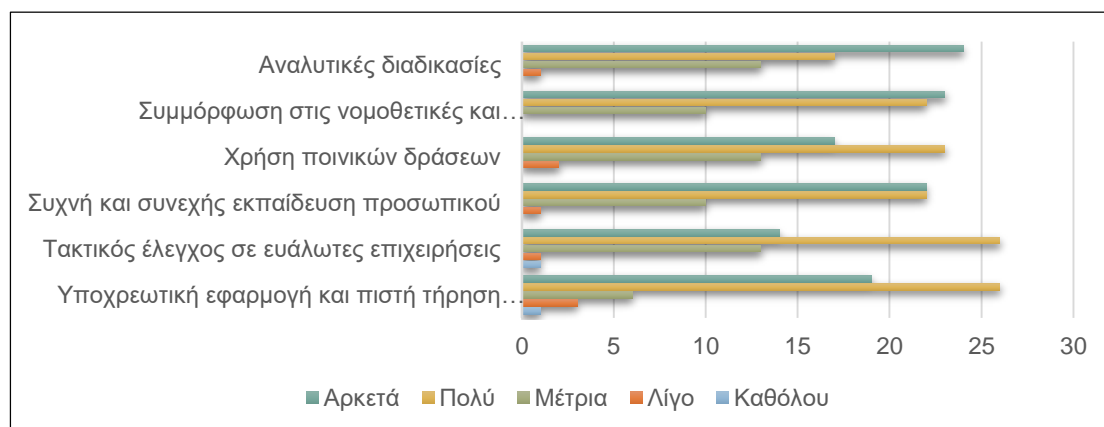
Πιο συγκεκριμένα, αναφορικά με:

- Υποχρεωτική εφαρμογή και πιστή τήρηση των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου:
Το πλήθος των περισσότερων ελεγκτών απάντησε ότι ο συγκεκριμένος τρόπος αντιμετώπισης σε επίπεδο αποτελεσματικότητας και σημαντικότητας είναι *πολύ* σημαντικός με ποσοστό 47%. Το 35% δήλωσε ότι είναι *αρκετά* σημαντικός τρόπος αντιμετώπισης, το 11% *μέτρια*, ενώ μόνο το 2% απάντησε ότι είναι *καθόλου* σημαντικός.
- Τακτικός έλεγχος σε ευάλωτες επιχειρήσεις: Αναφορικά με τον συγκεκριμένο τρόπο αντιμετώπισης, οι περισσότεροι συμμετέχοντες με ποσοστό 47% όπως και στον προηγούμενο τρόπο απάντησαν *πολύ* σημαντικό, το 25% θεωρεί αυτόν τον τρόπο *αρκετά* αποτελεσματικό, το 24% *μέτρια* αποτελεσματικό, ενώ το 4% χωρίστηκε ισόποσα στο *καθόλου* και *λίγο* αποτελεσματικό.
- Συχνή και συνεχή εκπαίδευση προσωπικού: Το 80% των συμμετεχόντων μοιράστηκε ισόποσα σε *αρκετά* και *πολύ* αποτελεσματικό τρόπο αντιμετώπισης, το 18% απάντησε ότι θεωρεί αυτόν τον τρόπο *μέτρια* αποτελεσματικό και το υπόλοιπο 2% ότι τον θεωρεί *λίγο* σημαντικό.
- Χρήση ποινικών δράσεων: Η χρήση ποινικών δράσεων θεωρείται από το 42% των συμμετεχόντων ότι αποτελεί ένα *πολύ* αποτελεσματικό τρόπο αντιμετώπισης, από 30% *αρκετά* σημαντικό, από το 24% *μέτρια* σημαντικό και

τέλος από ένα πολύ μικρό ποσοστό της τάξεως 4% θεωρεί αυτόν τον τρόπο *λίγο* σημαντικό.

- Συμμόρφωση στις νομοθετικές και κανονιστικές απαιτήσεις: Το 42% απάντησε ότι πιστεύει *αρκετά* σημαντικό αυτόν τον τρόπο αντιμετώπισης, το 40% *πολύ* σημαντικό, ενώ το 18% *μέτρια* σημαντικό. Με τις μηδενικές απαντήσεις στο *καθόλου* και *λίγο* ,αντιλαμβανόμαστε ότι ο συγκεκριμένος τρόπος αντιμετώπισης θεωρείται από τους ελεγκτές από τους αποτελεσματικότερους.
- Αναλυτικές διαδικασίες: Παρόμοια και οι αναλυτικές διαδικασίες μπορούμε να πούμε ότι αποτελεί έναν ουσιώδη τρόπο αντιμετώπισης, καθώς το 44% πιστεύει ότι ο τρόπος αυτός είναι *αρκετά* αποτελεσματικός, το 30% *πολύ* αποτελεσματικός, το 24% *μέτρια*, ενώ μόλις το 2% *λίγο* σημαντικό.

Διάγραμμα 21: Σε επίπεδο αποτελεσματικότητας και σημαντικότητας, οι τρόποι αντιμετώπισης λογιστικών απατών αφορούν:

Συνεπώς, παρατηρούμε ότι σε γενικές γραμμές όλοι οι τρόποι αντιμετώπισης δηλώνονται από τους ελεγκτές ως αποτελεσματικοί και σημαντικοί βάσει των αποτελεσμάτων. Οι τρόποι αντιμετώπισης που φέρουν περισσότερο θετικά αποτελέσματα στην κλίμακα του «*αρκετά*», όπως φαίνεται είναι η συμμόρφωση στις νομοθετικές και κανονιστικές απαιτήσεις, η συχνή και συνεχής εκπαίδευση προσωπικού και οι αναλυτικές διαδικασίες.

Η ικανότητα των ελεγκτών αναφορικά με την πρόληψη και την αποκάλυψη φαινομένων λογιστικής απάτης στηρίζεται σε παράγοντες όπως ενδεικτικά υπάρχουν στον Πίνακα 8, όπου περιλαμβάνει και την επόμενη ερώτηση του ερωτηματολογίου που κλήθηκαν να απαντήσουν οι συμμετέχοντες.

Πίνακας 8: Πρόληψη Φαινομένων Λογιστικών Απατών												
Ερώτηση 19:	Καθόλου		Ελάχιστα		Μέτρια		Πολύ		Σημαντικά		ΣΥΝΟΛΟ	
	Συχνότητα	Ποσοστό	Συχνότητα	Ποσοστό	Συχνότητα	Ποσοστό	Συχνότητα	Ποσοστό	Συχνότητα	Ποσοστό	Συχνότητα	Ποσοστό
Επαγγελματική κρίση και επαγγελματικό σκεπτικισμό	0	0%	0	0%	10	18%	19	35%	26	47%	55	100%
Ηθική και υπευθυνότητα	0	0%	2	4%	5	9%	19	35%	29	52%	55	100%
Επαρκείς γνώσεις, εξειδίκευση και εμπειρία	0	0%	0	0%	7	12%	24	44%	24	44%	55	100%
Ανεξαρτησία και αμεροληψία	0	0%	2	4%	7	12%	22	40%	24	44%	55	100%
Ικανότητα άμεσης αντίληψης στην πρόληψη απάτης	0	0%	1	2%	11	20%	22	40%	21	38%	55	100%
Πιστή εφαρμογή των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου	1	2%	4	7%	13	24%	21	38%	16	29%	55	100%

Όπως παρατηρούμε στον παραπάνω πίνακα (Πίνακα 8), αναφορικά με την:

- Επαγγελματική κρίση και επαγγελματικό σκεπτικισμό: Το 47% πιστεύει ότι αποτελεί την καλύτερη ικανότητα των ελεγκτών (*αρκετά*) για την πρόληψη παρόμοιων φαινομένων. Το 35% *πολύ*, ενώ μόλις το 10% *μέτρια*. Οι μηδενικές απαντήσεις στο *καθόλου* και το *ελάχιστα*, δείχνουν πόσο σημαντική θεωρούν αυτήν την ικανότητα οι ελεγκτές σχετικά με την πρόληψη και καταπολέμηση λογιστικών εξαπατήσεων.
- Ηθική και υπευθυνότητα: Η συντριπτική πλειοψηφία με ποσοστό 52% θεωρεί τη συγκεκριμένη ικανότητα *αρκετά* σημαντική για τους ελεγκτές. Το 35% *πολύ* αποτελεσματική, το 9% *μέτρια*, ενώ μόλις το 4% *ελάχιστα*.
- Επαρκείς γνώσεις, εξειδίκευση και εμπειρία: Η συγκεκριμένη ικανότητα των ελεγκτών αποδείχτηκε επίσης σημαντική από τους ελεγκτές, καθώς το 88% των συμμετεχόντων μοιράστηκε ισόποσα σε *αρκετά* και *πολύ*, ενώ μόλις το 12% απάντησε *μέτρια*. Αξίζει να σημειωθεί, ότι και σε αυτήν την περίπτωση παρατηρούμε μηδενικές απαντήσεις στο *ελάχιστα* και *καθόλου*, κάτι που τονώνει την επάρκεια και την σπουδαιότητα της συγκεκριμένης ικανότητας των ελεγκτών.

- Ανεξαρτησία και αμεροληψία: Και σε αυτήν την επιλογή το μεγαλύτερο ποσοστό απάντησε *αρκετά* (44%) και *πολύ* (40%), ενώ το 12% *μέτρια* και ένα 4% *ελάχιστα*.
- Ικανότητα άμεσης αντίληψης στην πρόληψη απάτης: Το 38% των ερωτηθέντων απάντησε *αρκετά* στην συγκεκριμένη επιλογή, αναδεικνύοντας την σημαντικότητα που της τονίζουν οι ελεγκτές. Το 40% πιστεύει ότι αποτελεί *πολύ* σημαντική ικανότητα, το 20% *μέτρια*, ενώ μόνο το 2% θεωρεί ότι επηρεάζει *ελάχιστα* στην πρόληψη των απατών.
- Πιστή εφαρμογή των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου: Η τελευταία επιλογή που αφορά την πιστή εφαρμογή των Δ.Π.Ε., υποστηρίζεται από 38% ως *πολύ* σημαντική, από το 29% ως *αρκετά* σημαντική, από το 24% ως *μέτρια*, και από ένα άτομο με ποσοστό 2% ως *καθόλου* σημαντική.

Συγκεντρωτικά παρατηρούμε ότι σχεδόν όλες οι επιλογές αποτελούν ουσιώδεις ικανότητες των ελεγκτών σχετικά με την πρόληψη και την καταπολέμηση φαινομένων λογιστικών εξαπατήσεων. Αυτό αποδεικνύεται από τις ελάχιστες έως μηδενικές απαντήσεις στην κατηγορία «*καθόλου*» και «*ελάχιστα*», σε αντίθεση με τις πλειοψηφικές απαντήσεις στις κατηγορίες «*πολύ*» και «*αρκετά*».

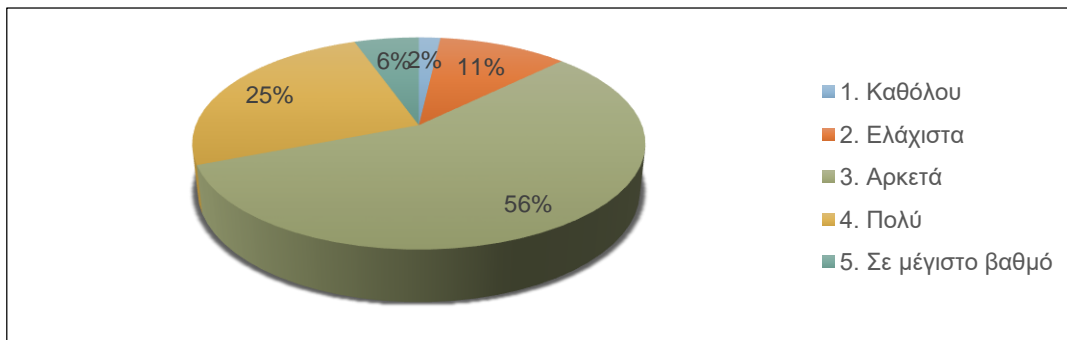
Οι δύο τελευταίες ερωτήσεις του πρώτου ερωτηματολογίου των ελεγκτών αναφέρονται στην συμμόρφωση των εταιριών έπειτα από την διεξαγωγή ελέγχου που έχει δεχθεί, καθώς και στο κατά πόσο ένα αποτελεσματικό σύστημα ελέγχου μπορεί να βοηθήσει στην πρόληψη φαινομένων λογιστικών εξαπατήσεων.

Πίνακας 9: Συμμόρφωση Εταιριών			
A/A	Ερωτήσεις	Απαντήσεις	
		Συχνότητα	Ποσοστό
20.	Σε τι βαθμό θεωρείτε ότι μια επιχείρηση έπειτα από διενέργεια ελέγχου που έχει δεχθεί, συμμορφώνεται στους κανόνες που η νομοθεσία επιτάσσει;		
	Καθόλου	1	2%
	Ελάχιστα	6	11%
	Αρκετά	31	56%
	Πολύ	14	25%
	Σε μέγιστο βαθμό	3	6%
	Σύνολο	55	100%

21.	Πιστεύετε ότι ένα αποτελεσματικό σύστημα ποιοτικού ελέγχου μπορεί να βοηθήσει στην πρόληψη φαινομένων λογιστικών απατών;		
	1	1	2%
	2	2	4%
	3	8	15%
	4	28	50%
	5	16	29%
	Σύνολο	55	100%

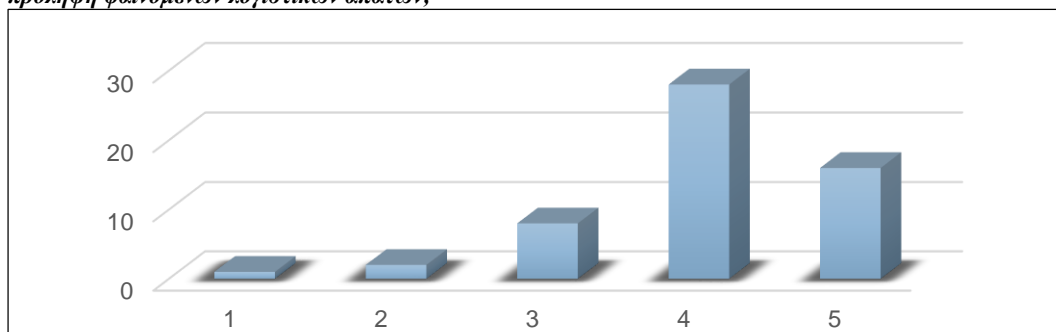
Όπως παρατηρούμε, το μεγαλύτερο ποσοστό των απαντήσεων αναφορικά με την μετέπειτα συμμόρφωση των εταιριών απάντησε ότι υπάρχει συμμόρφωση *αρκετά* με ποσοστό 56% στους κανόνες που η νομοθεσία επιτάσσει, το 24% απάντησε *πολύ*, το 11% *ελάχιστα*, καθώς ακόμη ένα πολύ μικρό ποσοστό 2% απάντησε *καθόλου*.

Διάγραμμα 22: Σε τι βαθμό θεωρείτε ότι μια επιχείρηση έπειτα από διενέργεια ελέγχου που έχει δεχθεί, συμμορφώνεται στους κανόνες που η νομοθεσία επιτάσσει;

Τέλος, σε μια κλίμακα από το 1 – καθόλου- έως το 5 –αρκετά- οι ερωτώμενοι κλήθηκαν να απαντήσουν αναφορικά με την πεποίθησή τους ότι ένα αποτελεσματικό σύστημα ποιοτικού ελέγχου μπορεί να βοηθήσει στην πρόληψη φαινομένων λογιστικών απατών. Τα αποτελέσματα έδειξαν όπως φαίνεται στον Πίνακα 9, ότι το 50% των συμμετεχόντων θεωρεί ότι ένα αποτελεσματικό σύστημα ποιοτικού ελέγχου μπορεί να βοηθήσει στην πρόληψη φαινομένων λογιστικών απατών κατά πολύ προς αρκετά, σε αντίθεση με το 4% που πιστεύει το αντίθετο από το ελάχιστο προς το καθόλου.

Διάγραμμα 23: Πιστεύετε ότι ένα αποτελεσματικό σύστημα ποιοτικού ελέγχου μπορεί να βοηθήσει στην πρόληψη φαινομένων λογιστικών απατών;

7.4.2. Ανάλυση Δεδομένων Ερωτηματολογίου Μεγάλων Εταιριών

Η ανάλυση των αποτελεσμάτων για το δεύτερο ερωτηματολόγιο γίνεται με παρόμοιο τρόπο, όπως το ερωτηματολόγιο των ελεγκτών. Αρχικά παρουσιάζονται οι πίνακες με τα συγκεντρωτικά αποτελέσματα όπως αυτά διαμορφώθηκαν από τις απαντήσεις των στελεχών των μεγάλων ελεγχόμενων εταιριών σε όλη την επικράτεια της Ελλάδας, ενώ στην συνέχεια δίνεται η διαγραμματική τους απεικόνιση για την καλύτερη κατανόηση.

Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο απευθύνθηκε αποκλειστικά σε μεγάλες εταιρίες που ελέγχονται από εξωτερικούς ελεγκτές ή/και έχουν διακριτό τμήμα εσωτερικού ελέγχου. Πιο συγκεκριμένα, οι πρώτες ερωτήσεις αφορούν τον τύπο της εταιρίας (εισηγμένη ή μη εισηγμένη), την Περιφερειακή Ενότητα που ανήκει η εταιρία, τον κλάδο στον οποίο δραστηριοποιείται, η θέση που κατέχει ο ερωτώμενος στην εταιρία καθώς και το εκπαιδευτικό του υπόβαθρο. Στην συνέχεια υπάρχουν ερωτήσεις αναφορικά με τον εάν η εταιρία ελέγχεται, εάν υπάρχει διακριτό τμήμα εσωτερικού ελέγχου, τους παράγοντες και τα κίνητρα παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων. Τέλος, υπάρχουν ερωτήσεις σχετικά με την εκπαίδευση του προσωπικού και τους τρόπους πρόληψης φαινομένων λογιστικών εξαπατήσεων.

Βασικός σκοπός είναι να συγκρίνουμε τα αποτελέσματα με αυτά των ελεγκτών αναφορικά με τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνονται τα συμβαλλόμενα μέρη τους παράγοντες και τα κίνητρα παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων.

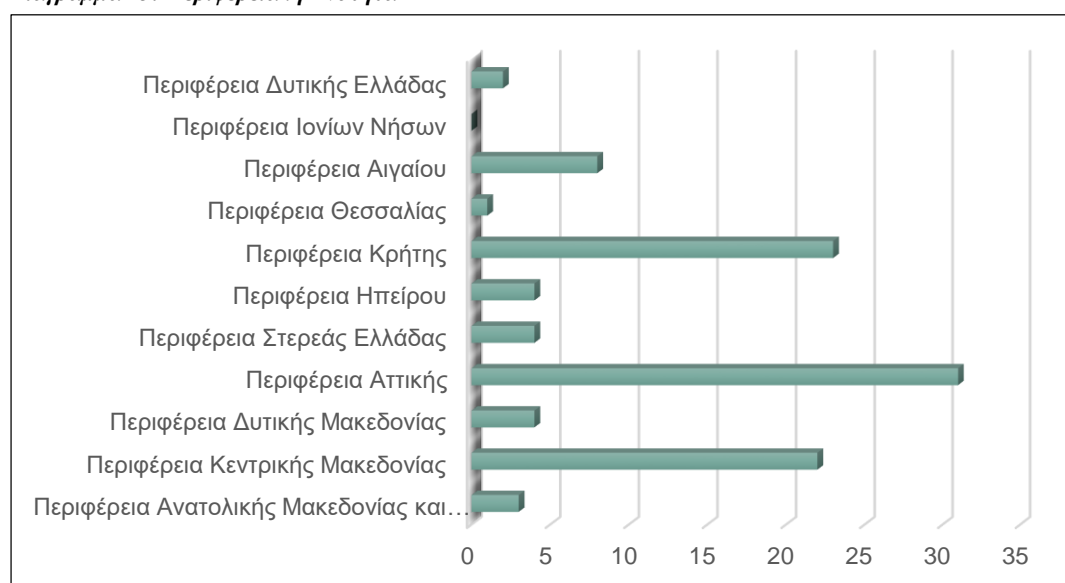
Η παρουσίαση των αποτελεσμάτων όπως αυτά αναλύονται στον κάτωθι πίνακα (Πίνακα 10), αντικατοπτρίζονται μετά σε διαγραμματική απεικόνιση προκειμένου να διευκολυνθεί η κατανόηση και η ανάλυση των αποτελεσμάτων. Η γραφική απεικόνιση που χρησιμοποιήθηκε είναι με την μορφή πίτας και μπάρας, όπως αυτά αντλήθηκαν από το πρόγραμμα του Excel.¹⁵⁵

¹⁵⁵ Αναφορικά με τα κάτωθι ποσοστά έχει γίνει στρογγυλοποίηση στο πρώτο δεκαδικό ψηφίο.

Πίνακας 10: Στοιχεία Εταιριών			
Α/Α	Ερωτήσεις	Απαντήσεις	
		Συχνότητα	Ποσοστό
1.	Τύπος Εταιρίας		
	Εισηγμένη	45	44%
	Μη - Εισηγμένη	57	56%
	Σύνολο	102	100%
2.	Περιφερειακή Ενότητα		
	Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης	3	3%
	Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας	22	22%
	Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας	4	4%
	Περιφέρεια Αττικής	31	31%
	Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας	4	4%
	Περιφέρεια Ηπείρου	4	4%
	Περιφέρεια Κρήτης	23	23%
	Περιφέρεια Θεσσαλίας	1	1%
	Περιφέρεια Αιγαίου	8	8%
	Περιφέρεια Ιονίων Νήσων	0	0%
	Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας	2	2%
	Σύνολο	102	100%
3.	Κλάδος Δραστηριότητας		
	Γεωργία - Αλιεία	3	3%
	Ένδυση - Υπόδηση	10	10%
	Ενέργεια	2	2%
	Κατασκευαστικός κλάδος	8	8%
	Μεταφορές & Logistics	12	12%
	Πληροφορική - Τεχνολογίες	8	8%
	Τουριστικός Κλάδος	18	17%
	Τραπεζικός - Χρηματοπιστωτικός Κλάδος	2	2%
	Τρόφιμα - Ποτό	25	24%
	Φαρμακευτικός - Ιατρικός κλάδος	14	14%
	Σύνολο	102	100%
4.	Η θέση σας στην εταιρία		
	Βοηθός Λογιστηρίου	31	30%
	Προϊστάμενος Λογιστηρίου	21	21%
	Στέλεχος (Διευθύνων Σύμβουλος, Πρόεδρος ΔΣ)	14	14%
	Υπάλληλος Γραφείου	36	35%
	Σύνολο	102	100%
5.	Εκπαίδευση		
	Διδακτορικό	5	5%
	Επαγγελματικές Πιστοποιήσεις (Ι.Ε.Σ.Ο.Ε.Λ., Α.Σ.Σ.Α., Σ.Ι.Α., Σ.Φ.Ε., Α.Σ.Α. κ.ο.κ.)	3	3%
	Μεταπτυχιακό	51	50%
	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση (Α.Ε.Ι. - Τ.Ε.Ι.)	43	42%
	Σύνολο	102	100%

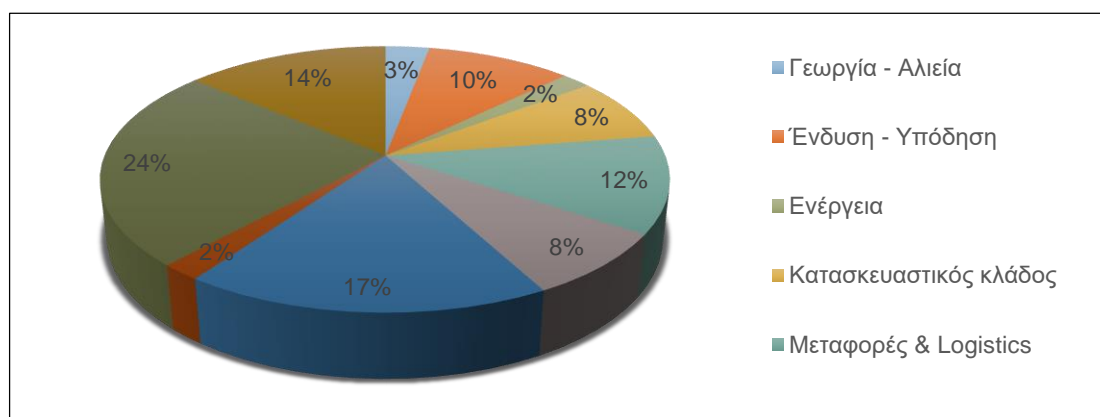
Όπως παρατηρούμε στον Πίνακα 10, συνολικά απάντησαν στελέχη από 102 επιχειρήσεις εκ των οποίων το 44% προέρχεται από εισηγμένες εταιρίες και το 56% από μη- εισηγμένες εταιρίες, καθώς επίσης και ότι το μεγαλύτερο ποσοστό έχει την έδρα της στην Περιφερειακή Ενότητα της Αττικής με ποσοστό 31%, ακολουθεί η Περιφέρεια Κρήτης με ποσοστό 23% και η Περιφέρεια της Κεντρικής Μακεδονίας με ποσοστό 22%. Το 8% προέρχεται από επιχειρήσεις στην Περιφέρεια του Αιγαίου, ενώ ένα 12% μοιράζεται ισόποσα από 4% στις Περιφέρειες Δυτικής Μακεδονίας, Στερεάς Ελλάδας και Ηπείρου, καθώς επίσης μόλις το 2% προέρχεται από την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας.

Διάγραμμα 23: Περιφερειακή Ενότητα

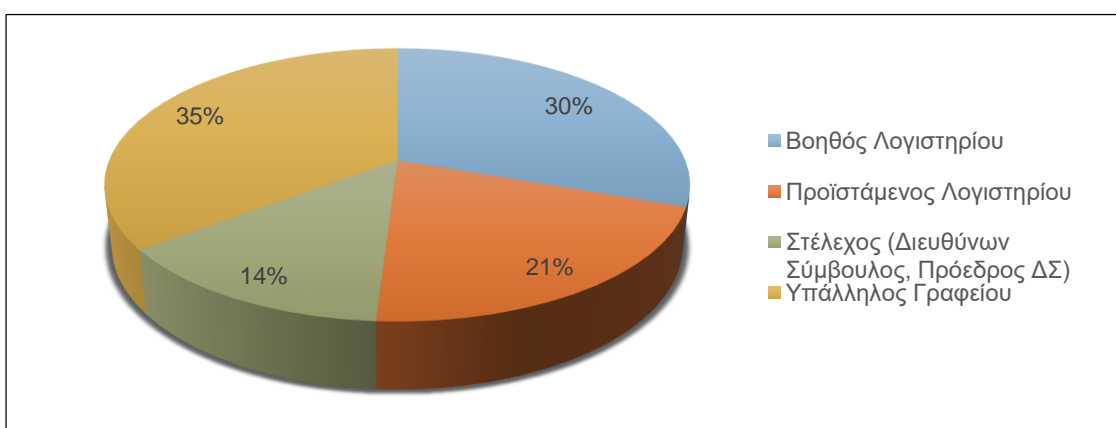
Αναφορικά με τον κλάδο δραστηριότητας, παρατηρούμε ότι οι περισσότερες επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται στον κλάδο των τροφίμων και των ποτών με ποσοστό 24%, στον τουριστικό κλάδο με ποσοστό 17%, ενώ ακολουθούν ο φαρμακευτικός-ιατρικός κλάδος με ποσοστό 14%, ο κλάδος των μεταφορών-logistics στο 12%, ο κατασκευαστικός κλάδος με 8%, της γεωργίας – αλιείας με 3% και τέλος από 2% ο τραπεζικός κλάδος και ο κλάδος της ενέργειας. Συνεπώς, παρατηρούμε ότι σύμφωνα με τη συμμετοχή οι περισσότερες επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται στον κλάδο των τροφίμων-ποτών και του τουρισμού.

Διάγραμμα 24: Κλάδος Δραστηριότητας

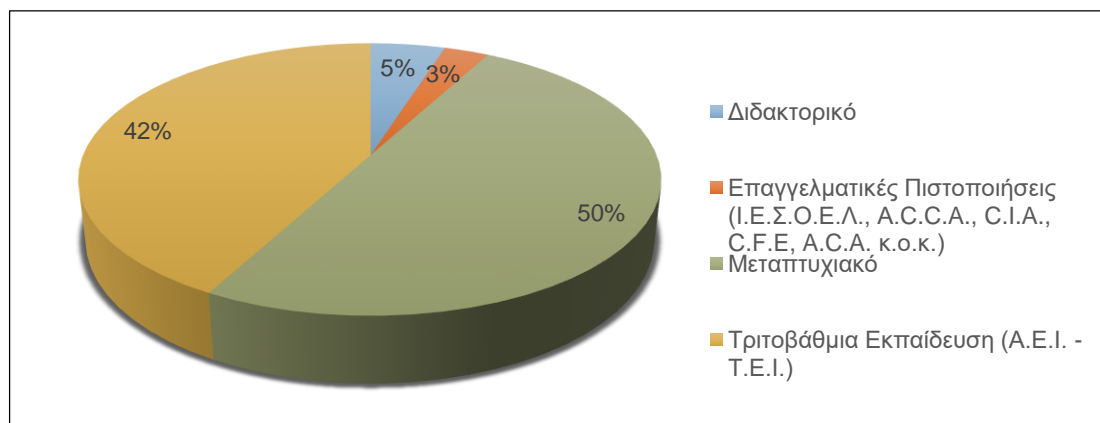
Το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων κατέχουν θέση ως υπάλληλος γραφείου με ποσοστό 36%, ενώ ακολουθούν οι βοηθοί λογιστές με ποσοστό 30%, οι προϊστάμενοι λογιστηρίου με ποσοστό 21%, ενώ μόλις το 14% των συμμετεχόντων είναι στελέχη (ΔΣ, Πρόεδρος κλπ.).

Διάγραμμα 25: Η θέση σας στην εταιρία

Αναφορικά με το εκπαιδευτικό υπόβαθρο των συμμετεχόντων, το 50% είναι κάτοχοι μεταπτυχιακού (51 απαντήσεις), το 42% (43 απαντήσεις) είναι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, το 5% διαθέτουν διδακτορικό (5 άτομα), ενώ τέλος μόλις το 3% (3 απαντήσεις) είναι κάτοχοι κάποιας επαγγελματικής πιστοποίησης.

Διάγραμμα 26: Εκπαίδευση

Οι επόμενες ερωτήσεις 6 έως 13, ομαδοποιήθηκαν στον παρακάτω πίνακα (Πίνακα 11), καθώς αναφέρονται στον έλεγχο των εταιριών. Πιο συγκεκριμένα, περιλαμβάνουν ερωτήσεις για το εάν η εταιρία δέχεται έλεγχο, ένα υπάρχει διακριτό τμήμα εσωτερικού ελέγχου και κατά πόσο αυτό συνεργάζεται με τους εξωτερικούς ελεγκτές κατά την διενέργεια ελέγχου, καθώς ακόμη και εάν έχει υπάρξει ποτέ κάποιο περιστατικό παραποίησης οικονομικών καταστάσεων.

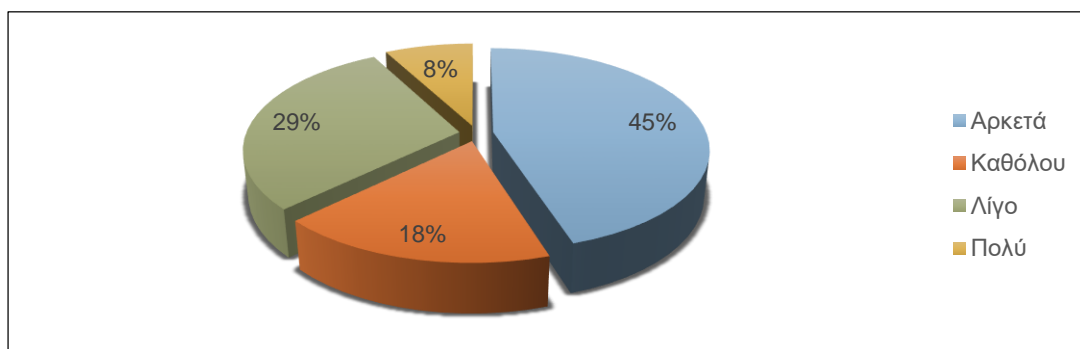
Πίνακας 11: Έλεγχος Εταιριών			
Α/Α	Ερωτήσεις	Απαντήσεις	
		Συχνότητα	Ποσοστό
6.	Η εταιρία δέχεται έλεγχο από ελεγκτές ή ελεγκτικές εταιρίες;		
	Ναι	97	95%
	Όχι	5	5%
	Σύνολο	102	100%
7.	Εάν "Ναι", πόσα χρόνια υφίσταται έλεγχο η εταιρία;		
	1 - 5 έτη	33	34%
	10 - 15 έτη	28	28%
	5 - 10 έτη	18	19%
	> 15 έτη	18	19%
Σύνολο	97	100%	
8.	Υπάρχει διακριτό τμήμα εσωτερικού ελέγχου στην εταιρία;		
	Ναι	72	71%
	Όχι	30	29%

	Σύνολο	102	100%
9.	Το τμήμα εσωτερικού ελέγχου βοηθάει τον εξωτερικό έλεγχο στην ολοκλήρωση της ελεγκτικής διαδικασίας;		
	Ναι	72	71%
	Όχι	30	29%
	Σύνολο	102	100%
10.	Η εργασία του εξωτερικού ελέγχου επηρεάζεται από την εργασία του εσωτερικού ελέγχου;		
	Αρκετά	46	45%
	Καθόλου	18	18%
	Λίγο	30	29%
	Πολύ	8	8%
	Σύνολο	102	100%
11.	Υπάρχει συνεργασία με τους ορκωτούς ελεγκτές κατά την σύνταξη των οικονομικών καταστάσεων και πριν την τελική οριστικοποίησή τους;		
	Ναι υπάρχει πάντα πλήρης συνεργασία	61	60%
	Όχι δεν υπάρχει συνεργασία	20	20%
	Σπάνια υπάρχει πλήρης συνεργασία	21	20%
	Σύνολο	102	100%
12.	Έχει υπάρξει περιστατικό παραποίησης οικονομικών καταστάσεων στην εταιρία σας;		
	Ναι έχει υπάρξει	7	7%
	Ναι ίσως να έχει υπάρξει	12	12%
	Όχι δεν έχει υπάρξει	83	81%
	Σύνολο	102	100%
13.	Εάν "ναι", το γνώριζε ο ελεγκτής;		
	Ναι το γνώριζε και προσπάθησε να το αποτρέψει	10	52%
	Ναι το γνώριζε και το αγνόησε	2	11%
	Όχι δεν το γνώριζε	7	37%
	Σύνολο	19	100%

Όπως παρατηρούμε στον Πίνακα 11, το 95% των συμμετεχόντων απάντησε ότι η εταιρία στην οποία εργάζεται δέχεται έλεγχο από ελεγκτές, ενώ μόλις το 5% ότι δεν υφίσταται έλεγχο από ελεγκτές ή/και ελεγκτικές εταιρίες. Από τα 97 άτομα που απάντησαν ότι η εταιρία δέχεται έλεγχο, το 28% απάντησε ότι η εταιρία υφίσταται έλεγχο 10-15 έτη, το 34% 1-5 έτη, και από 19% 5-10 έτη και περισσότερο από 15 έτη. Επίσης, 71% των συμμετεχόντων απάντησε ότι υπάρχει διακριτό τμήμα εσωτερικού ελέγχου στην εταιρία, σε αντίθεση το 30% που υποστηρίζει ότι δεν υπάρχει, καθώς επίσης στο ίδιο ποσοστό 71% απάντησαν ότι το τμήμα εσωτερικού ελέγχου βοηθάει τον εξωτερικό έλεγχο στην ολοκλήρωση της ελεγκτικής διαδικασίας, σε αντίθεση με το 30%.

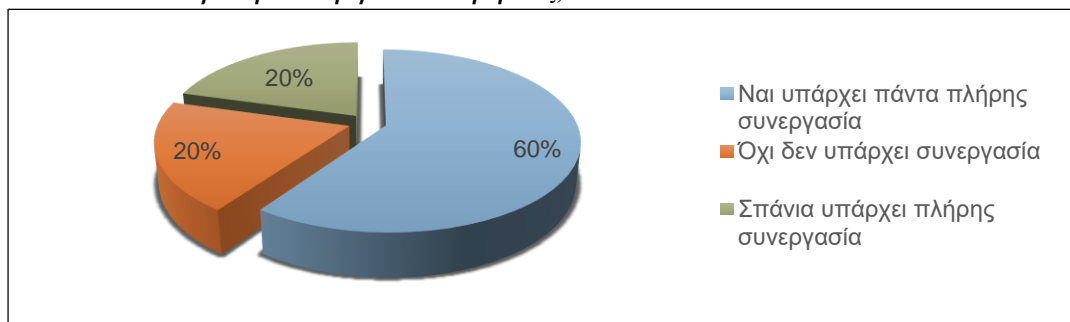
Στην ερώτηση για το εάν η εργασία του εξωτερικού ελέγχου επηρεάζεται από την εργασία του εσωτερικού ελέγχου, το μεγαλύτερο ποσοστό με 45% απάντησε αρκετά, το 29% λίγο, το 18% καθόλου, ενώ μόλις 8% πολύ.

Διάγραμμα 27: Η εργασία του εξωτερικού ελέγχου επηρεάζεται από την εργασία του εσωτερικού ελέγχου;

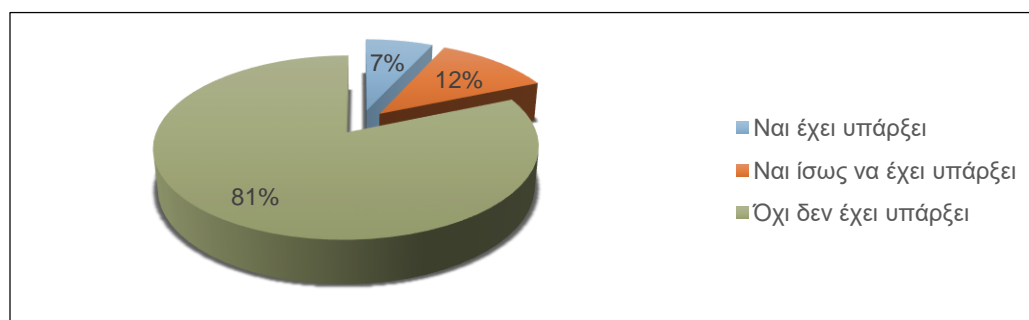
Αρκετά ενδιαφέρουσες ήταν και οι απαντήσεις της επόμενης ερώτησης, καθώς το 60% απάντησε ότι υπάρχει πάντα πλήρης συνεργασία με τους ορκωτούς ελεγκτές κατά την σύνταξη των οικονομικών καταστάσεων και πριν την τελική οριστικοποίησή τους, ενώ το 40% μοιράστηκε ισόποσα στις απαντήσεις «σπάνια υπάρχει πλήρης συνεργασία» και «όχι δεν υπάρχει συνεργασία».

Διάγραμμα 28: Υπάρχει συνεργασία με τους ορκωτούς ελεγκτές κατά την σύνταξη των οικονομικών καταστάσεων και πριν την τελική οριστικοποίησή τους;

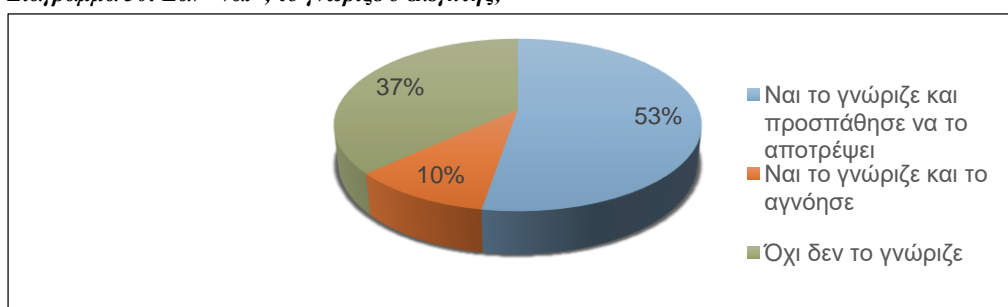
Η επόμενη ερώτηση αναφέρεται στην περίπτωση ύπαρξης περιστατικού παραποίησης οικονομικών καταστάσεων στην εταιρία. Το μεγαλύτερο ποσοστό (83%), απάντησε ότι δεν έχει υπάρξει τέτοιο περαστικό στην εταιρία, το 12% ότι ίσως και να έχει υπάρξει ενώ μόνο το 7% ότι έχει υπάρξει.

Διάγραμμα 29: Έχει υπάρξει περιστατικό παραποίησης οικονομικών καταστάσεων στην εταιρία σας;

Από τα 19 αποτελέσματα που απάντησαν «ναι», το 53% απάντησε ότι ο ελεγκτής είχε γνώση του περιστατικού και προσπάθησε να το αποτρέψει, το 37% ότι δεν τον γνώριζε, ενώ το 10% ότι το γνώριζε και το αγνόησε.

Διάγραμμα 30: Εάν "ναι", το γνώριζε ο ελεγκτής;

Η επόμενη ερώτηση αναφέρεται στο σημαντικότερο κίνητρο παραποίησης οικονομικών καταστάσεων. Οι συγκεντρωτικές απαντήσεις φαίνονται στον παρακάτω πίνακα (Πίνακα 12α).

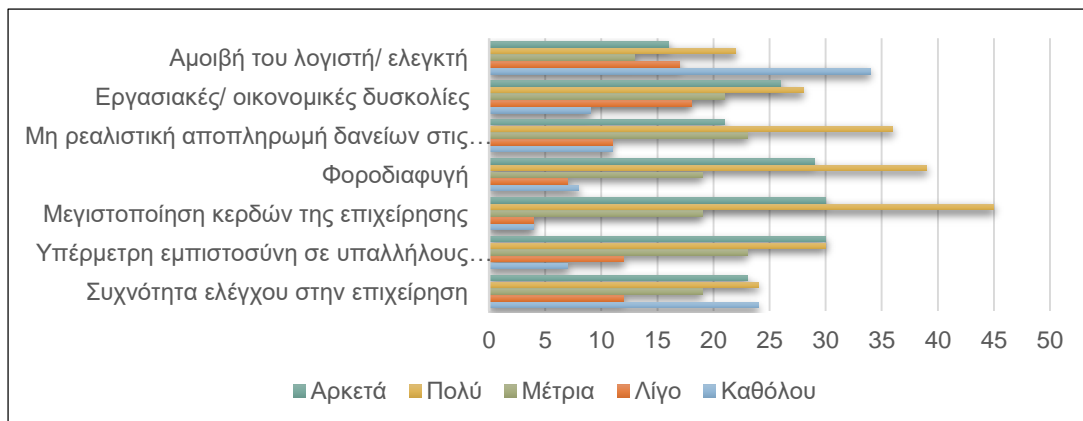
ΠΙΝΑΚΑΣ 12α: ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΟ ΚΙΝΗΤΡΟ ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ												
Ερώτηση 14:	Καθόλου		Λίγο		Μέτρια		Πολύ		Αρκετά		ΣΥΝΟΛΟ	
	Συχνότητα	Ποσοστό	Συχνότητα	Ποσοστό	Συχνότητα	Ποσοστό	Συχνότητα	Ποσοστό	Συχνότητα	Ποσοστό		
Συχνότητα ελέγχου στην επιχείρηση	24	24%	12	12%	19	18%	24	24%	23	22%	102	100%
Υπέμετρη εμπιστοσύνη σε υπαλλήλους που υπηρετούν σε κύριες θέσεις	7	7%	12	12%	23	22%	30	30%	30	30%	102	100%
Μεγιστοποίηση κερδών της επιχείρησης	4	4%	4	4%	19	18%	45	44%	30	30%	102	100%
Φοροδιαφυγή	8	8%	7	7%	19	18%	39	38%	29	29%	102	100%
Μη ρεαλιστική αποπληρωμή δανείων στις προκαθορισμένες ημερομηνίες εξόφλησης	11	11%	11	11%	23	22%	36	35%	21	21%	102	100%
Εργασιακές/ οικονομικές Αμοιβή του λογιστή/ελεγκτή	9	9%	18	18%	21	21%	28	27%	26	25%	102	100%
	34	33%	17	17%	13	13%	22	21%	16	16%	102	100%

Αναλυτικότερα, παρατηρούμε ότι σχετικά με την:

- Συχνότητα ελέγχου στην επιχείρηση: Το 24% απάντησε ότι αποτελεί πολύ σημαντικό κίνητρο, το 24% ως καθόλου κίνητρο, το 22% αρκετά, το 18% μέτρια, ενώ το 12% ως λίγο σημαντικό κίνητρο.
- Υπέμετρη εμπιστοσύνη σε υπαλλήλους που υπηρετούν σε κύριες θέσεις: Το συγκεκριμένο κίνητρο όπως παρατηρούμε αποτελεί από τα σπουδαιότερα καθώς το 60% των απαντήσεων διαμοιράστηκε ισόποσα στο πολύ και το αρκετά, ενώ ακολουθεί το 22% στο μέτρια, ενώ μόλις το 7% το θεωρεί ως καθόλου σημαντικό κίνητρο.
- Μεγιστοποίηση κερδών της επιχείρησης: Το 44% των απαντήσεων θεωρούν αυτό το κίνητρο ως πολύ σημαντικό, το 30% ως αρκετά σημαντικό, το 18% ως μέτρια σημαντικό, ενώ από 4% σε καθόλου και λίγο σημαντικό.
- Φοροδιαφυγή: Η φοροδιαφυγή σύμφωνα με το μεγαλύτερο μέρος των απαντήσεων (38%), θεωρείται ως πολύ σημαντικό κίνητρο παραποίησης οικονομικών καταστάσεων και από το 29% ως αρκετά σημαντικό. Το 18% υποστηρίζει αυτό το κίνητρο ως μέτρια ουσιώδες ενώ το 9% καθόλου σημαντικό.

- Μη ρεαλιστική αποπληρωμή δανείων στις προκαθορισμένες ημερομηνίες εξόφλησης: Το συγκεκριμένο κίνητρο θεωρείται από το 35% ως *πολύ* σημαντικό κίνητρο παραποίησης οικονομικών καταστάσεων, από το 22% ως *μέτρια* και από το 21% ως *αρκετά* σημαντικό, ενώ τέλος το 22% μοιράστηκε ισόποσα από 11% σε *καθόλου* και *λίγο*.
- Εργασιακές/ οικονομικές δυσκολίες: Οι εργασιακές- οικονομικές δυσκολίες υποστηρίζεται από τους περισσότερους συμμετέχοντες ότι αποτελεί *πολύ* σημαντικό κίνητρο με ποσοστό 27%, ενώ το 25% ως *αρκετά* σημαντικό. Ακόμη, το 21% θεωρεί αυτό το κίνητρο ως *μέτρια* σημαντικό, το 18% ως *λίγο* και το 9% ως *καθόλου* σημαντικό.
- Αμοιβή του λογιστή/ ελεγκτή: Το 33% απάντησε ότι αυτό το κίνητρο δεν είναι *καθόλου* σημαντικό και ότι συνεπώς δεν οδηγεί σε φαινόμενα απάτης, σε αντίθεση με το 21% και το 16% που απάντησε *πολύ* και *αρκετά* σημαντικό κίνητρο αντίστοιχα. Επίσης, ένα μέσο ποσοστό 13% απάντησε *μέτρια* ενώ το 17% ως *λίγο*.

Διάγραμμα 31: Σημαντικότερο Κίνητρο Παραποίησης Οικονομικών Καταστάσεων

Συγκρίνοντας τα αποτελέσματα, παρατηρούμε ότι οι συμμετέχοντες θεωρούν ως σημαντικότερο κίνητρο παραποίησης οικονομικών καταστάσεων την μεγιστοποίηση των κερδών, την φοροδιαφυγή καθώς και την μη ρεαλιστική αποπληρωμή δανείων στις προκαθορισμένες ημερομηνίες εξόφλησης. Από την άλλη πλευρά παρατηρούμε ότι η αμοιβή του λογιστή-ελεγκτή δεν αποτελεί αρκετά σημαντικό κίνητρο καθώς το μεγαλύτερο ποσοστό που επέλεξε «καθόλου» συγκεντρώθηκε σε αυτό το κίνητρο.

Οι επόμενες ερωτήσεις 15 έως 21 ομαδοποιήθηκαν για διευκόλυνση του σχολιασμού των αποτελεσμάτων στον κάτωθι πίνακα (Πίνακα 12^β), καθώς αναφέρονται στους παράγοντες και τους τρόπους πρόληψης παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων.

Πίνακας 12^β: Παράγοντες και Πρόληψη Απάτης			
A/A	Ερωτήσεις	Απαντήσεις	
		Συχνότητα	Ποσοστό
15.	Ποιο θεωρείτε σημαντικότερο παράγοντα "Παραποίησης των Οικονομικών Καταστάσεων";		
	Απόκρυψη Υποχρεώσεων και εξόδων	15	15%
	Μη ύπαρξη αποτελεσματικού συστήματος ελέγχου	17	17%
	Ασυνήθεις συναλλαγές στο τέλος της χρήσης που επηρεάζουν τα κέρδη της εταιρίας	23	22%
	Εικονικά Έσοδα	13	13%
	Σημαντικά ελλείματα στα περιουσιακά στοιχεία	1	1%
	Ανεπαρκή και ακατάλληλο προσωπικό στην επιχείρηση	12	12%
	Διαστρέβλωση στοιχείων	21	20%
	Σύνολο	102	100%
16.	Έχει δεχθεί ποτέ η εταιρία σας κάποια κύρωση εξαιτίας παραποίησης οικονομικών καταστάσεων;		
	Ναι	7	7%
	Όχι	95	93%
	Σύνολο	102	100%
17.	Το ισχύον θεσμικό πλαίσιο θεωρείτε ότι έχει περιορίσει τα φαινόμενα λογιστικής απάτης;		
	Ναι	71	70%
	Όχι	31	30%
	Σύνολο	102	100%
18.	Πραγματοποιούνται ενδο - επιχειρησιακά σεμινάρια στην εταιρία σας αναφορικά με την πρόληψη φαινομένων απάτης;		
	Ναι	51	50%
	Όχι	51	50%
	Σύνολο	102	100%
19.	Κάθε πότε πιστεύετε πρέπει να εκπαιδεύεται το προσωπικό της εταιρίας, αναφορικά με τις εξελίξεις φαινομένων λογιστικών απατών;		
	Κάθε έξι μήνες	10	10%

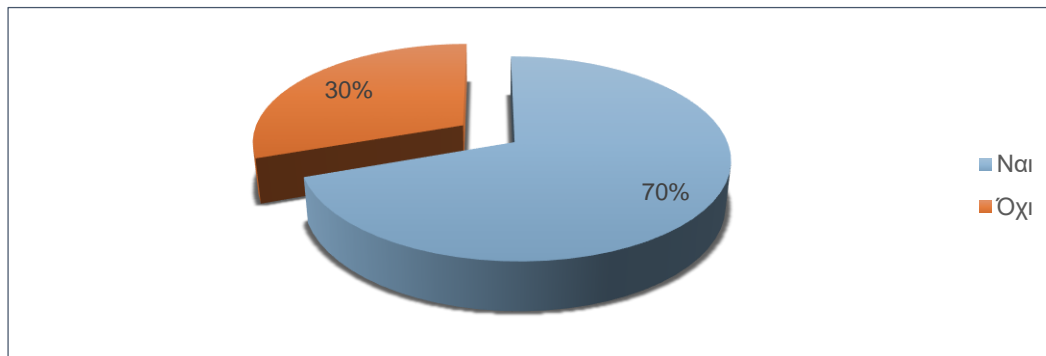
	Μια φορά το έτος	23	22%
	Σε τακτά χρονικά διαστήματα	51	50%
	Κάθε φορά που αλλάζει η νομοθεσία	16	16%
	Όταν εντοπιστεί φαινόμενο λογιστικής απάτης	2	2%
	Καθόλου	0	0%
	Σύνολο	102	100%
20.	Για τον περιορισμό και την πρόληψη της λογιστικής απάτης είναι απαραίτητο:		
	Η ύπαρξη και η εφαρμογή κατάλληλης νομοθεσίας	21	21%
	Η ύπαρξη αυστηρότερων ποινικών κυρώσεων	15	15%
	Η καλύτερη συνεργασία εταιρίας με τους ελεγκτές καθ' όλη την διάρκεια της χρήσης	22	21%
	Η συμμόρφωση της εταιρίας στις συμβουλές των ελεγκτών	16	16%
	Η πιστή εφαρμογή των λογιστικών και ελεγκτικών προτύπων	28	27%
	Σύνολο	102	100%
21.	Η αποτελεσματικότητα της ελεγκτικής διαδικασίας εξαρτάται από:		
	Τα χρόνια συνεργασίας της εταιρίας με τους ελεγκτές	4	4%
	Την άριστη επικοινωνία μεταξύ Διοίκησης, εσωτερικού και εξωτερικού ελεγκτή.	23	22%
	Την συχνότητα επικοινωνίας της εταιρίας με τους ελεγκτές.	9	9%
	Όλα τα παραπάνω	66	65%
	Σύνολο	102	100%

Όπως παρατηρούμε στον Πίνακα 12, το μεγαλύτερο ποσοστό πιστεύει ότι ο σημαντικότερος παράγοντας παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων είναι οι ασυνήθεις συναλλαγές στο τέλος της χρήσης που επηρεάζουν τα κέρδη της εταιρίας με ποσοστό 23%, ενώ ακολουθεί η διαστρέβλωση στοιχείων στο 20% και η μη ύπαρξη αποτελεσματικού συστήματος ελέγχου με ποσοστό 17%. Σε λιγότερο πλεονεκτική θέση βρίσκεται η απόκρυψη υποχρεώσεων και εξόδων με ποσοστό 15%, τα εικονικά έσοδα με 13%, το ανεπαρκή και ακατάλληλο προσωπικό στην επιχείρηση με 12 %, ενώ μόλις στο 1% τα σημαντικά ελλείματα στα περιουσιακά στοιχεία.

Όσον αφορά την περίπτωση η εξεταζόμενη εταιρία να έχει δεχθεί κάποια κύρωση εξαιτίας παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων, οι περισσότεροι συμμετέχοντες με ποσοστό 93% απάντησαν όχι, ενώ το 7% απάντησε θετικά. Επιπρόσθετα, όπως

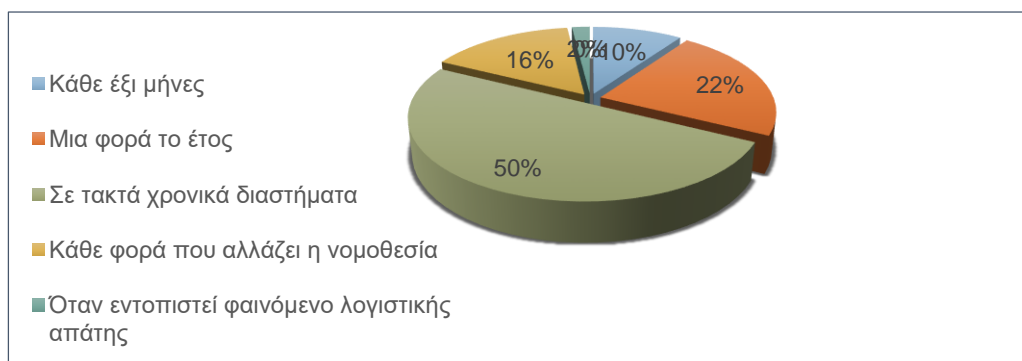
υποστήριξαν οι ερωτώμενοι αναφορικά με το θεσμικό πλαίσιο, το 70% απάντησε ότι το ισχύον θεσμικό πλαίσιο έχει περιορίσει τα φαινόμενα λογιστικής απάτης, σε αντίθεση με το υπόλοιπο 30% που απάντησε αρνητικά.

Διάγραμμα 32: Το ισχύον θεσμικό πλαίσιο θεωρείτε ότι έχει περιορίσει τα φαινόμενα λογιστικής απάτης;

Αρκετά ενδιαφέροντα είναι και τα αποτελέσματα όσον αφορά την εκπαίδευση του προσωπικού σχετικά με τα φαινόμενα εξαπατήσεων. Όπως έδειξαν τα αποτελέσματα το 50% των συμμετεχόντων απάντησε ότι πραγματοποιούνται ενδο - επιχειρησιακά σεμινάρια στην εταιρία αναφορικά με την πρόληψη φαινομένων απάτης, ενώ το υπόλοιπο 50% ότι δεν πραγματοποιούνται. Αξίζει να σημειωθεί ότι, το 50% των ερωτηθέντων πιστεύει ότι το προσωπικό της εταιρίας, πρέπει να εκπαιδεύεται σε τακτά χρονικά αναφορικά με τις εξελίξεις φαινομένων λογιστικών απατών, το 22% μια φορά το έτος, το 16% κάθε φορά που αλλάζει η νομοθεσία, το 10% κάθε έξι μήνες, ενώ μόλις το 2% όταν εμφανιστεί κάποιο φαινόμενο λογιστικής απάτης.

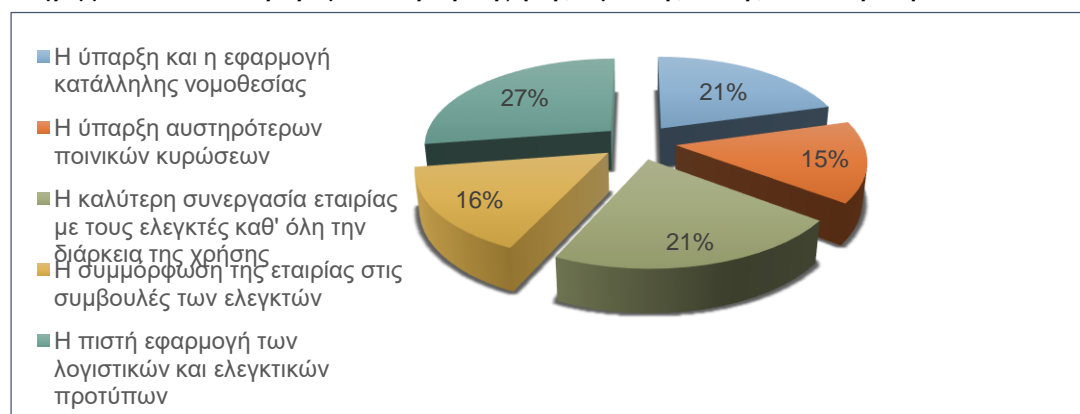
Διάγραμμα 33: Κάθε πότε πιστεύετε πρέπει να εκπαιδεύεται το προσωπικό της εταιρίας, αναφορικά με τις εξελίξεις φαινομένων λογιστικών απατών;

Για τον περιορισμό και την πρόληψη της λογιστικής απάτης το μεγαλύτερο ποσοστό απάντησε ότι η πιστή εφαρμογή των λογιστικών και ελεγκτικών προτύπων είναι ο

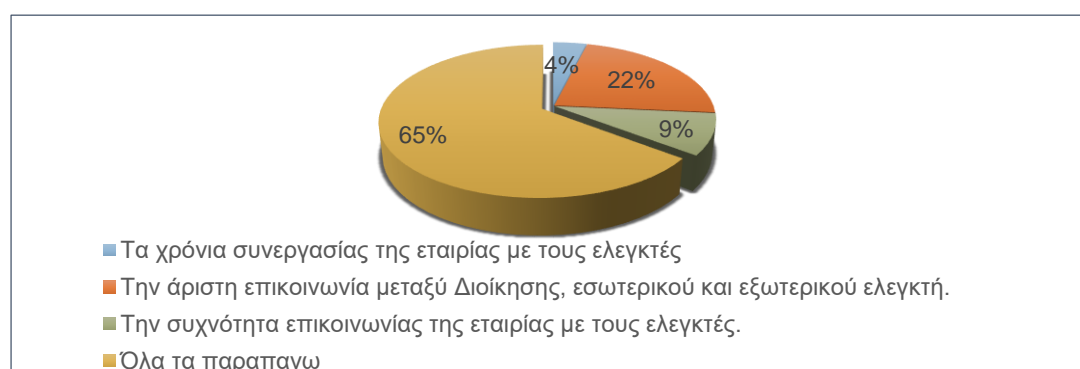
καλύτερος τρόπος με ποσοστό 27%, το 21% απάντησε ως καλύτερη λύση την ύπαρξη και την εφαρμογή κατάλληλης νομοθεσίας καθώς και την καλύτερη συνεργασία εταιρίας με τους ελεγκτές καθ' όλη την διάρκεια της χρήσης με αντίστοιχο ποσοστό 21%. Το 16% απάντησε ως επιλογή την συμμόρφωση της εταιρίας στις συμβουλές των ελεγκτών, ενώ τέλος το 15% την ύπαρξη αυστηρότερων ποινικών κυρώσεων.

Διάγραμμα 34: Για τον περιορισμό και την πρόληψη της λογιστικής απάτης είναι απαραίτητο

Τέλος, αναφορικά με την αποτελεσματικότητα της ελεγκτικής διαδικασίας, το 22% απάντησε ότι εξαρτάται από την άριστη επικοινωνία μεταξύ Διοίκησης, εσωτερικού και εξωτερικού ελεγκτή, το 9% από την συχνότητα επικοινωνίας της εταιρίας με τους ελεγκτές, το 4% από τα χρόνια συνεργασίας της εταιρίας με τους ελεγκτές, ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό, το 65% απάντησε «όλα τα παραπάνω».

Διάγραμμα 35: Η αποτελεσματικότητα της ελεγκτικής διαδικασίας εξαρτάται από

7.4.3. Συγκριτική Ανάλυση Αποτελεσμάτων Ελεγκτών και Εταιριών

Σύμφωνα με την προαναφερθείσα ανάλυση των αποτελεσμάτων, το μεγαλύτερο ποσοστό των ελεγκτών της τάξης του 51% απάντησε ότι θεωρεί ως σημαντικότερο παράγοντα παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων την «Μη ύπαρξη αποτελεσματικού συστήματος ελέγχου», ως «πολύ»¹⁵⁶ σημαντικό παράγοντα.

Οι απαντήσεις των ελεγκτών αναφέρονται στο κάτωθι πίνακα¹⁵⁷ (Πίνακας 13):

Πίνακας 13: Θέση_Εργασίας * Μη ύπαρξη αποτελεσματικού συστήματος ελέγχου Crosstabulation							
			Μη ύπαρξη αποτελεσματικού συστήματος ελέγχου				
			Αρκετά	Καθόλου	Λίγο	Πολύ	Total
Θέση_Εργασίας	Ασκούμενος Ελεγκτής	% within Θέση_Εργασίας	16,7%		33,3%	50,0%	100,0%
		% within Μη ύπαρξη αποτελεσματικού συστήματος ελέγχου	12,5% ^a		11,8% ^a	10,7% ^a	10,9%
		% of Total	1,8%		3,6%	5,5%	10,9%
	Εξωτερικός Ελεγκτής	% within Θέση_Εργασίας	7,9%	5,3%	39,5%	47,4%	100,0%
		% within Μη ύπαρξη αποτελεσματικού συστήματος ελέγχου	37,5% ^a	100,0% ^{a, b}	88,2% ^b	64,3% ^{a, b}	69,1%
		% of Total	5,5%	3,6%	27,3%	32,7%	69,1%
	Εσωτερικός Ελεγκτής	% within Θέση_Εργασίας	36,4%			63,6%	100,0%
		% within Μη ύπαρξη αποτελεσματικού συστήματος ελέγχου	50,0% ^a			25,0% ^a	20,0%
		% of Total	7,3%			12,7%	20,0%
Total		% within Θέση_Εργασίας	14,5%	3,6%	30,9%	50,9%	100,0%
		% within Μη ύπαρξη αποτελεσματικού συστήματος ελέγχου	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	14,5%	3,6%	30,9%	50,9%	100,0%

Όπως παρατηρούμε, αναφορικά με τον συγκεκριμένο παράγοντα στο συνολικό 51%, θεωρείτε ως «πολύ» σημαντικός παράγοντας από 5,5% των ασκούμενων ελεγκτών, από το 32,7% των εξωτερικών ελεγκτών και από το 12,7% των εσωτερικών ελεγκτών. Σε παρόμοια αποτελέσματα κατέληξαν και οι απαντήσεις των συμμετεχόντων των εταιριών. Πιο συγκεκριμένα, όπως παρατηρούμε στον παρακάτω πίνακα (Πίνακα 14), οι περισσότερες απαντήσεις αναφορικά με τον ποιον θεωρούν οι συμμετέχοντες ως σημαντικότερο παράγοντα, συγκεντρώθηκαν στον παράγοντα «ασυνήθεις συναλλαγές στο τέλος της χρήσης αναφορικά με τα κέρδη της εταιρίας», με ποσοστό 22,3% (=22%), καθώς και η «μη – ύπαρξη αποτελεσματικού συστήματος ποιοτικού ελέγχου» ποσοστό 16,5%(=17%).

¹⁵⁶ Βλ. Πίνακας 4: Παράγοντες Παραποίησης των Οικονομικών Καταστάσεων

¹⁵⁷ Τυχόν μικρό αποκλίσεις από τα νούμερα στους πίνακες, είναι σημαντικό να τονιστεί ότι στους πίνακες από το πρόγραμμα excel έχουν γίνει στρογγυλοποιήσεις στο πρώτο δεκαδικό ψηφίο.

		Παράγοντες_Απάτης							Total
		1. Απόκριση υπογραμμένων και εξόδων	2. Μη ύπαρξη αποτελεσματικού συστήματος ποιοτικού ελέγχου	3. Ασηπτικές συναλλαγές στο τέλος της χρήσης που επηρεάζουν τα κέρδη της εταιρίας	4. Εικονικά έσοδα	5. Σημαντικά ελλείματα στα περιουσιακά στοιχεία	6. Ανεπαρκή και ακατάλληλο προσωπικό στην επιχείρηση	7. Διαστρέβλωση στοιχείων	
Θέση_Εργασίας	% within Θέση_Εργασίας	100,0%							100,0%
	% within Παράγοντες_Απάτης	100,0%							1,0%
	% of Total	1,0%							1,0%
Βοηθός Λογιστηρίου	% within Θέση_Εργασίας		19,4%	12,9%	25,8%	12,9%	3,2%	6,5%	19,4%
	% within Παράγοντες_Απάτης		40,0%	23,5%	34,8%	30,8%	100,0%	16,7%	28,6%
	% of Total		5,8%	3,9%	7,8%	3,9%	1,0%	1,9%	5,8%
Προϊστάμενος Λογιστηρίου	% within Θέση_Εργασίας		9,5%	19,0%	28,6%	14,3%		9,5%	19,0%
	% within Παράγοντες_Απάτης		13,3%	23,5%	26,1%	23,1%		16,7%	19,0%
	% of Total		1,9%	3,9%	5,8%	2,9%		1,9%	3,9%
Στέλεχος (Διευθύνων Σύμβουλος, Πρόεδρος ΔΣ)	% within Θέση_Εργασίας		7,1%	42,9%	7,1%	7,1%		14,3%	21,4%
	% within Παράγοντες_Απάτης		6,7%	35,3%	4,3%	7,7%		16,7%	14,3%
	% of Total		1,0%	5,8%	1,0%	1,0%		1,9%	13,6%
Υπάλληλος Γραφείου	% within Θέση_Εργασίας		16,7%	8,3%	22,2%	13,9%		16,7%	22,2%
	% within Παράγοντες_Απάτης		40,0%	17,6%	34,8%	38,5%		50,0%	38,1%
	% of Total		5,8%	2,9%	7,8%	4,9%		5,8%	35,0%
Total	% within Θέση_Εργασίας	1,0%	14,6%	16,5%	22,3%	12,6%	1,0%	11,7%	20,4%
	% within Παράγοντες_Απάτης	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	% of Total	1,0%	14,6%	16,5%	22,3%	12,6%	1,0%	11,7%	20,4%

Οι απαντήσεις αυτές αναφορικά με την «μη ύπαρξη αποτελεσματικού συστήματος ποιοτικού ελέγχου», ως ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες παραποίησης οικονομικών καταστάσεων, συμφωνεί απόλυτα με την έρευνα των Perera και Wijerathna (2021), όπως αναφέρθηκε στην βιβλιογραφική επισκόπηση, καθώς αναφέρουν ότι η ποιότητα του ελέγχου έχει καταστεί ζωτικό μέρος της χρηματοπιστωτικής αγοράς, καθώς προάγει αίσθημα εμπιστοσύνης και αξιοπιστίας, αναφέροντας πέντε σημαντικούς δείκτες σχετικά με την ποιότητα του ελέγχου.

Όσον αφορά τα κίνητρα παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων, τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι ελεγκτές θεωρούν ως σημαντικότερο κίνητρο την «μεγιστοποίηση των κερδών της επιχείρησης» με ποσοστό 38%, όπου το 3,6% απαντήθηκε από ασκούμενους ελεγκτές, το 25,5% από εξωτερικούς ελεγκτές και το 9,1% από εσωτερικούς ελεγκτές.

			Μεγιστοποίηση κερδών της επιχείρησης				Total	
			Αρκετά	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια		Πολύ
Θέση_Εργασίας	Ασκούμενος Ελεγκτής	% within Θέση_Εργασίας	16,7%			50,0%	33,3%	100,0%
		% within Μεγιστοποίηση κερδών της επιχείρησης	5,6% ^a			30,0% ^a	9,5% ^a	10,9%
		% of Total	1,8%			5,5%	3,6%	10,9%
	Εξωτερικός Ελεγκτής	% within Θέση_Εργασίας	31,6%	2,6%	13,2%	15,8%	36,8%	100,0%
		% within Μεγιστοποίηση κερδών της επιχείρησης	66,7% ^a	100,0% ^a	100,0% ^a	60,0% ^a	66,7% ^a	69,1%
		% of Total	21,8%	1,8%	9,1%	10,9%	25,5%	69,1%
	Εσωτερικός Ελεγκτής	% within Θέση_Εργασίας	45,5%			9,1%	45,5%	100,0%
		% within Μεγιστοποίηση κερδών της επιχείρησης	27,8% ^a			10,0% ^a	23,8% ^a	20,0%
		% of Total	9,1%			1,8%	9,1%	20,0%
Total	% within Θέση_Εργασίας		32,7%	1,8%	9,1%	18,2%	38,2%	100,0%
	% within Μεγιστοποίηση κερδών της επιχείρησης		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	% of Total		32,7%	1,8%	9,1%	18,2%	38,2%	100,0%

Αξίζει να σημειωθεί ότι το ίδιο αποτέλεσμα είχαν και οι απαντήσεις του δεύτερου ερωτηματολογίου των εταιριών, με ποσοστό 44%(=43,7%) όπως φαίνεται στον κάτωθι πίνακα (Πίνακα 16).

Θέση_Εργασίας		Μεγιστοποίηση κερδών της επιχείρησης					Total
		Αρκετά	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	
Θέση_Εργασίας	% within Θέση_Εργασίας	100,0%					100,0%
	% within Μεγιστοποίηση κερδών της επιχείρησης	100,0%					1,0%
	% of Total	1,0%					1,0%
Βοηθός Λογιστηρίου	% within Θέση_Εργασίας	35,5%	3,2%		12,9%	48,4%	100,0%
	% within Μεγιστοποίηση κερδών της επιχείρησης	36,7%	25,0%		21,1%	33,3%	30,1%
	% of Total	10,7%	1,0%		3,9%	14,6%	30,1%
Προϊστάμενος Λογιστηρίου	% within Θέση_Εργασίας	28,6%			19,0%	52,4%	100,0%
	% within Μεγιστοποίηση κερδών της επιχείρησης	20,0%			21,1%	24,4%	20,4%
	% of Total	5,8%			3,9%	10,7%	20,4%
Στέλεχος (Διευθύνων Σύμβουλος, Πρόεδρος ΔΣ)	% within Θέση_Εργασίας	21,4%			28,6%	50,0%	100,0%
	% within Μεγιστοποίηση κερδών της επιχείρησης	10,0%			21,1%	15,6%	13,6%
	% of Total	2,9%			3,9%	6,8%	13,6%
Υπάλληλος Γραφείου	% within Θέση_Εργασίας	27,8%	8,3%	11,1%	19,4%	33,3%	100,0%
	% within Μεγιστοποίηση κερδών της επιχείρησης	33,3%	75,0%	100,0%	36,8%	26,7%	35,0%
	% of Total	9,7%	2,9%	3,9%	6,8%	11,7%	35,0%
Total	% within Θέση_Εργασίας	1,0%	29,1%	3,9%	18,4%	43,7%	100,0%
	% within Μεγιστοποίηση κερδών της επιχείρησης	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	% of Total	1,0%	29,1%	3,9%	3,9%	18,4%	43,7%

Η μεγιστοποίηση των κερδών ως το σημαντικότερο κίνητρο παραποίησης οικονομικών καταστάσεων από τους συμμετέχοντες και των δύο ερευνών, συνάδει απόλυτα με την προαναφερθείσα βιβλιογραφία των Spathis (2002), Rezaee (2005) και Moree (1973).

Η περίπτωση εμφάνισης φαινομένου παραποίησης οικονομικών καταστάσεων στις εταιρίες αποτέλεσε μια από τις κυριότερες ερωτήσεις και των δύο ερωτηματολογίων. Αναλυτικότερα, όπως διακρίνεται στον Πίνακα 17, το 14,5% αναφέρεται στις απαντήσεις των ελεγκτών που έχουν διενήργησε, έλεγχο μόνο σε εισηγμένες εταιρίες και από το οποίο το 9,1% έχει πέσει στην αντίληψή του φαινόμενο παραποίησης οικονομικών καταστάσεων σε εισηγμένες εταιρίες, σε αντίθεση με το υπόλοιπο 5,5%. Επίσης, το 27,3% αφορά τον έλεγχο μόνο σε μη-εισηγμένες εταιρίες από το οποίο το 7,3% των ελεγκτών που ελέγχουν αυτές τις εταιρίες έχει αντιληφθεί κάποιο φαινόμενο παραποίησης οικονομικών καταστάσεων.

Εταιρία		Έχει πέσει στην αντίληψή σας φαινόμενο παραποίησης οικονομικών καταστάσεων;		Total
		Ναι	Όχι	
1.Εισηγμένες	% within Εταιρία	62,5%	37,5%	100,0%
	% within Έχει πέσει στην αντίληψή σας φαινόμενο παραποίησης οικονομικών καταστάσεων;	21,7%	9,4%	14,5%
	% of Total	9,1%	5,5%	14,5%
2.Μη - εισηγμένες	% within Εταιρία	26,7%	73,3%	100,0%
	% within Έχει πέσει στην αντίληψή σας φαινόμενο παραποίησης οικονομικών καταστάσεων;	17,4%	34,4%	27,3%
	% of Total	7,3%	20,0%	27,3%
3.Και τα δύο παραπάν	% within Εταιρία	43,8%	56,3%	100,0%
	% within Έχει πέσει στην αντίληψή σας φαινόμενο παραποίησης οικονομικών καταστάσεων;	60,9%	56,3%	58,2%
	% of Total	25,5%	32,7%	58,2%
Total	% within Εταιρία	41,8%	58,2%	100,0%
	% within Έχει πέσει στην αντίληψή σας φαινόμενο παραποίησης οικονομικών καταστάσεων;	100,0%	100,0%	100,0%
	% of Total	41,8%	58,2%	100,0%

Οι απαντήσεις των ερωτηθέντων των εταιριών έδειξαν όπως φαίνεται στον Πίνακα 18, κατά σχεδόν πλειοψηφικά ότι δεν έχει υπάρξει περιστατικό παραποίησης οικονομικών καταστάσεων στην εταιρία (τόσο στις εισηγμένες όσο και στις μη-εισηγμένες).

Πίνακας 18: Εταιρία * Έχει υπάρξει περιστατικό παραποίησης οικονομικών καταστάσεων στην εταιρία σας; Crosstabulation (Απάντηση Εταιριών)						
		Έχει υπάρξει περιστατικό παραποίησης οικονομικών καταστάσεων στην εταιρία σας;				
			Ναι έχει υπάρξει	Ναι ίσως να έχει υπάρξει	Όχι δεν έχει υπάρξει	Total
Εταιρία	% within Εταιρία	100,0%				100,0%
	% within Έχει υπάρξει περιστατικό παραποίησης οικονομικών καταστάσεων στην εταιρία σας;	100,0%				1,0%
	% of Total	1,0%				1,0%
Εισηγμένη	% within Εταιρία		15,6%	6,7%	77,8%	100,0%
	% within Έχει υπάρξει περιστατικό παραποίησης οικονομικών καταστάσεων στην εταιρία σας;		100,0%	25,0%	42,2%	43,7%
	% of Total		6,8%	2,9%	34,0%	43,7%
Μη - Εισηγμένη	% within Εταιρία			15,8%	84,2%	100,0%
	% within Έχει υπάρξει περιστατικό παραποίησης οικονομικών καταστάσεων στην εταιρία σας;			75,0%	57,8%	55,3%
	% of Total			8,7%	46,6%	55,3%
Total	% within Εταιρία	1,0%	6,8%	11,7%	80,6%	100,0%
	% within Έχει υπάρξει περιστατικό παραποίησης οικονομικών καταστάσεων στην εταιρία σας;	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	% of Total	1,0%	6,8%	11,7%	80,6%	100,0%

Η συμβολή του θεσμικού πλαισίου αναφορικά με τον περιορισμό της λογιστικής απάτης φαίνεται ότι έχει βοηθήσει αρκετά στην εξάλειψη παρόμοιων φαινομένων, καθώς οι απαντήσεις των συμμετεχόντων και των δύο ερωτηματολογίων ήταν θετικές. Πιο συγκεκριμένα, στον Πίνακα 19, παρατίθενται οι απαντήσεις των ελεγκτών όπου το 5,5% των ασκούμενων ελεγκτών απάντησε ότι έχει συμβάλει αρκετά, καθώς επίσης και το ποσοστό της τάξεως 34,5% και 9,1% των εξωτερικών και εσωτερικών ελεγκτών αντίστοιχα.

Πίνακας 19: Θέση_Εργασίας * Το ισχύον θεσμικό πλαίσιο θεωρείται ότι έχει συμβάλει στον περιορισμό της απάτης; Crosstabulation (Απάντηση Ελεγκτών)								
		Το ισχύον θεσμικό πλαίσιο θεωρείται ότι έχει συμβάλει στον περιορισμό της απάτης;						
			Αρκετά	Καθόλου	Λίγο	Πολύ	Σημαντικά	Total
Θέση_Εργασίας	Ασκούμενος Ελεγκτής	% within Θέση_Εργασίας	50,0%	16,7%	33,3%			100,0%
		% within Το ισχύον θεσμικό πλαίσιο θεωρείται ότι έχει συμβάλει στον περιορισμό της απάτης;	11,1%	50,0%	14,3%			10,9%
		% of Total	5,5%	1,8%	3,6%			10,9%
	Εξωτερικός Ελεγκτής	% within Θέση_Εργασίας	50,0%	2,6%	28,9%	10,5%	7,9%	100,0%
		% within Το ισχύον θεσμικό πλαίσιο θεωρείται ότι έχει συμβάλει στον περιορισμό της απάτης;	70,4%	50,0%	78,6%	57,1%	60,0%	69,1%
		% of Total	34,5%	1,8%	20,0%	7,3%	5,5%	69,1%
	Εσωτερικός Ελεγκτής	% within Θέση_Εργασίας	45,5%		9,1%	27,3%	18,2%	100,0%
		% within Το ισχύον θεσμικό πλαίσιο θεωρείται ότι έχει συμβάλει στον περιορισμό της απάτης;	18,5%		7,1%	42,9%	40,0%	20,0%
		% of Total	9,1%		1,8%	5,5%	3,6%	20,0%
Total	% within Θέση_Εργασίας	49,1%	3,6%	25,5%	12,7%	9,1%	100,0%	
	% within Το ισχύον θεσμικό πλαίσιο θεωρείται ότι έχει συμβάλει στον περιορισμό της απάτης;	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	49,1%	3,6%	25,5%	12,7%	9,1%	100,0%	

Παρόμοιες ήταν και οι απαντήσεις των εκπροσώπων των εταιριών, εισηγμένων και μη, όπως φαίνεται στον Πίνακα 20, καθώς οι περισσότερες απαντήσεις συμφωνούν με την θετική συμβολή του θεσμικού πλαισίου στον περιορισμό φαινομένων εξαπατήσεων, με αυτές τις απαντήσεις να συμφωνούν με τις προαναφερθείσες έρευνες της Polychronidou (2020) και Gantz (2014).

		Το ισχύον θεσμικό πλαίσιο θεωρείται ότι έχει συμβάλει στον περιορισμό της απάτης:			
			Ναι	Όχι	Total
Θέση_Εργασίας	% within Θέση_Εργασίας		100,0%		100,0%
	% within Το ισχύον θεσμικό πλαίσιο θεωρείται ότι έχει συμβάλει στον περιορισμό της απάτης:		100,0%		1,0%
	% of Total		1,0%		1,0%
Βοηθός Λογιστηρίου	% within Θέση_Εργασίας		77,4%	22,6%	100,0%
	% within Το ισχύον θεσμικό πλαίσιο θεωρείται ότι έχει συμβάλει στον περιορισμό της απάτης:		33,8%	22,6%	30,1%
	% of Total		23,3%	6,8%	30,1%
Προϊστάμενος Λογιστηρίου	% within Θέση_Εργασίας		81,0%	19,0%	100,0%
	% within Το ισχύον θεσμικό πλαίσιο θεωρείται ότι έχει συμβάλει στον περιορισμό της απάτης:		23,9%	12,9%	20,4%
	% of Total		16,5%	3,9%	20,4%
Στέλεχος (Δευθύνων Σύμβουλος, Πρόεδρος ΔΣ)	% within Θέση_Εργασίας		85,7%	14,3%	100,0%
	% within Το ισχύον θεσμικό πλαίσιο θεωρείται ότι έχει συμβάλει στον περιορισμό της απάτης:		16,9%	6,5%	13,6%
	% of Total		11,7%	1,9%	13,6%
Υπάλληλος Γραφείου	% within Θέση_Εργασίας		50,0%	50,0%	100,0%
	% within Το ισχύον θεσμικό πλαίσιο θεωρείται ότι έχει συμβάλει στον περιορισμό της απάτης:		25,4%	58,1%	35,0%
	% of Total		17,5%	17,5%	35,0%
Total	% within Θέση_Εργασίας		1,0%	68,9%	30,1%
	% within Το ισχύον θεσμικό πλαίσιο θεωρείται ότι έχει συμβάλει στον περιορισμό της απάτης:		100,0%	100,0%	100,0%
	% of Total		1,0%	68,9%	30,1%

Επιπροσθέτως, αναφορικά με τους τρόπους αντιμετώπισης των λογιστικών απατών, οι περισσότερες απαντήσεις συγκεντρώθηκαν στην υποχρεωτική εφαρμογή και πιστή τήρηση των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου (47%) ως πολύ σημαντικός τρόπος, όπου περίπου το 7% απάντησαν ασκούμενοι ελεγκτές, το περίπου το 35% προήλθε από εξωτερικούς ελεγκτές και το 5,5% από εσωτερικούς ελεγκτές. (Πίνακας 21)

		Υποχρεωτική εφαρμογή και πιστή τήρηση των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου						
			Αρκετά	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Total
Θέση_Εργασίας	Ασκούμενος Ελεγκτής	% within Θέση_Εργασίας	33,3%				66,7%	100,0%
	% within Υποχρεωτική εφαρμογή και πιστή τήρηση των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου		10,5%				15,4%	10,9%
	% of Total		3,6%				7,3%	10,9%
Εξωτερικός Ελεγκτής	% within Θέση_Εργασίας		28,9%	2,6%	5,3%	13,2%	50,0%	100,0%
	% within Υποχρεωτική εφαρμογή και πιστή τήρηση των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου		57,9%	100,0%	66,7%	83,3%	73,1%	69,1%
	% of Total		20,0%	1,8%	3,6%	9,1%	34,5%	69,1%
Εσωτερικός Ελεγκτής	% within Θέση_Εργασίας		54,5%		9,1%	9,1%	27,3%	100,0%
	% within Υποχρεωτική εφαρμογή και πιστή τήρηση των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου		31,6%		33,3%	16,7%	11,5%	20,0%
	% of Total		10,9%		1,8%	1,8%	5,5%	20,0%
Total	% within Θέση_Εργασίας		34,5%	1,8%	5,5%	10,9%	47,3%	100,0%
	% within Υποχρεωτική εφαρμογή και πιστή τήρηση των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	% of Total		34,5%	1,8%	5,5%	10,9%	47,3%	100,0%

Επίσης, στο ίδιο ποσοστό συγκεντρώθηκαν απαντήσεις και για τον τακτικό έλεγχο σε ευάλωτες επιχειρήσεις από το οποίο περίπου το 5,5% προήλθε από ασκούμενους ελεγκτές, το 30,9% από εξωτερικούς ελεγκτές και το 10,9% από εσωτερικούς ελεγκτές (Πίνακας 22).

Θέση_Εργασίας	Ασκούμενος Ελεγκτής	% within Θέση_Εργασίας	Τακτικός έλεγχος σε ευάλωτες επιχειρήσεις					Total
			Αρκετά	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	
Θέση_Εργασίας	Ασκούμενος Ελεγκτής	% within Θέση_Εργασίας	16,7%			33,3%	50,0%	100,0%
		% within Τακτικός έλεγχος σε ευάλωτες επιχειρήσεις	7,1%			15,4%	11,5%	10,9%
		% of Total	1,8%			3,6%	5,5%	10,9%
	Εξωτερικός Ελεγκτής	% within Θέση_Εργασίας	28,9%	2,6%	2,6%	21,1%	44,7%	100,0%
		% within Τακτικός έλεγχος σε ευάλωτες επιχειρήσεις	78,6%	100,0%	100,0%	61,5%	65,4%	69,1%
		% of Total	20,0%	1,8%	1,8%	14,5%	30,9%	69,1%
Εσωτερικός Ελεγκτής	% within Θέση_Εργασίας	18,2%			27,3%	54,5%	100,0%	
	% within Τακτικός έλεγχος σε ευάλωτες επιχειρήσεις	14,3%			23,1%	23,1%	20,0%	
	% of Total	3,6%			5,5%	10,9%	20,0%	
Total	% within Θέση_Εργασίας	25,5%	1,8%	1,8%	23,6%	47,3%	100,0%	
	% within Τακτικός έλεγχος σε ευάλωτες επιχειρήσεις	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	25,5%	1,8%	1,8%	23,6%	47,3%	100,0%	

Παρόμοια αποτελέσματα έδωσαν και οι απαντήσεις των εταιριών καθώς οι περισσότερες απαντήσεις σχετικά με την πρόληψη φαινομένων λογιστικής απάτης συγκεντρώθηκαν στην πιστή εφαρμογή των λογιστικών και ελεγκτικών προτύπων, με ποσοστό 27% (=27,2%), όπου το 9,7% προήλθε από εισηγμένες εταιρίες και το 17,5% από μη – εισηγμένες (Πίνακας 23).

Εταιρία	% within Εταιρία	Για τον περιορισμό και την πρόληψη της λογιστικής απάτης είναι απαραίτητο	Για τον περιορισμό και την πρόληψη της λογιστικής απάτης είναι απαραίτητο					Total
			Η καλύτερη συνεργασία εταιρίας με τους ελεγκτές καθ' όλη την διάρκεια της χρήσης	Η πιστή εφαρμογή των λογιστικών και ελεγκτικών προτύπων	Η συμμόρφωση της εταιρίας στις συμβουλευτικές των ελεγκτών	Η ύπαρξη αυστηρότερων ποινικών κυρώσεων	Η ύπαρξη και εφαρμογή κατάλληλης νομοθεσίας	
Εταιρία	% within Εταιρία	100,0%						100,0%
	% within Για τον περιορισμό και την πρόληψη της λογιστικής απάτης είναι απαραίτητο	100,0%						1,0%
	% of Total	1,0%						1,0%
Εισηγμένη	% within Εταιρία	20,0%	22,2%	11,1%	20,0%	26,7%	100,0%	
	% within Για τον περιορισμό και την πρόληψη της λογιστικής απάτης είναι απαραίτητο	40,9%	35,7%	31,3%	60,0%	57,1%	43,7%	
	% of Total	8,7%	9,7%	4,9%	8,7%	11,7%	43,7%	
Μη - Εισηγμένη	% within Εταιρία	22,8%	31,6%	19,3%	10,5%	15,8%	100,0%	
	% within Για τον περιορισμό και την πρόληψη της λογιστικής απάτης είναι απαραίτητο	59,1%	64,3%	68,8%	40,0%	42,9%	55,3%	
	% of Total	12,6%	17,5%	10,7%	5,8%	8,7%	55,3%	
Total	% within Εταιρία	1,0%	21,4%	27,2%	15,5%	14,6%	20,4%	100,0%
	% within Για τον περιορισμό και την πρόληψη της λογιστικής απάτης είναι απαραίτητο	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	1,0%	21,4%	27,2%	15,5%	14,6%	20,4%	

Κεφάλαιο 8: Συμπεράσματα

Εν κατακλείδι, η κατάργηση των οικονομικών συνόρων και η επακόλουθη παγκοσμιοποίηση της οικονομίας, έχει εντείνει τα φαινόμενα παραποίησης επί των οικονομικών καταστάσεων, διατηρώντας τα ως σημαντικά διαχρονικά προβλήματα, όπου από την εμβρυική τους μορφή έως και σήμερα έχουν πάρει σημαντικές διαστάσεις καθώς με το πέρασμα του χρόνου ολοένα και περισσότεροι παράγοντες συνέβαλαν στην συνεχή και αυξανόμενη τάση παραποίησης και εξαπάτησης.

Η σύγχρονη διεθνής βιβλιογραφία έχει αναδείξει τον καθοριστικό ρόλο των Διεθνών Προτύπου Ελέγχου ως βασικό εργαλείο που συμβάλει στον περιορισμό της λογιστικής απάτης. Σύμφωνα με το Δ.Π.Ε. 240 - *Οι ευθύνες του ελεγκτή σχετικά με την απάτη και τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων*- ορίζει την απάτη ως «*μια σκόπιμη πράξη που εκτελείται από ένα ή περισσότερα διαχειριστικά άτομα, σε πρόσωπα που είναι υπεύθυνα για τη διακυβέρνηση, υπαλλήλους ή τρίτα μέρη, που περιλαμβάνει τη χρήση εξαπάτησης προκειμένου να αποκτηθεί ένα αθέμιτο παράνομο πλεονέκτημα*». (Mironiuc et. al., 2012). Συνεπώς, η εμφάνιση τέτοιων φαινομένων αποτελεί βασικό εμπόδιο τόσο για την οικονομική, όσο και για την κοινωνική ανάπτυξη των χωρών.

Η έξαρση τεράστιων οικονομικών σκανδάλων όπως αυτά της Enron, της Lehman Brothers, της Parmalat, έδωσαν την ευκαιρία και την δυνατότητα στους ελεγκτές και τις ελεγκτικές εταιρίες να αναθεωρήσουν την σκέψη τους, τις απόψεις τους και τον τρόπο διαχείρισης και εφαρμογής του νομοθετικού πλαισίου, προκειμένου να διεξάγεται ένας περισσότερο αξιόπιστος και αληθοφανής έλεγχος, αναβαθμίζοντας το επίπεδο ποιοτικού ελέγχου, καθώς επίσης και στις ελεγχόμενες εταιρίες με την αποτροπή περιστατικών παραποίησης οικονομικών καταστάσεων. Η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων αποτελεί την πλέον κύρια μορφή λογιστικής απάτης, η οποία όπως προαναφέρθηκε διαπράττεται κυρίως από διοικητικά στελέχη και γενικότερα στελέχη που κατέχουν ευνοϊκές θέσεις εργασίας όπως είναι διευθυντές, εσωτερικοί ή/και εξωτερικοί ελεγκτές. Τα άτομα αυτά ουσιαστικά προσπαθούν με την χρήση «*λογιστικών τεχνασμάτων*», να αλλοιώσουν την πραγματική εικόνα των οικονομικών καταστάσεων της ελεγχόμενης εταιρίας, προκειμένου να παραπλανήσουν τους ενδιαφερόμενους χρήστες και να προσελκύσουν περισσότερους επενδυτές.

Ο ρόλος των ελεγκτών όπως αναφέρθηκε παραπάνω, είναι καθοριστικός για την πρόληψη και την αποτροπή παρόμοιων φαινομένων απάτης. Τα κύρια χαρακτηριστικά

που πρέπει ιδανικά να περιβάλλουν τους ελεγκτές είναι η αντικειμενικότητα, η αμεροληψία, η επαγγελματική συμπεριφορά, η συνεχής απόκτηση γνώσεων και ενημέρωσης επί των εξελίξεων καθώς και η ανεξαρτησία, τηρώντας πιστά τους κανόνες που θέτει ο Κώδικας Επαγγελματικής Δεοντολογίας και να συνάδει με το πλαίσιο των ελεγκτικών προτύπων. Οι γνώσεις, η εμπειρία, η αξιοπιστία και η ηθική αποτελούν το επιστέγασμα των δεξιοτήτων και της καταλληλότητας των ελεγκτών κατά την διεξαγωγή της ελεγκτικής διαδικασίας, προκειμένου να αποτρέπονται φαινόμενα παραποίησης οικονομικών καταστάσεων που ενδεχομένως να επιφέρουν αρνητικά αποτελέσματα. Οι σημερινοί ελεγκτές οφείλουν να χρησιμοποιούν στην ελεγκτική τους διαδικασία τα Δ.Π.Ε., τα οποία έχουν αναθεωρήσει τον τρόπο διεξαγωγής του ελέγχου, σε μια συνεχή προσπάθεια άμβλυνσης προβλημάτων αναφορικά με την αλλοίωση των οικονομικών καταστάσεων. Ουσιαστικά, τα ελεγκτικά αυτά πρότυπα έχουν αναδείξει την αναγκαιότητα δημιουργίας και ύπαρξης ενός νέου νομοθετικού πλαισίου το οποίο οριοθετείται και αναθεωρείται από τον Κώδικα Επαγγελματικής Δεοντολογίας των ελεγκτών, με κύριο στόχο την διασφάλιση ενός περισσότερο φερέγγυου, αντικειμενικότερου και ποιοτικότερου ελέγχου. Η αναγκαιότητα αυτή αναδείχθηκε περισσότερο μέσα από τις αυξανόμενες τάσεις των επιχειρήσεων να απεικονίζουν συνεχώς παραπλανητικές εικόνες σχετικά με τα οικονομικά τους στοιχεία, εκμεταλλευόμενες τα κενά των ελεγκτικών αρχών. Παρόλο όμως, που σύμφωνα με την διεθνή βιβλιογραφία υπάρχουν ποικίλες αμφιλεγόμενες έρευνες και απόψεις αναφορικά με τον τρόπο αντιμετώπισης φαινομένων εξαπάτησης, το κύριο συμπέρασμα είναι ότι η χρήση των Δ.Π.Ε. από ολοένα και περισσότερες χώρες έχει ήδη συμβάλει στην πρόληψη και τον περιορισμό τέτοιων φαινομένων.

Σύμφωνα με όλα τα παραπάνω, έγινε προσπάθεια μέσα από μια διεξοδική έρευνα, να διεξαγωγής συμπερασμάτων, αναφορικά με τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνονται οι ελεγκτές και οι ελεγχόμενες εταιρίες την παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων. Πιο συγκεκριμένα, διαμοιραστήκαν δυο διαφορετικά ερωτηματολόγια – ένα σε ελεγκτές και ένα σε μεγάλες εταιρίες- όπου μέσα από ένα ευρύ φάσμα ερωτήσεων, έγινε προσπάθεια διεξαγωγής συμπερασμάτων σχετικά με τους λόγους, τους παράγοντες τα κίνητρα καθώς και τους τρόπους αντιμετώπισης φαινομένων παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων.

Αναλυτικότερα, όσον αφορά το ερωτηματολόγιο που απευθύνθηκε αποκλειστικά σε ελεγκτές, τα αποτελέσματα έδειξαν ότι στο συνολικό δείγμα 55 απαντήσεων, η

πλειοψηφία των ερωτώμενων είναι άνδρες σε ποσοστό 71%, ξεπερνώντας κατά πολύ το ποσοστό των γυναικών που είναι στο 29%. Επίσης, το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος βρίσκεται στο 36% σε ηλικία από 30-40 ετών και το 17% κατέχει εμπειρία από 10-15 έτη, κάτι που αντικατοπτρίζει πλήρως τα κριτήρια των γνώσεων, της εμπειρίας και τις προϋποθέσεις άδειας ασκήσεως επαγγέλματος των Νομίμων Ελεγκτών, καθώς ακόμη το 62% του δείγματος κατέχει επαγγελματικές πιστοποιήσεις σε επίπεδο εκπαίδευσης. Επιπροσθέτως, το 69% των συμμετεχόντων είναι εξωτερικοί ελεγκτές και το 20% εσωτερικοί ελεγκτές και μόλις το 11% ασκούμενοι. Συμπληρωματικά, το 15% έχει διενεργήσει έλεγχο μόνο σε εισηγμένες εταιρίες, το 27% σε μη- εισηγμένες, ενώ το 58% και στις δύο αυτές μορφές εταιριών. Αξίζει να σημειωθεί ότι ένα σημαντικό ποσοστό της τάξεως 42% έχει πέσει στην αντίληψή του φαινόμενο παραποίησης οικονομικών καταστάσεων, σε αντίθεση με το υπόλοιπο 58%, και ότι σε ποσοστό 49% πιστεύει ότι το ισχύον θεσμικό πλαίσιο συμβάλλει αρκετά στον περιορισμό της απάτης. Ακόμη, η συντριπτική πλειοψηφία σε ποσοστό 94% απάντησε ότι δεν έχει δωροδοκηθεί ποτέ προκειμένου να αποκρύψει δεδομένα σε αντίθεση με το 2% που το αποδέχτηκε, ενώ το 4% το ανέφερε στην διοίκηση εφαρμόζοντας ποινή. Το 54% πιστεύει ότι μια επιχείρηση έπειτα από διενέργεια ελέγχου που έχει δεχθεί, συμμορφώνεται αρκετά στους κανόνες που η νομοθεσία επιτάσσει. Αναφορικά με τους παράγοντες και τα κίνητρα, το 51% των ελεγκτών πιστεύει ότι η μη ύπαρξη αποτελεσματικού συστήματος ελέγχου αποτελεί πολύ σημαντικό παράγοντα παραποίησης οικονομικών καταστάσεων και ένα ποσοστό 38% θεωρεί ως πολύ σημαντικό κίνητρο την μεγιστοποίηση κερδών της επιχείρησης.

Όσον αφορά το δεύτερο ερωτηματολόγιο που απευθύνθηκε σε μεγάλες εταιρίες, σε δείγμα 102 απαντήσεων, όπου το 56% των συμμετεχόντων εργάζεται σε μη-εισηγμένες εταιρίες, ξεπερνώντας ελαφρώς την συμμετοχή των εισηγμένων εταιριών (44%). Οι περισσότερες απαντήσεις προήλθαν από τις Περιφέρειες Αττικής, Κρήτης και Κεντρικής Μακεδονίας, με τα μεγαλύτερα ποσοστά απαντήσεων να προέρχονται από τους κλάδους των τροφίμων-ποτών (24%), του τουριστικού (17%) και του φαρμακευτικού-ιατρικού (14%). Επίσης, το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων κατέχουν θέση υπαλλήλου γραφείου (35%), βοηθοί λογιστηρίου (30%), προϊστάμενοι λογιστηρίου (21%) και Στελέχη (14%). Ακόμη, το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος (50%), είναι κάτοχος μεταπτυχιακού, σε επίπεδο εκπαίδευσης. Επιπλέον, οι περισσότερες εταιρίες υφίστανται έλεγχο από 1 έως 5 έτη (34%), ενώ το 71% των

εταιριών έχει διακριτό τμήμα εσωτερικού ελέγχου. Το 45% απάντησε ότι η εργασία του εξωτερικού ελέγχου επηρεάζεται αρκετά από την εργασία του εσωτερικού ελέγχου και το 81% ότι δεν έχει υπάρξει ποτέ περιστατικό παραποίησης οικονομικών καταστάσεων στην εταιρία. Ως σημαντικότερο παράγοντα παραποίησης οικονομικών καταστάσεων θεωρούν τις ασυνήθεις συναλλαγές στο τέλος της χρήσης που επηρεάζουν τα κέρδη της εταιρίας με ποσοστό 22%, την διαστρέβλωση στοιχείων με ποσοστό 20% και την μη ύπαρξη αποτελεσματικού συστήματος ελέγχου στο 17%, ενώ ως περισσότερο σημαντικό κίνητρο την μεγιστοποίηση κερδών της επιχείρησης (44%). Τέλος, αναφορικά με την πρόληψη οι συμμετέχοντες απάντησαν ως σημαντικότερους τρόπους πρόληψης την πιστή εφαρμογή των λογιστικών και ελεγκτικών προτύπων και την ύπαρξη και η εφαρμογή κατάλληλης νομοθεσίας, με ποσοστά 27% και 21% αντίστοιχα.

Συγκριτικά των απαντήσεων των δύο ερωτηματολογίων, παρατηρούμε ότι υπάρχει μια θετική πορεία των απαντήσεων αναφορικά με το ποιον θεωρούν οι συμμετέχοντες ως σημαντικότερο παράγοντα παραποίησης οικονομικών καταστάσεων. Πιο συγκεκριμένα, όπως αποδείχθηκε η «Μη ύπαρξη αποτελεσματικού συστήματος ελέγχου» αποτελεί πολύ σημαντικό παράγοντα για τους ελεγκτές με ποσοστό 51% (Πίνακας 13), αλλά και για τις εταιρίες με ποσοστό 17% (Πίνακας 14). Σε όμοια πορεία κατέληξαν και τα αποτελέσματα αναφορικά με τα κίνητρα παραποίησης επί των οικονομικών καταστάσεων, καθώς και οι ελεγκτές και οι εταιρίες θεωρούν ως σημαντικότερο κίνητρο την «μεγιστοποίηση των κερδών της επιχείρησης», με ποσοστά 38% (Πίνακας 15) και 44% (Πίνακας 16) αντίστοιχα. Επιπροσθέτως, σχετικά με την περίπτωση εμφάνισης κάποιου φαινόμενο παραποίησης οικονομικών καταστάσεων, το 41,8% (Πίνακας 17) των ελεγκτών απάντησε ότι έχει αντιληφθεί περιστατικό απάτης, ενώ για τις εταιρίες περίπου το 7% απάντησε ότι έχει υπάρξει στην εταιρία και περίπου το 12% ότι ίσως και να έχει υπάρξει (Πίνακας 18). Η συμβολή του θεσμικού πλαισίου αναφορικά με τον περιορισμό της λογιστικής απάτης φαίνεται ότι έχει βοηθήσει αρκετά στην εξάλειψη παρόμοιων φαινομένων καθώς συμφωνούν απόλυτα οι απαντήσεις των συμμετεχόντων των δύο ερωτηματολογίων, με τους ελεγκτές να συμφωνούν αρκετά με ποσοστό 49% (Πίνακας 20), και τις εταιρίες με περίπου 70% (Πίνακας 21). Τέλος, όσον αφορά τους τρόπους αντιμετώπισης επίσης συμφωνούν οι απαντήσεις των ερωτηθέντων καθώς οι περισσότεροι πιστεύουν ότι ο περισσότερος αποτελεσματικός τρόπος αντιμετώπισης είναι η υποχρεωτική εφαρμογή και πιστή τήρηση των Διεθνών

Προτύπων Ελέγχου, με ποσοστά περίπου 47% (Πίνακας 20) και 27% (Πίνακας 22), για τους ελεγκτές και εταιρίες αντίστοιχα.

Κλείνοντας, τα φαινόμενα παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων, αποτελούν πλέον διαχρονικά και παγκόσμια προβλήματα έχουν λάβει μεγάλη διάσταση επηρεάζοντας την κοινωνικοοικονομική πολιτική της εκάστοτε χώρας. Με συμμόρφωση στις αρχές, τους νόμους και τους κανόνες που επιτάσσονται καθημερινά, ορθολογική σκέψη και πρόληψη μέσω των ελεγκτών, θα μπορέσει να υπάρξει εξάλειψη φαινομένων εξαπάτησης που οδηγούν σε επακόλουθα οικονομικά προβλήματα και διενέξεις. Η αληθοφανής εικόνα της επιχείρησης δεν πρέπει να αποκρύπτεται, παραπλανώντας τους ενδιαφερόμενους χρήστες, ακόμη και εάν τα δεδομένα και οι καταστάσεις είναι αποθαρρυντικές για αυτήν.

*«Ο πιο μεγάλος αγώνας
είναι να ασκούμε την αλήθεια»
(Ηροδότου, Ιστορία, 2.20)*

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική Βιβλιογραφία:

Γαγάνης Χ. και Ζοπουνίδης Κ.(2009), «Αναγνώριση Παραπονημένων Λογιστικών Καταστάσεων» Αθήνα, εκδόσεις: Κλειδάριθμος

Δήμου Γ.Νίκος. (2000), «Ελεγκτική Ι, Βασικές Αρχές Γενικής και Τραπεζικής Ελεγκτικής».

Καζαντζής Χ.Ι. (2006),«Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος», Πειραιάς, Εκδόσεις: Business Plus A.E..

Λουμιώτης Β. και Τζίφας Β. (2017), «Βασικές Οδηγίες Εφαρμογής Διεθνών Προτύπων Ελέγχου», ΣΟΛ, Αθήνα

Νεγκάκης Χ. και Ταχυνάκης Π. (2013), «Σύγχρονα Θέματα Ελεγκτικής και Εσωτερικού Ελέγχου σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου». Εκδόσεις: Διπλογραφία , Αθήνα 2013.

Τσακλάγκανος Άγγελος (2005), «Ελεγκτική», Εκδόσεις: Αφοί Κυριακίδη , Θεσσαλονίκη 2005

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία:

Abeer Atallah Aloudat, Maher Abulaila, Waheeb Hassan & Khalid Yousif (2020), «THE ROLE OF INTERNATIONAL STANDARDS FOR INTERNAL AUDITING TO REDUCE FINANCIAL AND ADMINISTRATIVE CORRUPTION ON PUBLIC SHAREHOLDING COMPANIES IN THE KINGDOM OF SAUDI ARABIA»,April 2020Academy of Accounting and Financial Studies Journal 24.

Abdel Razaq Freihat, Ismail Hamad Al-Shaar and Ayda Farahn (2021), «Code of ethics for professional accountants and change the external auditor: A study of the emerging markets», Corporate Ownership and Control 18(3):201-212

Ahmad Riyadi, Wiwik Utami and Lucky Nugroho, (2018), «Potential Big Bath Accounting Practice in CEO Changes (Study on Manufacturing Companies Listed in

Indonesia Stock Exchange)», October 2018 *International Journal of Accounting and Finance* 1(2):202-215

Albrecht, W. S., Albrecht, C. O., Albrecht, C. C., & Zimbelman, M. F. (2012). *Fraud examination* (4th ed.). Mason, USA: Cengage Learning

Alifa Dian Ramadhani (2020), «THE ENRON SCANDAL - A Simple Overview».

Alleyne, P., & Howard, M. (2005). «An exploratory study of auditors' responsibility for fraud detection in Barbados». *Managerial Auditing Journal*, 20(3), 284–303.

Afrah Alrasheedi and Ghaith Abualfalayeh, (2020), « The Role of International Auditing Standards in Applying Corporate Governance and the Quality of the Professional Performance of the External Auditor», *Asian Journal of Humanities and Social Studies* (ISSN: 2321 - 2799)Volume 8 – Issue 6, December 2020

Artur Filipe Ewald Wuerges and JOSÉ ALONSO BORBA, (2010), «Accounting Fraud Detection: Is it Possible to Quantify Undiscovered Cases?», *SSRN Electronic Journal*.

Baitshepi Tebogo (2012), «The Failure and Collapse of the Lehman Brothers», *SSRN Electronic Journal*

Bart Baesens, Véronique Van Vlasselaer, Wouter Verbeke.(2015), « Fraud Analytics Using Descriptive, Predictive, and Social Network Techniques: A Guide to Data Science for Fraud Detection.»John Wiley & Sons Inc. Published 2015 by John Wiley & Sons Inc

Bava F. and A.Devalle,(2018), « Corporate governance and best practices: the Parmalat case.»

Becker, C. L., DeFond, M. L., Jiambalvo, J., and Subramanyam, K. R., 1998. The Effect of Audit Quality on Earnings Management. *Contemporary Accounting Research*, 15(1), 1-24.

Belkaoui A.R. (2017), «The Architecture of Fraud in the Accounting Environment», *SSRN Electronic Journal*, p.p.: 1-25

Boddy CR (2015), « Unethical 20th century businesses and their leaders: were enron and its CEO corporate psychopaths?.» *The Value of Pluralism in Advancing*

Management Research, Education and Practice: Leadership and Leadership Development Track.

Bolton, R. J., & Hand, D. J. (2002). «Statistical Fraud Detection: A Review». *Statistical Science*, 17 (3): 235–249.

Bonnie Buchanan and Tina Yang (2005), «The Benefits and Costs of Controlling Shareholders: The Rise and Fall of Parmalat», *Research in International Business and Finance*, Vol. 19, No. 1, pp 27-52.

Boolaky P.K. & Cooper B.J. (2015), «Comparing the strength of auditing and reporting standards and its predictors in Europe and Asia.», *Australian Accounting Review* 25(3), 292 -309.

Boolaky P.K and Soobaroyen T. (2017), «Adoption of International Standards on Auditing (ISA): Do Institutional Factors Matter?» , *International Journal of Auditing*, 21(1), p.p.:59-81.

Buchanan B., Yang T. (2005), «The benefits and costs of controlling shareholders: the rise and fall of Parmalat», *Research in International Business and Finance*, 19, 27-52

Cevdet Kizil and Burhan Kasbasi (2018), «Accounting Scandals and Eye-Catching Frauds: USA-Japan Comparison by Considering the Role of Auditing», August 2018 *Journal of Asian Research* 2(3):123-138 DOI:10.22158/jar.v2n3p123

Christo A. and Ben Marx, (2016), «Intrenal Audit and Risk Management in Metropoltan Municipalities», *Financial Management and Institution*

Christopher C. Nicholls (2011), «The Market for Lehman's: The Report of the Bankruptcy Examiner for Lehman Brothers Holdings Inc.»

Chong H.Gin, (2013), «Detecting Fraud: What Are Auditors' Responsibilities?», anuary 2013 *Journal of Corporate Accounting & Finance* 24(2):47-53

Clement Chiahemba Ajekwe and Makurdi Adzor Ibiame (2017), «THE ASSOCIATION BETWEEN AUDIT QUALITY AND EARNINGS MANAGEMENT BY LISTED FIRMS IN NIGER», *European Journal of Accounting, Auditing and Finance Research* Vol.5 No.4, pp.1-11

Cosserat, G. (2004). «Modern auditing» (2nd ed.). John Wiley & Sons

Grace Ogundajo, Taiwo ASAOLU, Ademola AJAYI and Emmanuel Otitolaiye (2021), «Income Smoothing, Earnings Management and the Credibility of Accounting Information» January 2021 International Journal of Business, Economics and Management 8(4):292-306

Craja, P., Kim, A., & Lessmann, S. (2020). «Deep learning for detecting financial statement fraud. Decision Support Systems»,139,113421.<https://doi.org/10.1016/j.dss.2020.113421>

DeAngelo L. (1981), «Auditor Size and Audit Quality», Journal of Accounting and Economics, December p.p. 183-200.

Deepa Mangala and Pooja Kumari, (2014), « Auditors' Perceptions of the Effectiveness of Fraud Prevention and Detection Method», Indian Journal of Corporate Governance 10(2) 118–142

Elliot, R. and Willingham, J. (1980) Management Fraud: Detection and Deterrence. NewYork: Petrochelli.

Endaya, K.A., & Hanefah, M.M. (2016). Internal auditor characteristics, internal audit effectiveness, and moderating effect of senior management. Journal of Economic and Administrative Sciences, 32(2), 160-176

Erasmus, L., & Coetzee, P. (2018). Drivers of stakeholders' view of internal audit effectiveness: Management versus Audit Committee. Managerial Auditing Journal, 33(1), 90-114.

Fabrizio Bava and Alain Devalle,(2018), « Corporate governance and best practices: the Parmalat case.»

Feng, Y., Ning, M., Lei, Y., Sun, Y., Liu, W., & Wang, J. (2019). Defending Blue sky in China: Effectiveness of the air pollution prevention and control action plan on air quality improvements from 2013 to 2017. Journal of Environmental Management,

Flint, D. (1988). «Philosophy and principles of auditing». Hampshire: Macmillan Education Ltd.

Francis (2004), «What do we know about audit quality?», British Accounting Review, 36(4), 345–368

Garcia-Benau, M. A., & Zorio, A. (2004). Audit Reports on Financial Statements Prepared According to IASB Standards: Empirical Evidence from the European Union. *International Journal of Auditing*, 8(3), 237–252. doi:10.1111/j.1099-1123.2004.00093.x

Gantz Stephen D.(2014), «Generally Accepted Auditing Standards», Chapter10-Audit-Related Organizations, Standards, and Certifications ,The Basics of IT Audit Purposes, Processes, and Practical Information Pages 197-219

Gee, J. & Button, M. (2019). «The financial cost of fraud 2019», Tech. Rep, Crowe.

Ghafran C. and O’Sullivan N. (2017), «The impact of audit committee expertise on audit quality: Evidence from UK audit fees»

Grant, R., Harber, M., & Minter, T. (2018), «An analysis of the impact of audit firm rotation on audit fees: a South African perspective.», *African Journal of Accounting, Auditing and Finance*, 6(2), 91-108

Hai Phan Thanh and Toan Toan Duc Le (2019), «Effect of Audit Rotation, Audit Fee And Auditor Competence to Motivation Auditor and Audit Auality : Empirical Evidence in Vietnam», *Academy of Accounting and Financial Studies Journal* 23(2).

Hope, O.-K., & Wang, J. (2018). Management deception, big-bath accounting, and information asymmetry: Evidence from linguistic analysis. *Accounting, Organizations and Society*

Hope (2018), «Criminal Charges filed against Folli-Follie founders», *Financial Times*

Huber John, (2004), «The practitioner’s guide to the Sarbanes Oxley Act, The American Bar Association

IAASB (March 2010): Assurance and Related Services on Financial Statements Other Than Audits, p. 2.

Iatridis, G., & Rouvolis, S. (2010). «The post-adoption effects of the implementation of International Financial Reporting Standards in Greece». *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 19(1), p.p.: 55-65

IFAC (2009), «Handbook of International Standards on Auditing and Quality Control», ISBN number : 978-1-934779-92-7, p.p.: 180-190.

Jamaliah Said, Normah Binti Omar, Rashidah Abdul Rahman and Bello Lawal Danbatta (2014), « Management Disclosure and Earnings Management Practices in Reducing the Implication Risk», *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 145 p.p.: 88 – 96

James Shein, Nathan Haines, Matthew Horstmann, Tobias Kaulfuss, Craig Koester, William Koo, Juan Lariz Landin, (2017) «Parmalat USA Turnaround», *Kellogg School of Management Cases*, Vol. Issue: pp.1-21,

Jofre M. and Gerlach R. (2006), «Fighting Accounting Fraud Through Forensic Data Analytics»

Karpoff, J. M. (2021). «The Future of Financial Fraud, *Journal of Corporate Finance*», Vol. 66, <https://doi.org/10.1016/j.jcorpfin.2020.101694>

Khalid Amin Abdullah and Mohamed Khaled Al-Jafar (2011), «The Effect of Sarbanes-Oxley Act (SOX) on Corporate Value and Performance», *European Journal of Economics, Finance and Administrative Sciences* ISSN 1450-2275

Khalil S. M. Abu Saleem (2021), «The Impact of the Coronavirus Pandemic on Auditing Quality in Jordan.», *International Journal of Innovation, Creativity and Change*. Volume 15, Issue 4, 2021.

Koutoupis Andreas G., Bekiaris Michail and Deliaslanidis Dimitris (2014), «Fraud Auditing in Greece: Internal VS External Auditors Perceptions», *Conference: 12th European Academic Conference on Internal Audit & Corporate Governance*, Milan, Como-Italy, 11-12 April 2014At: Milan, Italy.

Kourtis Eleftherios, Georgios Kourtis and Panayiotis Curtis (2019), « An Integrated Financial Ratio Analysis as a Navigation Compass through the Fraudulent Reporting Conundrum: A Case Study», *Project: financial statement analysis manipulation and bankruptcy prediction*.

Laskin Alexander (2015), «Securities and Exchange Commission SEC».

LEE Teck-Heang and Azham Md. Ali (2008), «The evolution of auditing: An analysis of the historical development», *The evolution of auditing: An analysis of the historical development* Dec. 2008, Vol.4, No.12 (Serial No.43)

- Lessambo, F. I. (2018). Overview, History, and Overall Objectives of Auditing. Auditing, Assurance Services, and Forensics, 3–16. doi:10.1007/978-3-319-90521-1_1
- Lowensohn, S., Johnson, L. E., Elder, R. J., & Davies, S. P. (2007). Auditor specialization, perceived audit quality, and audit fees in the local government audit market. *Journal of Accounting and Public Policy*, 26(6), 705-732
- Lyu, Yuen, and Zhang (2017), «Individualist-collectivist, ownership concentration and earnings quality», *Asia –Pacific Journal of Accounting and Economics* 24(2), p.p.:23-42
- Mary Josiah, Gbenga Ekundayo, Adeboye and O. Moses (2020), «Audit-Quality-and-Auditors-Independence», *AE-FUNAI JOURNAL OF ACCOUNTING, BUSINESS AND FINANCE(FJABAF) ISSN:2635-392X, VOL.6, NO.1 JUNE*
- Mahmoud Mofid Abdul Karim (2021), « Fraud Examination of the Enron Corp Company», *Journal of Finance and Investment Analysis*, Vol.10 , No.4 p.p.15-24
- Mark Anthony Johnson and Abdullah Mamun (2012), « The failure of Lehman Brothers and its impact on other financial institutions», *Applied Financial Economics* 22(5):375-385
- Melis A. (2005), «Corporate Governance Failures: to what extent is Parmalat a particular Italian Case?,» *Corporate Governance*, 4, 478 – 487
- Mironiuc M. and Robu I.-B. and Robu M-A. (2012), «The Fraud Auditing: Empirical Study Concerning the Identification of the Financial Dimensions of Fraud» , *Journal of Accounting and Auditing Research & Practice Volume 2012*
- Moore Michael L. (1973), «Management Changes and Discretionary Accounting Decisions» *Journal of Accounting Research* Vol. 11, No. 1, pp. 100-107 Published By: Wiley
- Muhamad Taqi, Rahmawati and Bandi (2021), «Audit Quality Research: A Bibliometric Analysis»
- Noor Adwa Sulaiman and Shahimi Suhaily (2019), « People and Audit Process Attributes of Audit Quality: Evidence from Malaysia», *Management and Accounting Review (MAR)* 18(2), p.p: 47-77

Pazarskis Michail, George Drogalas and Kyriaki Baltzi (2017), «Detecting false financial statements: evidence from Greece in the period of economic crisis», *Investment Management and Financial Innovations*, 14(3), 102-112

Persefoni Polychronidou George A. Drogalas, and Ioannis A. Tampakoudis (2020), «Mandatory rotation of audit firms and auditors in Greece», September 2020 *International Journal of Disclosure and Governance* 17(1)

Petrascu D. and Ticianub A. (2014), «The Role of Internal Audit in Fraud Prevention and Detection» , *Procedia Economics and Finance* 16, DOI:10.1016/S2212-5671(14)00829-6

Pran Krishansing Boolaky and Kamil Omoteso (2016), «International standards on auditing in the international financial services centres: What matters?», *Managerial Auditing Journal* 31(6/7):727-747 DOI:10.1108/MAJ-09-2015-1243.

Prabath Perera and Harshani Shashikala Wijerathna, (2020), «Audit Quality: Perception of Audit Practitioners in Sri Lanka», 17th International Conference on Business Management (ICBM 2020).

Rezaee, Z (2005), «Causes, consequences, and deterrence of financial statement fraud», *Critical Perspective on Accounting*, Vol 16, pp. 277-298

Salleh, S. M., & Othman, R. (2016). «Board of director's attributes as deterrence to corporate fraud». *Procedia Economics and Finance*, 35, 82–91

Sanchez, M., Torres, J., Zambrano, P., & Flores, P. (2018). *FraudFind: Financial fraud detection by analyzing human behavior*. 2018 IEEE 8th Annual Computing and Communication Workshop and Conference (CCWC).

Sahiti A. and Bektashi M. (2015), «Detection Techniques of Fraud in Accounting», *European Journal of Economics and Business Studies*

Schafer, S. M. (2011). *Implementing a Quality Control Review Process: The Need for Quality Control Review*. *Appraisal Journal*, 79(3), 241-249.

Shaio Yan Huang, Chi-Chen Lin, An-An Chiu and David C. Yen (2016), «Fraud detection using fraud triangle risk factors», Springer Science Business Media New York.

Simnet Roger, (2007), «A CRITIQUE OF THE INTERNATIONAL AUDITING AND ASSURANCE STANDARDS BOARD», FORUM: ACCOUNTING AND AUDITING STANDARDS BOARD, AUSTRALIAN ACCOUNTING REVIEW VOL. 17 NO. 2.

Simunic, D.A., Ye, M. & Zhang, P. (2016), «The joint effects of multiple legal system characteristics on auditing standards and auditor behavior» , Contemporary Accounting Research.

Spathis C. (2002), «Detecting false financial statements using published data: some evidence from Greece.», Managerial Auditing Journal, Bradford, v. 17, n. 4, p. 179-191, 2002.

Tackie, G., Marfo-Yiadom, E., & Achina, S.O. (2016). Determinants of internal audit effectiveness in decentralized local government administrative systems. International Journal of Business and Management, 11(11), 184.

Tickner, P. (2017). Fraud and Corruption in Public Services. Routledge.

Tobasso G. (2004), «A modern replica of Ponzi Finance – The painful lessons of the Parmalat affair,» Treasury Management International,126.

Tommasetti R., Rodrigo de Oliveira Leite, Vinicius Mothé Maia and Marcelo Alvaro Da Silva Macedo (2021), «Revisiting the Accounting Fraud Components: A Bottom-Up Approach Using the Twitter Platform», SAGE Open 11(4):215824402110581, p.p.: 1-12

Tutino M. and Merlo M. (2019), «ACCOUNTING FRAUD: A LITERATURE REVIEW», Risk Governance and Control: Financial Markets & Institutions/ Volume 9, Issue 1, 2019, p.p.:8-25

Valukas, Anton R., Statement by Anton R. Valukas (2011), «Lehman Brothers Bankruptcy before the Committee on Banking, Housing, & Urban Affairs, Subcommittee on Securities, Insurance, and Investment, United States Senate regarding The Role of the Accounting Profession in Preventing Another Financial Crisis»

Vedat Akman, Berkan Acar and Cevdet Kizil, (2020), «Auditing Techniques to Avoid Cost Accounting Frauds»September 2020EMAJ Emerging Markets Journal 10(1):60-66 DOI:10.5195/emaj.2020.210

Umar H. ,Dantes Partahi and Rahima Purba, (2020), «Fraud Diamond Analysis In Detecting Fraudulent Financial Report», April 2020 International Journal of Scientific & Technology Research 9(3):6638-6646

Wahyu Manuhara Putra (2021), «The Effect of Corporate Financial Pressure on Financial Statement Fraud during the COVID-19 Pandemic», Conference: International Conference on Sustainable Innovation Track Accounting and Management Sciences (ICOSIAMS 2021).

Wiggins, R. Z., Bennett, R. L., & Metrick, A. (2014). «The Lehman Brothers Bankruptcy D: The Role of Ernst & Young». SSRN Electronic Journal.

Wijerathna A.G.H.S.K and H.A.P.L.Perera, (2020), «A Systematic Literature Review on Forensic Accounting», 11th International Conference on Business and Information (ICBI 2020), Colombo, Sri Lanka.

Wolfe D.T. and D.R. Hermanson, (2004), «The Fraud Diamond : Considering The Four Elements of Fraud», CPA J., vol. 74, no. 12, pp. 38–42, 2004

Xiao T., Geng C and Yan C. (2020) «How audit effort affect audit quality: an audit process and audit output perspective», China Journal of Accounting Research.

Yolanda and Cathy (2010): Developments in Auditing and Assurance, Corporate Financial Reporting, NJ, p. 93.

Zafolia (2018), «New findings on the Folli-Follie International Scandal», Naftemporiki

Zgarni Amina (2021), «Financial Fraud Detection and the Importance of Internal Control», international Journal of Accounting and Financial Reporting ISSN 2162-3082 2021, Vol. 11, No. 4

Reports:

- Association of Certified Fraud Examiners (ACFE). (2012). Report to The Nations on Occupational Fraud and Abuse. Austin.
- ACFE. (2018). «Global study on occupational fraud and abuse government edition». Report to the Nations, 10, 80

- American Accounting Association Committee on Basic Auditing Concepts (1973): A Statement of Basic Auditing Concepts, American Accounting Association (Sarasota, FL)
- Deloitte, (2014). «India fraud survey Edition I. Retrieved 15 June 2015».
- Enron Annual Report, 2000, p.p.1
- IAASB (March 2010): Assurance and Related Services on Financial Statements Other Than Audits, p. 2.

Νομολογίες – Άρθρα:

- Άρθρο 63, Κ.Ν. 2190/1920
- Άρθρο 137, Ν.3229/2004
- Άρθρο 37, Ν.4449/2017
- Άρθρο 20, Ν. Π.Δ.226/92.

Ιστοσελίδες:

- PWC: <https://www.pwc.com/m1/en/services/assurance/what-is-an-audit.html>.
- IFAC: www.ifac.org
- IFAC: <https://www.ifac.org/system/files/publications/files/ISA-315-Full-Standard-and-Conforming-Amendments-2019-.pdf>.
- Υπουργείο Οικονομικών: <http://www.opengov.gr/minfin/?p=6925>
- Folli-Follie:
 1. <https://www.follifollie.com/cn-zh/follifollie/our-history>.
 2. <https://www.moneyreview.gr/wpcontent/uploads/2020/12/1608584171852169-1.pdf>
 3. <https://www.ekathimerini.com/news/260617/negligence-exposed-in-folli-follie-case>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Παράρτημα Α: Ερωτηματολόγιο ελεγκτών

Αξιότιμε κύριε/κυρία,

Η έρευνα αυτή πραγματοποιείται στα πλαίσια του ΔΠΜΣ "Λογιστικής και Ελεγκτικής" του ΕΛ.ΜΕ.ΠΑ. και του ΠΑ.ΜΑΚ., με τίτλο "Η Συμβολή των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου στον Περιορισμό της Λογιστικής Απάτης" και απευθύνεται τόσο σε **εξωτερικούς** όσο και **εσωτερικούς ελεγκτές** που συμβάλουν στην πρόληψη και στην καταπολέμηση φαινομένων λογιστικών εξαπατήσεων.

Σκοπός της έρευνας είναι η καταγραφή των απόψεων των εμπλεκόμενων μερών, αναφορικά με την συμβολή των Δ.Π.Ε. στην εξάλειψη της λογιστικής απάτης, την ποιότητα του ελέγχου της ελεγκτικής διαδικασίας και την πρόληψη τέτοιων φαινομένων απάτης.

Οι απαντήσεις σας είναι σημαντικές προκειμένου να διεξαχθούν τα αναγκαία αποτελέσματα για την ολοκλήρωση της έρευνας. Η διάρκεια συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου είναι περίπου **5 λεπτά** και θα τηρηθεί πλήρης εμπιστευτικότητα καθώς το παρόν ερωτηματολόγιο είναι **ανώνυμο**, τηρώντας όλους τους προβλεπόμενους **κανόνες δεοντολογίας**.

Σας ευχαριστώ εκ των προτέρων,

1. 1.Φύλο *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

Άνδρας

Γυναίκα

2. 2.Ηλικία *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- 24- 30
 30 - 40
 40 -50
 >50

3. 3.Εκπαίδευση *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Επαγγελματικές Πιστοποιήσεις (Ι.Ε.Σ.Ε.Λ., Α.Σ.Σ.Α., Σ.Ι.Α., Σ.Φ.Ε, Α.Σ.Α. κ.ο.κ.)
 Διδακτορικό
 Μεταπτυχιακό
 Τριτοβάθμια Εκπαίδευση (Α.Ε.Ι. - Τ.Ε.Ι.)

4. 4.Προϋπηρεσία *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- 1 - 5 έτη
 5 - 10 έτη
 10 - 15 έτη
 15 - 20 έτη
 > 20 έτη

5. 5.Θέση Εργασίας *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Εσωτερικός Ελεγκτής
 Εξωτερικός Ελεγκτής
 Ασκούμενος Ελεγκτής

6. 6.Πιστεύετε ότι τα φαινόμενα λογιστικής απάτης έχουν αυξηθεί τα τελευταία χρόνια: *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Καθόλου
 Ελάχιστα
 Πολύ
 Σημαντικά
 Δεν γνωρίζω

7. 7.Σε τι μορφή εταιριών έχετε πραγματοποιήσει έλεγχο; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Εισηγμένες
 Μη - εισηγμένες
 Και τα δυο παραπάνω

8. Έχει πέσει στην αντίληψή σας φαινόμενο παραποίησης οικονομικών καταστάσεων; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Ναι
 Όχι

9. Εάν "ναι", το έχετε αναφέρει στην έκθεσή σας;

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Ναι
 Όχι

10. Η ελεγκτική διαδικασία που ακολουθείτε, γίνεται σε συνεργασία με τον εσωτερικό/ εξωτερικό ελεγκτή; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Ναι γίνεται σε συνεργασία με τον εσωτερικό ελεγκτή
 Ναι γίνεται σε συνεργασία με τον εξωτερικό ελεγκτή
 Δεν υπάρχει πάντα πλήρης συνεργασία
 Όχι δεν συνεργαζόμαστε

11. Χρησιμοποιείτε τα "Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου", στην ελεγκτική διαδικασία για να αποτρέψετε φαινόμενα απάτης; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Ναι
 Όχι

12. Το ισχύον θεσμικό πλαίσιο θεωρείται ότι έχει συμβάλει στον περιορισμό της απάτης; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Καθόλου
 Λίγο
 Πολύ
 Αρκετά
 Σημαντικά

13. 13.Θεωρείτε ότι η αποδοτικότητα του συστήματος ποιοτικού ελέγχου στην εταιρία σας είναι: *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Ανύπαρκτο
 Μέτριο
 Καλό
 Άριστο

14. 14. Ποιο θεωρείτε σημαντικότερο παράγοντα "Παραποίησης των Οικονομικών Καταστάσεων"; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη ανά σειρά.

	Καθόλου	Λίγο	Πολύ	Αρκετά
1. Απόκρυφη υποχρεώσεις και εξόδων	☐	☐	☐	☐
2. Μη ύπαρξη αποτελεσματικού συστήματος ποιοτικού ελέγχου	☐	☐	☐	☐
3. Ασυνήθεις συναλλαγές στο τέλος της χρήσης που επηρεάζουν τα κέρδη της εταιρίας	☐	☐	☐	☐
4. Εικονικά έσοδα	☐	☐	☐	☐
5. Σημαντικά ελλείματα στα περιουσιακά στοιχεία	☐	☐	☐	☐
6. Ανεπαρκή και ακατάλληλο προσωπικό στην επιχείρηση	☐	☐	☐	☐
7. Διαστρέβλωση στοιχείων	☐	☐	☐	☐

15. 15.Κίνητρα που ωθούν στην απάτη "Παραποίησης των Οικονομικών Καταστάσεων": *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη ανά σειρά.

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Αρκετά
1. Συχνότητα ελέγχου στην επιχείρηση	☐	☐	☐	☐	☐
2. Υπέρμετρη εμπιστοσύνη σε υπαλλήλους που υπηρετούν σε κύριες θέσεις	☐	☐	☐	☐	☐
3. Μεγιστοποίηση κερδών της επιχείρησης	☐	☐	☐	☐	☐
4. Φοροδιαφυγή	☐	☐	☐	☐	☐
5. Μη ρεαλιστική αποπληρωμή δανείων στις προκαθορισμένες ημερομηνίες εξόφλησης	☐	☐	☐	☐	☐
6. Εργασιακές/οικονομικές δυσκολίες	☐	☐	☐	☐	☐
7. Αμοιβή του λογιστή/ελεγκτή	☐	☐	☐	☐	☐

16. 16. Έχετε δωροδοκηθεί ποτέ από εταιρία προκειμένου να αποκρύψετε την αληθοφανή εικόνα της; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Ναι και αναφέρθηκε το γεγονός με ποινή
 Ναι το αποδέχτηκα
 Όχι δεν έχει συμβεί ποτέ
 Δεν γνωρίζω

17. 17. Σε περίπτωση υποψίας ότι κάποιος συνάδελφός σας δωροδοκείται από ελεγχόμενες εταιρίες προκειμένου να παραποιήσει τις οικονομικές καταστάσεις: *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Θα το συγκάλυπτα προς αποφυγήν προσωπικής διένεξης
 Θα το ανέφερα στην Διοίκηση
 Θα το αγνοούσα
 Δεν γνωρίζω

18. 18. Σε επίπεδο αποτελεσματικότητας και σημαντικότητας, οι τρόποι αντιμετώπισης λογιστικών απατών αφορούν: *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη ανά σειρά.

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Αρκετά
1. Υποχρεωτική εφαρμογή και πιστή τήρηση των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου	☐	☐	☐	☐	☐
2. Τακτικός έλεγχος σε ευάλωτες επιχειρήσεις	☐	☐	☐	☐	☐
3. Συχνή και συνεχή εκπαίδευση προσωπικού	☐	☐	☐	☐	☐
4. Χρήση ποινικών δράσεων	☐	☐	☐	☐	☐
5. Συμμόρφωση στις νομοθετικές και κανονιστικές απαιτήσεις	☐	☐	☐	☐	☐
6. Αναλυτικές διαδικασίες	☐	☐	☐	☐	☐

19. 19. Κατά την γνώμη σας η ικανότητα των ελεγκτών αναφορικά με την πρόληψη * και την αποκάλυψη φαινομένων λογιστικής απάτης οφείλεται σε:

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη ανά σειρά.

	Καθόλου	Ελάχιστα	Μέτρια	Πολύ	Σημαντικά
1. Επαγγελματική κρίση και επαγγελματικό σκεπτικισμό	☐	☐	☐	☐	☐
2. Ηθική και υπευθυνότητα	☐	☐	☐	☐	☐
3. Επαρκείς γνώσεις, εξειδίκευση και εμπειρία	☐	☐	☐	☐	☐
4. Ανεξαρτησία και αμεροληψία	☐	☐	☐	☐	☐
5. Ικανότητα άμεσης αντίληψης στην πρόληψη απάτης	☐	☐	☐	☐	☐
6. Πιστή εφαρμογή των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου	☐	☐	☐	☐	☐

20. Σε τι βαθμό θεωρείτε ότι μια επιχείρηση έπειτα από διενέργεια ελέγχου που * έχει δεχθεί, συμμορφώνεται στους κανόνες που η νομοθεσία επιτάσσει;

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

1. Καθόλου
 2. Ελάχιστα
 3. Αρκετά
 4. Πολύ
 5. Σε μέγιστο βαθμό

21. Πιστεύετε ότι ένα αποτελεσματικό σύστημα ποιοτικού ελέγχου μπορεί να βοηθήσει στην πρόληψη φαινομένων λογιστικών απατών; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Καθόλου
- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- Αρκετά

Παράρτημα Β: Ερωτηματολόγιο μεγάλων εταιριών

Αξιότιμε κύριε/κυρία,

Η έρευνα αυτή πραγματοποιείται στα πλαίσια του ΔΠΜΣ "Λογιστικής και Ελεγκτικής" του ΕΛ.ΜΕ.ΠΑ. και του ΠΑ.ΜΑΚ., με τίτλο "Η Συμβολή των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου στον Περιορισμό της Λογιστικής Απάτης" και απευθύνεται σε **μεγάλες εταιρίες** που ελέγχονται από εξωτερικούς ή/και εσωτερικούς ελεγκτές που συμβάλουν στην πρόληψη και στην καταπολέμηση φαινομένων λογιστικών εξαπατήσεων.

Σκοπός της έρευνας είναι η καταγραφή των απόψεων των εμπλεκόμενων μερών, αναφορικά με την συμβολή των Δ.Π.Ε. στην εξάλειψη της λογιστικής απάτης, την ποιότητα του ελέγχου της ελεγκτικής διαδικασίας και την πρόληψη τέτοιων φαινομένων απάτης.

Οι απαντήσεις σας είναι σημαντικές προκειμένου να διεξαχθούν τα αναγκαία αποτελέσματα για την ολοκλήρωση της έρευνας. Η διάρκεια συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου είναι περίπου **5 λεπτά** και θα τηρηθεί πλήρης εμπιστευτικότητα

καθώς το παρόν ερωτηματολόγιο είναι **ανώνυμο**, τηρώντας όλους τους προβλεπόμενους **κανόνες δεοντολογίας**.

Σας ευχαριστώ εκ των προτέρων,

*** Απαιτείται**

1. 1.Τύπος Επιχείρησης *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Εισηγμένη
- Μη - Εισηγμένη

2. 2.Περιφερειακή Ενότητα *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης
- Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας
- Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας
- Περιφέρεια Αττικής
- Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας
- Περιφέρεια Ηπείρου
- Περιφέρεια Κρήτης
- Περιφέρεια Θεσσαλίας
- Περιφέρεια Αιγαίου
- Περιφέρεια Ιονίων Νήσων
- Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας

3. 3.Κλάδος Δραστηριότητας *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Γεωργία - Αλιεία
- Ενέργεια
- Μεταφορές & Logistics
- Πληροφορική -Τεχνολογίες
- Ένδυση - Υπόδηση
- Κατασκευαστικός κλάδος
- Τουριστικός Κλάδος
- Φαρμακευτικός - Ιατρικός κλάδος
- Τραπεζικός - Χρηματοπιστωτικός Κλάδος
- Τρόφιμα - Ποτό

4. Η θέση σας στην εταιρία *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Στέλεχος (Διευθύνων Σύμβουλος, Πρόεδρος ΔΣ)
- Προϊστάμενος Λογιστηρίου
- Βοηθός Λογιστηρίου
- Υπάλληλος Γραφείου

5. Εκπαίδευση *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Επαγγελματικές Πιστοποιήσεις (Ι.Ε.Σ.Ο.Ε.Λ., Α.Σ.Α.Α., Σ.Ι.Α., Σ.Φ.Ε., Α.Σ.Α. κ.ο.κ.)
- Διδακτορικό
- Μεταπτυχιακό
- Τριτοβάθμια Εκπαίδευση (Α.Ε.Ι. - Τ.Ε.Ι.)

6. Η εταιρία δέχεται έλεγχο από ελεγκτές ή ελεγκτικές εταιρίες; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Ναι
- Όχι

7. Εάν "Ναι", πόσα χρόνια υφίσταται έλεγχο η εταιρία;

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- 1 - 5 έτη
- 5 - 10 έτη
- 10 - 15 έτη
- > 15 έτη

8. Υπάρχει διακριτό τμήμα εσωτερικού ελέγχου στην εταιρία; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Ναι
- Όχι

9. Το τμήμα εσωτερικού ελέγχου βοηθάει τον εξωτερικό έλεγχο στην ολοκλήρωση της ελεγκτικής διαδικασίας; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Ναι
- Όχι

10. Η εργασία του εξωτερικού ελέγχου επηρεάζεται από την εργασία του εσωτερικού ελέγχου; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πολύ

11. Υπάρχει συνεργασία με τους ορκωτούς ελεγκτές κατά την σύνταξη των οικονομικών καταστάσεων και πριν την τελική οριστικοποίησή τους; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Ναι υπάρχει πάντα πλήρης συνεργασία
- Σπάνια υπάρχει πλήρης συνεργασία
- Όχι δεν υπάρχει συνεργασία

12. Έχει υπάρξει περιστατικό παραποίησης οικονομικών καταστάσεων στην εταιρία σας; *

Να επισημάνεται μόνο μία έλλειψη.

- Ναι έχει υπάρξει
 Ναι ίσως να έχει υπάρξει
 Όχι δεν έχει υπάρξει

13. Εάν "ναι", το γνώριζε ο ελεγκτής;

Να επισημάνεται μόνο μία έλλειψη.

- Ναι το γνώριζε και το αγνόησε
 Ναι το γνώριζε και προσπάθησε να το αποτρέψει
 Όχι δεν το γνώριζε

14. Ποιο θεωρείται σημαντικότερο κίνητρο "Παραποίησης Οικονομικών Καταστάσεων" *

Να επισημάνεται μόνο μία έλλειψη ανά σειρά.

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Αρκετά
1. Συχνότητα ελέγχου στην επιχείρηση	☐	☐	☐	☐	☐
2. Υπέμετρη εμπιστοσύνη σε υπαλλήλους που υπηρετούν σε κύριες θέσεις	☐	☐	☐	☐	☐
3. Μεγιστοποίηση κερδών της επιχείρησης	☐	☐	☐	☐	☐
4. Φοροδιαφυγή	☐	☐	☐	☐	☐
5. Μη ρεαλιστική αποπληρωμή δανείων στις προκαθορισμένες ημερομηνίες εξόφλησης	☐	☐	☐	☐	☐
6. Εργασιακές/οικονομικές δυσκολίες	☐	☐	☐	☐	☐
7. Αμοιβή του λογιστή/ελεγκτή	☐	☐	☐	☐	☐

15. Ποιο θεωρείτε σημαντικότερο παράγοντα "Παραποίησης των Οικονομικών Καταστάσεων"; *

Να επισημάνεται μόνο μία έλλειψη.

1. Απόκρυψη υποχρεώσεων και εξόδων
 2. Μη ύπαρξη αποτελεσματικού συστήματος ποιοτικού ελέγχου
 3. Αυσήθητες συναλλαγές στο τέλος της χρήσης που επηρεάζουν τα κέρδη της εταιρίας
 4. Εικονικά έσοδα
 5. Σημαντικά ελλείματα στα περιουσιακά στοιχεία
 6. Ανεπαρκή και ακατάλληλο προσωπικό στην επιχείρηση
 7. Διαστρέβλωση στοιχείων

16. Έχει δεχθεί ποτέ η εταιρία σας κάποια κύρωση εξαιτίας παραποίησης οικονομικών καταστάσεων; *

Να επισημάνεται μόνο μία έλλειψη.

- Ναι
 Όχι

17. Το ισχύον θεσμικό πλαίσιο θεωρείτε ότι έχει περιορίσει τα φαινόμενα λογιστικής απάτης; *

Να επισημάνεται μόνο μία έλλειψη.

- Ναι
 Όχι

18. 18. Πραγματοποιούνται ενδο - επιχειρησιακά σεμινάρια στην εταιρία σας αναφορικά με την πρόληψη φαινομένων απάτης; *
- Να επισημάνεται μόνο μία έλλειψη.
- Ναι
- Όχι
19. 19. Κάθε πότε πιστεύετε πρέπει να εκπαιδεύεται το προσωπικό της εταιρίας, αναφορικά με τις εξελίξεις φαινομένων λογιστικών απάτων; *
- Να επισημάνεται μόνο μία έλλειψη.
1. Καθόλου
2. Κάθε έξι μήνες
3. Μια φορά το έτος
4. Σε τακτά χρονικά διαστήματα
5. Κάθε φορά που αλλάζει η νομοθεσία
6. Όταν εντοπιστεί φαινόμενο λογιστικής απάτης
20. 20. Για τον περιορισμό και την πρόληψη της λογιστικής απάτης είναι απαραίτητο: *
- Να επισημάνεται μόνο μία έλλειψη.
- Η ύπαρξη και εφαρμογή κατάλληλης νομοθεσίας
- Η ύπαρξη αυστηρότερων ποινικών κυρώσεων
- Η καλύτερη συνεργασία εταιρίας με τους ελεγκτές καθ' όλη την διάρκεια της χρήσης
- Η συμμόρφωση της εταιρίας στις συμβουλές των ελεγκτών
- Η πιστή εφαρμογή των λογιστικών και ελεγκτικών προτύπων
21. 21. Η αποτελεσματικότητα της ελεγκτικής διαδικασίας εξαρτάται από: *
- Να επισημάνεται μόνο μία έλλειψη.
- Την άριστη επικοινωνία μεταξύ Διοίκησης, εσωτερικού και εξωτερικού ελεγκτή.
- Τα χρόνια συνεργασίας της εταιρίας με τους ελεγκτές
- Την συχνότητα επικοινωνίας της εταιρίας με τους ελεγκτές.
- Όλα τα παραπάνω